



महाराष्ट्रची संक्षिप्त सांख्यिकी  
२०१२

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS  
OF MAHARASHTRA STATE  
2012**

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई  
DIRECTORATE OF ECONOMICS & STATISTICS,  
GOVERNMENT OF MAHARASHTRA, MUMBAI

---

**Website - <http://mahades.maharashtra.gov.in>**

महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी  
२०१२

**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS  
OF MAHARASHTRA STATE  
2012**

किंमत:- ३९५/-

Price:- 395/-

**अर्थ व सांख्यिकी संचालक**

महाराष्ट्र शासन, मुंबई

**The Director of Economics and Statistics**  
Government of Maharashtra, Mumbai

## प्रस्तावना

‘महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी’ हे प्रकाशन २०१२ या संदर्भवर्षासाठी तयार करण्यात आले असून सदर प्रकाशनाच्या मालिकेतील हा ५२ वा अंक आहे. महाराष्ट्र राज्यासंबंधी विविध सामाजिक व आर्थिक विषयांवरील उपलब्ध असलेली अद्ययावत आकडेवारी थोडक्यात सादर करणे हा या प्रकाशनाचा मुख्य उद्देश आहे. अद्ययावत माहिती उपलब्ध करून देण्याच्या प्रयत्नांमुळे या प्रकाशनात समाविष्ट केलेली काही आकडेवारी/अंदाज अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

२. या प्रकाशनातील सुरुवातीच्या तक्त्यांत महाराष्ट्र राज्य व भारताची सामाजिक व आर्थिक बाबींची तुलनात्मक माहिती देण्यात आली आहे व शेवटच्या तक्त्यांत राज्याच्या सामाजिक व आर्थिक प्रगतीबाबतच्या काही निवडक निर्देशकांचे कल समाविष्ट करण्यात आले आहेत.

३. हे प्रकाशन तयार करण्याच्या कामी राज्य, केंद्र शासनाचे संबंधित विभाग, तसेच निमसरकारी संस्था यांचे जे सहकार्य मिळाले, त्याबद्दल हे संचालनालय त्यांचे आभारी आहे.

मुंबई,  
दिनांक : ऑगस्ट, २०१४

अ. दी. देव  
अर्थ व सांख्यिकी संचालक,  
महाराष्ट्र शासन

# **PREFACE**

This issue of ' Handbook of Basic Statistics of Maharashtra State' for the year 2012 is the 52<sup>nd</sup> issue in the series. The main objective of this publication is to present up-to-date statistical data on various socio-economic aspects of State Economy in a concise form. In an attempt to use latest available data for this publication some of the data / estimates used and included is provisional.

2. For comparison of the socio-economic aspects of the State with those of India, the relevant data for India have also been simultaneously depicted in the tables prior to the main tables. Data on the trends of some selected socio-economic indicators are presented at the end of this publication.

3. The co-operation extended by various departments of the State Government, Central Government and autonomous organisations in bringing out this publication is gratefully acknowledged.

Mumbai,  
Dated : August, 2014

A.. D. Deo  
Director of Economics and Statistics,  
Government Of Maharashtra

**महाराष्ट्राची संक्षिप्त सांख्यिकी २०१२**  
**HANDBOOK OF BASIC STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE**  
**2012**

(वर्ष ५२)

अनुक्रमणिका/CONTENTS

[ Vol. LII ]

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
प्रस्तावना		Preface
दृष्टिक्षेपात महाराष्ट्र राज्य —		Maharashtra State at a glance —
(I) सामान्य माहिती	1	General information
(II) भारताशी तुलना	2	Comparison with India
<b>1. हवामान</b>		<b>Climate</b>
1.1. निवडक केंद्रांतील पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस	10	Rainy days and annual rainfall at selected centres
<b>2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या</b>		<b>Area and Population</b>
2.1. पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या	12	Districtwise number of males, females and households
2.2. जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या	14	Districtwise rural and urban population
2.3. जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता	16	Districtwise area and population density
2.4. जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (टक्के)	18	Districtwise percentage of literacy
2.5. १९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल	20	Decadal variation in population since 1901
2.6. लोकसंख्या-गटानुसार नागरी लोकसंख्या	21	Urban population by population size
2.7. राज्यातील गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण	22	Classification of villages in the state by population
2.8. एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले	28	Cities/Urban Agglomerations with population of 1,00,000 or above
2.9. काम करणा-यांचे व न करणा-यांचे वर्गीकरण	31	Classification of workers and non-workers
2.10. काम न करणा-या व्यक्तींचे कार्यप्रकारानुसार वर्गीकरण	32	Classification of persons not at work by type of activity
2.11. अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या	34	Population of scheduled castes and scheduled tribes
2.12. महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची प्रकारानुसार संख्या	36	Disabled population in Maharashtra State by type of disability
2.13. वयोगटानुसार लोकसंख्या	40	Population according to age groups
2.14. धर्मानुसार लोकसंख्या	42	Population by religion

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
2.15. २०२६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या	43	Annual estimates of population upto 2026
2.16. राज्यात स्थलांतरित झालेल्या स्त्री-पुरुषांची स्थलांतराच्या कारणानुसार संख्या	44	No. of In migrants in the state by sex and reasons for migration
2.17. पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष	45	In Migrants by sex and place of last residence
2.18. कुटुंबे व त्यांतील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या	49	Households and household population by languages mainly spoken
<b>3. शेती</b>		<b>Agriculture</b>
3.1. जमिनीचा वापर	50	Land utilisation
3.2. जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र	51	Districtwise culturable area and cultivated area
3.3. प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन	53	Area & production of principal crops
3.4. जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन	54	Districtwise area and production of principal crops
3.5. प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक	62	Index numbers of production of principal crops
3.6. मृदसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती	64	Progress under soil conservation and land development, etc.
3.7. रासायनिक खातांचे वाटप	65	Distribution of chemical fertilisers
3.8. शेतीची अवजारे	66	Agricultural implements
3.9. वीज पुरवठा केलेले शेतीपंप	67	Agricultural pumps energised
3.10. महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी	69	Number, area and average size of operational holdings in Maharashtra
3.11. पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प, त्यांची निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र	70	Irrigated projects completed, irrigation potential created and actual irrigated area
3.12. शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत् प्रकल्प	71	Government's hydro-electrical projects commissioned
<b>4. पशुसंवर्धन</b>		<b>Animal Husbandry</b>
4.1. पशुधन	72	Livestock population
4.2. जिल्हावार पशुधन	76	Districtwise Livestock population
4.3. पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती	78	Miscellaneous statistics relating to animal husbandry
4.4. शासकीय व सहकारी क्षेत्रांतील दुग्ध शाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण	80	Collection and distribution of milk by dairies in Government and Co-operative sectors

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
4.5. दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे	81	Milk products and milk chilling centres
<b>5. मत्स्यव्यवसाय</b>		<b>Fisheries</b>
5.1. विविध खारवण आवारांत झालेली मारांची आवक, खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे	82	Quantity of fish brought for curing, salt issued and fish cured
5.2. मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती	83	Miscellaneous statistics relating to fisheries
5.3. मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन	84	Varietywise marine fish production
5.4. मत्स्योत्पादनाचा वापर (सागरी व भूजल)	86	Disposition of fish catch (Marine and inland)
<b>6. वने</b>		<b>Forests</b>
6.1. वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण	87	Classification of forest areas
6.2. मुख्य आणि गौण वनोत्पादने	88	Major and minor forest produce
<b>7. उद्योग आणि खाणकाम</b>		<b>Industry and Mining</b>
7.1. चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण	89	Classification of working factories according to working strength
7.2. उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार कारखान्यांची व त्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या	90	No of factories and average daily employment there in according to major groups of industries
7.3. चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या	92	Districtwise working factories and average daily No. of workers
7.4. महाराष्ट्रातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी	94	Productive capital, output and value added manufacture in Maharashtra
7.5. सुती कापड गिरण्यांतील गैरहजेरी	96	Average percentage of absenteeism in the cotton textile industry
7.6. औद्योगिक विवाद	97	Industrial disputes
7.7. कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)	98	Information of cotton textile industry (Mill sector)
7.8. खनिज उत्पादन	99	Mineral production
<b>8. वीज</b>		<b>Electricity</b>
8.1. विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि वापर	100	Installed capacity, generation and consumption of electricity
8.2. विद्युतीकरण झालेल्या नगरांची व खेड्यांची संख्या	101	No. of Towns and villages electrified



विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
<b>9. संयुक्त भांडवली संस्था</b>		<b><i>Joint Stock Companies</i></b>
9.1. ३१ मार्च २०१० रोजीचालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था	103	Number of joint stock companies as on 31st March 2010
<b>10. बँका</b>		<b><i>Banks</i></b>
10.1. बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या	105	Districtwise no. of places having banking offices & number of banking offices
<b>11. सहकार</b>		<b><i>Co-operation</i></b>
11.1. महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी संस्था-बाबतची माहिती	107	Details of Co-operative societies in Maharashtra State
<b>12. परिवहन आणि दळणवळण</b>		<b><i>Transport and Communications</i></b>
12.1. रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्त्यांची लांबी	108	Road length according to types of road and surface
12.2. महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी	109	Operational statistics of Maharashtra State Road Transport Corporation
12.3. वापरात असलेली मोटार वाहने	110	Motor vehicles in operation
12.4. परिवहनाची व इतर वाहने	111	Transport & non-transport vehicles
12.5. वाहन चालकांचे व्यावसायिक व बिगर-व्यावसायिक परवाने	112	Professional and non-professional driving licences
12.6. लोहमार्गाची लांबी	113	Railway route length
12.7. डाक कार्यालये व तार कार्यालयांची संख्या	114	Number of post offices and telegraph offices
<b>13. जहाज वाहतूक</b>		<b><i>Shipping</i></b>
13.1. मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन	115	Number and tonnage of vessels entered in Mumbai Port
13.2. मुंबई बंदरामध्ये गोष्टी आणि येथून हलविलेला माल	116	Cargo handled at the docks and Port in Mumbai Port
13.3. निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात) माल	117	Cargo (imports and exports) handled at the selected minor ports
13.4. गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक	118	Passenger traffic at the minor ports
<b>14. देशांतर्गत व्यापार</b>		<b><i>Inland Trade</i></b>
14.1. महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार	119	Inland Trade of Maharashtra

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
<b>15. शिक्षण</b>		<b>Education</b>
15.1. शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण	121	Institutions and enrolment by type of education
15.2. जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण	124	Districtwise primary and secondary education
15.3. शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थींच्या मंजूर जागा मंजूर जागा	126	Number of Government and Non-Government industrial training institutions and seats sanctioned
15.4. शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल	127	Results of the final examinations of Government and non-Government Industrial Training Institutes(I.T.I.s)
15.5. शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी	128	Classification of apprentice trainees
15.6. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा व विद्यार्थी संख्या	129	Secondary and higher secondary technical schools and students
15.7. तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता	130	Technical and vocational institutes according to type of syllabus and their intake capacity
15.8. प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता	131	Number of Government and non-Government institutions teaching certificate course and their intake capacity
<b>16. जीवनविषयक आकडेवारी</b>		<b>Vital Statistics</b>
16.1. निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणा-यांची जिल्हावार संख्या	132	Districtwise number of persons using various family planning methods
16.2. नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व बालमृत्यू दर	134	Birth, Death and Infant Mortality Rates by Sample Registration System
16.3. उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा	135	Medical facilities available
<b>17. पोलीस आणि गुन्हे</b>		<b>Police and Crimes</b>
17.1. पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या	136	Police stations and police forces
17.2. भारतीय दंडसंहितेखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्हांचे प्रयत्न धरून)	137	Cognizable offences (including attempts) under Indian Penal Code
<b>18. कारागृहे</b>		<b>Prisons</b>
18.1. कारागृहांची व कैद्यांची संख्या	138	Number of prisons and convicts

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
<b>19. घरबांधणी</b>		<b>Housing</b>
19.1. घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी	139	Classification of houses according to use
19.2. वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	140	Classification of households according to rooms occupied
19.3(A) राहत्या घराच्या छप्परांसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	142	Classification of households by predominant material of roof of house occupied
19.3(B) राहत्या घराच्या भिंतींसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनांनुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण	142	Classification of households by predominant material of walls of house occupied
19.4. बेघर व संस्थांत राहणारे लोक	144	Houseless and institutional population
19.5. खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या	146	Households by number of rooms occupied
<b>20. स्थानिक स्वराज्य संस्था</b>		<b>Local Self-Govt. Institution</b>
20.1. ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, स्वनिर्मित उत्पन्न आणि खर्च	150	Coverage, self-raised income and expenditure of Village Panchayats
20.2. नगरपरिषदांबाबत माहिती	151	Constitution of Municipal Councils
20.3. महानगरपालिकांबाबत माहिती	153	Constitution of Municipal Corporations
20.4. नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च	154	Income and expenditure of Municipal Councils and Municipal Corporations
20.5. जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न आणि खर्च	156	Income & expenditure of Zilla Parishads
20.6. स्थानिक स्वराज्य संस्थांची प्रकरानुसार संख्या	158	Local Self-Govt. Institutions by types
<b>21. सार्वत्रिक निवडणुका</b>		<b>General Elections</b>
21.1. सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल	159	Results of general elections
21.2. उमेदवारांचे पक्ष संलग्नतेनुसार वर्गीकरण	160	Candidates according to party affiliations
<b>22. किंमत निर्देशांक</b>		<b>Price Indices</b>
22.1. अखिल भारतीय घाऊक किंमतीचे निर्देशांक (नवीन मालिका)	161	All India wholesale price index numbers (New Series)
22.2. कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	162	Consumer price index numbers for working class
22.3. महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	164	Consumer price index numbers for selected essential items for rural Maharashtra
22.4. महाराष्ट्रातील नागरी भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक	165	Consumer price index numbers for selected essential items for urban Maharashtra

विषय	पृष्ठ PAGE	Subject
22.5. महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक <b>23. रोजगार</b>	167	Consumer price index numbers for agricultural labourers in Maharashtra <b>Employment</b>
23.1. काम करणा-यांचे (शेतव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटानुसार वर्गीकरण	168	Industrial classification of persons at work (other than cultivators)
23.2. शेती करणा-यांव्यतिरिक्त काम करणा-यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण	169	Occupational classification of persons at work other than cultivators
23.3. रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांसंबंधित माहिती	170	Employment and Self-employment guidance centre statistics
23.4. राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	171	State Government and Semi Government employees
23.5. श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी	173	Grade and Social groupwise State Government and Semi Government employees
23.6. सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार	174	Employment in public sector
23.7. दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार	176	Employment under Shops and Commercial Establishments Act.
23.8. महाराष्ट्र ग्रामीण रोजगार हमी योजने खाली घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व यावरील खर्च	177	Categorywise number of works and expenditure incurred thereon under the Maharashtra rural Employment Guarantee Scheme
<b>24. छापखाने व प्रकाशने</b>		<b>Presses and Publications</b>
24.1. छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके	178	Printing presses, newspapers, books and periodicals
<b>25. वार्षिक योजना</b>		<b>Annual Plans</b>
25.1. महाराष्ट्राची दहावी पंचवार्षिक योजना - वर्षानिहाय व उप क्षेत्र निहाय सुधारित नियतव्यय आणि खर्च	180	Tenth Five-Year Plan Yearwise and sub-sectorwise outlay and expenditure of Maharashtra
<b>26. राज्य वित्त</b>		<b>State Finance</b>
26.1. राज्याची महसुली जमा	182	Revenue receipts of the State
26.2. महसुली लेखावरील खर्च	186	Expenditure on revenue account
26.3. राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण	193	Analysis of State Government Budget

**27. राज्य उत्पन्न**

27.1. चालू आणि स्थिर किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न

**28. संकीर्ण**

- 28.1. नियंत्रित बाजारपेठा  
28.2. महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती  
28.3. पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची व खोल्यांची संख्या  
28.4. हवाईमार्ग मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक  
28.5. कच्च्या कूड तेलाचे उत्पादन  
28.6. नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर  
28.7. द्रवीकृत पेट्रोलियम वायूचे घरगुती ग्राहक

**29. निवडक निर्देशांकांचा कल**

- 29.1. शेती  
29.2. पशुधन व कुक्कुट पालन  
29.3. उद्योग आणि खाणकाम  
29.4. वीज  
29.5. सहकार  
29.6. परिवहन आणि दळणवळण  
29.7. शिक्षण  
29.8. अखिल भारतीय घाऊक किमतीचे निर्देशांक  
29.9. निवडक केंद्रमधील औद्योगिक कामगारां-करिता ग्राहक किमतीचे निर्देशांक  
29.10. औद्योगिक स्रोतांनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न नकाशे  
1. लोकसंख्येची घनता  
२. साक्षरता दर आलेख  
१. अर्भक मृत्यू दर  
२. निरनिराळ्या पध्दतीनुसार कुटूंब नियोजन करणा-यांची संख्या

**State Income**

194 Net State Income at current and constant prices

**Miscellaneous**

- 195 Regulated markets  
197 Insurance in Maharashtra  
198 Number of hotels and hotels rooms approved by the Tourism Department  
199 Foreign tourists disembarking at Mumbai by air  
200 Production of crude oil  
201 Reserves, gross production and utilisation of natural gas  
202 LPG domestic custom

**Trends in selected indicators**

- 204 Agriculture  
208 Livestock and poultry  
210 Industry and mining  
210 Electricity  
212 Co-operation  
214 Transport and communication  
214 Education  
216 All India wholesale price index numbers  
218 Consumer price index numbers for industrial workers at selected centres  
220 Net State Domestic Product by industry of origin

**Maps**

Aft 17 Map Population Density

Aft 19 Literacy Rate

**Graphs**

Aft 134 Infant Mortality Rate

Aft 134 No of persons using various planning methods

दृष्टिक्षेपात् महाराष्ट्र/MAHARASHTRA AT A GLANCE

(I) सामान्य माहिती/GENERAL INFORMATION

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	भौगोलिक स्थान-		Location—
	उत्तर अक्षांश . .	15.45 to 22.0	North latitude (degrees)
	पूर्व रेखांश . .	72.45 to 80.45	East longitude (degrees)
2	महसूल विभाग . .	6	Revenue Divisions
3	जिल्हे . .	35	Districts
4	तहसील . .	355	Tahsils
5	शहरे (२०११) . .	534	Towns (2011)
5.1	शहर संकुले †	17	Urban agglomerations †
6	एक लाख लोकसंख्येपेक्षा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे	44	Number of cities having population more than one
7	खेडी-- (२०११)	43,665	No.of Villages (2011)
	वस्ती असलेली . .	40,959	Inhabited
	वस्ती नसलेली . .	2,706	Un-inhabited
8	क्षेत्रफळ (चौ.किलोमीटर)	3,07,713	Area (in Square Kilometers)
9	समुद्र किना-याची लांबी (किलोमीटर)	720	Length of the Coast-Line (Kilometres)

टीप--† शहर संकुल-ह्यात एखादे शहर व त्याच्या आसपासचा नागरी विभाग किंवा दोन किंवा अधिक जवळजवळ असलेली शहरे व त्यांना लागून असलेला आसपासचा नागरी विभाग अशा प्रकारचा संपूर्ण नागरी टापू ह्याचा समावेश आहे

Note-- † Urban agglomeration is a continuous urban spread constituting a town and the adjoining urban outgrowth or two or more physically continuous towns together with the continuous well recognised urban outgrowth, if any, of such towns

**(II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA**

अनु- क्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	महाराष्ट्र Maha- rashtra	भारत India	महाराष्ट्राची भारताशी तुलना (टक्के) Comparison of Maharashtra with India (Percentage)	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
<b>1 लोकसंख्या (२०११ ची जनगणना)</b>				<b>POPULATION (2011 Census)</b>			
1.1	(अ) ग्रामीण लोकसंख्या	.. हजारत	.. 61,556	8,33,463	7.39	Thousand	(a) Rural population
	(ब) ग्रामीण लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	54.78	68.85	...	Percentage	(b) Percentage of rural population to total population
1.2	(अ) नागरी लोकसंख्या	.. हजारत	.. 50,818	3,77,106	13.48	Thousand	(a) Urban population
	(ब) नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	हजारत	45.22	31.15	...	Percentage	(b) Percentage of urban population to total population
1.3	(अ) एकूण कुटुंबांची संख्या	.. हजारत	.. 24,422	3,30,836	7.38	Thousand	(a) Number of households
	(१) ग्रामीण	.. "	.. 13,215	2,20,696	5.99	Do.	(i) Rural
	(२) नागरी	.. "	.. 11,207	1,10,140	10.18	Do.	(ii) Urban
1.4	(अ) एकूण लोकसंख्या	.. "	.. 1,12,374	12,10,570	9.28	Do.	(a) Total population
	(१) पुरुष	.. "	.. 58,243	6,23,122	9.35	Do.	(i) Males
	(२) स्त्रिया	.. "	.. 54,131	5,87,448	9.21	Do.	(ii) Females
1.5	अनुसूचित जाती						Scheduled castes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	"	.. 13,276	2,01,378	6.59	Thousand	(a) Total population
	(ब) एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	11.81	16.63	...	Percentage	(b) Percentage to total population
1.6	अनुसूचित जमाती						Scheduled tribes
	(अ) एकूण लोकसंख्या	हजारत	.. 10,510	1,04,281	10.08	Thousand	(a) Total population
	(ब) एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	टक्के	9.35	8.61	...	Percentage	(b) Percentage to total population
1.7	(अ) एकूण मुख्यतः काम करणारे	.. हजारत	.. 43,763	3,62,446	12.07	Thousand	(a) Total main workers
	(ब) एकूण मुख्यतः काम	टक्के	38.94	29.94	...	Percentage	(b) Percentage of total

	करणा-यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण							main workers to total population
1.8	(अ) सीमांतिक काम करणारे	.. हजारान्त	5,665	1,19,297	4.75	Thousand	(a) Marginal workers	
	(ब) सीमांतिक काम करणा-यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	.. टक्के	5.04	9.85	...	Percentage	(b) Percentage of marginal workers to total population	
1.9	(अ) एकूण काम न करणारे	.. हजारान्त	62,946	7,28,826	8.64	Thousand	(a) Total non-workers	
	(ब) एकूण काम न करणा-यांचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	.. टक्के	56.01	60.21	...	Percentage	(b) Percentage of total non-workers to total population	
1.10	लोकसंख्येची घनता	.. दर चौरस कि.मी. मागे लोकसंख्या	365	382	...	Persons per sq. km.	Density of population	
1.11	साक्षरतेचे प्रमाण						Literacy percentage—	
	(१) पुरुष	.. टक्के	88.38	80.89	...	Percentage	(i) Males	
	(२) स्त्रिया	.. टक्के	75.87	64.64	...	Percentage	(ii) Females	
	(३) एकूण	.. टक्के	82.34	72.99	...	Percentage	(iii) Persons	
1.12	स्त्री-पुरुष प्रमाण	.. दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या	929	943	...	Females per 1,000 males	Sex ratio	
1.13	२००१-११ मध्ये झालेली लोकसंख्येतील शेकडा वाढ	.. टक्के	15.99	17.69	...	Percentage	Percentage growth of population during 2001-11	

टिप - \* नैसर्गिक आपत्तीमुळे जनगणना घेणे शक्य न झालेल्या गुजरात (संपूर्ण कच्छ जिल्हा, राजकोट जिल्ह्यातील मोर्वी, मलिया-मियाना आणि वंकानेर तालुके, जामनगर जिल्ह्यातील जोडिया तालुका) व हिमाचल प्रदेश (किन्नोर जिल्हा) या राज्यातील आपत्तीग्रस्त प्रदेशाची अंदाजित लोकसंख्या धरून.  
# पाकिस्तान व चीन यांनी जम्मू व काश्मीरमधील बेकायदेशीरपणे व्याप्त केलेल्या प्रदेशाचे क्षेत्रफळ व लोकसंख्या वगळून.  
+ गुजरात व हिमाचल प्रदेशातील नैसर्गिक आपत्तीग्रस्त भागातील एकूण लोकसंख्या व साक्षर लोकसंख्या वगळून.  
\$ मणिपूर राज्यातील सेनापती जिल्ह्यातील मायोमारम, पाओमाटा आणि पुरुल उप विभाग वगळून.

Note- \*Including the estimated population of area attacked by natural calamities of Gujarat (KuchchDistrict,Morvi, Maliya- Miyana and Wankaner talukas of Rajkot district, Jodiya taluka of Jamnagar) and Himachal Pradesh (Kinnor Taluka) where census could not be conducted.  
# Excluding the area and population of the territory of Jammu & Kashmir illegally occupied by Pakistan and China.  
+ Excluding total population and Literates of the areas of Gujarat and Himachal Pradesh affected by natural calamities.  
\$ Excluding Maomaram, Paomata and Purul Sub-division of Senapati of Manipur.



## (II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)	
<b>२ शेती</b>							<b>AGRICULTURE</b>	
प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र (२००९-१०, २०१०-११ व २०११-१२ या वर्षांची सरासरी)							Area under principal crops (Average for years 2009-10, 2010-11 and 2011-12)	
2.1	तांदूळ	.. हजार हेक्टर	1,511	42,929	3.5	Thou-hect.	Rice	
2.2	गहू	.. "	1,089	29,130	3.7	"	Wheat	
2.3	ज्वारी	.. "	3,822	7,138	53.5	"	Jowar	
2.4	बाजरी	.. "	969	9,098	10.7	"	Bajri	
2.5	एकूण तृणधान्ये	.. "	8,428	99,538	8.5	"	All cereals	
2.6	एकूण कडधान्ये	.. "	3,570	24,715	14.4	"	All pulses	
2.7	एकूण अन्नधान्ये	.. "	11,998	1,24,287	9.7	"	All foodgrains	
2.8	भुईमूग	.. "	347	5,533	6.3	"	Groundnut	
2.9	ऊस (तो)	.. "	914	4,699	19.5	"	Sugarcane (H)	
2.10	कापूस	.. ,,	3,834	11,182	34.3	"	Cotton	
प्रमुख पिकांचे उत्पादन (२००९-१०, २०१०-११ व २०११-१२ या वर्षांची सरासरी )							Outturn of principal crops (Average for years 2009-10, 2010-11 and 2011-12)	
2.11	तांदूळ	.. हजार टन	2,577	96,795	2.7	'000 tonnes	Rice	
2.12	गहू	.. "	1,847	87,520	2.1	"	Wheat	
2.13	ज्वारी	.. "	3,215	6,569	48.9	"	Jowar	
2.14	बाजरी	.. "	904	9,051	10.0	"	Bajri	
2.15	एकूण तृणधान्ये	.. "	10,987	2,23,977	4.9	"	All cereals	
2.16	एकूण कडधान्ये	.. "	2,593	16,664	15.6	"	All pulses	
2.17	एकूण अन्नधान्ये	.. "	13,580	2,40,641	5.6	"	All foodgrains	

2.18	भुईमूग	..	हजार टन	403	6,886	5.9	'000 tonnes	Groundnut
2.19	ऊस (कांड्यांत)	..	"	79,769	3,31,907	24.0	"	Sugarcane (cane)
2.20	कापूस (रुई)	..	हजार गासड्यांत	6,468	30,741	21.0	'000 bales	Cotton (lint)
<b>3 पशुसंवर्धन</b>								
पशुगणना, २००७ *								
3.1	एकूण पशुधन	..	हजारात	35,954	5,29,698	6.8	Thousand	Total livestock
3.2	एकूण गाई - बैल	..	"	16,184	1,99,075	8.1	"	Total cattle
3.3	गाई - बैल	..	"					Cattle—
	(१) तीन वर्षावरील बैल	..	"	6,327	53,150	11.9	"	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील गाई	..	"	5,384	56,659	9.5	"	(ii) Females over 3 years
3.4	एकूण म्हशी - रेडे	..	"	6,073	1,05,342	5.8	"	Total buffaloes
3.5	म्हशी - रेडे --	..	"					Buffaloes—
	(१) तीन वर्षावरील रेडे	..	"	283	6,436	4.4	"	(i) Males over 3 years
	(२) तीन वर्षावरील म्हशी	..	"	3,584	54,475	6.6	"	(ii) Females over 3 years
3.6	एकूण मेंढरे व शेळ्या	..	"	13,300	2,12,095	6.3	"	Total sheep and goats
3.7	एकूण घोडे व शिंगरे	..	"	38	611	6.2	"	Total horses and ponies
3.8	इतर पशुधन	..	"	359	12,567	2.9	"	Other livestock
3.9	कोंबड्या, बदके वगैरे	..	"	64,756	6,48,699	10.0	"	Total poultry
3.10	व्हील्ड ट्रॅक्टर	..	"	N.A.	N.A.	...	"	Wheeld tractors
3.11	सिंचनाकरिता वापरलेली ऑईल इंजिने	..	"	N.A.	N.A.	...	"	Oil engines for irrigation purposes
3.12	सिंचनाकरिता वापरलेले विद्युत् पंप	..	"	N.A.	N.A.	...	"	Electric pumps for irrigation
<b>4 जंगले (२०१२)</b>								
4.1	एकूण जंगलव्याप्त क्षेत्र	..	चौ.कि.मी.	61,369	7,69,512	8.0	Sq. km.	Total forest area

N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

\* अस्थायी/Provisional

कापसाचे उत्पादन रूईमध्ये आहे व ते प्रत्येकी १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यांत आहे/ Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each.

## (II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
<b>5</b>	<b>उद्योग आणि खाणकाम</b>						<b>INDUSTRY AND MINING</b>
5.1	कारखाने ( वा.उ.पा. नुसार )						<i>Factories (As per A.S.I.)</i>
	(अ) चालू कारखाने (२०११)	.. संख्या	35,876	N.A.	0.0	Number	(a) Working factories (2011)
	(आ) कामगारांची दैनिक सरासरी (२०११)	.. हजारांत	1,815	N.A.	0.0	Thousand Numbers	(b) Average daily number of workers (2011)
5.2	वार्षिक उद्योग पाहणी (प्रगणना व प्रगणनेतर भाग मिळून) (२०११-१२)						<i>Annual Survey of Industries (Census plus Non Census parts) (2011-12)</i>
	(अ) उत्पादक भांडवल	.. ₹ कोटी	3,47,987	25,38,345	13.7	₹ Crore	(a) Productive capital
	(ब) रोजगारावर असलेल्या लोकांची संख्या	.. हजारांत	1,881	13,430	14.0	Thousand Numbers	(b) Number of persons employed
	(क) एकूण उत्पादन (एक्स- फॅक्टरी मूल्य)	.. ₹ कोटी	10,05,378	57,76,024	17.4	₹ Crore	(c) Gross output (ex-factory value)
	(ड) उत्पादन मूल्यवृद्धी	.. "	1,56,766	8,36,703	18.7	Do.	(d) Value added by manufacture
5.3	(अ) चालू असलेल्या सुती कापड गिरण्या (मार्च, २००७)	.. संख्या	286	3,248	8.8	Number	(a) Working cotton textile mills (March 2007)
	(आ) या गिरण्यांतील कामगारांची संख्या (मार्च, २००७)	.. हजारांत	157	934	17.8	Thousand	(b) Number of workers employed in cotton textile mills (March 2007)
	(इ) सुताचे मासिक उत्पादन (मार्च, २००७)	.. लाख कि. ग्रॅम	308	3312	9.3	Lakh Kg.	(c) Monthly production of spun yarn (March 2007)
	(ई) कापडाचे मासिक उत्पादन (मार्च, २००७)	.. दशलक्ष चौरस मीटर	20	144	13.8	Mn. sq. meters	(d) Monthly production of cloth (March, 2007)
5.4	<b>खाणकाम (२०११-१२) *</b>						<b>MINING (2011-12) *</b>
	(अ) कोळसा (उत्पादन)	.. '००० टन	39,159	5,39,950	7.3	'000 Tonnes	(a) Coal (Quantity)
	(मूल्य)	.. ₹ कोटी	5,311	70,172	7.6	₹ Crore	(Value)

(आ) कच्चे लोखंड	(उत्पादन)	'००० टन	1,470	1,67,289	0.9	'000 Tonnes (b) Iron ore	(Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	130	37,965	0.3	₹ Crore	(Value)
(इ) कच्चे मँगनीज	(उत्पादन)	'००० टन	650	2,349	27.7	'000 Tonnes (c) Manganese	(Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	435	1,171	37.1	₹ Crore ore	(Value)
(ई) बॉक्साईट	(उत्पादन)	'००० टन	1,938	12,877	15.1	'000 Tonnes (d) Bauxite	(Quantity)
	(मूल्य)	₹ कोटी	51	552	9.2	₹ Crore	(Value)
<b>6 वीज (२०११-१२)</b>						<b>ELECTRICITY (2011-12)</b>	
6.1 एकूण निर्मिती	दशलक्ष कि.वॅ.तास		89,465	9,22,451 *	9.7	Million kwh	Total generation
6.2 एकूण वापर	"		96,644	6,72,933 *	14.4	"	Total consumption
6.3 (अ) औद्योगिक वापर	"		36,486	2,40,000 *	15.2	"	(a) Industrial consumption
(आ) औद्योगिक वापराची एकूण वापराशी टक्केवारी	टक्के		37.8	35.7 *	..	Percentage (b)	Percentage of industrial consumption to total consumption
<b>7 संयुक्त भांडवली संस्था आणि बँका</b>						<b>JOINT STOCK COMPANIES &amp; BANKS</b>	
7.1 संयुक्त भांडवली कंपनी (३१ मार्च, २०१२ रोजी)	संख्या		1,58,812	8,00,761	19.8	Number	Companies at work (as on 31st March 2012)
7.2 त्यांचे भरणा केलेले भांडवल	₹'००० कोटी		368.6	1,623.6	22.7	₹' 000 Crore	Their paid-up capital
7.3 बँक कार्यालये - अनुसूचित वाणिज्यिक (मार्च, २०१२)	संख्या		9,053	96,059	9.4	Number	Banking offices- scheduled commercial (March 2012)
7.4 दर लाख लोकसंख्येमागे बँक कार्यालयांची संख्या (मार्च, २०१२)	"		7.9	8.0	...	"	Number of banking offices per lakh population (June 2011)
7.5 बँक कार्यालये (अनुसूचित वाणिज्यिक) असलेली शहरे व गावे (मार्च, २०१२ रोजी)	"		2,543	36,391	7.0	"	Town & Villages having banking offices (Scheduled commercial) (March 2012)
<b>8 सहकार (२००४-०५)</b>						<b>CO-OPERATION (2004-05)</b>	
8.1 सहकारी संस्था	संख्या		1,51,141	3,87,919	39.0	Number	Co-operative Societies
8.2 सभासदांची संख्या	हजारांत		41,045	1,96,212	20.9	Thousand	Membership

\* अस्थायी/Provisional

## (II) भारताशी तुलना/COMPARISON WITH INDIA—cond.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(3)	(2)
8.3	सर्व सहकारी संस्थांचे खेळते भांडवल	₹ कोटी	N.A.	N.A.	N.A.	₹ Crore	Working capital of all co-operative societies
8.4	कृषि पतसंस्थांनी दिलेले कर्ज	₹ दशलक्ष	48,558	3,89,917	12.5	₹ Million	Advances by agricultural credit societies
<b>9 परिवहन आणि दळणवळण</b>						<b>TRANSPORT AND COMMUNICATIONS</b>	
9.1	(अ) रेल्वे मार्गाची लांबी (३१ मार्च, २०१२ रोजी)	कि. मीटर	5,984	64,399	9.3	K.m.	(a) Total railway length (as on 31st March 2012)
	(आ) प्रति १०० चौ.कि.मी. क्षेत्रफळामागे लोहमार्गाची लांबी (२०११-१२)	"	1.9	2.0	...	"	(b) Railway routh length per 100 sq. km. of area (2011-12)
9.2	प्रति १०० चौ.कि.मी. क्षेत्रफळामागे असणारी रस्त्यांची लांबी (३१ मार्च, २०११ रोजी)	"	133	114	...	"	Road length per 100 sq. Km. of area (as on 31st March 2011)
9.3	(अ) १०० चौरस किलो मीटर क्षेत्र-फळामागे असणारी मोटार वाहने (३१ मार्च, २०११ रोजी)	संख्या	5,666	4,316	...	Number	(a) Motor vehicles per 100 sq. Kms. of area (as on 31st March 2011)
	(आ) दर लाख लोकसंख्येमागे मोटार वाहनांची संख्या (३१ मार्च, २०११ रोजी)*	"	15,514	11,723	...	"	(b) Motor vehicles per lakh of population (No.) (as on 31st March, 2011)*
<b>10 राज्य उत्पन्न (२०११-१२)</b>						<b>STATE INCOME (2011-12)</b>	
10.1	(अ) चालू किंमतीनुसार उत्पन्न	₹ कोटी रुपये	*10,82,751 @	73,99,934	14.6	₹ Crore	(a) Income at current prices
	(आ) चालू किंमतीनुसार दरडोई उत्पन्न	₹	**95,339 @	61,564	...	₹	(b) Per capita income at current prices

\*\* प्राथमिक अंदाज/Preliminary estimates @ शीघ्र अंदाज/Quick estimates \* अस्थायी/Provisional N.A.— उपलब्ध नाही/Not Available

---

---

**1. हवामान/CLIMATE**

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

---

---

## 1. हवामान/CLIMATE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 1.1

निवडक केंद्रांतील पावसाचे दिवस आणि वार्षिक पाऊस

## RAINY DAYS AND ANNUAL RAINFALL AT SELECTED CENTRES

2011

(पाऊस मिलीमीटरमध्ये/Rainfall in mm)

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे	पाऊस/Rainfall		नेहमीचा पाऊस Normal Rainfall	Centres
		पावसाचे दिवस Rainy days	पडलेला पाऊस Actual Rainfall		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	कुलाबा (मुंबई शहर)	84	2945.0	2107.4	Colaba (Mumbai City)
2	सांताक्रुझ (मुंबई उपनगर)	89	3224.6	2258.0	Santracruz (Mumbai Suburban)
3	डहाणू (ठाणे)	86	2253.3	1851.4	Dahanu (Thane)
4	अलिबाग (रायगड)	92	3085.0	2164.5	Alibag (Raigad)
5	भिरा (रायगड)	26	134.1	4784.2	Bhira (Raigad)
6	रत्नागिरी	102	4478.7	2926.4	Ratnagiri
7	हरणे (रत्नागिरी)	92	3816.9	2347.8	Harnai (Ratnagiri)
8	वेंगुर्ला (सिंधुदुर्ग)	101	3445.4	2965.8	Vengurla (Sindhudurg)
9	नाशिक	47	625.3	586.8	Nashik
10	मालेगाव (नाशिक)	N.A.	N.A.	N.A.	Malegaon (Nashik)
11	धुळे	N.A.	N.A.	N.A.	Dhule
12	नंदुरबार	N.A.	N.A.	N.A.	Nandurbar
13	जळगाव	40	625.7	749.2	Jalgaon
14	अहमदनगर	34	150.9	575.4	Ahmadnagar
15	पुणे	53	1044.4	710.7	Pune
16	सातारा	74	680.3	908.6	Satara
17	महाबळेश्वर(सातारा)	117	6555.7	5617.7	Mahabaleshwar (Satara)

तत्का क्रमांक/TABLE No. 1.1 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
18	सांगली	64	377.6	599.9	Sangli
19	सोलापूर	38	695.4	755.7	Solapur
20	कोल्हापूर	77	1026.2	1048.5	Kolhapur
21	औरंगाबाद	N.A.	N.A.	N.A.	Aurangabad
22	चिकलथाना (औरंगाबाद)	43	780.9	710.7	Chikalthana(Aurangabad)
23	जालना	N.A.	N.A.	N.A.	Jalna
24	उस्मानाबाद	53	796.6	N.A.	Osmanabad
25	परभणी	42	689.3	996.4	Parbhani
26	बीड	N.A.	N.A.	N.A.	Beed
27	नांदेड	N.A.	N.A.	N.A.	Nanded
28	उदगीर (लातूर)	51	849.5	N.A.	Udgir (Latur)
29	बुलढाणा	51	966.0	828.7	Buldhana
30	अकोला	54	1078.2	866.2	Akola City
31	अमरावती	34	589.6	916.9	Amravati
32	यवतमाळ	61	1168.2	1050.3	Yavatmal
33	पुसद (यवतमाळ)	N.A.	N.A.	N.A.	Pusad (Yavatmal)
34	वर्धा	79	1627.2	1065.0	Wardha
35	नागपूर	68	1443.5	1091.3	Nagpur
36	गोंदिया	66	1316.4	1365.0	Gondia
37	चंद्रपूर	52	1277.6	1249.4	Chandrapur
38	ब्रम्हपुरी (चंद्रपूर)	56	1614.6	1369.2	Brahmapuri (Chandrapur)
39	सिरोंचा(गडचिरोली)	N.A.	N.A.	N.A.	Sironcha (Gadchiroli)

कंसांतील नावे, केंद्रे ज्या जिल्ह्यात आहेत त्या जिल्ह्यांची आहेत

The names in brackets indicate the district wherein the centre is located

आधार - विभागीय हवामानशास्त्र कार्यालय, मुंबई व नागपूर

Source - Regional Meteorology Centre, Mumbai and Nagpur



2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.1

पुरुष, स्त्रिया व कुटुंबे यांची जिल्हावार संख्या/DISTRICTWISE NUMBER OF MALES, FEMALES AND HOUSEHOLDS  
जनगणना / Population Census, 2011 (हजारंत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	कुटुंबे Households (3)	पुरुष Males (4)	स्त्रिया Females (5)	एकूण Total (6)	स्त्री-पुरुष प्रमाण * Sex ratio * (No.) (7)	District (2)	
1	मुंबई शहर	...	674	1,685	1,401	3,085	832	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	2,106	5,031	4,326	9,357	860	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	2,529	5,865	5,195	11,060	886	Thane
4	रायगड	...	612	1,344	1,290	2634	959	Raigad
5	रत्नागिरी	...	397	761	854	1,615	1,122	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	210	417	432	850	1,036	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>6,528</b>	<b>15,104</b>	<b>13,498</b>	<b>28,601</b>	<b>894</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	1,223	3,157	2,950	6,107	934	Nashik
8	धुळे	...	409	1,054	997	2,051	946	Dhule
9	नंदुरबार	...	324	833	815	1,648	978	Nandurbar
10	जळगाव	...	904	2,197	2,033	4,230	925	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	930	2,343	2,200	4,543	939	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>3,789</b>	<b>9,585</b>	<b>8,995</b>	<b>18,579</b>	<b>938</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	2,152	4,924	4,505	9,429	915	Pune
13	सातारा	...	654	1,511	1,493	3,004	988	Satara
14	सांगली	...	598	1,436	1,386	2,822	966	Sangli
15	सोलापूर	...	873	2,228	2,090	4,318	938	Solapur
16	कोल्हापूर	...	840	1,981	1,895	3,876	957	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>5,117</b>	<b>12,079</b>	<b>11,370</b>	<b>23,449</b>	<b>941</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>15,434</b>	<b>36,768</b>	<b>33,862</b>	<b>70,630</b>	<b>921</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

17	ओरंगाबाद	...	752	1,924	1,777	3,701	923	Aurangabad
18	जालना	...	392	1,011	948	1,959	937	Jalna
19	परभणी	...	361	943	893	1,836	947	Parbhani
20	हिंगोली	...	229	606	571	1,177	942	Hingoli
21	बीड	...	536	1,349	1,236	2,585	916	Beed
22	नांदेड	...	665	1,730	1,631	3,361	943	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	351	862	796	1,658	924	Osmanabad
24	लातूर	...	482	1,273	1,181	2,454	928	Latur
	<b>ओरंगाबाद विभाग</b>	...	<b>3,768</b>	<b>9,699</b>	<b>9,033</b>	<b>18,732</b>	<b>931</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा	...	562	1,338	1,249	2,586	934	Buldhana
26	अकोला	...	396	932	882	1,814	946	Akola
27	वाशिम	...	259	620	577	1,197	930	Washim
28	अमरावती	...	647	1,481	1,408	2,888	951	Amravati
29	यवतमाळ	...	647	1,420	1,352	2,772	952	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	...	<b>2,511</b>	<b>5,791</b>	<b>5,467</b>	<b>11,258</b>	<b>944</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	...	310	668	632	1,301	946	Wardha
31	नागपूर	...	1042	2,385	2,269	4,654	951	Nagpur
32	भंडारा	...	278	606	595	1,200	982	Bhandara
33	गोंदिया	...	292	662	661	1,323	999	Gondia
34	चंद्रपूर	...	537	1,124	1,080	2,204	961	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	250	541	532	1,073	982	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	...	<b>2,709</b>	<b>5,986</b>	<b>5,769</b>	<b>11,754</b>	<b>964</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	...	<b>5,220</b>	<b>11,777</b>	<b>11,236</b>	<b>23,013</b>	<b>954</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	...	<b>24,422</b>	<b>58,243</b>	<b>54,131</b>	<b>1,12,374</b>	<b>929</b>	<b>Maharashtra State</b>
	<b>भारत +</b>	...	<b>3,30,836</b>	<b>6,23,122</b>	<b>5,87,448</b>	<b>12,10,569</b>	<b>943</b>	<b>India +</b>

टीप - (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही  
(२) \*दर १,००० पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या  
(३) पहिली जनगणना १८७२ मध्ये घेण्यात आली  
(४) +कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी  
**आधार** - (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई  
(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी

*Note.*- (i) Details may not add up to the totals due to rounding  
(ii) \*Females per 1,000 males  
(iii) First census was conducted in 1872  
(iv) + Please see the Note on page No.3.  
**Source**— (1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai  
(2) Registrar General and Census Commissioner,  
Govt. of India, New Delhi

**2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION**  
**तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.2**  
**जिल्हावार ग्रामीण व नागरी लोकसंख्या/DISTRICTWISE RURAL AND URBAN POPULATION**  
**जनगणना / Population Census, 2011** (हजारंत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	लोकसंख्या Population			नागरी लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण	दशवार्षिक वाढीचे प्रमाण Decennial growth rate 2001-11(%)			District
		ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Percentage of urban population to total population	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
1	मुंबई शहर ...	...	3,085	3,085	100.00	...	-7.57	-7.57	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर...	...	9,357	9,357	100.00	...	8.29	8.29	Mumbai Sub
3	ठाणे ...	2,545	8,515	11,060	76.99	14.18	44.26	36.01	Thane
4	रायगड ...	1,664	970	2,634	36.83	-0.54	81.40	19.31	Raigad
5	रत्नागिरी ...	1,351	264	1,615	16.33	-10.18	37.21	-4.82	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	743	107	850	12.59	-5.58	29.99	-2.21	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग...</b>	<b>6,303</b>	<b>22,298</b>	<b>28,601</b>	<b>77.96</b>	<b>1.77</b>	<b>19.30</b>	<b>14.94</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक ...	3,510	2,597	6,107	42.53	14.84	34.05	22.30	Nashik
8	धुळे ...	1,480	571	2,051	27.84	17.25	28.07	20.08	Dhule
9	नंदुरबार ...	1,373	275	1,648	16.71	23.79	35.92	25.66	Nandurbar
10	जळगाव ...	2,887	1,343	4,230	31.74	9.78	27.54	14.86	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	3,631	913	4,543	20.09	12.16	13.55	12.44	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग...</b>	<b>12,880</b>	<b>5,699</b>	<b>18,579</b>	<b>30.67</b>	<b>14.04</b>	<b>28.29</b>	<b>18.06</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे ...	3,678	5,751	9,429	60.99	21.32	36.91	30.37	Pune
13	सातारा ...	2,433	570	3,004	18.99	0.93	43.27	6.93	Satara
14	सांगली ...	2,103	719	2,822	25.49	7.82	13.60	9.24	Sangli
15	सोलापूर ...	2,919	1,399	4,318	32.40	11.22	14.19	12.16	Solapur
16	कोल्हापूर ...	2,646	1,230	3,876	31.73	7.00	17.10	10.01	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग ...</b>	<b>13,779</b>	<b>9,670</b>	<b>23,449</b>	<b>41.24</b>	<b>10.32</b>	<b>28.80</b>	<b>17.26</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र...</b>	<b>32,963</b>	<b>37,667</b>	<b>70,630</b>	<b>53.33</b>	<b>9.96</b>	<b>22.93</b>	<b>16.52</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

17	औरंगाबाद ...	2,081	1,620	3,701	43.77	14.99	49.03	27.76	Aurangabad
18	जालना ...	1,582	377	1,959	19.27	21.19	22.60	21.46	Jalna
19	परभणी ...	1,266	570	1,836	31.03	21.46	17.44	20.19	Parbhani
20	हिंगोली ...	999	179	1,177	15.18	19.86	16.04	19.27	Hingoli
21	बीड ...	2,071	514	2,585	19.90	16.72	32.87	19.61	Beed
22	नांदेड ...	2,447	914	3,361	27.19	11.90	32.63	16.86	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	1,377	281	1,658	16.96	9.83	20.49	11.50	Osmanabad
24	लातूर ...	1,829	625	2,454	25.47	15.04	27.48	17.97	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>13,652</b>	<b>5,080</b>	<b>18,732</b>	<b>27.12</b>	<b>15.74</b>	<b>32.51</b>	<b>19.85</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
25	बुलढाणा ...	2,037	549	2,586	21.22	15.82	15.94	15.85	Buldhana
26	अकोला ...	1,094	720	1,814	39.68	9.12	14.70	11.27	Akola
27	वाशिम ...	986	211	1,197	17.66	17.10	18.48	17.34	Washim
28	अमरावती ...	1,851	1,037	2,888	35.91	8.41	15.31	10.79	Amravati
29	यवतमाळ ...	2,174	598	2,772	21.58	8.65	30.83	12.78	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>8,143</b>	<b>3,115</b>	<b>11,258</b>	<b>27.67</b>	<b>11.36</b>	<b>18.18</b>	<b>13.17</b>	<b>Amravati Div.</b>
30	वर्धा ...	877	423	1,301	32.54	-3.75	30.23	5.18	Wardha
31	नागपूर ...	1,475	3,179	4,654	68.31	1.44	21.62	14.40	Nagpur
32	भंडारा ...	967	234	1,200	19.48	0.63	33.06	5.65	Bhandara
33	गोंदिया ...	1,097	226	1,323	17.08	3.72	57.52	10.14	Gondia
34	चंद्रपूर ...	1,429	775	2,204	35.18	1.63	16.59	6.43	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	955	118	1,073	11.00	5.74	75.49	10.58	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग...</b>	<b>6,799</b>	<b>4,955</b>	<b>11,754</b>	<b>42.16</b>	<b>1.60</b>	<b>24.18</b>	<b>10.03</b>	<b>Nagpur Div.</b>
	<b>विदर्भ विभाग...</b>	<b>14,942</b>	<b>8,071</b>	<b>23,013</b>	<b>35.07</b>	<b>6.69</b>	<b>21.80</b>	<b>11.54</b>	<b>Vidharbha Div.</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य...</b>	<b>61,556</b>	<b>50,818</b>	<b>1,12,374</b>	<b>45.22</b>	<b>10.36</b>	<b>23.64</b>	<b>15.99</b>	<b>Maharashtra State</b>
	<b>भारत *</b>	<b>8,33,463</b>	<b>3,77,106</b>	<b>12,10,570</b>	<b>31.15</b>	<b>12.30</b>	<b>31.80</b>	<b>17.70</b>	<b>India *</b>

टीप - (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

(२) \* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

आधार - (१) संचालक, जनगणना, महाराष्ट्र, मुंबई  
(२) महानिबंधक व गणना आयुक्त, भारत सरकार, नवी

Note.—(i) Details may not add up to the totals due to rounding

(ii) \* Please see the Note on page No.3

Source.—(1) Director of Census Operations, Maharashtra, Mumbai  
(2) Registrar General and Census Commissioner, Government of India, New Delhi

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3

जिल्हावार क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्येची घनता  
 DISTRICTWISE AREA AND POPULATION DENSITY  
 जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	क्षेत्रफळ (चौ.किमी.) Area in (sq.km.)	घनता (प्रत्येक चौ. किमी. मागे लोकसंख्या) Density (No. of persons per sq. km.)	District	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
1	मुंबई शहर	...	157	19,652	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	446	20,980	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	9,558	1,157	Thane
4	रायगड	...	7,152	368	Raigad
5	रत्नागिरी	...	8,208	197	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	5,207	163	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>30,728</b>	<b>931</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	15,530	393	Nashik
8	धुळे	...	7,195	285	Dhule
9	नंदुरबार	...	5,955	277	Nandurbar
10	जळगाव	...	11,765	360	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	17,048	266	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>57,493</b>	<b>323</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	15,643	603	Pune
13	सातारा	...	10,480	287	Satara
14	सांगली	...	8,572	329	Sangli
15	सोलापूर	...	14,895	290	Solapur
16	कोल्हापूर	...	7,685	504	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>57,275</b>	<b>409</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>1,45,496</b>	<b>485</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.3.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
17	औरंगाबाद ...	10,107	366	Aurangabad
18	जालना ...	7,718	254	Jalna
19	परभणी ...	6,214	295	Parbhani
20	हिंगोली ...	4,827	244	Hingoli
21	बीड ...	10,693	242	Beed
22	नांदेड ...	10,528	319	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	7,569	219	Osmanabad
24	लातूर ...	7,157	343	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग ...</b>	<b>64,813</b>	<b>289</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
25	बुलढाणा ...	9,661	268	Buldhana
26	अकोला ...	5,676	320	Akola
27	वाशिम ...	4,898	244	Washim
28	अमरावती ...	12,210	237	Amravati
29	यवतमाळ ...	13,582	204	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग ...</b>	<b>46,027</b>	<b>245</b>	<b>Amravati Div.</b>
30	वर्धा ...	6,309	206	Wardha
31	नागपूर ...	9,892	470	Nagpur
32	भंडारा ...	4,087	294	Bhandara
33	गोंदिया ...	5,234	253	Gondiya
34	चंद्रपूर ...	11,443	193	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	14,412	74	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग ...</b>	<b>51,377</b>	<b>229</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग ...</b>	<b>97,404</b>	<b>236</b>	<b>Vidharbha Div.</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ...</b>	<b>3,07,713</b>	<b>365</b>	<b>Maharashtra State</b>
	<b>भारत *</b>	<b>31,66,285</b>	<b>382</b>	<b>India *</b>

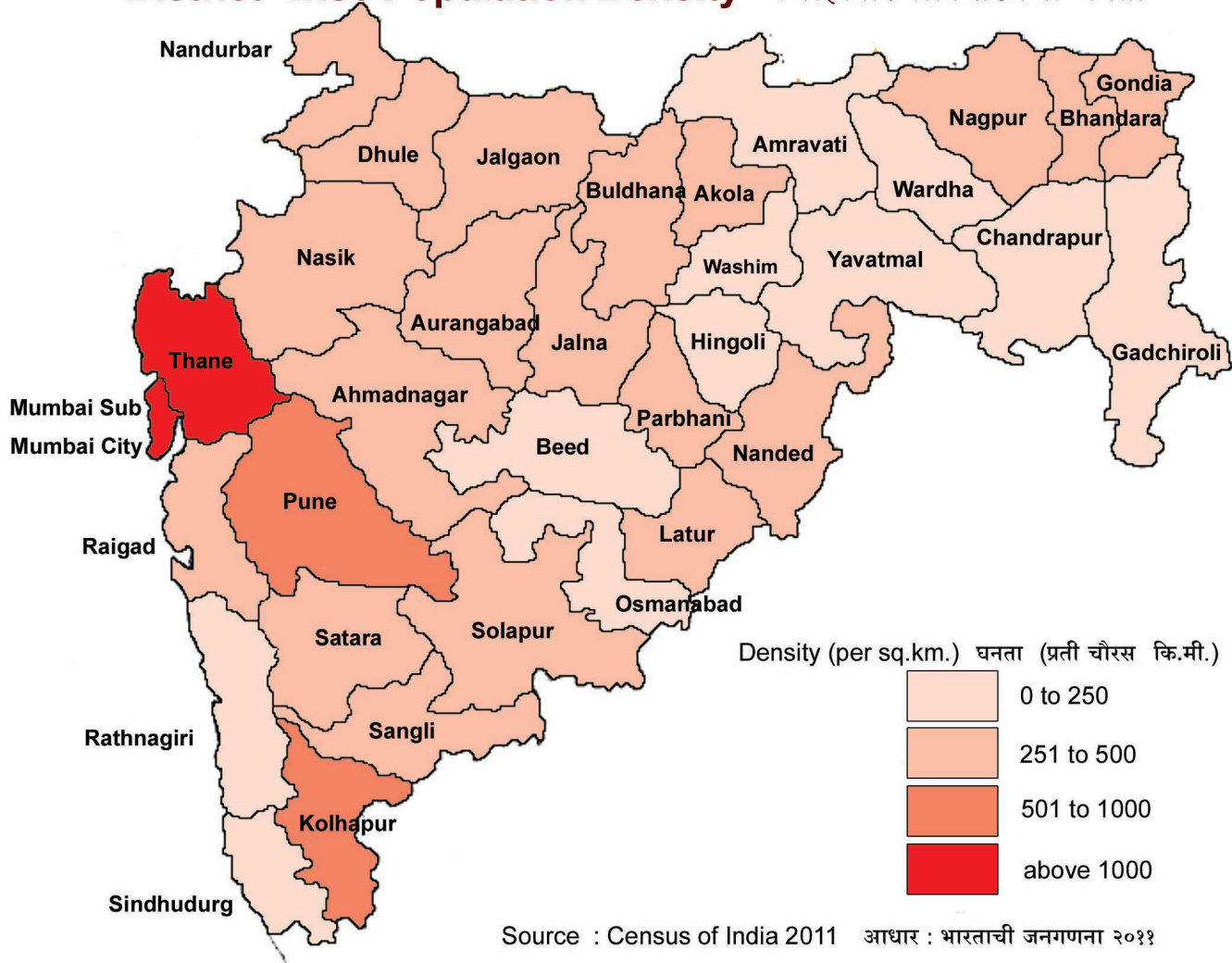
टीप -\* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

आधार- भारतीय जनगणना, २०११

Note --\* Please see the Note on page No.3

Source.-- Census of India, 2011

# District- wise Population Density जिल्हावार लोकसंख्येची घनता



Source : Census of India 2011 आधार : भारताची जनगणना २०११

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4

जिल्हावार साक्षरतेचे प्रमाण (टक्के)

DISTRICTWISE PERCENTAGE OF LITERACY

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	साक्षरतेचे प्रमाण (टक्केवारी) Literacy percentage			District (2)	
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)		
1	मुंबई शहर	...	91.48	86.45	89.21	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	92.92	86.37	89.91	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	88.72	79.77	84.53	Thane
4	रायगड	...	89.13	76.92	83.14	Raigad
5	रत्नागिरी	...	90.93	74.53	82.18	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	91.58	79.81	85.56	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>90.68</b>	<b>82.00</b>	<b>86.59</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	88.17	76.08	82.31	Nashik
8	धुळे	...	79.50	65.77	72.80	Dhule
9	नंदुरबार	...	72.17	56.47	64.38	Nandurbar
10	जळगाव	...	85.36	70.56	78.20	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	86.82	70.89	79.05	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>84.87</b>	<b>70.66</b>	<b>77.96</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	90.84	81.05	86.15	Pune
13	सातारा	...	89.42	76.31	82.87	Satara
14	सांगली	...	88.22	74.59	81.48	Sangli
15	सोलापूर	...	85.03	68.55	77.02	Solapur
16	कोल्हापूर	...	88.57	74.22	81.51	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>88.91</b>	<b>76.20</b>	<b>82.72</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>88.61</b>	<b>77.08</b>	<b>83.07</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>



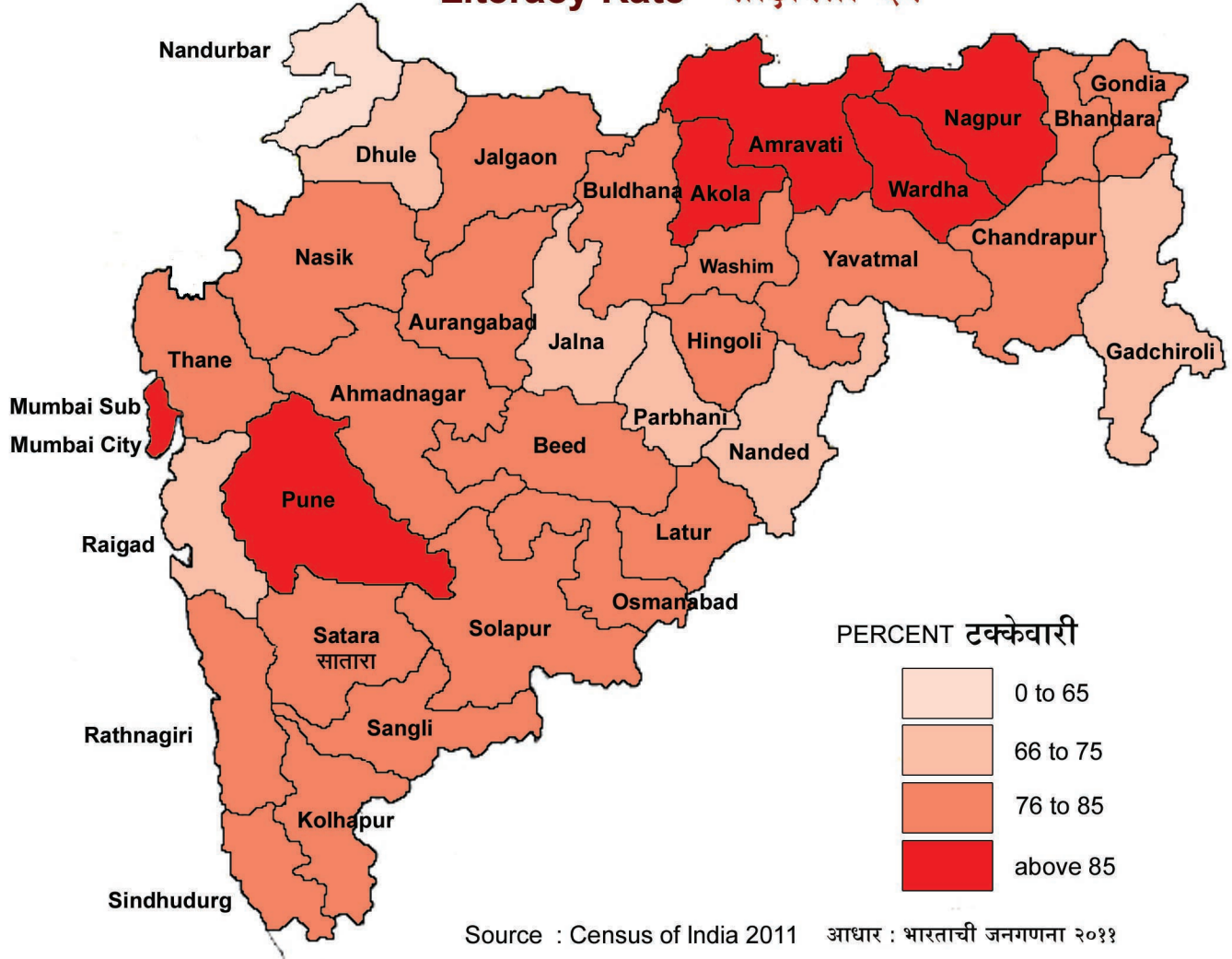
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.4 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	
17	औरंगाबाद	...	87.37	70.08	79.02	Aurangabad
18	जालना	...	81.53	60.95	71.52	Jalna
19	परभणी	...	82.64	63.63	73.34	Parbhani
20	हिंगोली	...	86.94	68.95	78.17	Hingoli
21	बीड	...	85.55	67.82	76.99	Beed
22	नांदेड	...	84.27	66.15	75.45	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	85.84	70.51	78.44	Osmanabad
24	लातूर	...	84.39	69.63	77.26	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>...</b>	<b>84.94</b>	<b>67.39</b>	<b>76.43</b>	<b>Aurangabad Division</b>
24	बुलढाणा	...	90.54	75.84	83.40	Buldhana
25	अकोला	...	92.34	83.54	88.05	Akola
26	वाशिम	...	90.55	75.48	83.25	Washim
27	अमरावती	...	91.46	83.10	87.38	Amravati
28	यवतमाळ	...	89.41	75.93	82.82	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>...</b>	<b>90.79</b>	<b>78.96</b>	<b>85.03</b>	<b>Amravati Division</b>
29	वर्धा	...	91.92	81.81	86.99	Wardha
30	नागपूर	...	92.09	84.51	88.39	Nagpur
31	भंडारा	...	90.35	77.08	83.76	Bhandara
32	गोंदिया	...	92.04	77.89	84.95	Gondiya
33	चंद्रपूर	...	86.79	72.97	80.01	Chandrapur
34	गडचिरोली	...	82.31	66.27	74.36	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>...</b>	<b>90.01</b>	<b>78.85</b>	<b>84.53</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>...</b>	<b>90.39</b>	<b>78.90</b>	<b>84.77</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य-२०११...</b>		<b>88.38</b>	<b>75.87</b>	<b>82.34</b>	<b>Maharashtra State-2011</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य-२००१...</b>		<b>85.97</b>	<b>67.03</b>	<b>76.88</b>	<b>Maharashtra State-2001</b>
	<b>भारत *</b>	<b>२०११...</b>	<b>80.89</b>	<b>64.64</b>	<b>72.99</b>	<b>India * 2011</b>

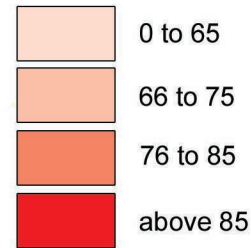
टीप /Note -\* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी /Please see the Note on page No.3

आधार/Source.— भारतीय जनगणना, २०११/Census of India, 2011

# Literacy Rate साक्षरता दर



PERCENT टक्केवारी



Source : Census of India 2011

आधार : भारताची जनगणना २०११

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.5

१९०१ पासून लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल

### DECADAL VARIATION IN POPULATION SINCE 1901

दशक Decade			लोकसंख्येतील दशवार्षिक बदल (टक्केवारी) Percentage decadal variation in population
(1)			(2)
1901-11	...	...	+10.74
1911-21	...	...	-2.91
1921-31	...	...	+14.91
1931-41	...	...	+11.99
1941-51	...	...	+19.27
1951-61	...	...	+23.60
1961-71	...	...	+27.45
1971-81	...	...	+24.54
1981-91	...	...	+25.73
1991-01	...	...	+22.73
2001-11	...	...	+15.99

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source.— Census of India, 2011

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.6

लोकसंख्या गटानुसार नागरी लोकसंख्या

URBAN POPULATION BY POPULATION SIZE

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No.	लोकसंख्येचा गट Population range	एकूण नगरे Number of towns	लोकसंख्या Population	एकूण नागरी लोकसंख्येशी शेकडा प्रमाण Percentage to total urban population	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1	Below 5,000 पेक्षा कमी .	...	26	1,03,461	0.20
2	5,000—9,999 ...	...	109	7,86,358	1.55
3	10,000—19,999 ...	...	134	19,04,249	3.75
4	20,000—49,999 ...	...	167	53,07,632	10.44
5	50,000—99,999 ...	...	54	37,47,639	7.38
6	1,00,000 आणि त्यापेक्षा अधिक and above.	...	44	3,89,68,920	76.68
<b>एकूण/Total ...</b>			<b>534</b>	<b>5,08,18,259</b>	<b>100.0</b>

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source.— Census of India, 2011

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7

राज्यातील गावांचे लोकसंख्येनुसार वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF VILLAGES IN THE STATE BY POPULATION

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	२०० पेक्षा कमी/Below		200 to 499		500 to 999		District (2)	
		गावांची संख्या Number of Villages (3)	लोकसंख्या Population (00) (4)	गावांची संख्या Number of Villages (5)	लोकसंख्या Population (00) (6)	गावांची संख्या Number of Villages (7)	लोकसंख्या Population (00) (8)		
1	मुंबई शहर	...	...	...	...	...	...	Mumbai City	
2	मुंबई उपनगर	...	...	...	...	...	...	Mumbai Suburban	
3	ठाणे	...	48	54	236	878	543	4,082	Thane
4	रायगड	...	177	228	564	1,958	598	4,258	Raigad
5	रत्नागिरी	...	108	136	422	1,483	540	3,863	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	37	48	180	660	243	1,808	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>370</b>	<b>465</b>	<b>1,402</b>	<b>4,979</b>	<b>1,924</b>	<b>14,011</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	17	24	150	590	492	3,689	Nashik
8	धुळे	...	5	7	33	122	128	964	Dhule
9	नंदुरबार	...	32	42	102	365	249	1,917	Nandurbar
10	जळगाव	...	23	30	140	528	373	2,793	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	6	8	73	288	321	2,469	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>83</b>	<b>110</b>	<b>498</b>	<b>1,892</b>	<b>1,563</b>	<b>11,832</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	106	120	280	986	435	3,261	Pune
13	सातारा	...	108	131	359	1,272	466	3,395	Satara
14	सांगली	...	1	2	40	162	112	837	Sangli
15	सोलापूर	...	9	11	38	139	173	1,313	Solapur
16	कोल्हापूर	...	16	18	124	468	294	2,190	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>240</b>	<b>282</b>	<b>841</b>	<b>3,027</b>	<b>1,480</b>	<b>10,997</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>693</b>	<b>857</b>	<b>2,741</b>	<b>9,897</b>	<b>4,967</b>	<b>36,840</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

17	औरंगाबाद	...	59	69	171	627	359	2,705	Aurangabad
18	जालना	...	16	21	57	208	244	1,823	Jalna
19	परभणी	...	12	14	101	386	244	1,831	Parbhani
20	हिंगोली	...	25	23	69	242	185	1,391	Hingoli
21	बीड	...	15	18	148	544	409	3,031	Beed
22	नांदेड	...	32	35	157	586	415	3,149	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	6	6	61	233	173	1,296	Osmanabad
24	लातूर	...	11	16	66	242	204	1,543	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	...	<b>176</b>	<b>202</b>	<b>830</b>	<b>3,068</b>	<b>2,233</b>	<b>16,770</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा	...	80	69	158	545	334	2,491	Buldhana
26	अकोला	...	96	89	169	604	265	1,930	Akola
27	वाशिम	...	40	43	73	269	194	1,469	Washim
28	अमरावती	...	222	195	359	1,272	462	3,325	Amravati
29	यवतमाळ	...	139	131	334	1,186	599	4,349	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	...	<b>577</b>	<b>528</b>	<b>1093</b>	<b>3,876</b>	<b>1,854</b>	<b>13,563</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	...	183	133	221	782	308	2,196	Wardha
31	नागपूर	...	246	199	449	1,574	512	3,647	Nagpur
32	भंडारा	...	64	63	118	415	227	1,701	Bhandara
33	गोंदिया	...	52	56	121	430	272	2,016	Gondia
34	चंद्रपूर	...	143	156	383	1,350	457	3,316	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	448	493	466	1,540	314	2,185	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	...	<b>1,136</b>	<b>1,100</b>	<b>1,758</b>	<b>6,090</b>	<b>2,090</b>	<b>15,061</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	...	<b>1,713</b>	<b>1,628</b>	<b>2,851</b>	<b>9,966</b>	<b>3,944</b>	<b>28,624</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	...	<b>2,582</b>	<b>2,687</b>	<b>6,422</b>	<b>22,931</b>	<b>11,144</b>	<b>82,234</b>	<b>Maharashtra State</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	1000 to 1999		2000 to 4999		5000 to 9999		District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages (9)	लोकसंख्या Population (00) (10)	गावांची संख्या Number of Villages (11)	लोकसंख्या Population (00) (12)	गावांची संख्या Number of Villages (13)	लोकसंख्या Population (00) (14)	
1	मुंबई शहर	...	...	...	...	...	...	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	...	...	...	...	...	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	556	275	7,863	31	2,009	Thane
4	रायगड	...	366	139	4,095	16	1,062	Raigad
5	रत्नागिरी	...	344	113	3,114	4	231	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	211	66	1,763	2	116	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>1477</b>	<b>593</b>	<b>16,836</b>	<b>53</b>	<b>3,418</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	697	481	13,838	65	4,250	Nashik
8	धुळे	...	243	222	6,644	34	2,269	Dhule
9	नंदुरबार	...	341	189	5,290	15	980	Nandurbar
10	जळगाव	...	530	326	9,694	79	5,489	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	557	498	15,198	103	6,925	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>2,368</b>	<b>1,716</b>	<b>50,664</b>	<b>296</b>	<b>19,912</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	493	407	12,348	96	6,402	Pune
13	सातारा	...	429	298	8,934	51	3,370	Satara
14	सांगली	...	238	223	6,847	86	5,757	Sangli
15	सोलापूर	...	384	434	13,267	87	5,809	Solapur
16	कोल्हापूर	...	363	288	8,790	83	5,568	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>1,907</b>	<b>1,650</b>	<b>50,185</b>	<b>403</b>	<b>26,906</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>5,752</b>	<b>3,959</b>	<b>1,17,684</b>	<b>752</b>	<b>50,237</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

17	औरंगाबाद	...	423	6,063	252	7,415	41	2,706	Aurangabad
18	जालना	...	411	5,795	201	5,560	23	1,556	Jalna
19	परभणी	...	271	3,858	181	5,007	18	1,180	Parbhani
20	हिंगोली	...	257	3,640	124	3,374	11	788	Hingoli
21	बीड	...	475	6,688	276	7,841	27	1,724	Beed
22	नांदेड	...	570	8,100	325	9,173	35	2,295	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	279	4,025	165	4,862	37	2,470	Osmanabad
24	लातूर	...	335	4,855	266	7,649	35	2,369	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	...	<b>3,021</b>	<b>43,024</b>	<b>1,790</b>	<b>50,880</b>	<b>227</b>	<b>15,088</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा	...	442	6,295	236	6,793	36	2,434	Buldhana
26	अकोला	...	209	2894	96	2,915	24	1,571	Akola
27	वाशिम	...	265	3,700	115	3,375	8	501	Washim
28	अमरावती	...	398	5,480	155	4,422	26	1,859	Amravati
29	यवतमाळ	...	534	7,492	217	5,979	25	1,722	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	...	<b>1,848</b>	<b>25,863</b>	<b>819</b>	<b>23,484</b>	<b>119</b>	<b>8,086</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	...	182	2,459	62	1,817	13	852	Wardha
31	नागपूर	...	279	3,866	97	2,868	29	2,017	Nagpur
32	भंडारा	...	231	3,208	120	3,446	9	603	Bhandara
33	गोंदिया	...	282	3,893	146	3,807	10	674	Gondia
34	चंद्रपूर	...	340	4,645	125	3,553	11	755	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	221	2,980	52	1,559	5	323	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	...	<b>1,535</b>	<b>21,141</b>	<b>602</b>	<b>17,051</b>	<b>77</b>	<b>5,224</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	...	<b>3,383</b>	<b>47,004</b>	<b>1,421</b>	<b>40,535</b>	<b>196</b>	<b>13,311</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	...	<b>12,156</b>	<b>1,72,030</b>	<b>7,170</b>	<b>2,09,100</b>	<b>1,175</b>	<b>78,636</b>	<b>Maharashtra State</b>



तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.7—contd.

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	10,000 आणि त्यापेक्षा अधिक/ and above		एकूण/Total		ओसाड गावांची संख्या Number of un-inhabited Villages	District (2)
		गावांची संख्या Number of Villages	लोकसंख्या Population (00)	गावांची संख्या Number of Villages	लोकसंख्या Population (00)		
(1)	(2)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(2)
1	मुंबई शहर	...	...	...	...	...	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	...	...	...	...	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	15	2,675	1,704	25,455	N.A. Thane
4	रायगड	...	0	0	1,860	16,640	N.A. Raigad
5	रत्नागिरी	...	0	0	1,531	13,513	N.A. Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	1	145	740	7,426	N.A. Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>16</b>	<b>2,820</b>	<b>5,835</b>	<b>63,035</b>	N.A. <b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	17	2,736	1,919	35,098	N.A. Nashik
8	धुळे	...	9	1,324	674	14,798	N.A. Dhule
9	नंदुरबार	...	2	211	930	13,728	N.A. Nandurbar
10	जळगाव	...	16	2,721	1,487	28,872	N.A. Jalgaon
11	अहमदनगर	...	23	3,465	1,581	36,305	N.A. Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>67</b>	<b>10,457</b>	<b>6,591</b>	<b>1,28,802</b>	N.A. <b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	35	6,599	1,852	36,782	N.A. Pune
13	सातारा	...	8	1,105	1,719	24,334	N.A. Satara
14	सांगली	...	25	3,950	725	21,028	N.A. Sangli
15	सोलापूर	...	18	2,988	1,143	29,187	N.A. Solapur
16	कोल्हापूर	...	27	4,190	1,195	26,460	N.A. Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>113</b>	<b>18,832</b>	<b>6,634</b>	<b>1,37,790</b>	N.A. <b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>196</b>	<b>32,109</b>	<b>19,060</b>	<b>3,29,627</b>	N.A. <b>Rest of Maharashtra</b>

17	औरंगाबाद	...	9	1,225	1,314	20,811	N.A.	Aurangabad
18	जालना	...	6	853	958	15,816	N.A.	Jalna
19	परभणी	...	3	387	830	12,663	N.A.	Parbhani
20	हिंगोली	...	4	528	675	9,986	N.A.	Hingoli
21	बीड	...	7	860	1,357	20,708	N.A.	Beed
22	नांदेड	...	7	1,136	1,541	24,474	N.A.	Nanded
23	उस्मानाबाद	...	7	874	728	13,765	N.A.	Osmanabad
24	लातूर	...	11	1,618	928	18,292	N.A.	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	...	<b>54</b>	<b>7,482</b>	<b>8,331</b>	<b>1,36,515</b>	N.A.	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा	...	14	1,748	1,300	20,374	N.A.	Buldhana
26	अकोला	...	5	938	864	10,942	N.A.	Akola
27	वाशिम	...	3	500	698	9,857	N.A.	Washim
28	अमरावती	...	15	1,958	1,637	18,512	N.A.	Amravati
29	यवतमाळ	...	5	883	1,833	21,742	N.A.	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	...	<b>42</b>	<b>6,028</b>	<b>6,352</b>	<b>81,427</b>	N.A.	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	...	4	536	973	8,775	N.A.	Wardha
31	नागपूर	...	5	578	1,617	14,748	N.A.	Nagpur
32	भंडारा	...	2	229	771	9,665	N.A.	Bhandara
33	गोंदिया	...	0	0	883	10,966	N.A.	Gondia
34	चंद्रपूर	...	4	514	1,463	14,289	N.A.	Chandrapur
35	गडचिरोली	...	3	468	1,509	9,549	N.A.	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	...	<b>18</b>	<b>2,324</b>	<b>7,216</b>	<b>67,992</b>	N.A.	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	...	<b>60</b>	<b>8,352</b>	<b>13,568</b>	<b>1,49,419</b>	N.A.	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	...	<b>310</b>	<b>47,944</b>	<b>40,959</b>	<b>6,15,561</b>	<b>2,706</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार - भारताची जनगणना, २०११

Source— Census of India, 2011

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8

एक लाख किंवा अधिक लोकसंख्या असलेली शहरे/शहर संकुले  
CITIES/URBAN AGGLOMERATIONS (UAs) WITH POPULATION

OF 1,00,000 OR ABOVE

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Serial No.	शहर/शहर संकुलाचे नाव City/Town	लोकसंख्या(हजारात) Population (in thousand)	लोकसंख्या(हजारात) Population (in thousand)	शहर/शहर संकुलाचे नाव Name of City/UA
(1)	(2)	(3)	(3)	(2)
1.	बृहन्मुंबई शहर संकुल	18,395		Brihan Mumbai Urban Agglomeration
	(अ) बृहन्मुंबई (म.न.पा.)	12,442		(a) Brihan Mumbai (M. Corpn.)
	ठाणे जिल्ह्यात अंतर्भूत असलेले	5,951		Constituent in Thane District
	(अ) कल्याण-डोंबिवली (म.न.पा.)	1,247		(a) Kalyan-Dombivli (M. Corpn.)
	(आ) ठाणे (म.न.पा.)	1,841		(b) Thane (M. Corpn.)
	(इ) उल्हासनगर (म.न.पा.)	506		(c) Ulhasnagar (M. Corpn.)
	(ई) नवी मुंबई (म.न.पा.)	1,121		(d) Navi Mumbai (M. Corpn.)
	(उ) मीरा-भाईंदर (न.प.)	809		(e) Mira Bhayandar (M.)
	(ऊ) अंबरनाथ (न.प.)	253		(f) Ambernath (M.)
	(ए) बदलापूर (न.प.)	174		(g) Badlapur (M.)
2.	पुणे शहर संकुल	5,058		Pune Urban Agglomeration
	(अ) पुणे (म.न.पा.)	3,124		(a) Pune (M. Corpn.)
	(आ) पिंपरी-चिंचवड (म.न.पा.)	1,728		(b) Pimpri-Chinchwad(M. Corpn.)
	(इ) पुणे (कटक मंडळ)	72		(c) Pune (Cantonment)
	(ई) खडकी (कटक मंडळ)	79		(d) Khadki (Cantonment)
	(उ) देहू रोड (कटक मंडळ)	49		(e) Dehu Road (Cantonment)
	(ऊ) देहू (गणना शहर)	6		(f) Dehu (C.T.)
3.	नागपूर शहर संकुल	2,498		Nagpur Urban Agglomeration
	(अ) नागपूर (म.न.पा.)	2,406		(a) Nagpur (M. Corpn.)
	(आ) वाडी (गणना शहर)	54		(b) Wadi (C.T.)
	(इ) डिगडोह (गणना शहर)	38		(c) Digidoh (C.T.)
4.	नाशिक शहर संकुल	1,562		Nashik Urban Agglomeration
	(अ) नाशिक (म.न.पा.)	1,486		(a) Nashik (M. Corpn.)
	(आ) देवळाली (कटक मंडळ)	54		(b) Deolali (Cantonment)
	(इ) भगूर (न.प.)	12		(c) Bhagur (M)
	(ई) एकलहरे (गणना शहर)	9		(d) Eklahare (C.T.)
5.	सोलापूर (म.न.पा.)	952		Solapur (M. Corpn.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- *contd.*

(1)	(2)	(3)	(2)
6	औरंगाबाद शहर संकुल	1,193	Aurangabad Urban Agglomeration
	(अ) औरंगाबाद (म.न.पा.)	1,175	(a) Aurangabad (M. Corpn.)
	(आ) औरंगाबाद (कटक मंडळ)	18	(b) Aurangabad (Cantonment)
7.	अमरावती (म.न.पा.)	647	Amravati (M. Corpn.)
8.	कोल्हापूर शहर संकुल	562	Kolhapur Urban Agglomeration
	(अ) कोल्हापूर (म.न.पा.)	549	(a) Kolhapur (M.Corpn)
	(आ) गांधीनगर (गणना शहर)	13	(b) Gandhinagar (C.T.)
9.	भिवंडी शहर संकुल	736	Bhiwandi Urban Agglomeration
	(अ) भिवंडी (न.प.)	710	(a) Bhiwandi (M.)
	(आ) खोनी (गणना शहर)	26	(b) Khoni (C.T.)
10.	सांगली शहर संकुल	514	Sangli Urban Agglomeration
	(अ) सांगली/मिरज/कुपवाड(म.न.पा.)	503	(a) Sangli/Miraj/Kupwad(M.Corpn)
	(आ) माधवनगर (गणना शहर)	11	(b) Madhavnagar (C.T.)
11.	मालेगाव शहर संकुल	577	Malegaon Urban Agglomeration
	(अ) मालेगाव (म.न.पा.)+(हदवाढ.)	481	(a) Malegaon (M.Corpn)+(O.G.)
	(१) मालेगाव (म.न.पा.)	471	(1) Malegaon (M.)
	(२) दरेगाव (हदवाढ.)	4	(2) Daregaon (O.G.)
	(३) भाईगाव (हदवाढ.)	6	(3) Bhaigaon (O.G.)
	(आ) सोयागांव (न.प.)	34	(b) Soyagaon (M.))
	(इ) ध्यान (न.प.)	49	(c) Dhyane (M.)
	(ई) मालडे (न.प.)	12	(d) Malde (M.)
12.	अकोला (न.प.)	426	Akola (M.)
13.	नांदेड-वाघाळा (म.न.पा.)	550	Nanded-Waghala (M.Corpn)
14.	धुळे (न.प.)	376	Dhule (M.)
15.	जळगाव (न.प.)	460	Jalgaon (M.)
16.	इचलकरंजी शहर संकुल	325	Ichalkaranji Urban Agglomeration
	(अ) इचलकरंजी (न.प.)	287	(a) Ichalkaranji (M.)
	(आ) कबनूर (गणना शहर)	38	(b) Kabnur (C.T.)
17.	चंद्रपूर (न.प.)	320	Chandrapur (M.)
18.	अहमदनगर शहर संकुल	380	Ahmednagar Urban Agglomeration
	(अ) अहमदनगर (न.प.)	351	(a) Ahmednagar (M.)
	(आ) अहमदनगर (कटक मंडळ)	29	(b) Ahmednagar (Cant.)
19.	लातूर (न.प.)	383	Latur (M.)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.8 -- *concl'd* .

(1)	(2)	(3)	(2)
20.	परभणी (न.प.)	307	Parbhani (M.)
21.	जालना (न.प.)	286	Jalna (M.)
22.	भुसावळ शहर संकुल	204	Bhusawal Urban Agglomeration
	(अ) भुसावळ (न.प.)	187	(a) Bhusawal (M.)
	(आ) कन्दारी (गणना शहर)	16	(b) Kanadri (C.T.)
23.	कामटी शहर संकुल	136	Kamptee Urban Agglomeration
	(अ) कामटी (न.प.)	87	(a) Kamptee (M.)
	(आ) कन्हान पिपरी (गणना शहर)	23	(b) Kanhan Pipri (C.T.)
	(इ) टेकाडी (गणना शहर)	14	(c) Tekadi (C.T.)
	(ई) कामटी (कटक मंडळ)	12	(d) Kamptee (Cantt.)
24.	यवतमाळ शहर संकुल	138	Yavatmal Urban Agglomeration
	(अ) यवतमाळ (न.प.)	117	(a) Yavatmal (M.)
	(आ) उमरखेड (गणना शहर)	22	(b) Umarchhed (C.T.)
25.	बीड (न.प.)	147	Beed (M.)
26.	गोंदिया (न.प.)	133	Gondiya (M.)
27.	वर्धा (न.प.)	106	Wardha (M.)
28.	सातारा शहर संकुल	149	Satara Urban Agglomeration
	(अ) सातारा (न.प.)	120	(a) Satara (M.)
	(आ) कारंजे (कटक मंडळ)	29	(b) Karanje (Cantt.)
29.	अचलपूर (न.प.)	112	Achalpur (M.)
30.	बारशी (न.प.)	119	Barshi (M.)
31.	पनवेल (न.प.)	180	Panvel (M.)
32.	नंदूरबार(न.प.)	111	Nandurbar (M.)
33.	हिंगणघाट (न.प.)	102	Hinganghat (M.)
34.	नवीमुंबई पनवेल रायगड (गणना शहर)	195	New mumbai Panvel Raigad (C.T.)
35.	उदगीर (न.प.)	104	udgir (M.)
36.	उस्मानाबाद (न.प.)	112	Osmanaabad (M.)
37.	वसई विरार (म.न.पा.)	1222	Vasai Virar (M.Corpn)

एकूण ... 39,776 ... Total

म.न.पा.= महानगरपालिका/M. Corp.= Municipal Corporation

न.प.= नगरपरिषद्/M.= Municipality. C.T.- गणना शहर/Census Town

टीप - आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा  
जुळतीलच असे नाही.

Note.— Details may not add to the totals  
due to rounding.

आधार - भारताची जनगणना २०११

Source.—Census of India 2011

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.9

काम करणा-यांचे व न करणा-यांचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF WORKERS AND NON-WORKERS

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारात/In thousand)

अनुक्रमांक	बाब	महाराष्ट्र	
Sr. No.		Maharashtra	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	शेतकरी ...	11,478	Cultivators
2	शेतमजूर ...	11,069	Agricultural labourers
3	घरगुती उद्योग ...	991	Household industry
4	इतर सेवा ...	20,225	Other Services
	<b>एकूण-मुख्यतः काम करणारे</b> ...	<b>43,763</b>	<b>Total — main workers</b>
	<b>सीमांतिक कामगार ...</b>	<b>5,665</b>	<b>Marginal workers</b>
	<b>एकूण-काम न करणारे</b> ...	<b>62,946</b>	<b>Total — non-workers</b>
	<b>एकूण -काम करणारे आणि न करणारे</b>	<b>1,12,374</b>	<b>Total — workers and non-workers</b>

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source — Census of India, 2011

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.10

काम न करणा-या व्यक्तींचे कार्यप्रकारानुसार वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF PERSONS NOT AT WORK BY TYPE OF ACTIVITY

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारात/In thousand)

कार्यप्रकार	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकूण/Total			Type of activity
	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(1)
पूर्ण वेळ विद्यार्थी ...	8,424	6,947	15,371	6,996	6,046	13,042	15,419	12,993	28,413	Full time students
घरकाम करणारे ...	203	5,027	5,230	337	9,710	10,047	540	14,737	15,277	Household duties
अवलंबून असणारे व... बालके	4,248	4,820	9,068	2,928	3,464	6,392	7,176	8,284	15,460	Dependents and infants
सेवानिवृत्त ...	193	64	257	815	248	1,063	1,008	312	1,320	Pensioners
भाड्यावर उपजिविका करणारे	8	9	17	18	20	39	27	29	56	Rentiers
भिकारी ...	5	4	10	8	5	13	13	10	23	Beggars,Vagrants
इतर ...	571	382	953	871	574	1,445	1,443	956	2,398	Others
<b>एकूण ...</b>	<b>13,652</b>	<b>17,253</b>	<b>30,905</b>	<b>11,974</b>	<b>20,067</b>	<b>32,041</b>	<b>25,626</b>	<b>37,320</b>	<b>62,946</b>	<b>... Total</b>

आधार - भारताची जनगणना, २०११

Source— Census of India, 2011

---

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

---



2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.11

अनुसूचित जाती आणि जमाती यांची लोकसंख्या/POPULATION OF S.C. AND S.T. 2011

(संख्या/Number)

अनु क्रमांक Serial No.	जिल्हा	अनुसूचित जाती Scheduled Castes	अनुसूचित जमाती Scheduled Tribes	एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Percentage to total population		साक्षर लोकसंख्येचे एकूण लोकसंख्येशी प्रमाण Literate population percentage to total Population		District	
				अनु.जाती S.C.	अनु.जमाती S.T.	अनु.जाती S.C.	अनु.जमाती S.T.		
				(5)	(6)	(7)	(8)		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)	
1	मुंबई शहर	...	2,19,934	25,093	7.13	0.81	87.48	83.41	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	...	5,83,302	1,04,560	6.23	1.12	85.32	82.05	Mumbai Suburban
3	ठाणे	...	7,30,089	15,42,451	6.60	13.95	84.73	58.87	Thane
4	रायगड	...	1,34,952	3,05,125	5.12	11.58	86.31	57.59	Raigad
5	रत्नागिरी	...	66,948	20,374	4.15	1.26	82.53	65.12	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	...	55,586	6,976	6.54	0.82	80.72	81.92	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>17,90,811</b>	<b>20,04,579</b>	<b>6.26</b>	<b>7.01</b>	<b>85.17</b>	<b>60.43</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	...	5,54,687	15,64,369	9.08	25.62	82.55	66.56	Nashik
8	धुळे	...	1,27,571	6,47,315	6.22	31.56	75.40	50.91	Dhule
9	नंदुरबार	...	47,985	11,41,933	2.91	69.28	76.91	55.03	Nandurbar
10	जळगाव	...	3,89,273	6,04,367	9.20	14.29	73.71	58.85	Jalgaon
11	अहमदनगर	...	5,73,698	3,78,230	12.63	8.33	76.52	62.24	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>16,93,214</b>	<b>43,36,214</b>	<b>9.11</b>	<b>23.34</b>	<b>77.77</b>	<b>59.74</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	...	11,80,703	3,48,876	12.52	3.70	81.59	73.11	Pune
13	सातारा	...	3,23,236	29,635	10.76	0.99	79.46	73.03	Satara
14	सांगली	...	3,53,093	18,333	12.51	0.65	78.00	76.16	Sangli
15	सोलापूर	...	6,49,745	77,592	15.05	1.80	72.48	70.54	Solapur

16	कोल्हापूर	5,04,461	30,206	13.01	0.78	77.79	79.99	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>30,11,238</b>	<b>5,04,642</b>	<b>12.84</b>	<b>2.15</b>	<b>78.34</b>	<b>73.24</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>64,95,263</b>	<b>68,45,435</b>	<b>9.20</b>	<b>9.69</b>	<b>80.10</b>	<b>60.96</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>
17	औरंगाबाद	5,39,368	1,43,366	14.57	3.87	76.06	62.84	Aurangabad
18	जालना	2,72,266	42,263	13.90	2.16	66.20	64.84	Jalna
19	परभणी	2,47,308	40,514	13.47	2.21	69.38	66.72	Parbhani
20	हिंगोली	1,82,565	1,11,954	15.51	9.51	75.46	72.22	Hingoli
21	बीड	3,51,254	32,722	13.59	1.27	73.02	68.90	Beed
22	नांदेड	6,40,483	2,81,695	19.05	8.38	73.19	70.56	Nanded
23	उस्मानाबाद	2,65,184	36,039	16.00	2.17	73.52	68.25	Osmanabad
24	लातूर	4,80,913	57,488	19.60	2.34	72.55	72.30	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>29,79,341</b>	<b>7,46,041</b>	<b>15.91</b>	<b>3.98</b>	<b>72.81</b>	<b>68.80</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा	4,70,895	1,24,837	18.21	4.83	78.56	68.59	Buldhana
26	अकोला	3,64,059	1,00,280	20.07	5.53	83.19	79.20	Akola
27	वाशिम	2,29,462	80,471	19.17	6.72	80.50	74.74	Washim
28	अमरावती	5,06,374	4,04,128	17.53	13.99	84.57	75.05	Amravati
29	यवतमाळ	3,28,518	5,14,057	11.85	18.54	82.80	76.13	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>18,99,308</b>	<b>12,23,773</b>	<b>16.87</b>	<b>10.87</b>	<b>82.05</b>	<b>75.20</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	1,88,830	1,49,507	14.52	11.49	86.60	78.93	Wardha
31	नागपूर	8,67,713	4,37,571	18.65	9.40	88.49	82.24	Nagpur
32	भंडारा	2,00,372	88,886	16.69	7.41	85.60	79.25	Bhandara
33	गोंदिया	1,75,961	2,14,253	13.31	16.20	87.15	79.04	Gondiya
34	चंद्रपूर	3,48,365	3,89,441	15.80	17.67	82.25	73.77	Chandrapur
35	गडचिरोली	1,20,745	4,15,306	11.25	33.71	78.81	68.03	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>19,01,986</b>	<b>16,94,964</b>	<b>16.18</b>	<b>14.42</b>	<b>86.11</b>	<b>75.98</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>38,01,294</b>	<b>29,18,737</b>	<b>16.52</b>	<b>12.68</b>	<b>84.10</b>	<b>75.66</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ...</b>	<b>1,32,75,898</b>	<b>1,05,10,213</b>	<b>11.81</b>	<b>9.35</b>	<b>79.66</b>	<b>65.73</b>	<b>Maharashtra State</b>
	<b>भारत + ...</b>	<b>20,13,78,086</b>	<b>10,42,81,034</b>	<b>16.63</b>	<b>8.61</b>	<b>66.07</b>	<b>58.96</b>	<b>India +</b>

35

टीप -- (१) + कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

Note-- (1) +Please see the Note on page No.3

आधार - भारतीय जनगणना, २०११ प्राथमिक जनगणना सारांश (अंतिम) Source.—Census of India 2011 Primary Census Abstract (Final)

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/  
तक्ता क्रमांक/

महाराष्ट्र राज्यातील अपंगांची प्रकारानुसार संख्या/  
जनगणना /

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	अंध Blind (3)	पांगळे Crippled (4)	मूक Speech (5)	कर्णबधीर Hearing (6)	मतिमंद Mental Retardation (7)
1	मुंबई शहर	27,551	8,746	14,941	21,378	4,781
2	मुंबई उपनगर	61,269	23,117	34,992	57,586	10,460
3	ठाणे	34,361	29,852	63,634	42,378	11,368
4	रायगड	9,633	11,184	10,569	9,843	3,287
5	रत्नागिरी	6,926	9,509	2,365	4,807	2,748
6	सिंधुदुर्ग	3,155	5,282	4,571	3,032	1,709
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>1,42,895</b>	<b>87,690</b>	<b>1,31,072</b>	<b>1,39,024</b>	<b>34,353</b>
7	नाशिक	20,014	28,828	12,269	17,691	7,100
8	धुळे	8,995	9,384	12,123	8,797	2,547
9	नंदुरबार	4,726	6,134	2,834	4 773	1,763
10	जळगाव	25,890	24,313	25,133	21,766	6,353
11	अहमदनगर	20,198	25,579	20,310	17,888	7,099
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>79,823</b>	<b>94,238</b>	<b>72,669</b>	<b>70,915</b>	<b>24,862</b>
12	पुणे	38,181	39,441	44,372	40,013	11,128
13	सातारा	12,706	17,483	24,643	14,055	5,401
14	सांगली	17,527	14,155	17,170	16,078	5,268
15	सोलापूर	32,920	24,172	7,805	16,148	8,216
16	कोल्हापूर	16,850	17,151	28,260	15,422	5,721
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>1,18,184</b>	<b>1,12,402</b>	<b>1,22,250</b>	<b>1,01,716</b>	<b>35,734</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>3,40,902</b>	<b>2,94,330</b>	<b>3,25,991</b>	<b>3,11,655</b>	<b>94,949</b>

## AREA AND POPULATION

TABLE No. 2.12

DISABLED POPULATION IN MAHARASHTRA STATE BY TYPE OF DISABILITY  
Population Census, 2011

मनोरुग्ण Mental illness (8)	इतर Any Other (9)	बहुविकलांग Multiple Disability (10)	एकूण Total (11)	एकूण लोकसंख्येशी % % to total population (12)	District (2)
1,559	15,493	3,628	98,077	3.18	Mumbai City
3,741	42,271	8,907	2,42,343	2.59	Mumbai Suburban
5,140	54,755	10,269	2,51,757	2.28	Thane
1,220	10,156	3,409	59,301	2.25	Raigad
1,311	3,139	3,237	34,042	2.11	Ratnagiri
866	3,045	1,805	23,465	2.76	Sindhudurg
<b>13,837</b>	<b>1,28,859</b>	<b>31,255</b>	<b>7,08,985</b>	<b>2.48</b>	<b>Konkan Division</b>
2,482	19,695	7,589	1,15,668	1.89	Nashik
735	12,212	2,445	57,238	2.79	Dhule
602	5,462	1,471	27,765	1.68	Nandurbar
1,714	25,553	7,004	1,37,726	3.26	Jalgaon
2,346	19,311	7,717	1,20,448	2.65	Ahmednagar
<b>7,879</b>	<b>82,233</b>	<b>26,226</b>	<b>4,,58,845</b>	<b>2.47</b>	<b>Nashik Division</b>
5,524	41,022	10,201	2,29,882	2.44	Pune
1,715	16,014	5,070	97,087	3.23	Satara
1,711	15,252	5,305	92,466	3.28	Sangli
1,852	17,264	7,378	1,15,755	2.68	Solapur
1,726	19,270	5,527	1,09,927	2.84	Kolhapur
<b>12,528</b>	<b>1,08,822</b>	<b>33,481</b>	<b>6,45,117</b>	<b>2.75</b>	<b>Pune Division</b>
<b>34,244</b>	<b>3,19,914</b>	<b>90,962</b>	<b>18,12,947</b>	<b>2.57</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

## तक्ता क्रमांक २.१२ /...पुढे चालू

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	
17	औरंगाबाद	...	30,953	18,618	7,548	13,623	5,882
18	जालना	...	10,043	12,565	16,651	7,754	2,861
19	परभणी	...	13,635	12,130	10,278	9,574	2,791
20	हिंगोली	...	5,455	8,707	4,038	3,342	1,791
21	बीड	...	10,848	18,398	4,781	7,513	4,178
22	नांदेड	...	16,628	18,543	14,149	14,031	4,734
23	उस्मानाबाद	...	9,176	14,091	4,281	7,530	2,849
24	लातूर	...	9,888	13,936	18,052	9,329	3,483
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>		<b>1,06,626</b>	<b>1,16,988</b>	<b>79,778</b>	<b>72,696</b>	<b>28,569</b>
25	बुलढाणा	...	13,074	21,248	7,647	8,836	4,454
26	अकोला	...	8,127	11,532	5,283	6,883	2,803
27	वाशिम	...	6,535	8,542	2,888	4,329	1,785
28	अमरावती	...	20,113	18,668	3,819	10,239	4,504
29	यवतमाळ	...	12,557	18,211	6,316	8,950	3,811
	<b>अमरावती विभाग</b>		<b>60,406</b>	<b>78,201</b>	<b>25,953</b>	<b>39,237</b>	<b>17,357</b>
30	वर्धा	...	6,682	8,118	1,401	4,079	2,025
31	नागपूर	...	22,386	17,727	16,235	18,651	7,367
32	भंडारा	...	9,566	7,164	8,684	6,462	2,695
33	गोंदिया	...	3,159	6,844	4,336	3,264	2,000
34	चंद्रपूर	...	19,855	13,156	9,321	13,755	3,898
35	गडचिरोली	...	4,470	5,890	1,911	3,472	1,349
	<b>नागपूर विभाग</b>	...	<b>66,118</b>	<b>58,899</b>	<b>41,888</b>	<b>49,683</b>	<b>19,334</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	...	<b>1,26,524</b>	<b>1,37,100</b>	<b>67,841</b>	<b>88,920</b>	<b>36,691</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>		<b>5,74,052</b>	<b>5,48,418</b>	<b>4,73,610</b>	<b>4,73,271</b>	<b>1,60,209</b>

आधार - भारतीय जनगणना, २०११ Source.— Census of India, 2011

TABLE No. 2.12 -- *contd.*

(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1,557	15,079	5,939	99,199	2.68	Aurangabad
9,50	12,441	3,456	66,721	3.41	Jalna
819	9,849	3,322	62,298	3.39	Parbhani
582	4,439	2,225	30,579	2.60	Hingoli
1,333	8,109	4,708	59,868	2.32	Beed
1,307	17,414	5,487	92,293	2.75	Nanded
839	8,382	3,344	50,492	3.05	Osmanabad
831	16,476	3,932	75,927	3.09	Latur
<b>8,218</b>	<b>92,189</b>	<b>32,313</b>	<b>5,37,377</b>	<b>2.87</b>	<b>Aurangabad Division</b>
1,725	10,927	5,457	73,368	2.84	Buldhana
1,274	7,508	3,125	46,535	2.57	Akola
755	4,925	2,496	32,255	2.69	Washim
2,512	11,183	5,592	76,630	2.65	Amravati
1,950	10,604	5,039	67,438	2.43	Yavatmal
<b>8,216</b>	<b>45,147</b>	<b>21,709</b>	<b>2,96,226</b>	<b>2.63</b>	<b>Amravati Division</b>
1,318	2,809	2,809	29,241	2.25	Wardha
3,036	22,015	6,524	1,13,941	2.45	Nagpur
718	7,310	2,100	44,699	3.72	Bhandara
634	4,454	1,881	26,572	2.01	Gondia
1,676	12,701	4,041	78,403	3.56	Chandrapur
693	4,197	2,004	23,986	2.24	Gadchiroli
<b>8,075</b>	<b>53,486</b>	<b>19,359</b>	<b>3,16,842</b>	<b>2.70</b>	<b>Nagpur Division</b>
<b>16,291</b>	<b>98,633</b>	<b>41,068</b>	<b>6,13,068</b>	<b>2.66</b>	<b>Vidharbha Division</b>
<b>58,753</b>	<b>5,10,736</b>	<b>1,64,343</b>	<b>29,63,392</b>	<b>2.64</b>	<b>Maharashtra State</b>

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13

वयोगटानुसार लोकसंख्या/POPULATION ACCORDING TO AGE GROUPS

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारत/In thousand)

एकूण/ग्रामीण/नागरी Total/Rural/Urban (1)	एकूण लोकसंख्या/Total population				संचयी टक्केवारी Cumulative percentage (6)
	वय-गट Age-group (2)	पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
<b>एकूण/Total</b>	...				
	0—9	10,118	9,065	19,183	17.07
	10—14	5,662	5,072	10,735	26.62
	15—19	5,710	4,917	10,627	36.08
	20—24	5,845	5,246	11,091	45.95
	25—29	5,273	4,875	10,147	54.98
	30—34	4,536	4,260	8,796	62.81
	35—39	4,209	4,038	8,247	70.15
	40—44	3,745	3,451	7,196	76.55
	45—49	3116	2,916	6,032	81.92
	50—54	2,581	2,338	4,919	86.30
	55—59	1,974	1,912	3,886	89.75
	60—64	1,717	1,926	3,642	92.99
	65—69	1,440	1,638	3,078	95.73
	70—74	1,039	1,104	2,143	97.64
	75—79	515	547	1,063	98.59
	80+	542	638	1,180	99.64
वय माहित नसलेले/Age not known		219	188	408	100.00
<b>एकूण/Total</b>	...	<b>58,243</b>	<b>54,131</b>	<b>1,12,374</b>	<b>.....</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.13- contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
ग्रामीण/Rural	...	0—9	5840	5,228	11,068	17.98
		10—14	3,288	2,968	6,256	28.14
		15—19	3,209	2,770	5,980	37.86
		20—24	3,018	2,747	5,765	47.22
		25—29	2,589	2,436	5,025	55.39
		30—34	2,219	2,176	4,395	62.53
		35—39	2,111	2,112	4,223	69.39
		40—44	1,925	1,839	3,764	75.50
		45—49	1,607	1,560	3,167	80.65
		50—54	1,345	1,275	2,620	84.90
		55—59	1,039	1,078	2,117	88.34
		60—64	971	1,185	2,155	91.84
		65—69	920	1,089	2,009	95.11
		70—74	685	726	1,411	97.40
		75—79	324	341	665	98.48
		80+	339	390	729	99.67
वय माहीत नसलेले/Age not known	...	not known	109	97	206	100.00
<b>एकूण/Total</b>	<b>...</b>		<b>31,539</b>	<b>30,017</b>	<b>61,556</b>	<b>.....</b>
नागरी/Urban	...	0—9	4,278	3,837	8,114	15.97
		10—14	2,374	2,104	4,478	24.78
		15—19	2,501	2,146	4,648	33.93
		20—24	2,827	2,499	5,326	44.41
		25—29	2,683	2,439	5,122	54.48
		30—34	2,318	2,084	4,401	63.15
		35—39	2,098	1,926	4,024	71.06
		40—44	1,820	1,613	3,433	77.82
		45—49	1,509	1,356	2,865	83.46
		50—54	1,236	1,063	2,299	87.98
		55—59	935	833	1,769	91.46
		60—64	746	741	1,487	94.39
		65—69	520	549	1,069	96.49
		70—74	355	377	732	97.93
		75—79	191	207	398	98.72
		80+	203	248	451	99.60
वय माहीत नसलेले/Age not known	...	not known	111	91	202	100.00
<b>एकूण/Total</b>	<b>...</b>	<b>.....</b>	<b>26,704</b>	<b>24,114</b>	<b>50,818</b>	<b>.....</b>

आधार - भारतीय जनगणना, २०११

Source — Census of India, 2011



## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.14

धर्मानुसार लोकसंख्या

POPULATION BY RELIGION

जनगणना / Population Census, 2001

अनुक्रमांक Serial No.	धर्म		लोकसंख्या Population	Religion
(1)	(2)		(3)	(2)
1	बौद्ध	.. ..	58,38,710	Buddhist
2	ख्रिश्चन	.. ..	10,58,313	Christian
3	हिंदू	..	7,78,59,385	Hindu
4	जेन	..	13,01,843	Jain
5	मुस्लिम	..	1,02,70,485	Muslim
6	शीख	.. ..	2,15,337	Sikh
7	धर्म न सांगितलेले	.. ..	97,713	Religion not stated
8	इतर	.. ..	2,36,841	Others
	<b>एकूण</b>	..	<b>9,68,78,627</b>	<b>Total</b>

आधार — भारतीय जनगणना, २००१

Source — Census of India, 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.15

२०२६ पर्यंतची वार्षिक अंदाजित लोकसंख्या

ANNUAL ESTIMATES OF POPULATION UP TO 2026

(आकडे हजारत/figures in thousand)

वर्ष Year (1)	भारत/India *	महाराष्ट्र/Maharashtra
	१ऑक्टोबर 1st October (2)	१ ऑक्टोबर 1st October (3)
2012	12,21,839	1,13,023
2013	12,37,638	1,14,321
2014	12,53,748	1,15,638
2015	12,68,576	1,16,866
2016	12,84,216	1,18,149
2017	12,98,982	1,19,380
2018	13,13,035	1,20,570
2019	13,27,318	1,21,766
2020	13,41,255	1,22,930
2021	13,54,852	1,24,063
2022	13,68,132	1,25,170
2023	13,81,090	1,26,248
2024	13,93,667	1,27,291
2025	14,05,833	1,28,290
2026	14,17,888	1,29,273

टीप -\* कृपया पृष्ठ क्र.३ वरील टीप पहावी

Note-- \* Please see the Note on page No.3.

आधार— भारताचे महानिबंधक यांचे कार्यालय, भारत

Source — Office of the Registrar-General, India

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.16

राज्यात स्थलांतरित झालेल्या स्त्री-पुरुषांची स्थलांतराच्या कारणानुसार संख्या

NO. OF IN MIGRANTS IN THE STATE BY SEX AND REASONS FOR MIGRATION

जनगणना / Population Census, 2001

(हजारत/In thousand)

स्थलांतराचे कारण (1)	पुरुष, स्त्रिया, एकूण (2)	महाराष्ट्र/Maharashtra			Male, Female, Total (2)	Reasons for migration (1)
		ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)		
1. रोजगार ..	पुरुष	1,413	4,820	6232	M	Employment
	स्त्रिया	377	296	673	F	
	एकूण	1,790	5,115	6905	T	
2. व्यवसाय ..	पुरुष	26	141	167	M	Business
	स्त्रिया	12	13	25	F	
	एकूण	38	155	193	T	
3. शिक्षण ..	पुरुष	148	293	441	M	Education
	स्त्रिया	64	99	163	F	
	एकूण	212	392	604	T	
4. विवाह ..	पुरुष	80	34	114	M	Marriage
	स्त्रिया	10,611	4,143	14,754	F	
	एकूण	10,691	4,177	14,868	T	
5. जन्मानंतर स्थलांतर ..	पुरुष	1,935	1,174	3,109	M	Moved after birth
	स्त्रिया	1,170	830	2,000	F	
	एकूण	3,105	2,004	5,109	T	
6. कुटुंबासह स्थलांतर ..	पुरुष	1,108	1,866	2,974	M	Moved with household
	स्त्रिया	1,496	2,718	4,214	F	
	एकूण	2,603	4,585	7,188	T	
7. इतर ..	पुरुष	2,113	1,613	3,726	M	Others
	स्त्रिया	1,898	1,224	3,126	F	
	एकूण	4,011	2,837	6,848	T	
<b>एकूण</b> ..	पुरुष	<b>6,822</b>	<b>9,942</b>	<b>16,764</b>	<b>M</b>	<b>Total</b>
	स्त्रिया	<b>15,628</b>	<b>9,323</b>	<b>24,952</b>	<b>F</b>	
	एकूण	<b>22,450</b>	<b>19,265</b>	<b>41,716</b>	<b>T</b>	

आधार — भारताची जनगणना २००१

Source — Census of India 2001

2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION  
तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17

पूर्वीच्या राहण्याच्या ठिकाणानुसार स्थलांतरित स्त्री-पुरुष  
IN MIGRANTS BY SEX AND PLACE OF LAST RESIDENCE  
जनगणना / Population Census, 2001

(हजारत/In thousand)

पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण	एकूण ग्रामीण नागरी	एकूण स्थलांतरित Total Migrants			Total Rural Urban	Last residence  (1)
		पुरुष Males	स्त्रिया Females	एकूण Total		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
<b>I. गणनाराज्यात</b>						<i>Within State of Enumeration—</i>
गणनाजिल्ह्यात इतरत्र ..	एकूण ग्रामीण नागरी	7,237 4,891 2,346	14,901 12,154 2,747	22,138 17,045 5,093	Total Rural Urban	Elsewhere in district of enumeration
राज्यातील इतर जिल्ह्यात	एकूण ग्रामीण नागरी	5,249 1,389 3,860	6,838 2,832 4,006	12,087 4,221 7,866	Total Rural Urban	In other Districts of State
<b>एकूण (I) ..</b>	<b>एकूण ग्रामीण नागरी</b>	<b>12,486 6,280 6,206</b>	<b>21,739 14,986 6,753</b>	<b>34,225 21,266 12,959</b>	<b>Total Rural Urban</b>	<b>Total (I)</b>
<b>II. गणनाराज्याच्या बाहेरील भारतातील राज्य</b>						<i>State in India Beyond State of Enumeration</i>
आंध्र प्रदेश ..	एकूण ग्रामीण नागरी	206 37 168	226 61 165	432 99 333	Total Rural Urban	Andhra Pradesh
आसाम ..	एकूण ग्रामीण नागरी	10 1 9	7 0 6	7 2 15	Total Rural Urban	Assam

\*५०० पेक्षा कमी /Less than 500

स्तंभ २ मधील 'एकूण' ह्यात पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण ग्रामीण आहे की नागरी ह्याचा उल्लेख नसलेल्यांचाही समावेश आहे./  
"Total" in col. 2 includes unspecified, whether rural or urban status of last residence.

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- *contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
अरुणाचल प्रदेश	एकूण	*	*	1	Total	Arunachal Pradesh
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
बिहार	एकूण	272	89	361	Total	Bihar
	ग्रामीण	31	8	39	Rural	
	नागरी	242	81	322	Urban	
झारखंड	एकूण	42	16	58	Total	Jharkhand
	ग्रामीण	7	2	9	Rural	
	नागरी	35	14	50	Urban	
गुजरात	एकूण	412	437	849	Total	Gujarat
	ग्रामीण	31	51	83	Rural	
	नागरी	380	386	766	Urban	
गोवा	एकूण	25	35	60	Total	Goa
	ग्रामीण	4	9	13	Rural	
	नागरी	21	27	48	Urban	
दिल्ली	एकूण	36	34	69	Total	Delhi
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	34	32	66	Urban	
हरियाणा	एकूण	22	18	40	Total	Haryana
	ग्रामीण	2	1	3	Rural	
	नागरी	20	17	37	Urban	
हिमाचल प्रदेश	एकूण	8	5	14	Total	Himachal Pradesh
	ग्रामीण	1	*	1	Rural	
	नागरी	7	5	12	Urban	
जम्मू व काश्मीर	एकूण	9	6	16	Total	Jammu and Kashmir.
	ग्रामीण	1	*	2	Rural	
	नागरी	8	6	14	Urban	
कर्नाटक	एकूण	536	629	1,165	Total	Karnataka
	ग्रामीण	133	227	359	Rural	
	नागरी	404	402	806	Urban	
केरळ	एकूण	146	112	259	Total	Kerala
	ग्रामीण	9	4	13	Rural	
	नागरी	137	108	246	Urban	

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17- *contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
मध्य प्रदेश	.. एकूण	258	332	590	Total	Madhya Pradesh
	ग्रामीण	99	159	258	Rural	
	नागरी	159	173	332	Urban	
छत्तीसगड	.. एकूण	98	107	205	Total	Chattisgad
	ग्रामीण	52	57	109	Rural	
	नागरी	46	50	96	Urban	
मणिपूर	.. एकूण	1	1	2	Total	Manipur
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	1	2	Urban	
मेघालय	.. एकूण	1	1	2	Total	Meghalaya
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	1	1	Urban	
मिझोरम	.. एकूण	*	*	1	Total	Mizoram
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
नागालँड	.. एकूण	1	*	1	Total	Nagaland
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	
ओरिसा	.. एकूण	62	30	91	Total	Orissa
	ग्रामीण	12	5	17	Rural	
	नागरी	50	24	74	Urban	
पंजाब	.. एकूण	37	31	68	Total	Punjab
	ग्रामीण	3	1	5	Rural	
	नागरी	34	30	63	Urban	
राजस्थान	.. एकूण	262	169	431	Total	Rajasthan
	ग्रामीण	20	10	30	Rural	
	नागरी	243	159	402	Urban	
सिक्कीम	.. एकूण	*	*	1	Total	Sikkim
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	*	*	1	Urban	

\* ५०० पेक्षा कमी/Less than 500

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.17 - *contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)	(1)
तामिळनाडू	.. एकूण	139	111	250	Total	Tamil Nadu
	ग्रामीण	5	3	8	Rural	
	नागरी	134	107	242	Urban	
त्रिपुरा	.. एकूण	1	1	2	Total	Tripura
	ग्रामीण	*	*	*	Rural	
	नागरी	1	*	1	Urban	
उत्तर प्रदेश	.. एकूण	1,426	646	2,072	Total	Uttar Pradesh
	ग्रामीण	66	27	94	Rural	
	नागरी	1,360	619	1,979	Urban	
उत्तरांचल	.. एकूण	22	14	36	Total	Uttaranchal
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	20	13	34	Urban	
पश्चिम बंगाल	.. एकूण	139	70	209	Total	West Bengal
	ग्रामीण	11	4	15	Rural	
	नागरी	127	67	194	Urban	
केंद्रशासित प्रदेश	.. एकूण	6	6	12	Total	Union Territories
	ग्रामीण	1	1	2	Rural	
	नागरी	5	5	11	Urban	
<b>एकूण (II)</b>	.. एकूण	<b>4,179</b>	<b>3,134</b>	<b>7,313</b>	<b>Total</b>	<b>Total (II)</b>
	ग्रामीण	<b>531</b>	<b>635</b>	<b>1,165</b>	<b>Rural</b>	
	नागरी	<b>3,648</b>	<b>2,500</b>	<b>6,148</b>	<b>Urban</b>	
पूर्वीचे राहण्याचे ठिकाण.	एकूण	99	78	177	Total	Last residence
भारतात इतरत्र	ग्रामीण	12	8	19	Rural	outside India
	नागरी	88	71	158	Urban	(I +II)
III. आशियातील		93	72	164		Countries in Asia
भारताबाहेरचे देश						Beyond India
IV. इतर देश	..	7	7	13		Other countries
<b>एकूण</b>	..	<b>16,764</b>	<b>24,952</b>	<b>41,716</b>	<b>Total</b>	

आधार - भारताची जनगणना २००१

Source -- Census of India 2001

## 2. क्षेत्रफळ आणि लोकसंख्या/AREA AND POPULATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 2.18

कुटुंबे व त्यातील व्यक्तींची बोलण्याच्या प्रमुख भाषेनुसार संख्या

HOUSEHOLDS AND HOUSEHOLD POPULATION BY LANGUAGES MAINLY SPOKEN  
जनगणना / Population Census, 2001

(संख्या/Number)

भाषा (1)	कुटुंबे Households (2)	व्यक्ती Persons (3)	Languages (1)
आसामी ..	N.A.	2,516	Assamese
बंगाली ..	N.A.	3,10,137	Bengali
गुजराथी ..	N.A.	23,15,409	Gujarati
हिंदी ..	N.A.	1,06,81,641	Hindi
कन्नड ..	N.A.	12,54,519	Kannada
काश्मिरी ..	N.A.	5,344	Kashmiri
मल्याळम् ..	N.A.	4,06,358	Malayalam
मराठी ..	N.A.	6,66,43,942	Marathi
उडिया ..	N.A.	93,900	Oriya
पंजाबी ..	N.A.	2,69,309	Punjabi
संस्कृत ..	N.A.	408	Sanskrit
सिंधी ..	N.A.	7,09,224	Sindhi
तामिळ ..	N.A.	5,27,995	Tamil
तेलगू ..	N.A.	14,05,958	Telgu
उर्दू ..	N.A.	68,95,501	Urdu
इतर ..	N.A.	7,63,499	Others
<b>एकूण ..</b>	<b>N.A.</b>	<b>9,22,85,750</b>	<b>Total</b>

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

आधार - भारताची जनगणना १९८१, १९८७ चा पेपर एक, महाराष्ट्र मालिका १२

Source — Census of India 1981, Paper I of 1987, Maharashtra series 12



## 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.1

## जमिनीचा वापर/LAND UTILISATION

(हजार हेक्टरात/In thousand hectares)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2010-11 (3)	2011-12* (4)	Item (2)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र	.. 30,758	30,758	Total geographical area
2	वनांखालील क्षेत्र	.. 5,216	5,211	Area under forests
3	नापीक व मशागतीस अयोग्य जमीन	.. 1,730	1,728	Barren and uncultivable land
4	बिगर-शेती वापराखाली आणलेली जमीन	.. 1,448	1,450	Land put to non-agricultural uses
5	मशागतयोग्य पडीत जमीन	.. 919	919	Culturable wasteland
6	कायमची कुरणे व चराऊ कुरणे	.. 1,242	1,244	Permanent pastures and grazing land
7	किरकोळ झाडे, झुडुपे यांच्या समूहा खालील क्षेत्र	.. 250	250	Land under miscellaneous trees crops & groves
8	चालू पड	.. 1,366	1,378	Current fallows
9	इतर पड	.. 1,179	1,192	Other fallows
10	निव्वळ पेरणी क्षेत्र	.. 17,406	17,386	Net area sown
11	दुसोटा/तिसोटा क्षेत्र	.. 5,679	5,720	Area sown more than once
12	पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	.. 23,085	23,106	Gross cropped area

\* अस्थायी / Provisional

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

## 3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.2

जिल्हावार लागवडीलायक क्षेत्र आणि लागवड केलेले क्षेत्र

DISTRICTWISE CULTURABLE AREA AND CULTIVATED AREA  
2011-12\*

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण भौगोलिक क्षेत्र Total geographical area (3)	लागवडीलायक क्षेत्र Culturable area (4)	कसलेले निव्वळ क्षेत्र Net area sown (5)	लागवड केलेले एकूण क्षेत्र Gross cropped area (6)	District (2)
1	बृहन्मुंबई	.. 38	0	0	0	Greater Mumbai
2	ठाणे	.. 934	332	245	250	Thane
3	रायगड	.. 687	310	189	216	Raigad
4	रत्नागिरी	.. 816	549	244	256	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	.. 504	349	140	159	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>.. 2,979</b>	<b>1,540</b>	<b>818</b>	<b>881</b>	<b>Konkan Division</b>
6	नाशिक	.. 1,563	1,016	883	994	Nashik
7	धुळे	.. 733	454	433	527	Dhule
8	नंदुरबार	.. 705	306	296	361	Nandurbar
9	जळगाव	.. 1,164	873	849	1,164	Jalgaon
10	अहमदनगर	.. 1,702	1,352	1,094	1,449	Ahmadnagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>.. 5,867</b>	<b>4,001</b>	<b>3,555</b>	<b>4,495</b>	<b>Nashik Division</b>
11	पुणे	.. 1,562	1,039	919	1,171	Pune
12	सातारा	.. 1,058	681	540	631	Satara
13	सांगली	.. 861	716	586	665	Sangli
14	सोलापूर	.. 1,488	1,326	1,025	1,145	Solapur
15	कोल्हापूर	.. 776	506	432	665	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>.. 5,745</b>	<b>4,268</b>	<b>3,502</b>	<b>4,277</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>.. 14,591</b>	<b>9,809</b>	<b>7,875</b>	<b>9,653</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.2 - contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
16	औरंगाबाद ..	1,008	821	688	1,155	Aurangabad
17	जालना ..	773	715	573	790	Jalna
18	परभणी ..	631	575	483	893	Parbhani
19	हिंगोली ..	466	401	330	530	Hingoli
20	बीड ..	1,069	944	748	1,011	Beed
21	नांदेड ..	1,033	838	709	949	Nanded
22	उस्मानाबाद ..	748	698	478	903	Osmanabad
23	लातूर ..	716	649	518	771	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग ..</b>	<b>6,444</b>	<b>5,641</b>	<b>4,527</b>	<b>7,002</b>	<b>Aurangabad Division</b>
24	बुलढाणा ..	967	739	669	942	Buldhana
25	अकोला ..	543	452	433	641	Akola
26	वाशिम ..	513	410	378	535	Washim
27	अमरावती ..	1,222	814	751	984	Amravati
28	यवतमाळ ..	1,352	950	851	992	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग ..</b>	<b>4,597</b>	<b>3,365</b>	<b>3,082</b>	<b>4,094</b>	<b>Amravati Division</b>
29	वर्धा ..	629	474	364	471	Wardha
30	नागपूर ..	986	636	549	641	Nagpur
31	भंडारा ..	342	204	179	255	Bhandara
32	गोंदिया ..	586	217	183	239	Gondia
33	चंद्रपूर ..	1,092	528	453	534	Chandrapur
34	गडचिरोली ..	1,492	252	173	215	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग ..</b>	<b>5,127</b>	<b>2,311</b>	<b>1,901</b>	<b>2,355</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग ..</b>	<b>9,724</b>	<b>5,676</b>	<b>4,983</b>	<b>6,449</b>	<b>Vidarbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>30,759</b>	<b>21,126</b>	<b>17,385</b>	<b>23,104</b>	<b>Maharashtra State</b>

\* अस्थायी / Provisional

टीप -- (१) लागवडीलायक क्षेत्र — यात (१) लागवडीलायक पडीक, (२) झाडे झुडुपांखालील जमीन, (३) चालू पड (४) इतर पड आणि (५) कसलेले निव्वळ क्षेत्र यांचा अंतर्भाव होतो  
(२) आकडे संक्षिप्ततात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

Note — 1) Culturable area includes—(1) culturable waste, (2) land under miscellaneous tree crops etc., (3) current fallows, (4) other fallows and (5) net area sown  
2) Details may not add to the totals due to rounding

आधार — कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

### 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.3

प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र आणि त्यांचे उत्पादन

#### AREA AND PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS

(क्षेत्र हजार हेक्टरांत व उत्पादन हजार मेट्रिक टनांत)

(Area in thousand hectares and outturn in thousand M. tonne)

अनु- क्रमांक Sr. No.	पीक	2009-10		2010-11		2011-12		Crops
		क्षेत्र Area	उत्पादन Productio	क्षेत्र Area	उत्पादन Productio	क्षेत्र Area	उत्पादन Production	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	तांदूळ	1,471	2,184	1,516	2,691	1,544	2,849	Rice
2	गहू	1,081	1,740	1,307	2,301	878	1,499	Wheat
3	ज्वारी	4,176	3,565	4,059	3,452	3,229	2,627	Jowar
4	बाजरी	1,034	766	1,035	1,123	838	823	Bajri
5	एकूण तृणधान्ये (इतर धान्ये धरून)	8,735	10,215	8,985	12,317	7,564	10,427	Total cereals (including other cereals)
6	एकूण कडधान्ये	3,375	2,372	4,038	3,096	3,297	2,310	Total pulses
7	ऊस @	756	64,159	964	85,691	1,022	89,456	Sugarcane @
8	कापूस *	3,392	5,111	3,942	7,473	4,167	6,820	Cotton*
9	भुईमूग	322	359	364	470	323	375	Groundnut
10	तंबाखू	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	N.A.	Tobacco

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

टीप -- @ उसाचे उत्पादन कांड्यामध्ये आहे व ते तोडणी झालेल्या क्षेत्रावर आधारित आहे.

\* कापसाचे उत्पादन रुईमधील आहे व ते प्रत्येकी १७० किलोग्रॅमच्या हजार गासड्यांमध्ये आहे.

Note—@ The production of sugarcane is in terms of cane and is worked out on the basis of harvested area.

\* The production of cotton is in terms of lint and in ' 000 bales of 170 Kg. each

आधार—कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे.

Source —Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune.

## 3. शेती/

तक्ता क्रमांक/

जिल्हावार प्रमुख पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन/

(क्षेत्र शंभर हेक्टरांत व उत्पादन शंभर टनांत/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	तांदूळ/Rice		गहू/Wheat	
		क्षेत्र Area (3)	उत्पादन Production (4)	क्षेत्र Area (5)	उत्पादन Production (6)
1	बृहन्मुंबई	...	...	...	...
2	ठाणे	...	1,404	1	1
3	रायगड	...	1,268	...	...
4	रत्नागिरी	...	775	...	...
5	सिंधुदुर्ग	...	780	...	...
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>4,227</b>	<b>10,877</b>	<b>1</b>
6	नाशिक	...	629	524	1,026
7	धुळे	...	79	343	786
8	नंदुरबार	...	194	180	481
9	जळगाव	...	2	259	602
10	अहमदनगर	...	79	481	887
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>983</b>	<b>1,788</b>	<b>3,783</b>
11	पुणे	...	620	553	1056
12	सातारा	...	505	366	678
13	सांगली	...	181	200	340
14	सोलापूर	...	7	293	349
15	कोल्हापूर	...	1,049	85	211
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>2,362</b>	<b>1,497</b>	<b>2,634</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>7,572</b>	<b>3,286</b>	<b>6,418</b>

## AGRICULTURE

TABLE No. 3.4

## DISTRICTWISE AREA AND PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS 2011-12

Area in '00 hectares and Production in '00 tonnes)

ज्वारी/Jowar		बाजरी/Bajri		एकूण तृणधान्ये/All cereals		District
क्षेत्र Area	उत्पादन Production	क्षेत्र Area	उत्पादन Production	क्षेत्र Area	उत्पादन Production	
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
...	...	...	...	...	...	Brihan Mumbai
...	...	...	...	1,690	3,632	Thane
...	...	...	...	1,434	3,191	Raigad
...	...	...	...	1,003	2,533	Ratnagiri
...	...	...	...	815	2,146	Sindhudurg
...	...	...	...	<b>4,942</b>	<b>11,502</b>	<b>Konkan Division</b>
129	129	1,659	1,701	5,250	9,659	Nashik
325	474	1,125	1,232	2,464	3,940	Dhule
486	905	126	153	1,358	2,822	Nandurbar
1,034	2,182	169	241	2,261	5,758	Jalgaon
4,346	1,232	1,847	1,795	7,356	5,508	Ahmednagar
<b>6,320</b>	<b>4,922</b>	<b>4,926</b>	<b>5,122</b>	<b>18,689</b>	<b>27,687</b>	<b>Nashik Division</b>
1,791	1,066	507	407	3,890	4,390	Pune
1,762	1,519	257	164	3,194	3,727	Satara
2,376	872	263	64	3,574	2,710	Sangli
4,830	1,933	99	39	5,662	3,156	Solapur
192	361	...	...	1,677	4,033	Kolhapur
<b>10,951</b>	<b>5,751</b>	<b>1,126</b>	<b>674</b>	<b>17,997</b>	<b>18,016</b>	<b>Pune Division</b>
<b>17,271</b>	<b>10,673</b>	<b>6,052</b>	<b>5,796</b>	<b>41,628</b>	<b>57,205</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
16	औरंगाबाद	...	...	...	399	742
17	जालना	...	...	...	207	290
18	परभणी	...	17	6	396	625
19	हिंगोली	...	6	2	360	642
20	बीड	...	6	3	398	528
21	नांदेड	...	40	15	311	541
22	उस्मानाबाद	...	107	41	303	375
23	लातूर	...	67	32	291	433
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	...	<b>243</b>	<b>99</b>	<b>2,665</b>	<b>4,176</b>
24	बुलढाणा	...	...	...	411	679
25	अकोला	...	...	...	167	366
26	वाशिम	...	2	2	201	246
27	अमरावती	...	41	31	325	589
28	यवतमाळ	...	1	1	341	585
	<b>अमरावती विभाग</b>	...	<b>44</b>	<b>34</b>	<b>1,445</b>	<b>2,465</b>
29	वर्धा	...	...	...	231	344
30	नागपूर	...	775	1,174	790	1164
31	भंडारा	...	1,853	3,209	116	127
32	गोंदिया	...	1,805	3,130	21	16
33	चंद्रपूर	...	1,599	2,032	221	271
34	गडचिरोली	...	1,551	1,871	7	8
	<b>नागपूर विभाग</b>	...	<b>7,583</b>	<b>11,416</b>	<b>1,386</b>	<b>1,930</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	...	<b>7,627</b>	<b>11,450</b>	<b>2,831</b>	<b>4,395</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	...	<b>15,442</b>	<b>28,489</b>	<b>8,782</b>	<b>14,989</b>

TABLE No. 3.4 —*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
922	768	685	878	3,490	7,189	Aurangabad
836	623	264	272	1,913	2,765	Jalna
2,202	2,033	54	50	2,704	2,762	Parbhani
646	699	2	2	1,027	1,363	Hingoli
1,992	1,505	1,071	1,089	3,563	3,227	Beed
1,575	1,939	...	...	1,947	2,514	Nanded
3,036	2,374	168	94	3,818	3,126	Osmanabad
1,333	1,670	38	21	1,837	2318	Latur
<b>12,542</b>	<b>11,611</b>	<b>2,282</b>	<b>2,406</b>	<b>20,299</b>	<b>25,264</b>	<b>Aurangabad Division</b>
589	944	33	21	1,683	3,435	Buldhana
407	1244	5	3	592	1,648	Akola
180	207	3	2	389	463	Washim
403	588	3	2	790	1,246	Amravati
671	862	4	3	1,022	1,465	Yavatmal
<b>2,250</b>	<b>3,845</b>	<b>48</b>	<b>31</b>	<b>4,476</b>	<b>8,257</b>	<b>Amravati Division</b>
38	26	...	...	270	371	Wardha
100	71	...	...	1,670	2,412	Nagpur
...	...	...	...	1,969	3,335	Bhandara
...	...	...	...	1,828	3,147	Gondia
75	37	...	...	1,897	2,341	Chandrapur
14	9	...	...	1,607	1,933	Gadchiroli
<b>227</b>	<b>143</b>	<b>...</b>	<b>...</b>	<b>9,241</b>	<b>13,539</b>	<b>Nagpur Division</b>
<b>2,477</b>	<b>3,988</b>	<b>48</b>	<b>31</b>	<b>13,717</b>	<b>21,796</b>	<b>Vidharbha Division</b>
<b>32,290</b>	<b>26,272</b>	<b>8,382</b>	<b>8,233</b>	<b>75,644</b>	<b>1,04,265</b>	<b>Maharashtra State</b>



तक्ता क्रमांक/

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	एकूण कडधान्ये/All pulses		ऊस/Sugarcane	
		क्षेत्र Area (13)	उत्पादन Production (14)	क्षेत्र Area (15)	उत्पादन (कांड्यांत) Production (Cane) (16)
1	बृहन्मुंबई	...	...	...	...
2	ठाणे	...	204	151	...
3	रायगड	...	135	76	...
4	रत्नागिरी	...	82	40	...
5	सिंधुदुर्ग	...	61	40	...
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>482</b>	<b>307</b>	...
6	नाशिक	...	864	647	246
7	धुळे	...	581	383	52
8	नंदुरबार	...	671	515	83
9	जळगाव	...	1,337	1,171	112
10	अहमदनगर	...	791	447	1,295
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>4,244</b>	<b>3,163</b>	<b>1,788</b>
11	पुणे	...	606	452	1,299
12	सातारा	...	654	356	706
13	सांगली	...	508	258	705
14	सोलापूर	...	532	290	1,734
15	कोल्हापूर	...	206	154	1,461
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>2,506</b>	<b>1,510</b>	<b>5,905</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>7,232</b>	<b>4,980</b>	<b>7,693</b>

TABLE No. 3.4 —*contd.*

कापूस/Cotton		भुईमूग/Groundnut		District
क्षेत्र Area (17)	उत्पादन Production (18)	क्षेत्र Area (19)	उत्पादन Production (20)	
...	...	...	...	Brihan Mumbai
...	...	1	1	Thane
...	...	3	5	Raigad
...	...	2	3	Ratnagiri
...	...	49	78	Sindhudurg
...	...	<b>55</b>	<b>87</b>	<b>Konkan Division</b>
470	965	288	296	Nashik
1,562	2,701	198	189	Dhule
572	813	127	153	Nandurbar
5,486	10,404	35	50	Jalgaon
1,120	2,381	113	138	Ahmednagar
<b>9,210</b>	<b>17,264</b>	<b>761</b>	<b>826</b>	<b>Nashik Division</b>
<b>0</b>	<b>1</b>	461	527	Pune
10	17	469	691	Satara
30	52	244	222	Sangli
9	24	61	62	Solapur
0	0	515	677	Kolhapur
<b>49</b>	<b>94</b>	<b>1750</b>	<b>2,179</b>	<b>Pune Division</b>
<b>9,259</b>	<b>17,358</b>	<b>2,566</b>	<b>3,092</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

(1)	(2)	(13)	(14)	(15)	(16)	
16	औरंगाबाद	...	800	615	201	17,052
17	जालना	...	1,113	594	187	13,064
18	परभणी	...	1,635	985	172	11,662
19	हिंगोली	...	1,089	814	84	5,568
20	बीड	...	1,073	651	536	34,875
21	नांदेड	...	1,974	1,283	239	17,520
22	उस्मानाबाद	...	2,033	1,438	545	36,631
23	लातूर	...	2,032	1,609	429	31,132
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>...</b>	<b>11,749</b>	<b>7,989</b>	<b>2,393</b>	<b>1,67,504</b>
24	बुलढाणा	...	2,175	1,510	3	175
25	अकोला	...	1,871	869	1	63
26	वाशिम	...	1,779	1,205	1	76
27	अमरावती	...	2,530	2,081	4	287
28	यवतमाळ	...	1,684	1,562	47	3305
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>...</b>	<b>10,039</b>	<b>7,227</b>	<b>56</b>	<b>3,906</b>
29	वर्धा	...	978	878	37	2,443
30	नागपूर	...	1,366	1,121	7	480
31	भंडारा	...	340	219	30	2,317
32	गोंदिया	...	226	115	4	254
33	चंद्रपूर	...	839	483	...	...
34	गडचिरोली	...	198	96	...	...
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>...</b>	<b>3,947</b>	<b>2,912</b>	<b>78</b>	<b>5,494</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>...</b>	<b>13,986</b>	<b>10,139</b>	<b>134</b>	<b>9,400</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>...</b>	<b>32,967</b>	<b>23,108</b>	<b>10,220</b>	<b>8,94,561</b>

टीप - (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.

(२) कापसाचे उत्पादन रूईमध्ये आहे व ते प्रत्येकी १७० किलो ग्रॅमच्या हजार गासड्यांत आहे.

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

TABLE No. 3.4 —*contd.*

(17)	(18)	(19)	(20)	(2)
3,793	6,965	58	47	Aurangabad
3,069	5,271	4	3	Jalna
2,405	4,134	66	68	Parbhani
896	1,434	35	28	Hingoli
3,290	4,189	79	73	Beed
3,266	5,209	78	78	Nanded
205	376	87	54	Osmanabad
49	136	69	56	Latur
<b>16,973</b>	<b>27,714</b>	<b>476</b>	<b>407</b>	<b>Aurangabad Division</b>
2,569	3,217	15	23	Buldhana
1,694	2,593	25	48	Akola
640	1,039	3	6	Washim
1,874	2,702	19	23	Amravati
4,811	7,135	62	81	Yavatmal
<b>11,588</b>	<b>16,686</b>	<b>124</b>	<b>181</b>	<b>Amravati Division</b>
1,784	3,367	28	39	Wardha
1,021	1,418	33	29	Nagpur
...	...	1	0	Bhandara
...	...	...	...	Gondia
1,000	1,589	...	...	Chandrapur
42	70	...	...	Gadchiroli
<b>3,847</b>	<b>6,445</b>	<b>62</b>	<b>68</b>	<b>Nagpur Division</b>
<b>15,435</b>	<b>23,131</b>	<b>186</b>	<b>249</b>	<b>Vidharbha Division</b>
<b>41,667</b>	<b>68,203</b>	<b>3,228</b>	<b>3,748</b>	<b>Maharashtra State</b>

*Note* — (1) Details may not add up to total due to rounding.

(2) Production of cotton is in terms of lint and in '000 bales of 170 kg. each.

*Source* — Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

## 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5

प्रमुख पिकांच्या उत्पादनांचे निर्देशांक

## INDEX NUMBERS OF PRODUCTION OF PRINCIPAL CROPS

[पाया:त्रैवार्षिक सरासरी १९७९-८२ = १००]

[Base : Triennial Average 1979-82 =100]

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (1)	2009-10 (3)	2010-11 (4)	2011-12 (5)	Item (2)
1	अन्नधान्ये-				<i>Foodgrains</i>
	(अ) तृणधान्ये-				(a) <b>Cereals—</b>
	(1) तांदूळ	... 98.96	121.84	128.99	Rice
	(2) गहू	... 179.73	237.65	154.79	Wheat
	(3) ज्वारी	... 72.79	70.47	53.63	Jowar
	(4) बाजरी	... 106.10	155.52	113.98	Bajri
	(5) बाली	... 22.64	188.68	N.A.	Barley
	(6) मका	... 1,532.21	2,180.79	2059.02	Maize
	(7) नाचणी	... 51.44	55.50	65.18	Ragi
	(8) कोद्रा	... 2.36	23.58	N.A.	Kodra
	(9) इतर धान्ये	... 33.09	24.72	267.14*	Other cereals
	<b>एकूण तृणधान्ये</b>	<b>111.28</b>	<b>134.15</b>	<b>112.11</b>	<b>Total Cereals</b>
	(ब) कडधान्ये-				(b) <b>Pulses—</b>
	(1) हरभरा	... 677.74	790.72	521.29	Gram
	(2) तूर	... 231.09	245.25	218.95	Tur
	(3) इतर कडधान्ये	... 81.09	196.49	139.51	Other pulses
	<b>एकूण कडधान्ये</b>	<b>243.41</b>	<b>305.61</b>	<b>234.73</b>	<b>Total Pulses</b>
	<b>एकूण अन्नधान्ये</b>	<b>137.48</b>	<b>168.14</b>	<b>136.42</b>	<b>Total Foodgrains</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.5 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
2	अन्नधान्येतर -				Non-Foodgrains
	(अ) गळिताची धान्ये -				(a) Oilseeds—
	(1) भुईमूग ...	59.19	76.31	60.86	Groundnut
	(2) तीळ ...	42.69	58.29	43.66	Seasamum
	(3) मोहरी, राई व जवस ...	18.32	22.50	20.42	Rape, Mustard and Linseed
	(4) एरंडी ...	140.97	341.67	288.50	Castor seed
	(5) सूर्यफूल ...	232.29	263.83	123.38	Sunflower
	एकूण - गळिताची धान्य	65.54	82.56	60.49	Total Oilseeds
	(ब) तंतू पिके -				(b) Fibres—
	(1) कापूस ...	350.42	512.31	467.59	Cotton
	(2) मेस्टा ...	25.91	26.38	1.79	Mesta
	एकूण - तंतू पिके	349.11	510.35	465.70	Total Fibres
	(क) संकीर्ण -				(c) Miscellaneous
	(1) ऊस ...	241.89	323.06	337.26	Sugarcane
	(2) तंबाखू ...	32.67	32.67	16.34	Tobacco
	(3) बटाटा ...	N.A.	N.A.	N.A.	Potato
	(4) मिरची ...	N.A.	N.A.	N.A.	Chillies
	एकूण - संकीर्ण पिके	222.53	297.15	310.04	Total-Miscellaneous
	एकूण - अन्नधान्येतर पिके	218.70	300.35	294.40	Total-Non-foodgrains
	सर्व पिके	175.93	230.73	211.21	All Commodities

\* इतर धान्यामध्ये बाली व कोद्राचा समावेश आहे / Other cereals includes Barley and Kodra

N.A-उपलब्ध नाही/Not Available

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.— Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

### 3. शेती/AGRICULTURE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 3.6

मृदूसंधारण, जमीन सुधारणा इत्यादी योजनांखालील प्रगती

PROGRESS UNDER SOIL CONSERVATION AND LAND DEVELOPMENT ETC.

अनुक्रमांक Serial. No.	योजना	२०११-१२	Scheme
		मधील साध्य Achievements during 2011-12	
(1)	(2)	(3)	(2)
1	समतल सलग चर (हेक्टर)	5,458	Continuous contour trencher (in hectares)
2	मजगी केलेली जमीन (हेक्टरांत)	14,501	Area terraced (in hectares)
3	जैविक बांधासह समपातळी/ ढाळीचे बांध (हेक्टर)	1,13,650	Contour / Graded bunding with vegetative bunds (in hectares)
4	कॅम्पाटमेंट बँडिंग (हेक्टरांत)	1,16,498	Compartment Bunding (in hectares)

आधार - कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Agriculture, Government of Maharashtra, Pune

## 3 शेती/AGRICULTURE

रक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.7

रासायनिक खतांचे वाटप/DISTRIBUTION OF CHEMICAL FERTILIZERS  
2011-12 \*

(टनात/Tonnes)

बाब (1)	राज्यास वाटप करण्यात आलेले खत Fertilizers distributed to the State (2)	Item (3)
<b>नत्रयुक्त--</b>		<b>Nitrogenous—</b>
अमोनियम सल्फेट (२०.६ टक्के N)	57,400	Ammonium Sulphate (20.6 per cent N)
युरिया (४६ टक्के N)	25,71,800	Urea (46 per cent N)
अमोनियम सल्फेट नायट्रेट (२६ टक्के N)	...	Ammonium Sulphate Nitrate (26 per cent N)
कॅल्शियम अमोनियम नायट्रेट (२५ टक्के N)	13,500	Calcium Ammonium Nitrate (25 per cent N)
अमोनियम क्लोराईड (२५ टक्के N)	...	Ammonium Chloride (25 per cent N)
<b>फॉस्फेट --</b>		<b>Phosphates—</b>
सिंगल सुपरफॉस्फेट (१६ टक्के P <sub>2</sub> O <sub>5</sub> )	8,61,000	Single superphosphate (16 per cent P <sub>2</sub> O <sub>5</sub> )
ट्रिपल सुपरफॉस्फेट	...	Triple superphosphate
<b>मिश्र --</b>		<b>Complex—</b>
१२-३२-१६	1,76,200	12-32-16
१८-४६-०	10,47,700	18-46-0
२०-२०-०	5,40,200	20-20-0
२३-२३-०	...	23-23-0
१४-३५-१४	89,600	14-35-14
१५-१५-१५	2,52,400	15-15-15
१०-२६-२६	4,16,500	10-26-26
एम ए पी	55,700	Mono Ammonium Phosphate
१६-२०-०-१३	45,100	16-20-0-13
१६-१६-१६	17,500	16-16-16
२४-२४-०	1,47,900	24-24-0
१५-१५-१५-०९	12,700	15-15-15-09
<b>पोटॅसिक --</b>		<b>Potassic—</b>
म्युरिएट ऑफ पोटॅश (६० टक्के K <sub>2</sub> O)	4,10,300	Muriate of potash (60 per cent K <sub>2</sub> O)
सल्फेट ऑफ पोटॅश (५० टक्के K <sub>2</sub> O)	4,600	Sulphate of potash (50 per cent K <sub>2</sub> O)

आधार - भारतीय खत संघ, पश्चिम विभाग, मुंबई

\* अस्थायी/provisional

Source - Fertilizer Association of India, Western Region, Mumbai



## ३. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.8

शेतीची अवजारे/AGRICULTURAL IMPLEMENTS

पशुधन गणना / Livestock Census, 2003

अनु क्रमांक Serial No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	नांगर				Ploughs
	(i) लाकडी	हजारात	1,616	'000 No.	Wooden
	(ii) लोखंडी	हजारात	744	'000 No.	Iron
2	गाड्या	हजारात	1,207	'000 No.	Carts
3	उसाचे चरक				Sugarcane crushers
	(i) शक्तीवर चालणारे	संख्या	5,104	Number	Worked by power
	(ii) बैलाच्या सहाय्याने चालणारे	संख्या	23,330	Number	Worked by bullocks
4	सिंचनाकरिता वापरली जाणारी				Used for Irrigation purpose
	(i) डिझेल इंजिने	संख्या	1,68,228	Number	Diesel engines
	(ii) विजेवर चालणारे पंप	संख्या	10,05,437	Number	Electric pumps
5	घाणी	संख्या	22,438	Number	Ghanis

आधार - १७ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००३  
Source— Quinquennial 17th Livestock Census, 2003

## 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9

वीज पुरवठा केलेले शेती पंप /Agricultural Pumps Energised

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	वीज पुरवठा केलेले शेतीचे पंप No. of agricultural Pumps energised		District
		३१ मार्च, २०११ रोजी As on 31 <sup>st</sup> March 2011	३१ मार्च, २०१२ रोजी As on 31 <sup>st</sup> March 2012	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	बृहन्मुंबई	...	...	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	26,216	Thane
3	रायगड	...	14,940	Raigad
4	रत्नागिरी	...	14,372	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	17,105	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>72,633</b>	<b>Konkan Division</b>
6	नाशिक	...	2,97,362	Nashik
7	धुळे	...	1,26,706	Dhule
8	नंदुरबार	...	4,019	Nandurbar
9	जळगाव	...	1,91,688	Jalgaon
10	अहमदनगर	...	3,31,900	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>9,51,675</b>	<b>Nashik Division</b>
11	पुणे	...	2,26,444	Pune
12	सातारा	...	1,29,840	Satara
13	सांगली	...	1,67,862	Sangli
14	सोलापूर	...	2,79,928	Solapur
15	कोल्हापूर	...	1,01,228	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>9,05,302</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>19,29,610</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.9 — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
16	औरंगाबाद ...	1,80,513	1,92,827	Aurangabad
17	जालना ...	92,530	99,404	Jalna
18	परभणी ...	1,24,147	1,30,255	Parbhani
19	हिंगोली ...	9,202	14,333	Hingoli
20	बीड ...	1,66,417	1,77,670	Beed
21	नांदेड ...	1,02,379	1,10,141	Nanded
22	उस्मानाबाद ...	1,09,275	1,24,468	Osmanabad
23	लातूर ...	1,06,443	1,17,485	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग ...</b>	<b>8,90,906</b>	<b>9,66,583</b>	<b>Aurangabad Division</b>
24	बुलढाणा ...	1,29,677	1,38,156	Buldhana
25	अकोला ...	84,309	87,201	Akola
26	वाशिम ...	4,413	6,036	Washim
27	अमरावती ...	1,07,281	1,10,233	Amravati
28	यवतमाळ ...	88,071	91,565	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग ...</b>	<b>4,13,751</b>	<b>4,33,191</b>	<b>Amravati Division</b>
29	वर्धा ...	62,540	63,530	Wardha
30	नागपूर ...	95,425	97,588	Nagpur
31	भंडारा ...	50,109	51,787	Bhandara
32	गोंदिया ...	3,160	4,729	Gondia
33	चंद्रपूर ...	34,835	37,084	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	10,078	10,572	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग ...</b>	<b>2,56,147</b>	<b>2,65,290</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग ...</b>	<b>6,69,898</b>	<b>6,98,481</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ...</b>	<b>34,90,414</b>	<b>37,43,198</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, मुंबई

Source.— Maharashtra State Electricity Distribution Company Limited, Mumbai

### 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.10

महाराष्ट्रातील एकूण वहित धारण जमिनी, त्यांचे क्षेत्र व सरासरी

NUMBER, AREA AND AVERAGE SIZE OF OPERATIONAL HOLDINGS IN MAHARASHTRA  
कृषि गणना/Agricultural Census 2010-11

अनुक्रमांक Serial No.	आकार वर्ग (हेक्टर) Size class (Hectare)	वहिले धारण जमिनीची संख्या (‘००) Number of operational holdings (‘00)	वहिले धारण जमिनीचे एकूण क्षेत्र (‘०० हेक्टर) Area of operational holdings (‘00 hectare)	धारण जमिनीचे सरासरी क्षेत्र (हेक्टर) Average size of operational holdings (Hectare)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	Below 0.5 पेक्षा कमी.	...	36,457	0.25
2	0.5 - 0.99	...	30,634	0.74
3	1.0 - 1.99	...	40,493	1.42
4	2.0 - 2.99	...	15,452	2.37
5	3.0 - 3.99	...	6,126	3.42
6	4.0 - 4.99	...	3,141	4.40
7	5.0 - 7.49	...	3,043	5.98
8	7.5 - 9.99	...	916	8.52
9	10.0 - 19.99	...	602	12.59
10	20.0 व त्यापेक्षा अधिक/ and above.	...	126	26.88
<b>एकूण/Total</b>			<b>1,36,990</b>	<b>1.44</b>

आधार — कृषि गणनेचे सांख्यिकीय तक्ते, कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Statistical Tables on Agricultural Census, Department of Agriculture,  
Government of Maharashtra, Pune

### 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.11

पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प, त्यांची निर्मित सिंचनक्षमता व प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र  
IRRIGATION PROJECTS COMPLETED, IRRIGATION POTENTIAL CREATED  
AND ACTUAL IRRIGATED AREA

(३० जून, २०११ रोजी/As on 30<sup>th</sup> June, 2011)

(हजार हेक्टरांत/In thousand hectares)

जल सिंचन प्रकल्प	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची संख्या No. of completed projects	पूर्ण झालेल्या प्रकल्पांची निर्मित सिंचनक्षमता Irrigation potential created through the completed projects	प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र * Actual irrigated area*	Irrigation Projects
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
1. मोठे	98	2,671.56	2,111.23	Major
2. मध्यम	259	854.74	467.88	Medium
3. लघु व उपसा				Minor & Lift
i) राज्य क्षेत्र	3,355	1,299.16	672.44	State Sector
ii) स्थानिक क्षेत्र	...	...	...	Local Sector
<b>एकूण</b>	<b>3,712</b>	<b>4,825.46</b>	<b>3,251.55</b>	

\* प्रत्यक्ष सिंचित क्षेत्र २०११-१२ /Actual irrigated area 2011-12

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai

## 3. शेती/AGRICULTURE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 3.12

शासनाचे कार्यान्वित झालेले जलविद्युत प्रकल्प

GOVERNMENT HYDRO ELECTRIC PROJECTS COMMISSIONED

प्रकल्प	मार्च, २०११ पर्यंत कार्यान्वित झालेले Commissioned till March 2011		एप्रिल, २०११ ते मार्च, २०१२ मध्ये कार्यान्वित झालेले Commissioned during April 2011 to March 2012		Project
	संख्या Number	क्षमता (मेगॅवॅट) Capacity (M.W.)	संख्या Number	क्षमता (मेगॅवॅट) Capacity (M.W.)	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मोठे	11	2888.50	- -	0.00	Major
लहान	22	192.325	- -	0.00	Minor

आधार — पाटबंधारे विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Irrigation Department, Government of Maharashtra, Mumbai

## 4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1

पशुधन/LIVESTOCK POPULATION

(पशुधन गणना/LIVESTOCK Census 2007)

(हजारत/In thousand numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	गायवर्ग		<i>Cattle</i>
(१)	तीन वर्षांवरील बैल		(1) Males over three years
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	196	(a) Used for breeding only
	(ब) शेतीसाठी वापरलेले	5,589	(b) Used for Agriculture work
	(क) बैलगाडीसाठी वापरलेले	446	(c) Used for Bullockcart only
	(ड) इतर	95	(d) Others
	<b>एकूण-</b>	<b>6,326</b>	<b>Total</b>
(२)	तीन वर्षांवरील गाई		(2) Females over three years
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Use for breeding or milk
	(१) दुभत्या	3,099	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	2,089	(ii) Dry not calved even once
	(ब) इतर	196	(b) Others
	<b>एकूण</b>	<b>5,384</b>	<b>Total</b>
(३)	वासरे	4,473	(3) Young Stock
	<b>एकूण-गाई-बैल</b>	<b>16,183</b>	<b>Total—Cattle</b>
अ-१	विदेशी व संकरित गायवर्ग		Exotic & Crossbreed cattle
(१)	अडीच वर्षांवरील विदेशी/संकरित बैल		(1) Two and half years cross-breed males
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	23	(a) Used for breeding only
	(ब) शेतीसाठी वापरलेले	177	(b) Used for Agriculture work
	(क) बैलगाडीसाठी वापरलेले	27	(c) Used for Bullockcart only
	(ड) इतर	8	(d) Others
	<b>एकूण</b>	<b>235</b>	<b>Total</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd .

(1)	(2)	(3)	(2)
(२) अडीच वर्षांवरील विदेशी/संकरित गाई			(2) Adult crossbreed cows above two and half years
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Used for breeding or milch
(१) दुभत्या	1,139		(i) Milch
(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	553		(ii) Dry and not calved even once
(ब) इतर		42	(b) Others
	<b>एकूण</b>	<b>1,734</b>	<b>Total</b>
(३) वासरे (अडीच वर्षांखालील)	1,153		(3) Young Stock (below two and half years)
<b>एकूण - विदेशी व संकरित गाय वर्ग</b>	<b>3,122</b>		<b>Total - Exotic &amp; Cross breed cattle</b>
अ-२ देशी गायवर्ग			Deshi Cattle
(१) तीन वर्षांवरील देशी बैल			(1) Above 3 years Deshi male
(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	173		(a) Used for breeding only
(ब) शेतीसाठी वापरलेले	5,412		(b) Used for Agriculture work
(क) बैलगाडीसाठी वापरलेले	419		(c) Used for Bullockcart only
(ड) इतर	87		(d) Others
	<b>एकूण</b>	<b>6,091</b>	<b>Total</b>
(२) तीन वर्षांवरील देशी गाई			(1) Above 3 years deshi cows
(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या			(a) Used for breeding or milch
(१) दुभत्या	1,960		(i) Milch
(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,536		(ii) Dry and not calved even once
(ब) इतर		154	(b) Others
	<b>एकूण</b>	<b>3,650</b>	<b>Total</b>
(३) वासरे (तीन वर्षे व त्याखालील)	3,320		(3) Young Stock (Three years and below)
<b>एकूण - देशी गाय वर्ग</b>	<b>13,061</b>		<b>Total—Deshi cattle</b>



तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
<b>2</b>	<b>म्हशी-रेडे</b>		<b>Buffaloes</b>
(१)	तीन वर्षांवरील रेडे		(1) Males over three years
	(अ) केवळ पैदाशीसाठी वापरलेले	78	(a) Used for breeding only
	(ब) शेतीसाठी वापरलेले	171	(b) Used for Agriculture work
	(क) बैलगाडीसाठी वापरलेले	20	(c) Used for Bullockcart only
	(ड) इतर	14	(d) Others
	<b>एकूण</b>	<b>283</b>	<b>Total</b>
(२)	तीन वर्षांवरील म्हशी		(2) Females over three years
	(अ) पैदाशीसाठी किंवा दुधासाठी ठेवलेल्या		(a) Used for breeding or milch
	(१) दुभत्या	2,307	(i) Milch
	(२) भाकड व एकदाही न व्यालेल्या	1,178	(ii) Dry and not calved even once
	(ब) इतर	99	(b) Others
	<b>एकूण</b>	<b>3,584</b>	<b>Total</b>
(३)	रेडके (तीन वर्षे व त्याखालील)	2,205	(3) Young Stock (three years and below)
	<b>एकूण--म्हशी-रेडे</b>	<b>6,072</b>	<b>Total—Buffaloes</b>
3	मेंढरे	2,910	Sheep
4	शेळ्या	10,391	Goats
5	घोडे-शिगरे	38	Horses and ponies
6	इतर जनावरे #	373	Others livestock #
	<b>एकूण --पशुधन</b>	<b>35,967</b>	<b>Total—Livestock</b>
	(कुत्री वगळून)		(Excluding dogs)
7	कोंबड्या, बदके वगैरे +	64,756	Poultry +

+ कुक्कुटपालनातील धरून / includes poultry from

- (१) आकडे संक्षिप्तात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही.
- (२) # इतर जनावरांत डुकरे, गाढवे, खेचरे, उंट, व ससे यांचा समावेश आहे.
- (i) Details may not add up to the totals due to rounding.
- (ii) # Other Livestock includes pigs, donkeys, mules, camels and rabbits.

आधार - १८ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००७

Source.— Quinquennial 18th Livestock Census, 2007

---

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

---

---

4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.2

जिल्हावार पशुधन/DISTRICTWISE LIVESTOCK POPULATION

(पशुधन गणना/LIVESTOCK Census 2007)

(हजारत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विदेशी /संकरित गाय वर्ग Exotic Cross- Breed Cattle	देशी गाय वर्ग Deshi Cattle	एकूण गाई-बैल Total Cattle	म्हशी-रेडे Buffa- loes	मेंढरे Sheep	शळ्या Goats	इतर जनावरे Other † Livestock	एकूण जनावरे Total Livestock	कुत्रे Dogs	कोंबड्या, बदके वगैरे Total + Poultry	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
1	बृहन्मुंबई	1	1	2	23	0	7	1	33	31	36	BrihanMumbai
2	ठाणे	10	444	454	193	2	203	5	858	83	2,375	Thane
3	रायगड	8	290	298	75	1	95	1	470	55	1,605	Raigad
4	रत्नागिरी	15	386	401	50	0	36	1	487	22	1,288	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	10	167	176	80	0	30	2	288	38	673	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>44</b>	<b>1,288</b>	<b>1,332</b>	<b>421</b>	<b>4</b>	<b>371</b>	<b>10</b>	<b>2,137</b>	<b>229</b>	<b>5,976</b>	<b>Konkan Div.</b>
6	नाशिक	177	800	977	242	355	647	31	2,252	126	14,246	Nashik
7	धुळे	47	314	361	104	302	290	27	1,084	13	737	Dhule
8	नंदुरबार	14	406	420	95	15	321	10	861	12	1,550	Nandurbar
9	जळगाव	68	487	555	301	31	421	24	1,331	22	333	Jalgaon
10	अहमदनगर	818	565	1,383	241	335	916	18	2,893	215	6,323	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>1,124</b>	<b>2,571</b>	<b>3,695</b>	<b>983</b>	<b>1,037</b>	<b>2,595</b>	<b>110</b>	<b>8,420</b>	<b>387</b>	<b>23,189</b>	<b>Nashik Div.</b>
11	पुणे	417	366	783	300	380	535	20	2,018	157	17,413	Pune
12	सातारा	158	201	359	347	312	391	8	1,417	98	1,652	Satara
13	सांगली	98	183	281	519	195	388	8	1,390	87	3,473	Sangli
14	सोलापूर	277	408	685	408	216	844	22	2,175	142	2,530	Solapur
15	कोल्हापूर	129	124	253	642	166	189	8	1,257	56	1,848	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>1,080</b>	<b>1,281</b>	<b>2,361</b>	<b>2,216</b>	<b>1,268</b>	<b>2,347</b>	<b>65</b>	<b>8,257</b>	<b>540</b>	<b>26,915</b>	<b>Pune Div.</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>2,248</b>	<b>5,140</b>	<b>7,388</b>	<b>3,620</b>	<b>2,310</b>	<b>5,313</b>	<b>185</b>	<b>18,814</b>	<b>1,184</b>	<b>56,080</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

16 औरंगाबाद	115	415	530	99	97	354	13	1,093	68	778	Aurangabad
17 जालना	35	370	405	86	27	224	6	747	29	479	Jalna
18 परभणी	8	381	389	139	24	210	5	769	31	244	Parbhani
19 हिंगोली	13	268	280	82	6	157	4	529	31	167	Hingoli
20 बीड	174	494	667	258	92	456	12	1,485	103	1094	Beed
21 नांदेड	17	642	659	249	53	379	16	1,355	54	555	Nanded
22 उस्मानाबाद	119	256	375	170	38	190	15	788	65	634	Osmanabad
23 लातूर	26	343	369	257	40	154	14	834	52	480	Latur
<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>507</b>	<b>3,167</b>	<b>3,675</b>	<b>1,340</b>	<b>376</b>	<b>2,124</b>	<b>85</b>	<b>7,600</b>	<b>433</b>	<b>4,431</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
24 बुलढाणा	61	495	556	153	82	335	13	1,139	41	18	Buldhana
25 अकोला	15	271	286	63	7	171	6	532	20	93	Akola
26 वाशिम	7	291	299	77	11	170	10	567	30	152	Washim
27 अमरावती	28	473	502	124	59	303	9	997	31	256	Amravati
28 यवतमाळ	21	697	718	131	20	459	6	1,333	61	666	Yavatmal
<b>अमरावती विभाग</b>	<b>133</b>	<b>2,228</b>	<b>2,361</b>	<b>549</b>	<b>179</b>	<b>1,437</b>	<b>43</b>	<b>4,568</b>	<b>184</b>	<b>1,185</b>	<b>Amravati Div.</b>
29 वर्धा	56	294	350	63	2	190	6	611	33	239	Wardha
30 नागपूर	88	448	536	100	9	333	11	989	71	446	Nagpur
31 भंडारा	52	209	262	96	1	201	0	560	12	397	Bhandara
32 गोंदिया	14	371	385	99	0	196	1	682	22	385	Gondiya
33 चंद्रपूर	19	559	578	87	10	303	9	987	39	825	Chandrapur
34 गडचिरोली	6	645	650	119	22	294	71	1,157	37	767	Gadchiroli
<b>नागपूर विभाग</b>	<b>234</b>	<b>2,526</b>	<b>2,760</b>	<b>565</b>	<b>46</b>	<b>1,517</b>	<b>98</b>	<b>4,985</b>	<b>214</b>	<b>3,059</b>	<b>Nagpur Division</b>
<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>367</b>	<b>4,754</b>	<b>5,121</b>	<b>1,114</b>	<b>225</b>	<b>2,954</b>	<b>141</b>	<b>9,553</b>	<b>398</b>	<b>4,244</b>	<b>Vidharbha Div.</b>
<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>3,122</b>	<b>13,061</b>	<b>16,184</b>	<b>6,073</b>	<b>2,910</b>	<b>10,391</b>	<b>411</b>	<b>35,968</b>	<b>1,967</b>	<b>64,756</b>	<b>Maharashtra State</b>

† डुकरे, घोडे, गाढव, ऊंट, खेचरे, ससे धरून/Includes pigs, horses, donkey, camel, mules, rabbit + कुक्कुटपालनातील धरून / includes poultry fram

आकडे संक्षिप्ततात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही/ Details may not add up to totals due to rounding

आधार - १८ वी पंचवार्षिक पशुधन गणना, २००७

Source —Quinquennial 18th Livestock Census, 2007

## 4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3

पशुसंवर्धनासंबंधीची संकीर्ण माहिती

## MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO ANIMAL HUSBANDRY

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	३१ मार्च, २०१२ रोजी As on 31 <sup>st</sup> March 2012	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	पशु पैदास केंद्रे	8	Cattle breeding farms
2	वळू माता संगोपन केंद्र	7	Bull mother farms
3	वळू संगोपन केंद्रे	2	Bull rearing farms
4	बकरे/मेष पैदास केंद्रे	9	Goat /Sheep breeding farms
5	कुक्कुट पैदास केंद्रे व अंडी उबविण्याची केंद्रे	4	Poultry breeding farms and central hatcherie
6	सधन कुक्कुट विकास गट	16	Intensive poultry development blocks
7	अतिशीत वळू बीज निर्मित प्रयोगशाळा	3	Frozen semen laboratory
8	जिल्हा कृत्रिम रेतन केंद्रे	27	District artificial insemination centres
9	पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी -I (राज्य क्षेत्र)	83	Veterinary dispensaries Grade -I (State sector)
10	पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी -II (राज्य क्षेत्र)	587	Veterinary dispensaries Grade -II (State sector)
11	पशुवैद्यकीय संस्था--		Veterinary institutions
	(i) पशुवैद्यकीय बहुचिकित्सालये	35 †	Veterinary Polyclinics
	(ii) पशुवैद्यकीय रुग्णालये/दवाखाने श्रेणी -I (स्थानिक क्षेत्र)	1,662	Veterinary hospitals/ dispensaries Grade -I (Local sector)

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.3—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
(iii)	पशुवैद्यकीय दवाखाने श्रेणी -II (स्थानिक क्षेत्र)	2,264	Veterinary dispensaries Grade -II (Local sector)
(iv)	फिरते पशुवैद्यकीय दवाखाने (स्थानिक क्षेत्र)	65	Mobile Veterinary clinics (Local sector)
(v)	पशुवैद्यकीय सहाय्यक केंद्रे	2,851 *	Veterinary aid centres
(vi)	फिरती विस्तारित व प्रात्यक्षिक केंद्रे	- -	Mobile extension cum demonstration centres
(vii)	तालुका पशुवैद्यकीय लघु सर्व चिकित्सालये	168	Taluka veterinary all mini polyclinic
(viii)	तपासणी चौक्या	13	Check post

टीप/Note — (१) † दापोली, परभणी व नागपूर येथील कृषि विद्यापीठांखालील प्रत्येकी एक धरुन./Including one each under Agricultural Universities at Dapoli, Parbhani and Nagpur.

(२) बकरे पैदास केंद्र व मेष पैदास केंद्र ह्या संस्था मेष विकास महामंडळाकडे हस्तांतरित करण्यात आलेल्या आहेत./The institutions Goat development center and Sheep development centre have been transferred to Sheep Development Corporation.

(३) \* अनुक्रमांक १० व ११ (क) मध्ये समाविष्ट आहे./ Included in Sr.No. 10 & 11 (c).

आधार — पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source — Commissioner of Animal Husbandry, Government of Maharashtra, Pune

## 4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.4

शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांमार्फत झालेले दुधाचे संकलन व वितरण  
COLLECTION AND DISTRIBUTION OF MILK BY DAIRIES IN GOVERNMENT  
AND CO-OPERATIVE SECTORS

2011-12

(लाख लिटरमध्ये/In lakh litres)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	प्रतिदिनी सरासरी गाई व म्हशांचे दूध संकलन Daily average collection of cows & buffaloe's milk	Division
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई ..	0.09 ...	Mumbai
2	नाशिक ..	8.14 ...	Nashik
3	पुणे ..	26.30 ...	Pune
4	औरंगाबाद ..	2.55 ...	Aurangabad
5	अमरावती ..	0.14 ...	Amravati
6	नागपूर ..	1.15 ...	Nagpur
<b>एकूण ..</b>		<b>38.37 ...</b>	<b>Total</b>

दुधाचे प्रतिदिन सरासरी वितरण/Average distribution of milk per day

1.	बृहन्मुंबई दूध योजना/ Brihan Mumbai milk scheme	0.80	लाख लिटर/lakh litres
2.	स्थानिक ग्रामीण दूध विक्री/ Local rural sale of milk	0.68	लाख लिटर/lakh litres
3.	महानंद दुग्धशाळेचे वितरण/ Distribution of Mahananda dairy	4.36	लाख लिटर/lakh litres

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Comissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai

## 4. पशुसंवर्धन/ANIMAL HUSBANDRY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 4.5

दुग्धजन्य पदार्थांची उत्पादने व दूध शीतकरण केंद्रे  
MILK PRODUCTS AND MILK CHILLING CENTRES  
2011-12

अनु क्रमांक Serial No.	उत्पादनाचे नाव (2)	परिमाण (3)	उत्पादन Production (4)	Unit (3)	Name of production (2)
1	तूप	मे. टन	29.84	M. tonne	Ghee
2	मसाला दूध	संख्या	5,49,000	No.	Masala milk
3	एनर्जी	"	56,10,000	"	Energy
4	मलईविरहित दूध भुकटी	मे. टन	667.68	M. tonne	Skimmed milk powder
5	सफेद लोणी	"	397.86	"	White butter
6	लस्सी	संख्या	34,94,000	No.	Lassi
7	टिकाऊ गाइचे दूध	"	1,11,000	"	Long life cow Milk

(एक) शासकीय व सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळांच्या दूध शीतकरण केंद्रांची संख्या व त्याची क्षमता		(I) No. and capacity of milk chilling centres in milk processing plants in Government and Co-operative sector
(अ) एकूण दूध शीतकरण केंद्रे	141	(a) Total milk chilling centres
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	25.17	Capacity (in lakh litres)
(ब) शासकीय दूध शीतकरण केंद्रे	67	(b) Government milk chilling centres
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	6.06	Capacity (in lakh litres)
(क) सहकारी दूध शीतकरण केंद्रे	74	(c) Co-operative milk chilling centres
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	19.11	Capacity (in lakh litres)
(दोन) सहकारी क्षेत्रातील दुग्धशाळा दूध प्रक्रिया यंत्राची संख्या	NA	(II) Co-operative Dairies Number of milk processing plants
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	44.77	Capacity (in lakh litres)
(तीन) शासकीय दुग्धशाळा	NA	(III) Government Dairies
क्षमता (लाख लिटरमध्ये)	29.96	Capacity (in lakh litres)

आधार — आयुक्त, दुग्धव्यवसाय विकास, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Comissioner of Dairy Development, Government of Maharashtra, Mumbai



## 5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.1

विविध खारवण आवारांत झालेली माशांची आवक,

खारवण्यासाठी झालेला मिठाचा वापर आणि खारवलेले मासे

QUANTITY OF FISH BROUGHT FOR CURING, SALT ISSUED AND FISH CURED

2011-12

(मेट्रिक टन/in M. tonne)

अनुक्रमांक Serial No.	आवाराचे नांव	खारवण्यासाठी आणलेले मासे Quantity of fish brought for curing	मिठाचा वापर Quantity of salt issued	खारवलेल्या माशांचे वजन Weight of cured fish translate	Name of the yard
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	जयगड	...	...	...	Jaigad
2	वरवडे	...	...	...	Warwade
3	मिरकर वाडा	1,064	383	798	Mirkar wada
4	देवगड	...	...	...	Devgad
5	हर्णे	...	...	...	Harnai
6	दाभोळ	...	...	...	Dabhol
7	विजयदुर्ग	...	...	...	Vijaydurg
8	तारा मुंब्री	...	...	...	Tara mumbri
9	पाज	...	...	...	Phaj
10	वेलदूर नवानगर	...	...	...	Velduer navanager
11	मालवण	2,524	909	1,893	Malwan
12	वेंगुर्ला	...	...	...	Vengurla
<b>एकूण . .</b>		<b>3,588</b>	<b>1,292</b>	<b>2,691</b>	

आधार — आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Comissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai

## 5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.2

मत्स्यव्यवसायासंबंधीची संकीर्ण माहिती

## MISCELLANEOUS STATISTICS RELATING TO FISHERIES

2011-12

अनुक्रमांक Sr. No.	बाब	परिमाण	माहिती Particulars	Unit	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(3)	(2)
1	एकूण समुद्र किनारा	कि.मीटर	720	K.m.	Total coastline of State
2	सागरी मत्स्यव्यवसाय करणारी खेडी/गावठाणे	संख्या	456	No.	Marine fishing villages/ hamlets
3	सागरी मत्स्यव्यवसायासाठी वापरातील होड्या	"	14,856	"	Boats utilised in fishing
4	प्रत्येकी एक मे. टनापेक्षा जास्त वजनाच्या होड्या	"	N.A.	"	Boats above one M.ton
5	यांत्रिकीकृत होड्या	"	12,489	"	<i>Mechanised Boats</i>
6	एकूण मत्स्योत्पादन--				<i>Fish Production—</i>
	(अ) सागरी	हजार मे. टन	4.34	Th.MT.	(a) Marine
	(ब) गोड्या पाण्याचे	"	1.45	,,	(b) Inland
7	मत्स्यव्यवसायातील सहकारी संस्था	संख्या	3113	No.	Co-operative societies in fisheries
8	त्यांच्या सभासदांची संख्या	संख्या	2,82,246	No.	Their members
9	राज्यातील गोडे पाणी व्याप्त क्षेत्र	हेक्टर	3,17,000	Ht.	Total inland water spread area
10	मत्स्य बीज साठा	लाख	1848	Lakh	Carp fry stocked
11	मासळी खारवण्याची आवार केंद्रे	संख्या	12	No.	Fish curing yards
12	मत्स्यव्यवसाय शिक्षण संस्था	"	N.A.	"	Fishery education institute
13	सहकारी होड्या बांधणारी केंद्रे	"	N.A.	"	Co-operative boat building yards

आधार — आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai

## 5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.3

मासळीच्या प्रकारानुसार सागरी मत्स्योत्पादन  
VARIETYWISE MARINE FISH PRODUCTION  
2011-12

(मेटनात/In M.tonnes)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	प्रकार (2)	ठाणे Thane (3)	बृहन्मुंबई Brihan Mumbai (4)	रायगड Raigad (5)	रत्नागिरी Ratn- agiri (6)	सिंधुदुर्ग Sindh- udurg (7)	एकूण Total (8)	वैविध्य Variety (2)
1	मुशी, पाकट,वाळ	5,942	1,954	507	58	265	8726	Elasmobranches
2	वाम	465	524	4	2	23	1,018	Eels
3	शिंगाडा, शिंगटी	6,178	6,234	778	791	346	14,327	Catfishes
4	कर्ली, दाताळी	1,401	691	219	89	410	2,810	Chirocentrus
5	पेडवा, पेडी, भिलजी	203	4,560	15,860	32,699	3,418	56,740	Sardines
6	भिग पाल	970	473	194	5	7	1,649	Hilsa-Llisha
7	मांदेली	8,745	9,742	2,048	146	0	20,681	Anchoviella
8	काटी	4,796	1,170	679	325	0	6,970	Thrissocles
9	खवली, पातुडी	2	8	12	847	285	1154	Other clupeida
10	बॉबील	37,562	13,089	455	0	84	51,190	Harpodon Neherus
11	करकरा, खजुरा	65	381	30	0	0	476	Perchaes
12	तांब	1	444	5	0	85	535	Red snapper
13	दाढा, रावस	956	521	233	10	0	1,720	Polynomids
14	घोळ, कोथ	5,059	2,435	68	52	0	7,614	Sciaenids
15	बळा, वाकटी	5,384	9,989	1,581	4,362	2,778	24,094	Ribbon fish
16	ढोमा, धोडी	1,791	9,657	1,755	2,802	1,246	17,251	Otolithes
17	खरबा बांगडा	630	3,179	291	2,742	368	7,210	Caranx
18	सरंगा	8,624	511	492	128	164	9,919	Pomfrets
19	हलवा	346	651	82	138	43	1,260	Black Pomfrets

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 5.3 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
20	बांगडा	983	7,812	682	17,621	4,020	31,118	Mackeral
21	सुरमई, डागोळ, फलई	2,954	2,498	1,233	1,420	591	8,696	Seer fish
22	गेदर, कुपा	373	2,059	719	498	316	3,965	Tunnies
23	तेडली	0	43	378	136	0	557	Bregamceros Macellendi
24	लेप	74	838	377	4,480	1,668	7,437	Soles
25	कोकरी, टोकी	0	1094	51	85	591	1,821	Carangids small
26	खाप	0	3	0	170	635	808	Leiognathus
27	चिराटी, राणे, बामणे	0	6,914	16	1,607	874	9,411	Upenaides sp.
28	कोळंबी	2,365	25,840	3,100	4,397	1,859	37,561	Penaeid Prawns
29	जवळा, करंदी	20,642	30,114	12,277	153	0	63,186	Non-Penaeid Prawns
30	शेवंड	94	129	49	16	0	288	Lobsters
31	सोंदाळा	0	414	70	902	875	2,261	Lactarius
32	म्हाकूळ	129	7,328	168	2,560	1,038	11,223	Cephalopoda.
33	इतर	1,238	4,500	2,499	9,197	2,574	20,008	Miscellaneous
<b>एकूण</b>		<b>1,17,972</b>	<b>1,55,799</b>	<b>46,912</b>	<b>88,438</b>	<b>24,563</b>	<b>4,33,684</b>	<b>Total</b>

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source - Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai

## 5. मत्स्यव्यवसाय/FISHERIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 5.4

मत्स्योत्पादनाचा वापर (सागरी व भूजल)

DISPOSITION OF FISH CATCH (MARINE AND INLAND)

2011-12

(में.टनात/In M.Tonnes)

अनुक्रमांक Serial No.	वापराचा प्रकार (2)	मत्स्योत्पादन Fish product (3)	Types of disposition (1)
1	विक्रीसाठी ताजे मासे ...	4,65,196	Fresh Fish for marketing
2	गोठविण्याकरिता ...	---	Freezing
3	वाळविण्याकरिता ...	93,497	Sun-dried
4	खारविण्याकरिता ...	3,774	Salted
5	डबा बंद मासे ...	---	Canning
6	खताकरिता ...	16,327	Reduction
7	इतर ...	---	Miscellaneous purpose
	<b>एकूण ...</b>	<b>5,78,794</b>	<b>Total</b>

आधार - आयुक्त, मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Fisheries, Government of Maharashtra, Mumbai

## 6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.1

वनव्याप्त क्षेत्रांचे वर्गीकरण/CLASSIFICATION OF FOREST AREA

(क्षेत्र चौ.कि.मीटरमध्ये/Area in Sq. Kilometers)

अनुक्रमांक Serial No.	प्रकार		2010-11	2011-12 *	Type of Forest
(1)	(2)		(3)	(4)	(2)
1	राखीव	...	50,938	51,549	Reserved
2	संरक्षित	...	6,736	6,727	Protected
3	अवर्गीकृत	...	3,665	3,082	Unclassified
<b>एकूण</b>		..	<b>61,339</b>	<b>61,358</b>	<b>Total</b>

\* अस्थायी / Provisional

आधार - मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source — Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur

## 6. वने/FORESTS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 6.2

मुख्य आणि गौण वनोत्पादने  
MAJOR AND MINOR FOREST PRODUCE

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	2011-12	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	इमारतीचे लाकूड -		<i>Timber—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	77.399	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (₹ हजार)	... 18,01,656	(b) Value (₹ thousand)
2	जळाऊ लाकूड--		<i>Firewood—</i>
	(अ) उत्पादन (हजार घन मीटर)	214.007	(a) Quantity (thousand cubic metres)
	(ब) मूल्य (₹ हजार)	... 4,25,702	(b) Value (₹ thousand)
3	गौण वनोत्पादन--		<i>Minor forest Produces—</i>
	मूल्य (₹ हजार )		Value (₹ thousand)
	(अ) बांबू	... 2,25,403	(a) Bamboo
	(ब) गवत इत्यादी	... 1,831	(b) Grass and grazing
	(क) विडी पाने	... 10,26,292	(c) Bidi leaves
	(ड) इतर उत्पादन	... 1,12,385	(b) Other product

आधार -- मुख्य वन संरक्षक, महाराष्ट्र शासन, नागपूर

Source — Chief Conservator of Forests, Government of Maharashtra, Nagpur

## 7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.1

चालू कारखान्यांचे कामगारांच्या संख्येनुसार वर्गीकरण

DISTRIBUTION OF WORKING FACTORIES ACCORDING TO WORKING STRENGTH  
2011

अनुक्रमांक Serial No.	कामगारांच्या दैनिक सरासरीचा गट Class of average daily employment	चालू कारखाने (संख्या) Working factories (No.)	त्यातील एकूण कामगारांची दैनिक सरासरी (संख्या) Average daily number of workers (No.)
(1)	(2)	(3)	(4)
1	Less than 10/पेक्षा कमी	11,671	62,544
2	10 to 19	8,262	1,12,805
3	20 to 49	8,544	2,42,784
4	50 to 99	3,824	2,34,147
5	100 to 499	3,078	6,08,196
6	500 to 999	339	2,23,451
7	1,000 to 4,999	153	2,79,754
8	5,000 व त्याहून अधिक/ and above	5	50,937
<b>एकूण/Total ...</b>		<b>35,876</b>	<b>18,14,618</b>

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai



## 90. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2

उद्योगांच्या प्रमुख गटानुसार कारखान्यांची व त्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या  
NO OF FACTORIES AND AVERAGE DAILY EMPLOYMENT THERE IN ACCORDING  
TO MAJOR GROUPS OF INDUSTRIES 2011

अनु क्रमांक Serial No. (1)	कारखान्यांचे प्रमुख गट (2)	चालू कारखान्यांची संख्या No.of working factories (3)	त्यांतील कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily No.of workers (4)	Major Group (2)
1	कृषि, शिकार व संबंधित सेवा	919	27,843	Agriculture, hunting and related service activities
2	कोळसा, दगडी कोळसा यांचे खणकाम	8	470	Mining of coal & lignite,
3	इतर खणकाम व दगड खणकाम	16	869	Other mining and Quarrying
4	कच्च्या धातूचे खणकाम	1	69	Mining of metal ores
5	खणकाम व दगड खणकाम इ.वगळून	3	68	mining excluding
6	खाद्य उत्पादने	2,882	1,72,974	Products of Food
7	तंबाखू उत्पादने	54	6,033	Tobacco Products
8	वस्त्रोद्योग	5,667	1,54,261	Textiles
9	परिधान करण्याची वस्त्रे	806	38,725	Wearing apparels
10	कातडी कमावणे व चामड्याची उत्पादने	121	3,796	Tanning & dressing of leather
11	लाकूड व लाकडाची उत्पादने	3,119	21,748	Wood and wood products
12	कागद आणि कागदाची उत्पादने	769	30,992	Paper and Paper products
13	शीतपेय उत्पादने	563	20,034	Products of beverages
14	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम उत्पादने	195	16,666	Coke,refined petroleum products
15	रसायने व रासायनिक उत्पादने	2,549	1,12,604	Chemicals & chemical products
16	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	1,829	92,055	Rubber and plastic products
17	इतर अधातू खनिज उत्पादने	938	46,518	Other non-metallic mineralproducts
18	मूलभूत धातू उत्पादने	1478	1,08,147	Basic metals products
19	धातूच्या तयार वस्तूंचे उत्पादने	4,619	2,28,752	Fabricated metal products
20	यंत्रे व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्रीची उभारणी	229	19,067	Repair & installation of machinery and equipment
21	औषध,वैद्यकीय रसायने व वनस्पतीय उत्पादने	835	67,571	Pharmaceuticals, medicinal chemical & botanical products
22	विद्युत् सामग्रीची उत्पादने	1,020	78,148	Electrical equipments products
23	चलतीचित्रे,व्हिडिओ, दूरदर्शन कार्यक्रमांची निर्मिती,ध्वनीमुद्रण व संगीत प्रकाशन संदर्भातील प्रक्रिया	23	1,247	Motion icture,video,T.V.programme production,sound recording & music publishing activities
24	संगणक, विद्युत् व चष्प्याची उत्पादने	465	39141	Computer,electronic&optical products
25	मुद्रण,ध्वनी व चित्रमुद्रणाचे उत्पादने	1,026	39,485	Printing & reproduction of recorded media
26	इतर परिवहन सामग्रीची उत्पादने	149	37,899	Other transport equipments Products
27	फर्निचर उत्पादने	175	4,727	Furniture Products
28	टाकाऊ वस्तूंचे संचयन,प्रक्रिया व विल्हेवाट, वस्तूंचा पुर्नवापर	9	651	Wast ecollection,treatment & disposal activities,materials recovery

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
30	पाण्याचे संचयन, प्रक्रिया व पुरवठा	142	4,291	Water collection, treatment & supply
31	इमारत बांधकाम	1	9	Construction of buildings
32	अभियांत्रिकी	1	12	Civil engineering
33	मोटर वाहने,ट्रेलर्स निम-ट्रेलर्स यांची उत्पादने	742	1,40,565	Products of motor vehicles, trailers and semi-trailers
34	मोटर व मोटरसायकल यांची दुरुस्ती आणि घाऊक व किरकोळ व्यापार	1,018	60,137	Wholesale & retail trade and repair of motor & motorcycle
35	किरकोळ व्यापार(मोटर व मोटरसायकल वगळून)	720	14,379	Retail trade(except motor & motorcycle)
36	घाऊक व्यापार(मोटर व मोटरसायकल वगळून)	66	3,935	Wholesale (except motor & motorcycle)
37	हवाई वाहतूक	4	355	Air transport
38	गोदाम व परिवहन सहाय्यकारी कार्ये	130	8,298	Supporting & auxiliary transport activities
39	प्रकाशन	30	3,090	Publishing
40	इतरत्र वर्गीकृत नसलेली यंत्रे व यंत्रसामग्रीची उत्पादने	1,395	1,26,995	Products of machinery and equipments without n.e.c.
41	संगणक,वैयक्तिक व गृहपयोगी वस्तूंची दुरुस्ती	48	5,790	Repair of Computer, personal & household goods
42	विज्ञान संशोधन व विकास	17	1,645	Research and development
43	इतर उत्पादने	842	49,287	Other products
44	कार्यालयीन,प्रशासकीय सेवा व इतर साह्य सेवा	11	399	Office administrative services & other support services
45	शिक्षण	5	111	Education
46	इतर व्यवसायिक वैज्ञानिक व तांत्रिक कार्ये	3	282	Other professional scientific and technical activities
47	रचनात्मक स्वरूपाची बांधकामे	16	598	Specialized construction activities
48	मलनिःसारण	43	1,080	Sewerage
49	इतर खाजगी सेवा कार्ये	24	715	Other personal service activities
50	निरुपयोगी वस्तूंचे पुनर्माध्यमीकरण व्यवस्था करणे	5	314	Remediation activities & waste management
51	अन्न व शितपेय सेवा कार्ये	1	50	Food & beverages services activities
52	संगणक आज्ञावली सल्ला देणे व संबंधीत कार्ये	2	361	Computer programming consultancy & related services
53	माहिती सेवा संबंधीत कार्ये	1	15	Information service activities
54	भाडे व करार तत्वावरील सेवा	-	-	Rental and leasing services
55	जहिरात आणि वाणिज्य संशोधन	2	159	Advertising & market research
56	सामाजिक कार्ये सेवा	1	11	Social work activities
57	वास्तुविशारद व अभियांत्रिकी तपासणी व विश्लेषण	6	227	Architecture & engineering activities, technical testing & analysis
58	इमारतीमधील अंतर्गत पुर्विण्यात येण-या सुविधा	1	28	Services to build& landscape activities
59	अविभेदित वस्तू व सेवा उत्पादक कार्ये व कुटूंब सेवा	5	179	Undifferentiated goods & services producing activities of households
<b>एकूण</b>		<b>35,876</b>	<b>18,14,618</b>	<b>Total</b>

आधार - औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Industrial Safety and Health, Govt. of Maharashtra, Mumbai

## 7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3

चालू कारखाने आणि त्यांतील कामगारांची जिल्हावार दैनिक सरासरी संख्या  
DISTRICTWISE WORKING FACTORIES AND AVERAGE DAILY NO. OF WORKERS  
2011

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा (2)	चालू कारखान्यांची संख्या Working factories (No.)	कामगारांची दैनिक सरासरी संख्या Average daily workers (No.)	District (2)
(1)	(2)	(4)	(6)	(2)
1	बृहन्मुंबई	5,167	2,44,833	Brihan Mumbai
2	ठाणे	7,817	4,18,573	Thane
3	रायगड	1,251	91,212	Raigad
4	रत्नागिरी	339	18,435	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	134	3,270	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>14,708</b>	<b>7,76,323</b>	<b>Konkan Division</b>
6	नाशिक	1,933	1,00,601	Nashik
7	धुळे	316	9,876	Dhule
8	नंदुरबार	87	2,893	Nandurbar
9	जळगाव	827	32,005	Jalgaon
10	अहमदनगर	884	36,080	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>4,047</b>	<b>1,81,455</b>	<b>Nashik Division</b>
11	पुणे	4,453	4,26,273	Pune
12	सातारा	488	34,597	Satara
13	सांगली	821	33,683	Sangli
14	सोलापूर	3,853	38,348	Solapur
15	कोल्हापूर	1,799	81,528	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>11,414</b>	<b>6,14,429</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>30,169</b>	<b>15,72,207</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.3—contd.

(1)	(2)	(4)	(6)	(2)
16	औरंगाबाद	950	66,433	Aurangabad
17	जालना	258	10,720	Jalna
18	परभणी	61	2,171	Parbhani
19	हिंगोली	50	1,814	Hingoli
20	बीड	140	6,554	Beed
21	नांदेड	167	3,054	Nanded
22	उस्मानाबाद	37	3,234	Osmanabad
23	लातूर	136	5,358	Latur
<b>औरंगाबाद विभाग</b>		<b>1,799</b>	<b>99,338</b>	<b>Aurangabad Division</b>
24	बुलढाणा	357	8,838	Buldhana
25	अकोला	441	8,210	Akola
26	वाशिम	112	1,675	Washim
27	अमरावती	382	5,440	Amravati
28	यवतमाळ	316	9,028	Yavatmal
<b>अमरावती विभाग</b>		<b>1,608</b>	<b>33,191</b>	<b>Amravati Division</b>
29	वर्धा	144	13,129	Wardha
30	नागपूर	1,690	70,589	Nagpur
31	भंडारा	118	4,074	Bhandara
32	गोंदिया	93	1,574	Gondia
33	चंद्रपूर	209	18,969	Chandrapur
34	गडचिरोली	46	1,547	Gadchiroli
<b>नागपूर विभाग</b>		<b>2,300</b>	<b>1,09,882</b>	<b>Nagpur Division</b>
<b>विदर्भ विभाग</b>		<b>3,908</b>	<b>1,43,073</b>	<b>Vidharbha Division</b>
<b>महाराष्ट्र राज्य</b>		<b>35,876</b>	<b>18,14,618</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार — औद्योगिक सुरक्षा व आरोग्य संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Industrial Safety and Health, Government of Maharashtra, Mumbai

## 7. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 7.4

महाराष्ट्र राज्यातील उत्पादक भांडवल, उत्पादन आणि मूल्यवृद्धी

PRODUCTIVE CAPITAL, OUTPUT AND VALUE ADDED MANUFACTURE  
IN MAHARASHTRA STATE  
2010-11

(₹ लाखात/₹ Lakh)

अनुक्रमांक Serial No.	उद्योग गट (२००८)	उत्पादक भांडवल Productive Capital	एकूण उत्पादन Total output	मूल्य वृद्धी Value added	Industry Group (2008)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	सूत काढणे, वटणी, सफाई इ.	2,37,876	12,04,878	2,22,018	Cotton ginning, cleaning ect.
2	मीठ उत्पादन	467	1028	759	Extraction of salt
3	खाद्य उत्पादने	21,82,203	84,56,371	6,98,428	Food products
4	पेये	5,29,895	4,97,711	1,04,640	Beverages
5	तंबाखू उत्पादने	28,701	1,13,399	30,753	Tobacco products
6	वस्त्रोद्योग	17,85,262	31,18,355	3,95,651	Textiles
7	परिधान करण्याची वस्त्रे	2,57,829	8,11,744	1,69,876	Wearing apparels
8	कातडी कमावणे व चामड्यांची उत्पादने	9,955	77,929	16,136	Leather & related products
9	लाकूड व लाकडाची उत्पादने (फर्निचर वगळून) वाळलेले गवत व प्लेटींग सामग्रीचे उत्पादन	39,182	1,56,105	15,702	Wood & wood products (except furniture) articles of straw & plaiting materials
10	कागद आणि कागदाची उत्पादने	7,13,007	7,57,827	1,19,310	Paper and Paper products
11	प्रकाशने	40,972	25,037	-1,361	Publishing
12	कोळसा, शुद्ध पेट्रोलियम यांची उत्पादने इ.	14,21,165	1,07,25,926	34,75,029	Coal, refined petroleum products ect.
13	रबर आणि प्लॅस्टिक उत्पादने	12,16,890	32,27,917	9,59,297	Rubber and plastic products
14	रसायने व रासायनिक उत्पादने	29,51,405	57,50,230	12,04,666	Chemicals and chemical products
15	इतर अधातू खनिज उत्पादने	7,34,958	9,51,848	2,32,383	Other non-metallic mineral products
16	मूलभूत धातूची उत्पादने	53,50,926	89,42,843	9,13,511	Basic metals products
17	धातूच्या तयार वस्तू	16,34,638	42,27,214	9,79,664	Fabricated metal products
18	यंत्र व यंत्रसामग्रीचे उत्पादन	22,57,716	59,71,415	13,89,473	Machinery and equipments product

तक्का क्रमांक/TABLE NO. 7.4—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
19	संगणक,विद्युत आणि ऑप्टिकल उत्पादने	11,38,753	17,51,831	3,30,895	Computer,electronic & optical products
20	विद्युत् सामग्रीची उत्पादने	12,98,089	35,96,063	7,97,518	Electrical equipment products
21	औषधे, वैद्यकीय रसायने व वनस्पतीय उत्पादने	20,11,909	28,11,199	6,93,140	Pharmaceuticals,medicinal chemical and botanical products
22	मोटर वाहने, ट्रेलर्स व निम-ट्रेलर्सचे उत्पादन	-1,42,027	65,65,937	6,86,841	Motor vehicles, trailers & semi-trailor products
23	इतर परिवहन सामग्रीचे उत्पादन	7,50,051	26,61,269	5,69,765	Other transport equipments product
22	फर्निचरचे उत्पादन	1,25,559	4,80,809	1,18,446	Furniture products
25	मुद्रण,व ध्वनी चित्रमुद्रणाचे पुर्नउत्पादन	3,98,385	7,91,528	2,18,195	Printing & reproduction of recorded media
26	यंत्र व यंत्रसामग्रीची दुरुस्ती व यंत्रसामग्री बसविणे	1,43,597	1,30,631	42,662	Repairs & installation of machinery & equipment
27	टाकाऊ वस्तूंचे संचयन, प्रक्रिया व विल्हेवाट, वस्तूंचा पुनर्वापर	22,372	22,689	5,287	West collection, treatment and disposal activities, materials recovery
28	इतर उत्पादने	8,03,131	23,73,835	2,79,104	Other products
29	इतर	20,28,579	23,32,698	3,01,777	Others
	<b>एकूण</b>	<b>2,99,71,445</b>	<b>7,85,36,266</b>	<b>1,49,69,565</b>	<b>Total</b>

आधार - केंद्रीय सांख्यिकी संघटना, कोलकाता,खंड-१

Source - Central Statistical Organisation, Kolkatta Volume-1

## 7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.5

सुती कापड गिरण्यांतील सरासरी गैरहजेरी

AVERAGE PERCENTAGE OF ABSENTEEISM IN THE COTTON TEXTILE INDUSTRY

2012

अनुक्रमांक Serial No.	केंद्रे (2)	...	...	सरासरी गैरहजेरी (शेकडेवारीत) Average percentage of absenteeism (3)	Centres (2)
1	मुंबई	...	...	13.00	Mumbai
2	सोलापूर	...	...	8.00	Solapur
3	नागपूर	...	...	---	Nagpur
4	जळगाव	...	...	---	Jalgaon
5	नांदेड	...	...	---	Nanded
6	ओरंगाबाद	...	...	---	Aurangabad
7	इतर केंद्रे	...	...	---	Other centres
		<b>एकूण केंद्रे</b>	...	<b>15.00</b>	<b>All centres</b>

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

## 7. उद्योग आणि खणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.6

औद्योगिक विवाद/INDUSTRIAL DISPUTES

2012

अनुक्रमांक Sr.No.	बाब	माहिती Particulars	Item
(1)	(2)	(3)	(2)
1	<b>कापड गिरण्या--</b>		<i>Textiles—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	5	(a) Number of disputes
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	1903	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	2,43,220	(c) Number of persondays lost
2	<b>यंत्रोत्पादक कारखाने--</b>		<i>Engineering—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	8	(a) Number of disputes.
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	4,660	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	12,56,562	(c) Number of persondays lost
3	<b>संकीर्ण व रसायन--</b>		<i>Miscellaneous and Chemical—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	14	(a) Number of disputes
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	3,484	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	8,45,205	(c) Number of persondays lost
4	<b>एकूण--</b>		<i>Total—</i>
	(अ) तंट्यांची संख्या	27	(a) Number of disputes
	(ब) प्रत्यक्ष भाग घेतलेल्या कामगारांची संख्या	10,047	(b) Number of workers involved Directly
	(क) वाया गेलेले एकूण मनुष्यदिवस	23,44,987	(c) Number of persondays lost

आधार — कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai



## 7. उद्योग आणि खानकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.7

### कापड उद्योगाची माहिती (गिरणी विभाग)/INFORMATION OF COTTON TEXTILE INDUSTRY (MILL SECTOR)

		माहे अखेर at the end of month									
अनुक्रमांक Serial No.	विभाग	गिरण्यांची संख्या Number of mills		पटावरील कामगारांची संख्या Number of employees on roll		स्थापित चात्या (हजारात) Spindles installed (Thousand)		स्थापित माग (हजारात) Looms installed (Thousand)		Region (2)	
		मार्च March 2011	मार्च March 2012	मार्च March 2011	मार्च March 2012	मार्च March 2011	मार्च March 2012	मार्च March 2011	मार्च March 2012		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(2)	
1	महाराष्ट्र	..	216	217	1,02,533	1,02,661	4,562	4,611	9	9	Maharashtra
(a)	मुंबई शहर	..	20	19	17,748	17,536	573	584	5	4	Mumbai City
(b)	उर्वरित महाराष्ट्र	..	196	198	84,785	85,125	3,989	4,027	4	5	Rest of Maharashtra

आधार — वस्त्रनिर्माण आयुक्त, भारत सरकार, मुंबई

Source — Textile Commissioner, Government of India, Mumbai

## 7. उद्योग आणि खाणकाम/INDUSTRY AND MINING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 7.8

खनिज उत्पादन/MINERAL PRODUCTION

2011-12\*

अनुक्रमांक Serial No.	खनिज पदार्थ (2)	उत्पादन (हजार टनांत) Production (In thousand tonnes)	मूल्य (₹ लाख ) Value (₹ lakh)	Minerals (2)
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	क्रोमाईट ...	...	...	Chromite
2	कोळसा ...	37,945	5,69,178	Coal
3	कच्चे लोखंड ...	2,396	17,706	Iron Ore
4	चुनखडी ...	21,286	49,237	Lime stone
5	कच्चे मँगनीज ...	655	39,555	Manganese Ore
6	कओलिन (नैसर्गिक) ...	...	...	Kaolin (Natural)
7	बॉक्साईट ...	2,436	7,909	Bauxite
8	मीठ \$ ...	170	...	Salt \$
9	डोलोमाईट ...	94	226	Dolomite
10	सिलिका सँड ...	370	1,461	Silica sand
11	फ्लोराईट (ग्रेडेड) ...	2	189	Flourite (Graded)
12	लॅटेराईट ...	253	304	Laterite
13	कायनाईट ...	...	...	Kyanite
14	इतर + ...	933	1,401	Other +

\* Provisional / अस्थायी

टीप-(१) + कोरंडम,क्ले, पायरोफायलाईट, स्फटिक, वाळू(इतर), सिलीमानाईट आणि शेल हे इतर खनिजांमध्ये अंतर्भूत आहेत./ Others include minerals like Corandum, Clay, Pyrophyllite, Quartz, Sand (others), Sillimanite and Shale.

(२) \$ सहायक मीठ आयुक्त, मुंबई यांनी कळविल्यानुसार/As reported by the Assistant Salt Commissioner, Mumbai

आधार — भारतीय खाण केंद्र, नागपूर

Source —Indian Bureau of Mines, Nagpur

## 8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.1

विजेची स्थापित क्षमता, उत्पादन आणि व्यापार

INSTALLED CAPACITY, GENERATION AND CONSUMPTION OF ELECTRICITY  
2011-12

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (1)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1	स्थापित क्षमता (मेगावॉट)		<b>Installed Copacity (Mega Watt)</b>
(1)	औष्णिक	.. 10,366	Thermal
(2)	जलजन्य	.. 3,066	Hydro
(3)	नैसर्गिक वायुजन्य	.. 2,740	Natural Gas
(4)	बंदिस्त विद्युत	.. ...	Captive Power
(5)	अक्षय उर्जा	.. 4,198	Renewable Energy
	<b>एकूण</b>	.. <b>20,370</b>	.. <b>Total</b>
2	निर्मिती (दशलक्ष युनिट्स)		<b>Generation (Million Units)</b>
(1)	औष्णिक	.. 59,482	Thermal
(2)	जलजन्य	.. 6,851	Hydro
(3)	नैसर्गिक व वायुजन्य	.. 17,207	Natural Gas
(4)	बंदिस्त विद्युत	.. 5,925	Captive Power
(5)	अक्षय उर्जा	..	Renewable Energy
	<b>एकूण</b>	.. <b>89,465</b>	.. <b>Total</b>
3	वापर (दशलक्ष युनिट्स)		<b>Consumption (Million Units)</b>
(1)	घरगुती	.. 21,041	Domestic
(2)	वाणिज्यिक	.. 11,768	Commercial
(3)	औद्योगिक	.. 36,486	Industrial
(4)	सार्वजनिक दिवाबत्ती	.. 1,077	Public lighting
(5)	रेल्वे	.. 2,229	Railway
(6)	कृषि	.. 21,693	Agriculture
(7)	सार्वजनिक पाणी पुरवठा	.. 2,193	Public water works
(8)	संकीर्ण	.. 157	Miscellaneous
	<b>एकूण</b>	.. <b>96,644</b>	.. <b>Total</b>

आधार- महानिर्मिती, महावितरण, टाटा पॉवर, रिलायन्स इन्फ्रास्ट्रक्चर, बेस्ट, महाराष्ट्र उर्जा विकास प्राधिकरण, पश्चिम विभागीय उर्जा समिती, मुंबई, केंद्रीय विद्युत प्राधिकरण, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source- MAHAGENCO, MAHADISCOM, TATA Power, Reliance Infrastructure, BEST, MEDA, WRPC, CEA, GoI, New Delhi

## 8. वीज/ELECTRICITY

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2

विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या/No. OF TOWNS AND VILLAGES ELECTRIFIED  
(३१ मार्च, २०१२ रोजी/As on 31st March 2012)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	विद्युत पुरवठा झालेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या No. of towns and villages electrified	District	
(1)	(2)	(3)	(2)	
1	बृहन्मुंबई	...	1	Brihan Mumbai
2	ठाणे	...	1,764	Thane
3	रायगड	...	1,877	Raigad
4	रत्नागिरी	...	1,549	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	...	735	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	...	<b>5,926</b>	<b>Konkan Division</b>
6	नाशिक	...	1,940	Nashik
7	धुळे	...	720	Dhule
8	नंदुरबार	...	759	Nandurbar
9	जळगाव	...	1,503	Jalgaon
10	अहमदनगर	...	1,596	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	...	<b>6,518</b>	<b>Nashik Division</b>
11	पुणे	...	1,864	Pune
12	सातारा	...	1,729	Satara
13	सांगली	...	729	Sangli
14	सोलापूर	...	1,225	Solapur
15	कोल्हापूर	...	1,211	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	...	<b>6,758</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	...	<b>19,202</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>
16	औरंगाबाद	...	1,309	Aurangabad
17	जालना	...	967	Jalna
18	परभणी	...	838	Parbhani
19	हिंगोली	...	676	Hingoli
20	बीड	...	1,360	Beed
21	नांदेड	...	1,702	Nanded
22	उस्मानाबाद	...	737	Osmanabad
23	लातूर	...	926	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	...	<b>8,515</b>	<b>Aurangabad Division</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 8.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
24	बुलढाणा ...	1,303	Buldhana
25	अकोला ...	870	Akola
26	वाशिम ...	706	Washim
27	अमरावती ...	1,654	Amravati
28	यवतमाळ ...	1,869	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग ...</b>	<b>6,402</b>	<b>Amravati Division</b>
29	वर्धा ...	1011	Wardha
30	नागपूर ...	1,643	Nagpur
31	भंडारा ...	784	Bhandara
32	गोंदिया ...	935	Gondia
33	चंद्रपूर ...	1,486	Chandrapur
34	गडचिरोली ...	1447	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग ...</b>	<b>7,306</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग ...</b>	<b>13,708</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ...</b>	<b>41,425</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार - महाराष्ट्र राज्य विद्युत वितरण कंपनी मर्यादित, मुंबई

Source.—Maharashtra State Electricity Distribution Company Limited, Mumbai

## 9. संयुक्त भांडवली संस्था/JOINT STOCK COMPANIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1

३१ मार्च, २०१२ रोजी चालू असलेल्या संयुक्त भांडवली संस्था

NUMBER OF JOINT STOCK COMPANIES AS ON 31ST MARCH 2012

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	शेअर भांडवल असलेल्या कंपन्या Companies limited by shares		हमीने मर्यादित असलेल्या व काम नपयासाठी न करणा-या कंपन्या Companies limited by guarantee and associations not for profit		एकूण Total	District
		सार्वजनिक Public	खाजगी Private	सार्वजनिक Public	खाजगी Private		
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	मुंबई शहर ...	3,402	35,532	110	177	39,221	Mumbai city
2	मुंबई उपनगर...	77	1021	3	10	1,111	Mumbai Suburban
3	ठाणे ...	301	6,184	11	16	6,512	Thane
4	रायगड ...	45	677	1	0	723	Raigad
5	रत्नागिरी ...	10	62	0	0	72	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	0	40	0	1	41	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>3,835</b>	<b>43,516</b>	<b>125</b>	<b>204</b>	<b>47680</b>	<b>Konkan Div.</b>
7	नाशिक ...	62	1,175	1	11	1,249	Nashik
8	धुळे ...	8	165	0	1	174	Dhule
9	नंदुरबार ...	3	34	0	0	37	Nandurbar
10	जळगाव ...	25	281	0	3	309	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	21	339	0	0	360	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>119</b>	<b>1,994</b>	<b>1</b>	<b>15</b>	<b>2,129</b>	<b>Nashik Div.</b>
12	पुणे ...	321	8,604	7	40	8,972	Pune
13	सातारा ...	9	287	0	1	297	Satara
14	सांगली ...	22	221	0	3	246	Sangli
15	सोलापूर ...	31	254	1	0	286	Solapur
16	कोल्हापूर ...	28	554	3	1	586	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b> ...	<b>411</b>	<b>9,920</b>	<b>11</b>	<b>45</b>	<b>10,387</b>	<b>Pune Div.</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>4,365</b>	<b>55,430</b>	<b>137</b>	<b>264</b>	<b>60,196</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 9.1 —Contd .

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
17	औरंगाबाद ...	40	709	1	4	754	Aurangabad
18	जालना ...	3	107	0	0	110	Jalna
19	परभणी ...	5	41	0	0	46	Parbhani
20	हिंगोली ...	1	11	0	0	12	Hingoli
21	बीड ...	8	53	0	1	62	Beed
22	नांदेड ...	6	168	0	0	174	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	7	40	0	0	47	Osmanabad
24	लातूर ...	11	181	0	0	192	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>81</b>	<b>1,310</b>	<b>1</b>	<b>5</b>	<b>1,397</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
25	बुलढाणा ...	1	51	0	0	52	Buldhana
26	अकोला ...	5	99	0	1	105	Akola
27	वाशिम	0	23	0	0	23	Washim
28	अमरावती ...	1	170	1	1	173	Amravati
29	यवतमाळ ...	3	76	0	0	79	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>10</b>	<b>419</b>	<b>1</b>	<b>2</b>	<b>432</b>	<b>Amravati Div.</b>
30	वर्धा ...	5	43	0	0	48	Wardha
31	नागपूर ...	145	2,541	8	2	2,696	Nagpur
32	भंडारा ...	1	34	0	0	35	Bhandara
33	गोंदिया	1	30	0	0	31	Gondia
34	चंद्रपूर ...	6	115	0	0	121	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	0	11	0	0	11	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>158</b>	<b>2,774</b>	<b>8</b>	<b>2</b>	<b>2,942</b>	<b>Nagpur Div.</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>168</b>	<b>3,193</b>	<b>9</b>	<b>4</b>	<b>3,374</b>	<b>Vidharbha Div.</b>
	इतर #	6,001	83,486	346	375	90,208	Other #
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>10,615</b>	<b>1,43,419</b>	<b>493</b>	<b>648</b>	<b>1,55,175</b>	<b>Maharashtra State</b>

# जिल्ह्यांत वर्गीकृत केलेले नाही / District not specified

आधार - कंपनी व्यवहार मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source.— Ministry of Corporate Affairs, Government of India, New Delhi

## 10. बँका/BANKS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 10.1

बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची व बँक कार्यालयांची जिल्हावार संख्या

## DISTRICTWISE NUMBER OF PLACES HAVING BANKING OFFICES AND NUMBER OF BANKING OFFICES

(३१ मार्च, २०१२ रोजी/As on 31st March, 2012)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	बँक कार्यालये असलेल्या ठिकाणांची संख्या No. of places having banking offices	एकूण बँक कार्यालयांची संख्या Total No. of banking offices	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	मुंबई शहर ...	1	1,076	Mumbai city
2	मुंबई उपनगर ...	1	1,275	Mumbai Suburban
3	ठाणे ...	113	940	Thane
4	रायगड ...	106	256	Raigad
5	रत्नागिरी ...	95	172	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	62	104	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग ...</b>	<b>378</b>	<b>3823</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक ...	119	374	Nashik
8	धुळे ...	46	91	Dhule
9	नंदुरबार ...	34	57	Nandurbar
10	जळगाव ...	106	228	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	144	287	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग ...</b>	<b>449</b>	<b>1,037</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे ...	165	1,017	Pune
13	सातारा ...	104	210	Satara
14	सांगली ...	98	219	Sangli
15	सोलापूर ...	115	261	Solapur
16	कोल्हापूर ...	117	318	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग ...</b>	<b>599</b>	<b>2,025</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र ...</b>	<b>1,426</b>	<b>6,885</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>



तक्का क्रमांक/TABLE No. 10.1-- Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
17	औरंगाबाद ...	71	241	Aurangabad
18	जालना ...	42	93	Jalna
19	परभणी ...	45	90	Parbhani
20	हिंगोली ...	26	46	Hingoli
21	बीड ...	69	116	Beed
22	नांदेड ...	80	166	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	51	86	Osmanabad
24	लातूर ...	62	127	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग ...</b>	<b>446</b>	<b>965</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा ...	70	135	Buldhana
26	अकोला ...	53	126	Akola
27	वाशिम ...	31	57	Washim
28	अमरावती ...	89	193	Amravati
29	यवतमाळ ...	78	149	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग ...</b>	<b>321</b>	<b>660</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा ...	55	109	Wardha
31	नागपूर ...	98	492	Nagpur
32	भंडारा ...	44	82	Bhandara
33	गोंदिया ...	40	77	Gondia
34	चंद्रपूर ...	94	172	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	32	54	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग ...</b>	<b>363</b>	<b>986</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग ...</b>	<b>684</b>	<b>1,646</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ...</b>	<b>2,556</b>	<b>9,496</b>	<b>Maharashtra State</b>

## 11. सहकार/CO-OPERATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 11.1

महाराष्ट्र राज्यातील सहकारी संस्थांबाबतची माहिती

DETAILS OF CO-OP. SOCIETIES IN MAHARASHTRA STATE 2011-12\*

अनु- क्र. Sr. No.	सहकारी संस्थेचा प्रकार	सहकारी संस्थांची संख्या No. of co- Societies	सभासदांची संख्या (हजारत) No. of Members (Th..)	खेळते भांडवल (₹ कोटी) Working Capital (₹ crore)	स्थूल कर्ज (₹ कोटी) Gross loan (₹ crore)	येणे कर्ज (₹ कोटी) Out- standing loan (₹ crore)	उलाढाल- तयार मालाच्या विक्रीचे मूल्य(₹ कोटी) Turnover- Value of produced goods sold (₹ crore)	Type of Society
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	शिखर व मध्यवर्ती कृषि व बिगर-कृषि पतसंस्था	34	260	93,645	46,414	47,503	...	Appex & central- Agricultural & non- Agricultural credit societies
2	प्राथमिक कृषि पतसंस्था	21,443	15,352	17,640	7,650	12,723	790	Agricultural credit societies
3	बिगर-कृषि पतसंस्था	22,847	19,997	1,08,385	59,723	50,757	77	Non-agricultural credit societies
4	पणन संस्था	1,768	1,410	1,496	12	5,266	1,431	Marketing societies
5	शेतमाल प्रक्रिया उपक्रम	48,529	8,530	22,690	3,347	10,023	31,910	Agro-processing enterprises
6	सामाजिक सेवा व इतर सहकारी संस्था	1,33,317	6,946	4,969	260	857	4,854	Social services & other co-op. societies
<b>एकूण</b>		<b>2,27,938</b>	<b>52,495</b>	<b>2,48,825</b>	<b>1,17,406</b>	<b>1,27,129</b>	<b>39,062</b>	<b>Total</b>

\* अस्थायी

\*Provisional

आधार - सहकार आयुक्त आणि निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Commissioner for Co-operation and Registrar of co-operative Societies,  
Government of Maharashtra, Pune

## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.1

रस्त्यांचे प्रकार व पृष्ठभागानुसार रस्ते लांबी

## ROAD LENGTH ACCORDING TO TYPE OF ROAD AND SURFACE \*

(किमी/k.m.)

अ.क्र. Sr. No.	रस्त्याचा प्रकार	३१ मार्च रोजी/ As on 31st March	पृष्ठांकित/Surfaced			अपृष्ठांकित Unsur- faced	एकूण Total	Type of road
			सिमेंट कोंक्रीट/ डॉबरी Cement Concrete/ Black topped	खडीचे Water Bound Meca- dam	एकूण Total			
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	राष्ट्रीय महामार्ग	2011	4,358	18	4,376	0	4,376	National
		2012	4,358	18	4,376	0	4,376	highways
2	राज्य महामार्ग	2011	33,684	218	33,902	201	34,103	State
		2012	33,741	229	33,970	187	34,157	highways
3	प्रमुख जिल्हा मार्ग	2011	41,877	6,696	48,573	1,363	49,936	Major district
		2012	42,437	6,615	49,052	1,204	50,256	roads
4	इतर जिल्हा मार्ग	2011	29,509	13,600	43,109	3,788	46,897	Other
		2012	31,525	12,166	43,691	3,838	47,529	district roads
5	ग्राम मार्ग	2011	43,115	48,107	91,222	15,178	1,06,400	Village roads
		2012	46,798	45,215	92,013	14,588	1,06,601	
<b>एकूण</b>		<b>2011</b>	<b>1,52,543</b>	<b>68,639</b>	<b>2,21,182</b>	<b>20,530</b>	<b>2,41,712</b>	<b>Total</b>
		<b>2012</b>	<b>1,58,859</b>	<b>64,243</b>	<b>2,23,102</b>	<b>19,817</b>	<b>2,42,919</b>	

\* सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन व जिल्हा परिषदेच्या ताब्यातील रस्ते  
Roads belonging to PWD, Govt. of Maharashtra & Z.P.

आधार - सार्वजनिक बांधकाम विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई.

Source—Public Works Department, Government of Maharashtra, Mumbai

## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.2

महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळाची वाहतूकविषयक आकडेवारी  
OPERATIONAL STATISTICS OF MAHARASHTRA STATE ROAD  
TRANSPORT CORPORATION  
2011-12

अनु- क्रमांक Sr. No.	मार्गाची संख्या ३१ मार्च, २०१२ रोजी विभाग	मार्गाची एकूण लांबी (कि.मी.) ३१ मार्च, २०१२ रोजी Total routes distance (in k.m.) as on 31st Mar 2012	मार्गावर वाहतूक करणा-या वाहनांची सरासरी संख्या Average No. of vehicles on road per day	अस्तित्वात असलेल्या वाहनांची सरासरी संख्या Average No. of vehicles held during	प्रवाशांची दैनिक सरासरी संख्या (लाखात) Average No. of passengers travelled daily (In lakhs)	Division	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(2)
1	अमरावती	1,708	1,31,581	1,621	1,689	6.90	Amravati
2	औरंगाबाद	2,323	2,41,984	2,742	2,905	10.76	Aurangabad
3	मुंबई	3,628	2,49,778	2,826	3,073	13.58	Mumbai
4	नागपूर	1,412	1,32,274	1,607	1,678	6.47	Nagpur
5	नाशिक	3,666	2,35,269	2,992	3,150	13.90	Nashik
6	पुणे	4,438	3,03,937	4,103	4,306	19.44	Pune
	<b>एकूण</b>	<b>17,175</b>	<b>12,94,823</b>	<b>15,891</b>	<b>16,801</b>	<b>71.05</b>	<b>Total</b>

आधार — महाराष्ट्र राज्य मार्ग परिवहन महामंडळ, मुंबई

Source— Maharashtra State Road Transport Corporation, Mumbai

## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.3

वापरात असलेली मोटार वाहने

### MOTOR VEHICLES IN OPERATION

( ३१ मार्च, २०१२ रोजी / As on 31st March 2012)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वाहनांचा प्रकार (2)	वाहनांची संख्या Number of Motor Vehicles (3)	Class of vehicles (2)
1	दुचाकी स्वयंचलित वाहने	.. 1,39,21,763	Two wheelers Auto Vehicles
2	मोटारी, जीप, वाघीणी	.. 27,50,167	Motor cars, Jeeps, Station Wagons
3	टॅक्सी कॅबज	.. 1,75,797	Taxi cabs
4	स्वयंचलित रिक्शा	.. 6,40,040	Auto rickshaws
5	स्टेज कॅरेजेस	.. 32,645	Stage carriages
6	कंत्राटी वाहने	.. 29,663	Contract carriages
7	ट्रक्स व मालमोटारी	.. 10,67,825	Trucks and Lorries including Delivery van
8	रुग्णवाहिका	.. 10,557	Ambulances
9	शाळेच्या बसेस	.. 17,781	School buses
10	खाजगी सेवा वाहने	.. 9,451	Private service vehicles
11	जोड वाहने (ट्रेलर)	.. 3,24,824	Trailers
12	ट्रॅक्टर्स	.. 4,19,291	Tractors
13	इतर	.. 32,557	Others
<b>एकूण</b>		<b>1,94,32,361</b>	<b>Total</b>

आधार — परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Transport Commissioner, Government of Maharashtra, Mumbai

## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.4

महाराष्ट्रातील परिवहनाची व इतर वाहने

TRANSPORT AND NON-TRANSPORT VEHICLES IN MAHARASHTRA STATE

(३१ मार्च, २०१२/As on 31st March 2012)

अनुक्रमांक Serial No.	विभाग (2)	वापरातील वाहनांची संख्या No. of vehicles in operation			Region (2)	
		बिगर-परिवहनाची Non- Transport (3)	परिवहनाची Transport (4)	एकूण Total (5)		
1	मुंबई (मध्य)	...	5,79,411	58,357	6,37,768	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	...	8,37,588	1,12,806	9,50,394	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	...	3,72,771	67,567	4,40,388	Mumbai (East)
4	ठाणे	...	17,79,845	4,49,774	22,29,619	Thane
5	पनवेल	...	6,80,101	1,48,872	8,28,973	Panvel
6	नाशिक	...	19,00,626	1,47,901	20,48,527	Nashik
7	धुळे	...	8,08,122	88,354	8,96,476	Dhule
8	पुणे	...	37,43,538	2,94,635	40,38,173	Pune
9	कोल्हापूर	...	17,12,862	1,33,701	18,46,563	Kolhapur
10	औरंगाबाद	...	9,54,083	1,13,789	10,67,872	Aurangabad
11	लातूर	...	3,86,381	53,089	4,39,470	Latur
12	नांदेड	...	4,30,271	72,462	5,02,733	Nanded
13	अमरावती	...	11,29,487	1,14,881	12,44,368	Amravati
14	नागपूर (शहर)	...	13,24,626	73,734	13,98,360	Nagpur (City)
15	नागपूर (ग्रामीण)	...	8,08,890	53,837	8,62,727	Nagpur (Rural)
	<b>एकूण</b>	<b>...</b>	<b>1,74,48,602</b>	<b>19,83,759</b>	<b>1,94,32,361</b>	<b>Total</b>

आधार— परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Transport Commissioner, Government of Maharashtra, Mumbai

## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.5

वाहनचालकांचे व्यावसायिक व बिगर व्यावसायिक परवाने

## PROFESSIONAL AND NON-PROFESSIONAL DRIVING LICENCES

(३१ मार्च, २०१२/As on 31st March 2012)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	विभाग (2)	चालकांचे परवाने/Driving Licences			Region (2)	
		व्यावसायिक Professional (3)	बिगर-व्यावसायिक Non- Professional (4)	एकूण Total (5)		
1	मुंबई (मध्य)	...	13,36,132	13,59,900	26,96,032	Mumbai (Central)
2	मुंबई (पश्चिम)	...	11,09,435	17,64,609	28,74,044	Mumbai (West)
3	मुंबई (पूर्व)	...	6,24,388	6,83,639	13,08,027	Mumbai (East)
	<b>बृहन्मुंबई</b> (उप-बेरीज १ ते ३)	...	<b>30,69,955</b>	<b>38,08,148</b>	<b>68,78,103</b>	<b>Mumbai</b> (Sub-total 1 to 3)
4	ठाणे	...	4,81,533	8,67,496	13,49,029	Thane
5	पनवेल	...	4,12,208	4,73,380	8,85,588	Panvel
6	नाशिक	...	3,55,507	12,26,595	15,82,102	Nashik
7	धुळे	...	1,18,678	81,928	2,00,606	Dhule
8	पुणे	...	36,99,895	31,30,776	68,30,671	Pune
9	कोल्हापूर	...	3,68,255	12,27,036	15,95,291	Kolhapur
10	औरंगाबाद	...	5,15,729	5,56,815	10,72,544	Aurangabad
11	लातूर	...	55,088	1,45,507	2,00,595	Latur
12	नांदेड	...	1,32,002	1,07,885	2,39,887	Nanded
13	अमरावती	...	3,84,848	8,05,372	11,90,220	Amravati
14	नागपूर (शहर)	...	2,69,380	9,40,263	12,09,643	Nagpur (City)
15	नागपूर (ग्रामीण)	...	2,03,056	6,15,290	8,18,346	Nagpur (Rural)
	<b>एकूण</b>	...	<b>1,00,66,134</b>	<b>1,39,86,491</b>	<b>2,40,52,625</b>	<b>Total</b>

आधार - परिवहन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Transport Commissioner, Government of Maharashtra, Mumbai ,

## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.6

लोहमार्गाची लांबी/RAILWAY ROUTE LENGTH

(कि.मी./k.m.)

वर्ष Year (1)	ब्रॉड गेज Broad gauge (2)	मीटर गेज Metre gauge (3)	नेरो गेज Narrow gauge (4)	एकूण Total (5)
1998-99	4,141	500	806	5,447
1999-2000	4,141	501	754	5,396
2000-01	4,205	500	754	5,459
2001-02	4,254	451	754	5,459
2002-03	4,271	445	734	5,450
2003-04	4,299	445	753	5,497
2004-05	4,345	429	753	5,527
2005-06	4,366	429	733	5,528
2006-07	4,474	312	733	5,519
2007-08	4,707	232	596	5,535
2008-09	4,899	106	596	5,601
2009-10	4,899	106	596	5,601
2010-11	5,037	106	459	5,602
2011-12	5,037	106	459	5,602

आधार - रेल्वे मंत्रालय (रेल्वे बोर्ड ), नवी दिल्ली

Source— Ministry of Railway (Railway Board), New Delhi



## 12. परिवहन व दळणवळण/TRANSPORT AND COMMUNICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 12.7

महाराष्ट्र राज्यातील डाक कार्यालये व तार कार्यालये यांची संख्या

NUMBER OF POST OFFICES AND TELEGRAPH OFFICES IN MAHARASHTRA STATE

वर्ष Year (1)	डाक कार्यालये Post Offices (2)	तार कार्यालये Telegraph Offices (3)
1990-91	11,910	2,531
1995-96	12,282	2,218
2000-01	12,223	1,757
2001-02	11,789	1,710
2004-05	12,703	1,991
2005-06	12,625	2,229
2006-07	12,599	2,048
2007-08	12,595	2,048
2008-09	12,595	1,920
2009-10	12,595	N.A.
2010-11	12,602	N.A.
2011-12	12,600	N.A.

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

आधार - पोस्टमास्तर जनरल, भारत सरकार, मुंबई

Source — Postmaster General, Government of India, Mumbai

## 13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्का क्रमांक/TABLE No. 13.1

मुंबई बंदरात प्रवेश केलेल्या जहाजांची संख्या व वजन

NUMBER AND TONNAGE OF VESSELS ENTERED IN MUMBAI PORT  
2011-12

अनु- क्रमांक Serial No.	जहाजांचा प्रकार	जहाजांचे वजन (हजार टनात)			Class of vessels
		संख्या No. of Ships	एकूण Gross	निव्वळ Net	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	वाफेवर चालणारी (तेल वाहकांव्यतिरिक्त)				Steamship (other than oil tankers)
	(अ) परदेशांशी वाहतूक करणारी-				(A) Foreign
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	1,317	28,690	13,881	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	431	586	365	(2) 3,500 G.R.T. and less
	(ब) किना-यावर वाहतूक करणारी -				(B) Coastal —
	(१) ३,५०० G.R.T. च्यावर	99	1273	470	(1) Above 3,500 G.R.T.
	(२) ३,५०० G.R.T. आणि कमी	1,316	1,551	553	(2) 3,500 G.R.T. and less
	(३) रिग पुरवठा करणारे	1,453	1,620	511	(3) Rig supplier
	(४) जहाजे	40	1,690	800	(4) Ferry ships
2	तेलवाहक जहाजे	1,102	27,810	14,210	Oil Tankers
3	कोळसा नेणारी	...	...	...	Colliers
	एकूण ...	5,758	63,220	30,790	... Total

टीप - ३,५०० G.R.T. = ३,५५६ मेट्रिक टन

Note- 3,500 G.R.T.= 3,556 gross registered metric tone

आधार - मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source.— Mumbai Port Trust

**13. जहाज वाहतूक/SHIPPING**

तक्का क्रमांक/TABLE No.13.2

मुंबई बंदरामध्ये गोद्या आणि बंदरे येथून हलविलेला माल

**CARGO HANDLED AT THE DOCKS AND PORTS IN MUMBAI PORT**

(हजार टनात/In thousand tonne)

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	माहिती Particulars		Item
		2010-11	2011-12	
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	आयात माल . .	36,756	38,872	Imports
2	निर्यात माल . .	17,830	17,314	Exports
	<b>एकूण</b>	<b>54,586</b>	<b>56,186</b>	<b>Total</b>

आधार — मुंबई पोर्ट ट्रस्ट

Source — Mumbai Port Trust

## 13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्का क्रमांक/TABLE No.13.3

महाराष्ट्र राज्यातील निवडक गौण बंदरांतून हलविलेला (आयात व निर्यात)माल  
 CARGO (IMPORTS AND EXPORTS) HANDLED AT THE SELECTED MINOR PORTS OF  
 MAHARASHTRA STATE  
 2011-12

(मेट्रिक/ in metric tonne)

अनुक्रमांक Sr.No.	बंदराचे नाव (2)	आयात Imports (3)	निर्यात Exports (4)	एकूण Total (5)	एकूण Name of the Port (2)	
1	डहाणू	...	6,90,845	...	6,90,845	Dahanu
2	ठाणे	...	...	...	...	Thane
3	ट्रॉम्बे	...	...	2,889	2,889	Trombay
4	बेलापूर (उळवा)	...	16,57,204	687	16,57,891	Belapur (Ulwa)
5	मोरा	...	...	...	...	Mora
6	धरमतर	...	72,98,084	2,24,492	75,22,576	Dharamtar
7	रेवदंडा	...	11,51,029	1,58,571	13,09,600	Revadanda
8	राजपुरी	...	...	...	...	Rajpuri
9	दिघी	...	1,71,663	2,95,315	4,66,978	Dighi
10	हर्णे	...	...	...	...	Harnai
11	केळशी	...	...	3,60,547	3,60,547	Kelashi
12	दाभोळ	...	40,113	431	40,544	Dabhol
13	जयगड	...	45,62,102	5,04,287	50,66,389	Jaigad
14	रत्नागिरी	...	8,25,220	284	8,25,504	Ratnagiri
15	जैतापूर	...	...	...	...	Jaitapur
16	विजयदुर्ग	...	...	50,102	50,102	Vijaydurg
17	देवगड	...	...	...	...	Devgad
18	रेडी	...	...	19,53,887	19,53,887	Redi
<b>एकूण</b>		<b>1,63,96,260</b>	<b>35,51,492</b>	<b>1,99,47,752</b>	<b>Total</b>	

आधार— मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai

## 13. जहाज वाहतूक/SHIPPING

तक्ता क्रमांक/TABLE No.13.4

महाराष्ट्र राज्यातील गौण बंदरांतून होणारी प्रवासी वाहतूक

PASSANGERS TRAFFIC AT THE MINOR PORTS OF MAHARASHTRA STATE  
2011-12

अनु क्रमांक Serial No. (1)	बंदराचे नाव (2)	बिगर यांत्रिक जहाजाने By-non mechanised vessels (3)	यांत्रिक जहाजाने By mech- anised vessels (4)	एकूण Total (5)	Name of the Port (6)	
1	डहाणू	...	...	...	Dahanu	
2	सातपाटी	...	3,49,970	3,49,970	Satpati	
3	वसई	...	86,240	1,000	87,240	Vasai
4	मनोरी-मार्वे	...	...	44,13,960	44,13,960	Manori-Marve
5	कल्याण	...	...	19,480	19,480	Kalyan
6	वरसोवा	...	...	58,28,600	58,28,600	Varsova
7	मोरा	...	...	6,90,969	6,90,969	Mora
8	करंजा	...	4,145	2,15,600	2,19,745	Karanja
9	रेवस	...	...	3,46,751	3,46,751	Rewas
10	माडंवा	...	...	9,87,763	9,87,763	Mandwa
11	एलिफंटा	...	...	15,70,357	15,70,357	Ellphanta
12	न्यू फेरी	...	...	7,81,252	7,81,252	New Ferry
12	अलिबाग	...	28,000	36,332	64,332	Alibag
13	राजपुरी	...	5,11,646	1,36,892	6,48,538	Rajpuri
14	दिघी	...	1,22,497	1,06,728	2,29,225	Dighi
15	केळशी	...	10,900	...	10,900	Kelashi
16	बाणकोट	...	48,638	1,82,100	2,30,738	Bankot
17	दाभोळ	...	1,23,344	2,60,765	3,84,109	Dabhol
18	जयगड	...	42,775	28,935	71,710	Jaigad
19	रत्नागिरी	...	4,993	240	5,233	Ratnagiri
20	वरोडा	...	5,089	6,106	11,195	Varoda
22	जैतापूर	...	37,085	...	37,085	Jaitapur
23	विजयदुर्ग	...	13,560	...	13,560	Vijaydurg
24	देवगड	...	...	...	...	Devgad
25	मालवण	...	5,79,559	...	5,79,559	Malvan
26	किरणपाणी	...	...	2,58,872	2,58,872	Kiranpani
27	इतर	...	54,452	30,816	85,268	Other
	एकूण...	20,22,893	1,59,03,518	1,79,26,411	Total	

आधार - मुख्य बंदर अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Ports Officer, Government of Maharashtra, Mumbai

## 14. देशांतर्गत व्यापार/INLAND TRADE

तक्का क्रमांक/TABLE No. 14.1

महाराष्ट्राचा देशातील इतर राज्यांशी झालेला व्यापार

INLAND TRADE OF MAHARASHTRA

2011 -12 \*

(क्विंटल/in Qty.)

अनुक्रमांक Serial No.	मालाचे नाव	महाराष्ट्रात आयात झालेला माल Imports into the State	महाराष्ट्रातून निर्यात झालेला माल Exports from the State	Commodity
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	कोळसा आणि कोक	23,38,01,864	6,34,17,370	Coal and coke
2	कच्चे मॅंगेनिज	6,39,537	10,22,050	Manganese ore
3	कच्चे लोखंड	2,52,12,390	21,560	Iron ore
4	इतर कच्चे धातू	16,05,090	23,22,420	Other ore
5	चुनखडी, डोलोमाईट आणि जिप्सम	43,27,607	40,160	Limestone, Dolomite & Gypsum
6	लादी व दगड	11,840	...	Marble & Stones
7	लोखंड व पोलाद	4,13,62,412	11,78,470	Iron and steel
8	इतर खनिजे	1,09,350	...	Other Minerals
9	मीठ	74,34,710	...	Salt
10	तांदूळ	1,42,85,520	21,79,440	Rice
11	गहू	3,65,63,896	2,21,740	Wheat
12	ज्वारी व बाजरी	77,760	28,530	Jowar and Bajri
13	कडधान्ये व इतर धान्ये	25,780	27,07,430	Pulses and other grains
14	इतर प्रकारची धान्ये	19,16,261	20,930	Other sorts of Grain
15	हरभरा व तज्जन्य उत्पादन	24,520	27,190	Gram and gram products
16	मका व एकदल धान्ये	11,82,500	19,10,190	Maize and Millets
17	गळिताचे धान्ये (कापसाची सोडून)	1,03,990	92,610	Oil seeds (other than cotton)
18	इतर रसायने	33,450	...	Other Chemicals
19	इतर खाद्य तेल	1,47,420	76,830	Other edible oils
20	साखर	35,79,610	82,36,320	Sugar
21	गूळ	230	...	Gur
22	मॉलॅसेस	...	10,38,600	Molasses

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 14.1—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
23	सिमेंट	10,05,88,866	2,84,29,050	Cement
24	सिमेंट उत्पादने	...	1,290	Cement Products
25	केरोसिन	18,01,422	3,23,050	Kerosene
26	पेंड	56,31,793	47,57,820	Oil cakes
27	मसाले	57,680	50,430	Spices
28	दूध उत्पादने	5,06,600	...	Dairy Products
29	रंग आणि वॅनिश	3,170	...	Paints & Varnishes
30	कातडी	...	34,290	Hides & Skins
31	इतर वैरण व तूस	3,10,940	7,41,250	Other fodder and Husk
32	खनिज तेल (केरोसिन सोडून)	80,17,496	1,18,31,200	Mineral oil(Excl.Kerosene)
33	कागद	4,21,638	1,050	Paper
34	मोहरीचे तेल	9,06,660	...	Mustered Oil
35	विजेचा सामान	10,28,954	...	Electrical Goods
36	यंत्र व यंत्रसामग्री	29,880	30,440	Machinery & Machine tools
37	धातू व धातूच्या वस्तू	...	...	Metal & Metal products
38	खते व रासायनिक खते	2,34,03,297	43,57,240	Fertilizer & Chemical Manure
39	वाहतूक साधनसामग्री	3,32,200	17,720	Transport Equipment
40	बांबू	...	3,43,750	Bamboo
41	इतर वन उत्पादन	1,84,216	...	Other Forest Products
42	कापूस	75,160	3,46,460	Raw cotton
43	कापड उत्पादन	1,12,000	640	Cotton Manufactured
44	कॉस्टीक पोटॅश व सोडा	11,69,040	...	Caustic Potash & Soda
45	फळे व भाजीपाला	1,17,230	78,71,570	Fruits and vegetable
46	इतर वस्तू	5,29,63,197	8,31,78,930	Other Commodities

\* अस्थायी / Provisional

आधार — वाणिज्य माहिती आणि सांख्यिकी महासंचालनालय, भारत सरकार, कोलकता

Source — Directorate General of Commercial Intelligence and Statistics, Government of India, Kolkata

## 15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1

शिक्षणाच्या प्रकारानुसार संस्थांचे व विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण

INSTITUTION AND ENROLMENT BY TYPE OF EDUCATION

2011-12#

अनुक्रमांक Serial No. (1)	शिक्षणाचा प्रकार (2)	संस्था (संख्या) Institutions (No.) (3)	विद्यार्थी (संख्या) Enrolment (No.) (4)	Type of Education (2)	
I	पूर्व-प्राथमिक	...	NA	NA	Pre-primary
II	प्राथमिक	...	78,884	1,04,49,640	Primary
III	माध्यमिक	...	21,200	1,03,51,868	Secondary
III (A)	कनिष्ठ महाविद्यालये	...	838	8,32,854	Junior Colleges
IV	शिक्षकांचे प्रशिक्षण -				<i>Teacher's training</i> —
	(1) अध्यापक विद्यालय प्रशिक्षण	...	NA	NA	Junior College of education
	(2) आंग्ल भारतीय	...	NA	NA	Anglo Indian
	(3) चित्रकला शिक्षण प्रमाणपत्र	...	NA	NA	Drawing teacher's Certificate
	(4) हस्तकला शिक्षण प्रमाणपत्र	...	NA	NA	Handi-crafts teacher's Certificate
	<b>एकूण (IV)</b>	...	1,00,922	2,16,34,362	<b>Total (IV)</b>
V	उच्च शिक्षण -				<i>Higher Education</i> —
(1)	कला, विज्ञान, वाणिज्य व विधी	...	2,387	14,45,537	Art, Science, Commerce and Law
(2)	बी.एड	...	468	32,439	B.Ed
(3)	व्यावसाय शिक्षण	...	422	2,90,999	Vocational education
(4)	अभियांत्रिकी (पदविका, पदवी, पदव्युत्तर)	...	896	6,22,045	Engineering (Diploma, Degree, PG)
(5)	स्थापत्यशास्त्र (पदवी, पदव्युत्तर)	...	61	5,871	Architecture (Degree, PG)
(6)	व्यवस्थापनशास्त्र (एमबीए/एमएमएस)	...	408	49,819	Management Science (MBA/ MMS)



तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(7)	हॉटेल व्यवस्थापन व खाद्यपेय तंत्रज्ञान (पदविका,पदव्युत्तर)	26	2,707	Hotel Management & Catering Technology (Diploma,Degree)
(8)	औषधी द्रव्ये निर्माण शास्त्र (पदविका,पदवी,पदव्युत्तर)	344	51,654	Pharmaceutical Science (Diploma,Degree,PG)
(9)	मास्टर इन कम्प्यूटर ॲप्लिकेशन	141	19,501	Master in Computer Application
(10)	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	766	1,57,523	Industrial TrainingInstitute
(11)	विषमचिकित्सा (पदविका,पदवी)	41	5,191	Allopathic (Diploma,Degree)
(12)	आयुर्वेदिक	60	3,286	Ayurvedic
(13)	दंतचिकित्सा	25	2,238	Dental
(14)	होमियोपॅथिक	45	3,276	Homeopathic
(15)	युनानी	6	266	Unani
(16)	डी.एम.एल.टी.	38	143	D.M.L.T.
(17)	फिजिओथेरेपी (पदविका,पदवी)	41	715	Physiotherapy(Diploma,Degree)
(18)	ॲव्ह्युपेशनल थेरेपी(पदविका,पदवी)	9	80	Occupational Therapy
(19)	बी.एस.सी.परिचारिका	47	1,783	B.sc. Nursing
(20)	पशू विज्ञान	6	1,323	Veterinary
(21)	दुग्ध तंत्रज्ञान	2	218	Dairy Technology
(22)	मत्स्य विज्ञान	2	137	Fishery science
(23)	कृषी	83	7,379	Agriculture
(24)	फलोत्पादन	16	517	Horticulture
(25)	वने	4	84	Forestry
(26)	कृषी अभियांत्रिकी	17	790	Agriculture Engineering
(27)	अन्न तंत्रज्ञान	16	862	Food Technology
(28)	गृह विज्ञान	3	33	Home science
(29)	जैव-तंत्रज्ञान	19	612	Bio-Technology
(30)	कृषी, पणन व व्यवस्थापन	13	380	Agriculture Marketing & Management
<b>एकूण (V)</b>		<b>6,412</b>	<b>27,07,408</b>	<b>Total (V)</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
VI	व्यावसायिक व विशेष शिक्षण			<i>Professional and Special Education</i>
	अ पदवीपूर्व स्तर			<b>a) Pre-Graduate Level</b>
(1)	समचिकित्सा (होमिओपॅथी)	N.A	N.A	Homeopathy
(2)	परिचर्या व प्रसविका	N.A	N.A	Nursing, Midwife
(3)	वाणिज्य ...	N.A	N.A	Commerce
(4)	ललितकला ...	N.A	N.A	Fine arts
(5)	गृहशास्त्र पदविका ...	N.A	N.A	Home Science Degree
(6)	ग्रंथपालशास्त्र ...	N.A	N.A	Library Science
(7)	योगा ...	N.A	N.A	Yoga
	<b>एकूण (अ)...</b>	N.A	N.A	<b>Total (a)</b>
	ब शालेय स्तर			<b>b) School Level</b>
(1)	गृहशास्त्र (शालेय पातळी)	N.A	N.A	Home Science (School level)
(2)	शेतकीशाळा ...	N.A	N.A	Agricultural Schools
(3)	कुक्कुटपालन प्रशिक्षण	N.A	N.A	Poultry training
(4)	प्राच्यविद्या अभ्यास...	N.A	N.A	Oriental
(5)	कीर्तन ...	N.A	N.A	Kirtan
	<b>एकूण (ब)...</b>	N.A	N.A	<b>Total (b)</b>
<b>आधार -</b> १) प्राथमिक शिक्षण संचालनालय,पुणे २) उच्च शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन,पुणे ३) तंत्र शिक्षण संचालनालय आणि व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय,मुंबई ४) महाराष्ट्र कृषि व संशोधन परिषद,पुणे ५) महाराष्ट्र पशु व मत्स्यविज्ञान विद्यापीठ, नागपूर ६) वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन संचालनालय,मुंबई आणि महाराष्ट्र आरोग्य विज्ञान विद्यापीठ,नाशिक				
<b>Source-</b> 1) Directorate of Primary Education,Pune 2) Directorate of Higher Education,Pune 3) Directorate of Technical Education and Directorate of Vocational Education & Training,Mumbai 4) Maharashtra Agriculture Education & Ressearch Council,Pune 5) Maharashtra Animal & Fishery Sciences University, Nagpur 6) Directorate of Medical Education & Research, Mumbai and Maharashtra University of Health Sciences, Nashik				

**15. शिक्षण/EDUCATION**  
 तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2  
 जिल्हावार प्राथमिक व माध्यमिक शिक्षण  
 DISTRICTWISE PRIMARY AND SECONDARY EDUCATION  
 2011-12

(शिक्षक व विद्यार्थी संख्या हजारत/No of Pupils & Teachers in thousand)

अ. क्र. Serial	जिल्हा	प्राथमिक शिक्षण Primary Education			माध्यमिक शिक्षण (उच्च माध्यमिक सह) Secondary Education (Including Higher Secondary)			District
		संस्था Institutions	विद्यार्थी Pupils	शिक्षक Teachers	संस्था Institutions	विद्यार्थी Pupils	शिक्षक Teachers	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
1	बृहन्मुंबई	2,238	834	22	1,595	1057	25	Brihan Mumbai
2	ठाणे	5,527	1,128	30	1,586	865	20	Thane
3	रायगड	3,171	228	10	537	256	8	Raigad
4	रत्नागिरी	2,897	161	10	392	148	4	Ratnagiri
5	सिंधुदुर्ग	1,540	66	5	223	77	3	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>15,373</b>	<b>2,417</b>	<b>77</b>	<b>4,333</b>	<b>2,403</b>	<b>60</b>	<b>Konkan Div.</b>
6	नाशिक	4,134	586	18	1,023	586	14	Nashik
7	धुळे	1,410	190	6	446	225	7	Dhule
8	नंदुरबार	1,551	144	5	387	164	5	Nandurbar
9	जळगाव	2,329	403	12	751	436	11	Jalgaon
10	अहमदनगर	4,074	399	15	952	490	13	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>13,498</b>	<b>1,722</b>	<b>56</b>	<b>3,559</b>	<b>1,901</b>	<b>50</b>	<b>Nashik Div.</b>
11	पुणे	5,195	814	28	1,342	786	21	Pune
12	सातारा	3,094	244	11	704	279	9	Satara
13	सांगली	2,103	252	9	602	266	8	Sangli
14	सोलापूर	3,549	435	16	894	433	12	Solapur
15	कोल्हापूर	2,614	345	13	867	336	11	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>16,555</b>	<b>2,090</b>	<b>77</b>	<b>4,409</b>	<b>2,100</b>	<b>61</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>45,426</b>	<b>6,229</b>	<b>210</b>	<b>12,301</b>	<b>6,404</b>	<b>171</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.2 Contd .

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(2)
16	औरंगाबाद	2,655	400	13	598	331	7	Aurangabad
17	जालना	1,713	236	7	323	156	4	Jalna
18	परभणी	1,395	230	8	378	154	3	Parbhani
19	हिंगोली	953	142	4	179	85	2	Hingoli
20	बीड	2,537	284	11	637	264	8	Beed
21	नांदेड	2,754	379	13	634	282	8	Nanded
22	उस्मानाबाद	1,256	168	6	413	133	5	Osmanabad
23	लातूर	1,774	283	10	613	254	8	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>15,037</b>	<b>2,122</b>	<b>72</b>	<b>3,775</b>	<b>1,659</b>	<b>45</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
24	बुलढाणा	1,753	260	9	495	261	7	Buldhana
25	अकोला	1,240	166	6	435	185	5	Akola
26	वाशिम	973	127	4	285	125	3	Washim
27	अमरावती	2,065	255	9	677	286	9	Amravati
28	यवतमाळ	2,550	297	11	615	244	6	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>8,581</b>	<b>1,105</b>	<b>39</b>	<b>2,507</b>	<b>1,101</b>	<b>30</b>	<b>Amravati Div.</b>
29	वर्धा	1,148	94	4	282	134	4	Wardha
30	नागपूर	2,775	384	14	919	466	14	Nagpur
31	भंडारा	983	100	4	299	130	4	Bhandara
32	गोंदिया	1,287	133	5	303	127	4	Gondia
33	चंद्रपूर	1,937	181	8	484	224	7	Chandrapur
34	गडचिरोली	1,710	101	5	330	108	4	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>9,840</b>	<b>993</b>	<b>40</b>	<b>2,617</b>	<b>1,189</b>	<b>37</b>	<b>Nagpur Div.</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>18,421</b>	<b>2,098</b>	<b>79</b>	<b>5,124</b>	<b>2,290</b>	<b>67</b>	<b>Vidharbha Div.</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>78,884</b>	<b>10,449</b>	<b>361</b>	<b>21,200</b>	<b>10353</b>	<b>283</b>	<b>Maharashtra State</b>

टीप - प्राथमिक शिक्षणात पूर्व-प्राथमिक शिक्षणाचा समावेश केलेला नाही.

Note.—Primary Education does not include pre-primary Education

आधार - प्राथमिक शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—Director of Primary Education, Government of Maharashtra, Pune

### 15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.3

शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांची संख्या व प्रशिक्षणार्थीच्या मंजूर जागा

#### NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTIONS AND SEATS SANCTIONED

2011-12

विभाग	संस्थांची एकूण संख्या			मंजूर करण्यात आलेल्या जागांची संख्या			Division
	Total number of institutions			Number of sanctioned seats			
	शासकीय	अशासकीय	एकूण	शासकीय	अशासकीय	एकूण	
(1)	Government	Non-Govt.	Total	Government	Non-Govt.	Total	(1)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	66	34	100	19,711	3,800	23,511	Mumbai
नाशिक	68	84	152	17,132	11,472	28,604	Nashik
पुणे	62	120	182	22,885	14,132	37,017	Pune
औरंगाबाद	81	31	112	13,549	2,752	16,301	Aurangabad
अमरावती	63	17	80	15,744	1,524	17,268	Amravati
नागपूर	76	64	140	18,080	7,264	25,344	Nagpur
<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>416</b>	<b>350</b>	<b>766</b>	<b>1,07,101</b>	<b>40,944</b>	<b>1,48,045</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai

## 15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.4

शासकीय व अशासकीय औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थांच्या अंतिम परीक्षांचे निकाल  
 RESULTS OF THE FINAL EXAMINATIONS OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT  
 INDUSTRIAL TRAINING INSTITUTES

(जुलै, २०१२)

विभाग	शासकीय / अशासकीय Government / Non-Government		एकूण Total		Division
	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	बसलेले Appeared	उत्तीर्ण Passed	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
मुंबई	16,495	12,172	16,495	12,172	Mumbai
नाशिक	19,187	15,026	19,187	15,026	Nashik
पुणे	25,172	16,632	25,172	16,632	Pune
औरंगाबाद	12,395	9,566	12,395	9,566	Aurangabad
अमरावती	12,940	9,247	12,940	9,247	Amravati
नागपूर	20,971	12,188	20,971	12,188	Nagpur
<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>1,07,160</b>	<b>74,831</b>	<b>1,07,160</b>	<b>74,831</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

## 15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.5

शिकाऊ उमेदवारांची वर्गवारी २०११-१२

## CLASSIFICATION OF APPRENTICE 2011-12

वर्गवारी	ऑगस्ट २०११	फेब्रुवारी १२	Classification
(1)	August 2011	February 2012	(4)
(१) उपलब्ध जागा	.. 75,609	78,905	(1)Sanctioned Seats
(२)नेमलेले शिकाऊ उमेदवार (अ ते इ)	.. 44,737	48,099	(2)No. of Apprentice appointed (a to e)
(अ)अनुसूचित जाती	.. 5,146	5,221	(a) Scheduled Castes
(ब)अनुसूचित जमाती	.. 1,919	1,969	(b) Scheduled Tribes
(क) अपंग	.. 25	30	(c) Physically handicapped
(ड) महिला	.. 2,409	2,553	(d) Women
(इ)अल्पसंख्यांक दुर्बलतर वर्ग	.. 1,349	1,300	(e) Minorities Weaker Section
(फ) इतर	.. 33,889	37,026	(e) Others

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Vocational Education and Training, Government of Maharashtra, Mumbai

## 15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.6

माध्यमिक व उच्च माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा व विद्यार्थी संख्या

SECONDARY AND HIGHER SECONDARY TECHNICAL SCHOOLS AND STUDENTS  
2011-12

विभाग	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळांची संख्या			एकूण स्थापित विद्यार्थी प्रवेश क्षमता			Division
	Number of secondary technical schools			Installed intake capacity of students			
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	27	39	66	4,710	4,920	9,630	Mumbai
नाशिक	32	44	76	5,415	5,460	10,875	Nashik
पुणे	12	105	117	2,100	13,200	15,300	Pune
औरंगाबाद	40	16	56	5,170	1,920	7,090	Aurangabad
अमरावती	26	18	44	3,480	2,160	5,640	Amravati
नागपूर	32	3	35	4,340	360	4,700	Nagpur
<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>169</b>	<b>225</b>	<b>394</b>	<b>25,215</b>	<b>28,020</b>	<b>53,235</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार— व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai



## 15. शिक्षण/EDUCATION

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 15.7

तांत्रिक आणि व्यवसाय अभ्यासक्रम प्रकारानुसार संस्था व त्यांतील प्रवेशक्षमता  
**TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTES ACCORDING TO TYPE OF  
 SYLLABUS AND THEIR IN TAKE CAPACITY**

2011-12

अनु क्रमांक Sr.no.	अभ्यासक्रम संस्थेचा प्रकार (2)	बाब (3)	शासकीय Govern- ment (4)	अशासकीय Non- Govt. (5)	एकूण Total (6)	Item (3)	Type of Educational Institutions (2)
1.	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	416 1,07,101	350 40,944	766 1,48,045	Institutes Intake capacity	Industrial Training Institutes
2.	२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था (द्विलक्षी)	संस्था प्रवेश क्षमता	49 8,350	129 11,500	178 19,850	Institutes Intake capacity	2 Stage vocational institutes
3.	२ स्तरावरील केंद्र शासन पुरस्कृत व्यवसाय अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	53 3,240	924 57,420	977 60,660	Institutes Intake capacity	Centrally Sponsored 2 stage vocational Institutes Education
4.	माध्यमिक तंत्रशिक्षण शाळा/विद्यालये	संस्था प्रवेश क्षमता	169 25,215	225 28,020	394 53,235	Institutes Intake capacity	Technical secondary school/ colleges
5.	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम संस्था	संस्था प्रवेश क्षमता	56 5,225	2,068 1,13,450	2,124 1,18,675	Institutes Intake	Institutes for Certificate courses
		<b>एकूण</b>	<b>संस्था</b>	<b>3,696</b>	<b>4,439</b>	<b>Institutes</b>	<b>Total</b>
			<b>प्रवेश</b>	<b>2,51,334</b>	<b>4,00,465</b>	<b>Intake</b>	
			<b>क्षमता</b>			<b>capacity</b>	

आधार - व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source-Directorate of Vocational Education and Training, Govt. of Maharashtra, Mumbai

## 15. शिक्षण/EDUCATION

तका क्रमांक/TABLE No. 15.8

प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या शासकीय व अशासकीय संस्था व त्यांतील विद्यार्थ्यांची प्रवेशक्षमता  
 NUMBER OF GOVERNMENT AND NON-GOVERNMENT INSTITUTIONS TEACHING  
 CERTIFICATE COURSE AND THEIR INTAKE CAPACITY

2011-12

विभाग	प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम शिकविणा-या संस्था Institutes of teaching certificate course			विद्यार्थी प्रवेश क्षमता Intake capacity of students			Division
	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	शासकीय Govern- ment	अशासकीय Non- Govt.	एकूण Total	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
मुंबई	12	281	293	1,525	19,975	21,500	Mumbai
नाशिक	7	311	318	725	17,225	17,950	Nashik
पुणे	10	382	392	700	21,800	22,500	Pune
औरंगाबाद	9	422	431	975	20,900	21,875	Aurangabad
अमरावती	8	365	373	475	20,150	20,625	Amravati
नागपूर	10	307	317	825	13,400	14,225	Nagpur
<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>56</b>	<b>2,068</b>	<b>2,124</b>	<b>5,225</b>	<b>1,13,450</b>	<b>1,18,675</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार — व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source- Directorate of Vocational Education and Training, Maharashtra State, Mumbai

## 16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1

निरनिराळ्या पद्धतीनुसार कुटुंबनियोजन करणा-यांची जिल्हावार संख्या

### DISTRICTWISE NUMBER OF PERSONS USING VARIOUS FAMILY PLANNING METHODS 2011-12

(संख्या/Numbers)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	नसबंदी शस्त्रक्रिया Sterilisation	लूप पद्धती I.U.D.	नेहमीची संतती प्रतिबंधक साधने वापरणारे Conventional contraceptive users	मुखाद्वारे गोळ्या वापरणारे Oral pills users	District
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
1	मुंबई	31,166	58,163	65,284	24,264	Mumbai Mumbai Suburban
2	मुंबई उपनगर					
3	ठाणे	17,355	11,701	19,214	26,638	Thane
4	रायगड	8,149	7,577	5,977	5,449	Raigad
5	रत्नागिरी	6,836	7,252	12,698	7,406	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	2,696	5,094	8126	4,622	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	<b>66,202</b>	<b>89,787</b>	<b>1,11,299</b>	<b>68,379</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	28,228	14,825	17,842	8,195	Nashik
8	धुळे	10,735	5,557	8,042	6,474	Dhule
9	नंदुरबार	7,607	2,006	5,009	2,376	Nandurbar
10	जळगाव	22,845	13,252	11,904	7,984	Jalgaon
11	अहमदनगर	24,013	23,556	16,559	12,320	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>93,428</b>	<b>59,196</b>	<b>59,356</b>	<b>37,349</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	45,300	27,319	21,465	14,380	Pune
13	सातारा	19,081	10,603	2,262	12,543	Sata
14	सांगली	14,666	16,829	8,219	10,125	Sangli
15	सोलापूर	22,923	15,987	5,472	8,567	Solapur
16	कोल्हापूर	20,101	24,168	15,355	25,008	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>1,22,071</b>	<b>94,906</b>	<b>52,773</b>	<b>70,623</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>2,81,701</b>	<b>2,43,889</b>	<b>2,23,428</b>	<b>1,76,351</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.1 Contd .

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
17	औरंगाबाद	12,712	11,931	14,348	4,673	Aurangabad
18	जालना	10,423	6,059	3,442	1,146	Jalna
19	परभणी	8,833	6,509	7,057	2,570	Parbhani
20	हिंगोली	7,129	2,209	3,179	599	Hingoli
21	बीड	13,537	12,392	9,452	9,100	Beed
22	नांदेड	21,318	7,185	8,187	6,466	Nanded
23	उस्मानाबाद	8,062	4,485	5,043	2,636	Osmanabad
24	लातूर	15,375	8,230	5,641	4,269	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>97,389</b>	<b>59,000</b>	<b>56,349</b>	<b>31,459</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा	14,180	4,667	5,572	2,170	Buldhana
26	अकोला	8,261	4,969	3,807	1,915	Akola
27	वाशिम	5,553	3,570	3,737	2,798	Washim
28	अमरावती	12,159	7,562	9,573	5,370	Amravati
29	यवतमाळ	16,017	9,305	3,268	3,330	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>56,170</b>	<b>30,073</b>	<b>25,957</b>	<b>15,583</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	6,756	5,829	10,288	3,757	Wardha
31	नागपूर	19,034	13,325	10,988	4,332	Nagpur
32	भंडारा	6,413	3,404	3,363	608	Bhandara
33	गोंदिया	9,167	3,592	3,100	668	Gondia
34	चंद्रपूर	12,303	6,178	4,029	2,495	Chandrapur
35	गडचिरोली	5,758	1,566	1,919	710	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>59,431</b>	<b>33,894</b>	<b>33,687</b>	<b>12,570</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>1,15,601</b>	<b>63,967</b>	<b>59,644</b>	<b>28,153</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>4,94,691</b>	<b>3,66,856</b>	<b>3,39,421</b>	<b>2,35,963</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार - राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालय, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.—State Family Welfare Office, Government of Maharashtra, Pune

## 16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्का क्रमांक/TABLE No. 16.2

नमुना नोंदणी पद्धतीने काढलेले जन्म, मृत्यू व अर्भकमृत्यू दर

BIRTH, DEATH AND INFANT MORTALITY RATES BY SAMPLE REGISTRATION SYSTEM

वर्ष Year	ग्रामीण/Rural			नागरी/Urban			एकत्र/Combined		
	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	अर्भक मृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	अर्भक मृत्यू दर Infant mortality rate	जन्म दर Birth rate	मृत्यू दर Death rate	अर्भक मृत्यू दर Infant mortality rate
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
1971	33.7 (38.9)	13.5 (16.4)	111 (138)	29.0 (30.1)	9.7 (9.7)	88 (82)	32.2 (36.9)	12.3 (14.9)	105 (129)
1981	30.4 (35.6)	10.6 (13.7)	90 (119)	24.5 (27.0)	7.4 (7.8)	49 (62)	28.5 (33.9)	9.6 (12.5)	79 (110)
1991*	28.0 (30.9)	9.3 (10.6)	69 (87)	22.9 (24.3)	6.2 (7.1)	38 (53)	26.2 (29.5)	8.2 (9.8)	60 (80)
2001	21.1 (27.1)	8.5 (9.1)	55 (72)	20.2 (20.3)	5.9 (6.3)	28 (42)	20.7 (25.4)	7.5 (8.4)	45 (66)
2005	19.6 (25.6)	7.4 (8.1)	41 (64)	18.2 (19.1)	5.7 (6.0)	27 (40)	19.0 (23.8)	6.7 (7.6)	36 (58)
2010	17.6 (23.7)	7.5 (7.7)	34 (51)	16.4 (18.0)	5.3 (5.8)	20 (31)	17.1 (22.1)	6.5 (7.2)	28 (47)
2012	17.4 (23.1)	7.3 (7.6)	30 (46)	15.5 (17.4)	5.0 (5.6)	17 (28)	16.6 (21.6)	6.3 (7.0)	25 (42)

टीप - (१) जन्म दर व मृत्यू दर एक हजार लोकसंख्येमागे आहेत  
 (२) अर्भकमृत्यू दर एक हजार जीवित जन्मांमागे आहेत  
 (३) \* कंसातील आकडे भारताकरिता असून जम्मू व काश्मीर सोडून आहेत

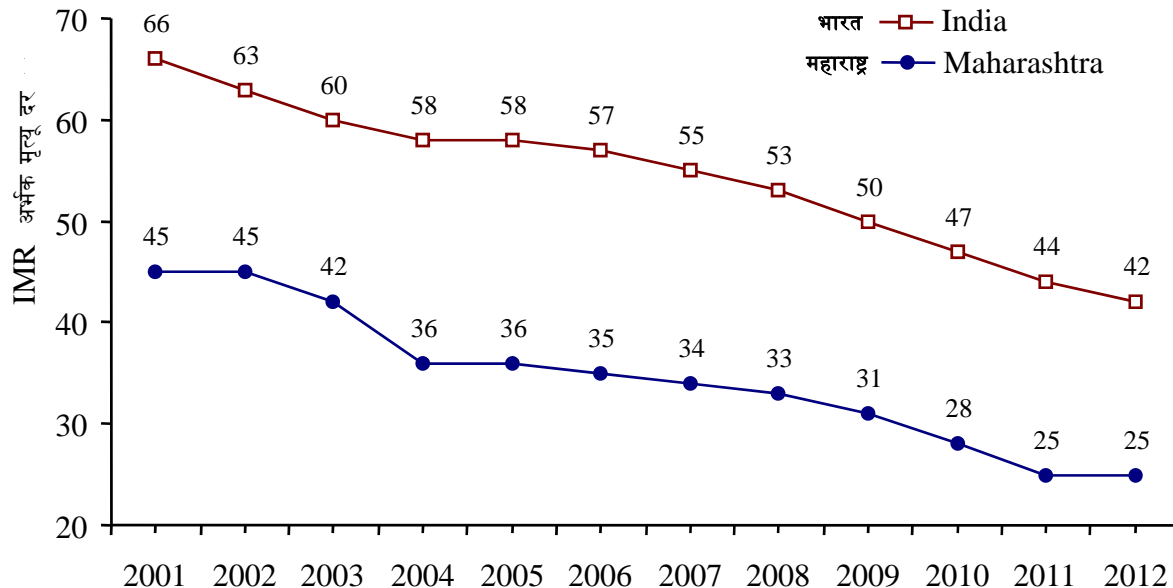
Note- (1) Birth and Death rates are per thousand population  
 (2) Infant mortality rates are per thousand live births  
 (३) Bracketed figures are for India, excluding Jammu & Kashmir

आधार — नमुना नोंदणी पत्रिका, महानिबंधक भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source - Sample Registration Bulletin, Registrar General; India, New Delhi

### Infant mortality rates

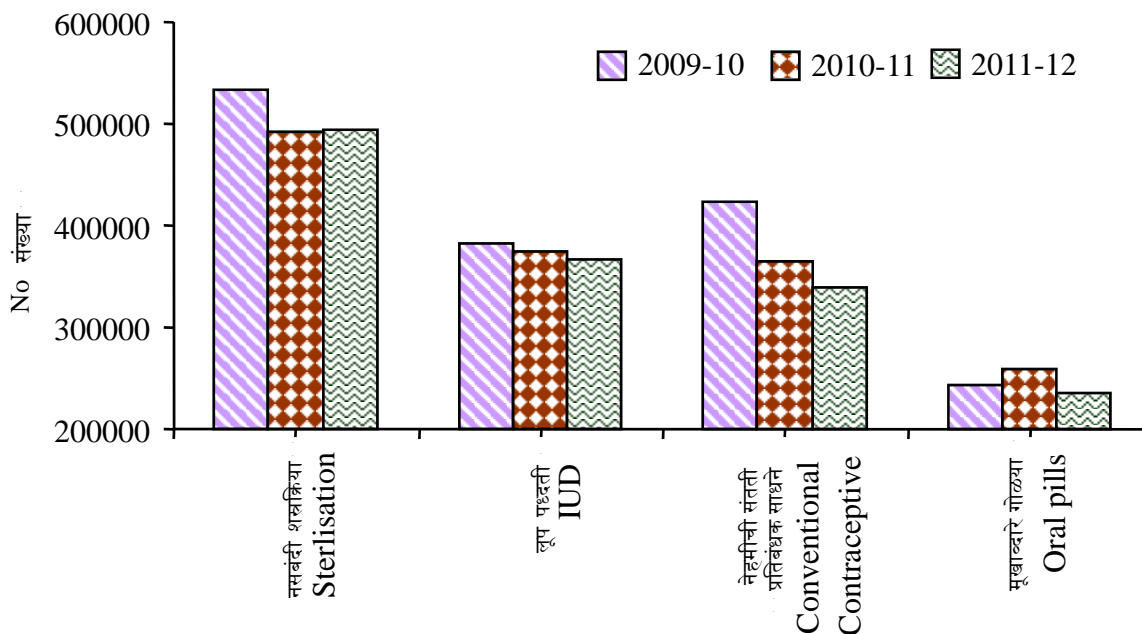
अर्भक मृत्यू दर



आधार नमूना नोंदणी पत्रिका महानिबंधक भारत सरकार Source:- Sample Registration Bulletin, Registrar General of India

### No. of persons using various family planning methods (Maharashtra)

निरनिराळ्या पध्दतीनुसार कुटूंबनियोजन करणाऱ्यांची जिल्हावार संख्या महाराष्ट्र



आधार कुटूंब कल्याण वार्षिक पुस्तक महाराष्ट्र शासन

Source:- Family year book, Govt. of Maharashtra

## 16. जीवनविषयक आकडेवारी/VITAL STATISTICS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 16.3

उपलब्ध वैद्यकीय सुविधा

MEDICAL FACILITIES AVAILABLE

(सार्वजनिक आणि सार्वजनिक सहाय्यित /Public and Public aided)

अनु क्रमांक Serial No.	वर्ष Year (No.)	रुग्णालये (संख्या) Hospitals (No.)	दवाखाने (संख्या) Dispensaries	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे (संख्या) Primary Health Centres (No.)	प्राथमिक आरोग्य पथके (संख्या) Primary Health Units (No.)	क्षयरोग आणि रुग्ण चिकित्सालये (संख्या) T.B. Hospitals & clinics (No.)	संस्थांतील खाटांची संख्या No. of beds in Institutions	दर लाख लोकसंख्येमागे खाटा Beds per lakh of population
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	1971	299	1,372	388	1	72	43,823	88
2	1981	530	1,776	454	400	90	71,385	114
3	1991	768	1,896	1,672	81 +	1,977	1,09,267	144
4	2001	981	1,629	1,768	169	2,520	92,106	93
5	2009	1,178	2,904	1,816	191	2,520	1,08,806	97
6	2010	1,264	2,924	1,816	191	2,520	1,15,704	102
7	2011	1,368	3,012	1,816	191	2,520	1,18,116	103
8	2012	1,393	3,087	1,816	193	2,520	1,19,355	106

टीप - + प्राथमिक आरोग्य केंद्रे म्हणून श्रेणीवाढ झाल्यामुळे

Note- + Due to upgradation as Primary Health Centers

आधार - राज्य आरोग्य कुटुंब कल्याण केंद्र, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source - State Health Family Welfare Bureau Services, Govt. of Maharashtra, Pune

## 17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.1

पोलीस स्टेशने आणि पोलिसांची संख्या

POLICE STATIONS AND POLICE FORCES

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2011-12 (3)	Item (2)
<b>पोलीस स्टेशने</b>		<b>Police Stations</b>	
1	पोलीस स्टेशनांची संख्या (सब-पोलिसस्टेशन धरून)	1,054	Number of Police Stations (including Sub-Police Station)
2	पोलीस चौक्यां/आउट पोस्ट/मदत केंद्रे/ सागरी चेक पोस्ट व चेक बॉर्डरची संख्या	1,961	No. of Police out-Posts/chowkies/ help centres/Sagari chak-post & chak border
3	पोलीस आयुक्तालय व जिल्हे	45	Police Commissioner & District
<b>पोलिसांची संख्या</b>		<b>Police Force</b>	
1	पोलीस महासंचालक, अपर पोलीस महासंचालक, विशेष पोलीस महासंचालक, पोलीस उप महानिरीक्षक	115	Director General of Police, Addi. Director General of Police, Spl. Director General of Police, Deputy Inspector General of Police
2	पोलीस अधीक्षक	286	Superintendent of Police
3	सहाय्यक पोलीस आयुक्त/ पोलीस उप अधीक्षक	817	Assistant Commissioner of Police Deputy Superintendent of Police
4	पोलीस निरीक्षक	3,647	Police Inspector
5	पोलीस उप निरीक्षक/ सहाय्यक पोलीस उप निरीक्षक	10,162	Police Sub-Inspector / Assistant Police Sub-Inspector
6	सहाय्यक उपनिरीक्षक (पोलीस हवालदार धरून)	58,231	Assistant Sub-Inspector (including Head Constable)
7	पोलीस शिपाई/पोलीस नाईक	1,32,204	Police Constable/Police Naik
<b>एकूण</b>		<b>2,05,462</b>	<b>... Total</b>

आधार —पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai



## 17. पोलीस आणि गुन्हे/POLICE AND CRIMES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 17.2

भारतीय दंडसंहितेखाली झालेले दखलपात्र गुन्हे (गुन्ह्यांचे प्रयत्न धरून)  
COGNIZABLE OFFENCES (INCLUDING ATTEMPTS) UNDER INDIAN PENAL CODE  
2012

अनुक्रमांक Serial No. (1)	गुन्ह्यांचा प्रकार (2)	गुन्ह्यांची संख्या No. of offences (3)	Type of offence (2)
1	दंगल	7,825	Rioting
2	नाण्यासंबंधीचे गुन्हे	0	Offences relating to coins
3	चलन व बँक नोटासंबंधीचे गुन्हे	271	Offences relating to currency and bank notes
4	खून	2690	Murders
5	सदोष मनुष्यवध	180	Culpable homicide
6	मादक पदार्थांचा वापर	*	Administering of stupifying drugs
7	माणसांचे अपहरण	1,559	Kidnapping and abduction
8	दरोडा अथवा त्याकरिता एकत्र होणे	1,081	Dacoity and preparation of assembly for dacoity
9	चोरी/लूट	6,883	Robbery
10	घरफोडी	13,461	House breaking
11	फसवणूक	7,484	Cheating
12	विश्वासघात	1,614	Breach of trust
13	चो-या--		Theft of—
	(अ) तांब्याची तार	514	(a) Copper wire
	(ब) जनावरे	621	(b) Cattle
	(क) सायकली	448	(c) Cycles
	(ड) मोटारी व सुटे भाग	18,463	(d) Motor vehicles & accessories
	(इ) पिस्तुले	7	(e) Firearms
	(फ) स्फोटक पदार्थ	0	(f) Explosives
14	इतर गुन्हे	1,20,286	Other crimes
	<b>एकूण</b>	<b>1,83,387</b>	<b>... Total</b>

\* इतर गुन्हेमध्ये समावेश आहे. *Included in other crimes*

आधार - पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source.—Director General of Police, Government of Maharashtra, Mumbai

## 18. कारागृहे/PRISONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 18.1

कारागृहांची व कैद्यांची संख्या/NUMBER OF PRISONS AND CONVICTS

2011-12

अनुक्रमांक Serial No.	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
१	विविध प्रकारच्या कारागृहांची संख्या —		<i>Number of different types of prisons—</i>
	(अ) मध्यवर्ती कारागृहे ..	9	(a) Central Prisons
	(ब) जिल्हा कारागृहे ..	28	(b) District Prisons
	(क) तालुका दुय्यम कारागृहे ..	172	(c) Taluka Sub-jails
	(ड) पोलीस कोठड्या ..	...	(d) Police Lock-ups
	(इ) इतर (खुले कारागृह) ..	6	(e) Others(Open Prisons)
2	३१ मार्च, २०११ रोजी शिक्षेच्या मुदतीनुसार दीर्घ कैद्यांचे वर्गीकरण		<i>Number of convicts according to length of sentences as on 31st March 2011</i>
	(अ) एक वर्ष व त्याहून कमी ..	1,005	(a) One year and below
	(ब) एक वर्षाहून अधिक पण दोन वर्षाहून कमी ..	157	(b) Above one year and not exceeding two years
	(क) दोन वर्षाहून अधिक पण पाच वर्षांपेक्षा कमी ..	562	(c) Above two years and not exceeding five years
	(ड) पाच वर्षांपेक्षा अधिक पण दहा वर्षांपेक्षा कमी ..	566	(d) Above five years & not exceeding ten years
	(इ) दहा वर्षांपेक्षा अधिक ..	298	(e) Exceeding ten years
	(फ) जन्मठेप ..	4,987	(f) Life sentence
	(ग) मृत्यू दंड ..	52	(g) Sentenced to death
	<b>एकूण *</b> ..	<b>7,627</b>	<b>... Total *</b>

टिप - \* एकूण बंदी संख्येमध्ये तालुका दुय्यम कारागृहांची माहिती समाविष्ट नाही

Note- \* Information about total convicts in Taluka Sub-jails is not included

आधार - कारागृह महानिरीक्षक, महाराष्ट्र शासन, पुणे

Source.— Director General of Prisons, Government of Maharashtra, Pune

## 19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.1

घरांची वापरानुसार केलेली वर्गवारी/CLASSIFICATION OF HOUSES ACCORDING TO USE

जनगणना / Population Census, 2011

(हजारांत/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	वापराचे प्रकार प्रकार (2)	ग्रामीण Rural (3)	नागरी Urban (4)	एकूण Total (5)	Type of use (2)
1	घरांची यादी करतेवेळी रिकामी आढळलेली घरे-	1,657	2,112	3,769	Census houses vacant at the time of house-listing
2	वापरातील घरे -				Occupied census house used as
(1)	निवासी घरे	12,644	10,533	23,177	Residence
(2)	निवासासह अन्य उपयोग	299	243	542	Residence-cum-other use
(3)	दुकाने, कार्यालये	556	1401	1956	Shop, office
(4)	शाळा, कॉलेज इ.	165	49	214	School, colleges etc.
(5)	हॉटेल, लॉज, गेस्ट हाऊस इ.	44	65	110	Hotel, lodge, guest house etc.
(6)	रुग्णालय, दवाखाना इ.	38	63	101	Hospital, dispensary etc.
(7)	कारखाने, यंत्रशाळा व तात्पुरत्या जागा इ.	103	280	383	Factories, workshops & worksheds etc.
(8)	पूजास्थान	205	73	279	Place of worship
(9)	निवासाव्यतिरिक्त अन्य उपयोग	1,741	1,093	2,835	Other non-residential use
(10)	वापरातील बंद घरे	66	139	205	occupied locked house
	<b>एकूण वापरातील घरे (२)</b>	<b>15,862</b>	<b>13,939</b>	<b>29,801</b>	<b>Total occupied census houses (2)</b>
	<b>एकूण (१) + (२)</b>	<b>17,519</b>	<b>16,051</b>	<b>33,570</b>	<b>Grand Total of (1) + (2)</b>

टिप -- (१) 'गणनाघर' म्हणजे एखादी इमारत किंवा इमारतीचा भाग, ज्यालारस्त्यावरून, शिवारातून किंवा सार्वजनिक जिन्यावरून स्वतंत्र प्रवेशद्वार आहे व जे वापराच्या दृष्टीने एक स्वतंत्र घटक आहे

(२) आकडे संक्षिप्ततात लिहिल्यामुळे बेरजा जुळतीलच असे नाही

Note.- (1) A 'census house' is a building or part of a building having a separate main entrance from road, common court yard, staircase etc., used or recognised as separate unit.

(2) Details may not add up to the totals due to rounding.

आधार - भारताची जनगणना, २०११,

Source.—Census of India, 2011

### 19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.2

वापरातील खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबाचे वर्गीकरण

CLASSIFICATION OF HOUSEHOLDS ACCORDING TO ROOMS OCCUPIED

जनगणना / Population Census, 2011

अनुक्रमांक Sr. No.	बाब	ग्रामीण Rural	नागरी Urban	एकूण Total	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
1	गणना केलेली एकूण कुटुंबे (हजारात)	13,017	10,814	23,831	Total number of households (In thousand)
2	गणना केलेले एकूण लोक (संस्थांतून राहणारे व गृहहीन इत्यादी) (हजारात)	61,556	50,818	1,12,374	Total number of persons enumerated (including inmates of institutions and houseless persons) (In thousand)
3	कुटुंबांचे वर्गीकरण (शेकडा)				Classification of households (Percentage)
	(अ) वेगळी खोली नसलेले	3.71	4.85	4.23	(a) No exclusive room
	(ब) एका खोलीत राहणारी कुटुंबे	42.38	41.69	42.07	(b) Households with one room
	(क) दोन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	35.34	28.42	32.20	(c) Households with two rooms
	(ड) तीन खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	11.83	15.36	13.43	(d) Households with three rooms
	(इ) चार खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	4.50	5.99	5.18	(e) Households with four rooms
	(फ) पाच खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	1.13	1.89	1.47	(f) Households with five rooms
	(ग) सहा खोल्यांत राहणारी कुटुंबे	1.11	1.80	1.42	(g) Households with Six rooms
	<b>एकूण</b>	<b>100.0</b>	<b>100.0</b>	<b>100.0</b>	<b>Total</b>

आधार - भारताची जनगणना २०११.

Source - Census of India. 2011.

---

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.3 (A) (B)

---

---

## 19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराच्या छप्परांसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/  
जनगणना/

	एकूण कुटुंबे	गवत, पाने, लाकूड, बांबू चिखल,इ.	प्लॅस्टिक, पॉलिथिन	हाताने बनविलेल्या खाप-या	यंत्राने बनविलेल्या खाप-या
ग्रामीण नागरी एकूण	Total households	Grass, leaves, wood, mud,etc.	Plastic Polythene bamboo,	Hand Made Tiles	Machine Tiles
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ग्रामीण	1,30,16,652	12,52,256	70,774	14,97,168	26,56,812
नागरी	1,08,13,928	2,10,446	80,315	2,83,130	6,96,704
एकूण	2,38,30,580	14,62,702	1,51,089	17,80,298	33,53,516

## 19. घरबांधणी/

तक्ता क्रमांक/

राहत्या घराच्या भिंतींसाठी वापरलेल्या प्रमुख साधनानुसार कुटुंबांचे वर्गीकरण/  
जनगणना/

	एकूण कुटुंबे	गवत, पाने, लाकूड, बांबू,इ.	प्लॅस्टिक, पॉलिथिन	माती कच्ची विट	लाकूड
ग्रामीण नागरी एकूण	Total households	Grass, leaves, wood, bamboo,etc.	Plastic Polythene	Mud, unburnt brick	Wood
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
ग्रामीण	1,30,16,652	11,52,589	45,553	42,26,591	1,11,734
नागरी	1,08,13,928	1,16,133	57,158	9,43,246	1,02,408
एकूण	2,38,30,580	12,68,722	1,02,711	51,69,837	2,14,142

आधार — भारताची जनगणना, २०११

## HOUSING

TABLE No. 19.3 (A)

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF ROOF OF HOUSE OCCUPIED  
Population Census, 2011

जी.आय.धातू, अॅस्बेस्टॉसचे पत्रे G.I.Metal, Asbestos sheets	बिटा Brick	दगड /स्लेट Stone/Slate	काँक्रीट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान All other materials	Rural Urban Total
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
55,34,468	57,291	3,04,594	15,58,486	84,803	Rural
33,61,457	92,699	3,78,560	56,26,721	83896	Urban
88,95,925	1,49,990	6,83,154	71,85,207	1,68,699	Total

## HOUSING

TABLE No. 19.3 (B)

DISTRIBUTION OF HOUSEHOLDS BY PREDOMINANT MATERIAL OF WALLS OF HOUSE OCCUPIED  
Population Census, 2011

जी.आय.धातू, अॅस्बेस्टॉसचे पत्रे G.I.Metal, Asbestos sheets	पक्करी बिटा Brick	दगड Stone	काँक्रीट Concrete	इतर सर्व प्रकारचे सामान All other materials	Rural Urban Total
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(1)
1,20,372	43,49,225	23,11,910	6,54,593	44,085	Rural
3,23,922	65,86,038	8,72,838	17,76,161	36,024	Urban
4,44,294	1,09,35,263	31,84,748	24,30,754	80,109	Total

Source — Census of India, 2011

## 19. घरबांधणी/HOUSING

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4

बेघर व संस्थांत रहाणारे लोक

HOUSELESS AND INSTITUTIONAL POPULATION

जनगणना/Population Census, 2001

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	व्यक्तींची संख्या/Number of persons			एकूण लोकसंख्येशी टक्केवारी Per- centage of total population (6)	District (2)
		बेघर Houseless (3)	संस्थांतील Institu- tional (4)	एकूण Total (5)		
1	मुंबई शहर	24,000	73,724	97,724	2.93	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	15,074	59,075	74,149	0.86	Mumbai Suburban
3	ठाणे	51,888	91,246	1,43,134	1.76	Thane
4	रायगड	14,607	22,675	37,282	1.69	Raigad
5	रत्नागिरी	6,294	12,879	19,173	1.13	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	6,172	5,036	11,208	1.29	Sindhudurg
	<b>कोंकण विभाग</b>	<b>1,18,035</b>	<b>2,64,635</b>	<b>3,82,670</b>	<b>1.54</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	25,421	94,977	1,20,398	2.41	Nashik
8	धुळे	3,620	29,529	33,149	1.94	Dhule
9	नंदुरबार	4,044	45,172	49,216	3.75	Nandurbar
10	जळगाव	16,879	28,767	45,646	1.24	Jalgaon
11	अहमदनगर	10,494	50,565	61,059	1.51	Ahmadnagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>60,458</b>	<b>2,49,010</b>	<b>3,09,468</b>	<b>1.97</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे	16,316	98,856	1,15,172	1.59	Pune
13	सातारा	8,843	24,861	33,704	1.20	Satara
14	सांगली	6,402	15,638	22,040	0.85	Sangli
15	सोलापूर	18,112	27,836	45,948	1.19	Salapur
16	कोल्हापूर	7,416	21,044	28,460	0.81	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>57,089</b>	<b>1,88,235</b>	<b>2,45,324</b>	<b>1.23</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>2,35,582</b>	<b>7,01,880</b>	<b>9,37,462</b>	<b>1.55</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>



तक्ता क्रमांक/TABLE No. 19.4.—*contd.*

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
17	औरंगाबाद	7,132	24,742	31,874	1.10	Aurangabad
18	जालना	5,525	9,408	14,933	0.93	Jalna
19	परभणी	2,653	9,002	11,655	0.76	Parbhani
20	हिंगोली	1,286	6,405	7,691	0.78	Hingoli
21	बीड	5,811	12,940	18,751	0.87	Beed
22	नांदेड	5,600	25,833	31,433	1.09	Nanded
23	उस्मानाबाद	5,337	12,620	17,957	1.21	Osmanabad
24	लातूर	3,308	18,083	21,391	1.03	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>36,652</b>	<b>1,19,033</b>	<b>1,55,685</b>	<b>1.00</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
25	बुलढाणा	5,340	13,834	19,174	0.86	Buldhana
26	अकोला	5,842	9,577	15,419	0.95	Akola
27	वाशिम	2,593	7,559	10,152	1.00	Washim
28	अमरावती	9,904	27,393	37,297	1.43	Amravati
29	यवतमाळ	9,581	31,861	41,442	1.69	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>33,260</b>	<b>90,224</b>	<b>1,23,484</b>	<b>1.24</b>	<b>Amravati Div.</b>
30	वर्धा	10,434	12,423	22,857	1.85	Wardha
31	नागपूर	8,995	36,605	45,600	1.12	Nagpur
32	भंडारा	2,472	6,569	9,041	0.80	Bhandara
33	गोंदिया	1,914	11,803	13,717	1.14	Gondiya
34	चंद्रपूर	8,139	22,053	30,192	1.46	Chandrapur
35	गडचिरोली	3,476	24,582	28,058	2.89	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>35,430</b>	<b>1,14,035</b>	<b>1,49,465</b>	<b>1.40</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>68,690</b>	<b>2,04,259</b>	<b>2,72,949</b>	<b>1.32</b>	<b>Vidarbha Div.</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>3,40,924</b>	<b>10,25,172</b>	<b>13,66,096</b>	<b>1.41</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार — भारताची जनगणना २००१

Source — Census of India. 2001

**19. घरबांधणी/  
तक्ता क्रमांक/  
खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबांची संख्या/  
जनगणना/**

अनुक्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	एकूण Total (3)	खोल्यांच्या संख्येनुसार कुटुंबे/		
			वेगळी खोली नसलेले exclusive room (4)	१ खोली 1 Room (5)	२ खोल्या 2 Rooms (6)
1	मुंबई शहर ..	6,37,738	59,204	4,00,177	1,00,937
2	मुंबई उपनगर ..	20,27,743	145,133	11,26,032	4,54,631
3	ठाणे ..	24,30,616	1,20,417	11,09,216	7,87,371
4	रायगड ..	5,96,514	22,708	2,02,630	2,11,589
5	रत्नागिरी ..	3,93,379	15,472	1,28,979	1,36,313
6	सिंधुदुर्ग ..	2,05,119	7,540	49,140	65,002
	<b>कोकण विभाग ..</b>	<b>62,91,109</b>	<b>3,70,474</b>	<b>30,16,174</b>	<b>17,55,843</b>
7	नाशिक ..	11,80,293	66,126	5,15,406	3,74,694
8	धुळे ..	4,08,700	20,936	1,77,830	1,27,835
9	नंदुरबार ..	3,19,623	13,982	1,93,672	74,663
10	जळगाव ..	8,91,657	36,246	3,96,241	3,10,994
11	अहमदनगर ..	9,01,748	38,914	4,52,168	2,70,549
	<b>नाशिक विभाग ..</b>	<b>37,02,021</b>	<b>1,76,204</b>	<b>17,35,317</b>	<b>11,58,735</b>
12	पुणे ..	20,76,607	96,829	8,67,524	5,94,089
13	सातारा ..	6,39,999	28,569	2,25,146	2,19,428
14	सांगली ..	5,85,227	15,749	1,91,117	2,04,264
15	सोलापूर ..	8,58,981	25,802	3,85,265	2,83,726
16	कोल्हापूर ..	8,21,483	41,561	2,16,170	2,61,733
	<b>पुणे विभाग ..</b>	<b>49,82,297</b>	<b>2,08,510</b>	<b>18,85,222</b>	<b>15,63,240</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र ..</b>	<b>1,49,75,427</b>	<b>7,55,188</b>	<b>66,36,713</b>	<b>44,77,818</b>

## HOUSING

TABLE No. 19.5

## HOUSEHOLDS BY NUMBER OF ROOMS OCCUPIED

Population Census, 2011

Households occupying number of rooms

३ खोल्या 3 Rooms	४ खोल्या 4 Rooms	५ खोल्या 5 Rooms	६ खोल्या 6 Rooms	District
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
49,372	18,377	5,325	4346	Mumbai City
2,15,718	59,342	12,382	14,505	Mumbai Suburban
3,03,405	76,471	17,313	16,423	Thane
1,05,866	36,654	8,782	8,285	Raigad
64,690	29,556	9,505	8,864	Ratnagiri
38,766	25,881	9,189	9,601	Sindhudurg
<b>7,77,817</b>	<b>2,46,281</b>	<b>62496</b>	<b>62,024</b>	<b>Konkan Division</b>
1,41,208	50,769	15,284	16,806	Nashik
56,422	16,634	4,719	4,324	Dhule
25,152	7,566	2,130	2,458	Nandurbar
99,454	31382	8,007	9,333	Jalgaon
85,816	34,258	9,486	10,557	Ahmadnagar
<b>4,08,052</b>	<b>1,40,609</b>	<b>39,626</b>	<b>43,478</b>	<b>Nashik Division</b>
3,29,621	1,25,046	33,233	30,265	Pune
1,00,309	42,302	12,079	12,166	Satara
97,160	49,474	13,713	13,750	Sangli
95,336	44,334	12,257	12,261	Solapur
1,83,797	74,210	22,458	21,554	Kolhapur
<b>8,06,223</b>	<b>3,35,366</b>	<b>93,740</b>	<b>89,996</b>	<b>Pune Division</b>
<b>19,92,092</b>	<b>7,22,256</b>	<b>1,95,862</b>	<b>1,95,498</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
17	औरंगाबाद ..	7,36,587	33,488	3,30,324	2,34,204
18	जालना ..	3,88,116	11,443	1,86,719	1,30,649
19	परभणी ..	3,60,186	5,336	1,45,908	1,32,654
20	हिंगोली ..	2,27,041	4,517	86,442	91,014
21	बीड ..	5,45,073	23,805	2,91,380	1,56,819
22	नांदेड ..	6,56,303	15,854	2,77,653	2,32,802
23	उस्मानाबाद ..	3,48,760	7,176	1,36,500	1,31,286
24	लातूर ..	4,74,149	9,327	1,74,599	1,75,876
	<b>औरंगाबाद विभाग ..</b>	<b>37,36,215</b>	<b>1,10,946</b>	<b>16,29,525</b>	<b>12,85,304</b>
25	बुलढाणा ..	5,53,031	18,061	2,53,911	1,92,985
26	अकोला ..	3,91,135	15,365	1,77,776	1,25,936
27	वाशिम ..	2,57,892	5,066	1,00,020	1,04,718
28	अमरावती ..	6,37,446	19,937	2,44,204	2,29,677
29	यवतमाळ ..	6,40,385	17,366	2,32,696	2,54,420
	<b>अमरावती विभाग ..</b>	<b>24,79,889</b>	<b>75,795</b>	<b>10,08,607</b>	<b>9,07,736</b>
30	वर्धा ..	3,02,680	8,695	91,157	1,20,430
31	नागपूर ..	9,95,808	26,739	2,72,097	3,36,283
32	भंडारा ..	2,75,773	6,336	70,873	1,11,504
33	गोंदिया ..	2,89,431	5,162	86,976	1,14,780
34	चंद्रपूर ..	5,29,612	11,698	1,60,876	2,10,835
35	गडचिरोली ..	2,45,745	7,156	68,219	1,07,964
	<b>नागपूर विभाग ..</b>	<b>26,39,049</b>	<b>65,786</b>	<b>7,50,198</b>	<b>10,01,796</b>
	<b>विदर्भ विभाग ..</b>	<b>51,18,938</b>	<b>1,41,581</b>	<b>17,58,805</b>	<b>19,09,532</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ..</b>	<b>2,38,30,580</b>	<b>10,07,715</b>	<b>1,00,25,043</b>	<b>76,72,654</b>

TABLE No. 19.5—Contd.

(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
79,415	36,644	10,692	11,820	Aurangabad
36,017	14,443	4,029	4,816	Jalna
43,230	20,364	6,210	6,484	Parbhani
26,662	12,001	3,221	3,184	Hingoli
43,095	18,219	5,635	6,120	Beed
70,637	37,221	10,634	11,502	Nanded
41,330	20,817	5,906	5,745	Osmanabad
60,533	33,827	10,342	9,645	Latur
<b>4,00,919</b>	<b>1,93,536</b>	<b>56,669</b>	<b>59,316</b>	<b>Aurangabad Division</b>
54,781	21,804	5,865	5,624	Buldhana
43,691	17,798	5,499	5,070	Akola
30,767	11,685	3,023	2,613	Washim
85,806	36,456	11,662	9,704	Amravati
81,049	35,563	10,706	8,585	Yavatmal
<b>2,96,094</b>	<b>1,23,306</b>	<b>36,755</b>	<b>31,596</b>	<b>Amravati Division</b>
50,205	20,359	6,629	5,205	Wardha
2,08,408	93,093	31,680	27,508	Nagpur
60,876	16,560	5,124	4,500	Bhandara
57,377	16,510	4,479	4,147	Gondiya
93,711	34,895	9,970	7,627	Chandrapur
41,257	13,797	3,777	3,575	Gadchiroli
<b>5,11,834</b>	<b>1,95,214</b>	<b>61,659</b>	<b>52,562</b>	<b>Nagpur Division</b>
<b>8,07,928</b>	<b>3,18,520</b>	<b>98,414</b>	<b>84,158</b>	<b>Vidharbha Division</b>
<b>32,00,939</b>	<b>12,34,312</b>	<b>3,50,945</b>	<b>3,38,972</b>	<b>Maharashtra State</b>

Source—Census of India. 2011

## 20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.1

ग्रामपंचायतींची व्याप्ती, स्वनिर्मित उत्पन्न आणि खर्च

## COVERAGE, INCOME AND EXPENDITURE OF VILLAGE PANCHAYATS

अनुक्रमांक Sr. No. (1)	बाब (2)	माहिती/Particulars		Item (2)
		2010-11 (3)	2011-12 (4)	
I. व्याप्ती				<i>Coverage</i> —
(1)	ग्रामपंचायतींची संख्या *	27,913	27,906	No. of village panchayats**
(2)	त्यात अंतर्भूत असलेल्या खेड्यांची संख्या	43,665	43,663	No. of villages covered
(3)	त्यांतील लोकसंख्या (हजारांमध्ये)	N.A	N.A.	Population covered (in thousand)
II. उत्पन्न (₹ कोटी)				<i>Income (₹ in crore)</i>
(1)	पंचायतींचे स्वतःचे उत्पन्न	1,197.00	1,373.00	Own income
(2)	शासकीय अनुदाने	622.00	886.00	Government Grants
(3)	देणग्या, वर्गणी इत्यादी	-	-	Donations, contributions etc.
<b>एकूण उत्पन्न</b> (प्रारंभीची शिल्लक वगळून)		<b>1,819.00</b>	<b>2,259.00</b>	<b>Total Income</b> (Excluding opening Balance)
III. खर्च (₹ कोटी)				<i>Expenditure (₹ in crore)</i>
(1)	आरोग्य व सफाई	444.00	520.00	Sanitation and health
(2)	सार्वजनिक कामे	375.00	523.00	Public works
(3)	लोककल्याणाची कामे	398.00	430.00	Welfare of people
(4)	इतर	479.00	665.00	Others
<b>एकूण खर्च</b> (अखेरची शिल्लक वगळून)		<b>1,696.00</b>	<b>2,138.00</b>	<b>Total Expenditure</b> (Excluding closing Balance)

टिप - \* राज्य निवडणूक आयोग / State election Commission

\*\* नगर पंचायतींच्या समावेशासह. / Including Nagar panchayats.

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source - Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2

नगरपरिषदांबाबत माहिती / CONSTITUTION OF MUNICIPAL COUNCILS (31.3.2012)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	जिल्हा (2)	नगरपरिषदांची संख्या Number of municipal councils (3)	नगरपरिषदांच्या सदस्यांची संख्या Number of councillors				नाम निर्देशित Nomi-nated (8)	एकूण Total (9)	District (2)
			सर्वसाधारण General (4)	अ.जा. S.C. (5)	अ.ज. S.T. (6)	इ.मा.व O.B.C. (7)			
1	ठाणे	5	81 (25)	10 (5)	17 (8)	41 (14)	N.A.	149 (52)	Thane
2	रायगड	11	133 (64)	11 (5)	12 (6)	62 (35)	N.A.	218 (110)	Raigad
3	रत्नागिरी	5	71 (35)	3 (2)	0 (0)	29 (16)	N.A.	103 (53)	Ratnagiri
4	सिंधुदुर्ग	4	45 (21)	3 (1)	0 (0)	20 (11)	N.A.	68 (33)	Sindhudurg
	<b>कोंकण विभाग</b>	<b>25</b>	<b>330 (145)</b>	<b>27 (13)</b>	<b>29 (14)</b>	<b>152 (76)</b>	N.A.	<b>538 (248)</b>	<b>Konkan Div.</b>
5	नाशिक	8	81 (37)	23 (14)	15 (6)	45 (23)	N.A.	164 (80)	Nashik
6	धुळे	2	29 (15)	3 (1)	5 (3)	13 (7)	N.A.	50 (26)	Dhule
7	नंदुरबार	4	44 (14)	6 (3)	17 (8)	25 (10)	N.A.	92 (35)	Nandurbar
8	जळगाव	14	204 (96)	23 (11)	13 (7)	90 (50)	N.A.	330 (164)	Jalgaon
9	अहमदनगर	9	107 (48)	25 (15)	6 (3)	52 (29)	N.A.	190 (95)	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	<b>37</b>	<b>465 (210)</b>	<b>80 (44)</b>	<b>56 (27)</b>	<b>225 (119)</b>	N.A.	<b>826 (400)</b>	<b>Nashik Div.</b>
10	पुणे	11	124 (58)	26 (14)	4 (4)	60 (33)	N.A.	214 (109)	Pune
11	सातारा	9	120 (58)	21 (11)	0 (0)	56 (31)	N.A.	197 (100)	Satara
12	सांगली	4	54 (25)	10 (7)	0 (0)	23 (13)	N.A.	87 (45)	Sangli
13	सोलापूर	9	109 (52)	28 (16)	3 (2)	55 (31)	N.A.	195 (101)	Solapur
14	कोल्हापूर	9	120 (59)	23 (13)	0 (0)	56 (32)	N.A.	199 (104)	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	<b>42</b>	<b>527 (252)</b>	<b>108 (61)</b>	<b>7 (6)</b>	<b>250 (140)</b>	N.A.	<b>892 (459)</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	<b>104</b>	<b>1322 (607)</b>	<b>215 (118)</b>	<b>92 (47)</b>	<b>627 (335)</b>	N.A.	<b>2256(1107)</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.2 — contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(2)
15	औरंगाबाद	6	72 (31)	11 (6)	3 (3)	32 (17)	N.A.	118 (57)	Aurangabad
16	जालना	4	66 (31)	9 (6)	1 (0)	30 (17)	N.A.	106 (54)	Jalna
17	परभणी	8	122 (55)	15 (6)	5 (4)	53 (26)	N.A.	195 (91)	Parbhani
18	हिंगोली	3	43 (21)	6 (3)	2 (1)	20 (11)	N.A.	71 (36)	Hingoli
19	बीड	7	105 (50)	25 (14)	1 (0)	50 (26)	N.A.	181 (90)	Beed
20	नांदेड	14	118 (52)	36 (19)	20 (10)	72 (39)	N.A.	246 (120)	Nanded
21	उस्मानाबाद	8	88 (41)	21 (12)	2 (2)	44 (26)	N.A.	155 (81)	Osmanabad
22	लातूर	5	84 (35)	25 (12)	2 (0)	41 (20)	N.A.	152 (67)	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	<b>55</b>	<b>698 (316)</b>	<b>148 (78)</b>	<b>36 (20)</b>	<b>342 (182)</b>	N.A.	<b>1224 (596)</b>	<b>Aurangabad Div.</b>
23	बुलढाणा	11	151 (72)	23 (11)	3 (2)	68 (36)	N.A.	245 (121)	Buldhana
24	अकोला	5	64 (31)	10 (7)	3 (2)	30 (16)	N.A.	107 (56)	Akola
25	वाशिम	4	53 (25)	11 (5)	0 (0)	24 (13)	N.A.	88 (43)	Washim
26	अमरावती	10	116 (55)	25 (13)	11 (6)	58 (32)	N.A.	210 (106)	Amravati
27	यवतमाळ	10	120 (51)	22 (13)	15 (9)	63 (31)	N.A.	220 (104)	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>40</b>	<b>504 (234)</b>	<b>91 (49)</b>	<b>32 (19)</b>	<b>243 (128)</b>	N.A.	<b>870 (430)</b>	<b>Amravati Div.</b>
28	वर्धा	6	75 (35)	21 (12)	11 (7)	41 (23)	N.A.	148 (77)	Wardha
29	नागपूर	10	93 (42)	28 (16)	19 (11)	55 (30)	N.A.	195 (99)	Nagpur
30	भंडारा	3	34 (16)	12 (7)	6 (3)	20 (11)	N.A.	72 (37)	Bhandara
31	गोंदिया	2	26 (13)	12 (6)	3 (1)	16 (9)	N.A.	57 (29)	Gondiya
32	चंद्रपूर	7	92 (35)	35 (17)	15 (8)	53 (23)	N.A.	195 (83)	Chandrapur
33	गडचिरोली	2	19 (9)	6 (4)	4 (2)	11 (6)	N.A.	40 (21)	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>30</b>	<b>339 (150)</b>	<b>114 (62)</b>	<b>58 (32)</b>	<b>196 (102)</b>	N.A.	<b>707 (346)</b>	<b>Nagpur Div.</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>70</b>	<b>843 (384)</b>	<b>205 (111)</b>	<b>90 (51)</b>	<b>439 (230)</b>	N.A.	<b>1577 (776)</b>	<b>Vidarbha Div.</b>
	<b>एकूण नगर परिषदा</b>	<b>229</b>	<b>2863(1307)</b>	<b>568 (307)</b>	<b>218(118)</b>	<b>1408 (747)</b>	N.A.	<b>5057(2479)</b>	<b>Total Municipal Councils</b>

टीप - कंसांतील आकडे स्त्रियांकरिता राखीव जागांची संख्या दर्शवितात. Note - Figures in brackets indicate number of seats reserved for women.  
आधार -राज्य निवडणूक आयोग महाराष्ट्र, महाराष्ट्र शासन, Source—State Election Commission Maharashtra, Go M,



20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.3

महानगरपालिकांबाबतची माहिती / CONSTITUTION OF MUNICIPAL CORPORATIONS (31.3.2012)

अनु क्रमांक Serial No.	महानगर पालिका (2)	महानगरपालिकांची संख्या Number of Municipal Corporation (3)	महानगरपालिकांच्या सदस्यांची संख्या Number of corporators				नाम निर्देशित Nominated (8)	एकूण Total (9)	Municipal Corporation (2)
			सर्वसाधारण General (4)	अ.जा. S.C. (5)	अ.ज. S.T. (6)	इ.मा.व O.B.C . (7)			
(1)	बृहन्मुंबई	1	153 (76)	11 (6)	2 (1)	61 (31)	N.A.	227(114)	Brihanmumbai
(2)	ठाणे	1	86 (42)	6 (3)	3 (2)	35 (18)	N.A.	130 (65)	Thane
(3)	नवी मुंबई	1	58 (19)	6 (2)	1 (1)	24 (8)	N.A.	89 (30)	New Mumbai
(4)	कल्याण	1	70 (23)	6 (2)	2 (1)	29 (10)	N.A.	107 (36)	Kalyan
(5)	उल्हासनगर	1	47 (22)	9 (5)	1 (1)	21 (11)	N.A.	78 (39)	Ulhasnagar
(6)	मिरा-भाईंदर	1	56 (18)	1 (1)	1 (1)	21 (7)	N.A.	79 (27)	Mira Bhyander
(7)	भिवंडी	1	59 (19)	1 (0)	1 (1)	23 (8)	N.A.	84 (28)	Bhivandi
(8)	नाशिक	1	66 (32)	15 (8)	8 (4)	33 (17)	N.A.	122 (61)	Nashik
(9)	मालेगाव	1	50 (16)	2 (1)	1 (1)	19 (6)	N.A.	72 (24)	Malegaon
(10)	अहमदनगर	1	39 (12)	7 (3)	1 (1)	18 (6)	N.A.	65 (22)	Ahmednagar
(11)	धुळे	1	41 (14)	5 (2)	3 (1)	18 (6)	N.A.	67 (23)	Dhule
(12)	जळगाव	1	43 (14)	4 (2)	3 (1)	19 (6)	N.A.	69 (23)	Jalgaon
(13)	पुणे	1	92 (46)	18 (9)	1 (0)	41 (21)	N.A.	152 (76)	Pune
(14)	पिंपरी-चिंचवड	1	72 (35)	18 (9)	3 (2)	35 (18)	N.A.	128 (64)	Pimpri-Chinchwad
(15)	सांगली	1	44 (14)	10 (4)	0 (0)	20 (7)	N.A.	74 (25)	Sangli
(16)	सोलापूर	1	58 (29)	14 (7)	2 (1)	28 (14)	N.A.	102 (51)	Solapur
(17)	कोल्हापूर	1	47 (16)	9 (3)	0 (0)	21 (7)	N.A.	77 (26)	Kolhapur
(18)	औरंगाबाद	1	54 (17)	17 (6)	1 (1)	27 (9)	N.A.	99 (33)	Aurangabad
(19)	नांदेड	1	43 (15)	9 (3)	1 (0)	20 (7)	N.A.	73 (25)	Nanded
(20)	अमरावती	1	47 (23)	14 (7)	3 (2)	23 (12)	N.A.	87 (44)	Amravati
(21)	अकोला	1	45 (23)	6 (3)	2 (1)	20 (10)	N.A.	73 (37)	Akola
(22)	नागपूर	1	69 (34)	24(12)	13 (7)	39 (20)	N.A.	145 (73)	Nagpur
(23)	वसई विरार	1	57 (19)	2 (1)	6 (2)	24 (8)	N.A.	89 (30)	Vasai Virar
<b>एकूण महानगरपालिका</b>		<b>23</b>	<b>1396(578)</b>	<b>214(99)</b>	<b>59(32)</b>	<b>619(267)</b>	N.A.	<b>2288(976)</b>	<b>Total Mun. Corpn.</b>

N.A. = उपलब्ध नाही/Not available

टीप - कंसांतील आकडे स्त्रियांकरिता राखीव जागांची संख्या दर्शवितात. Note : Figures in brackets indicate number of seats reserved for women.

आधार -राज्य निवडणूक आयोग महाराष्ट्र, महाराष्ट्र शासन, Source—State Election Commission Maharashtra,Go M,

## 20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4

नगरपरिषदांचे व महानगरपालिकांचे उत्पन्न व खर्च  
**INCOME AND EXPENDITURE OF MUNICIPAL COUNCILS**  
**AND MUNICIPAL CORPORATIONS**  
**2011-12**

(₹कोटीत/₹ in crore)

बाब	सर्व नगरपरिषदा All Municipal Councils	सर्व महानगरपालिका All Municipal Corporations	कटक मंडळे Canton- ment Boards	एकूण Total (2+3+4)	बृहन्मुंबई महानगरपालिका Municipal Corporation of Greater Mumbai (2006-07)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(1)
<b>उत्पन्न</b>						<b>Income</b>
<b>I.</b> नगरपरिषदांचे दर व कर	529.79	21945.10	129.47	22604.36	13216.11	Municipal rates and taxes
एकूण	529.79	21945.10	129.47	22604.36	13216.11	<b>Total</b>
<b>II.</b> इतर साधनांपासून उत्पन्न						<i>Income from other sources</i>
(1) शासकीय अनुदाने	2945.50	2540.77	24.98	5511.25	352.42	Government Grants
(2) इतर साधने	635.99	8802.71	116.17	9554.87	4846.87	Other Sources
एकूण (1+2)	3581.49	11343.48	141.15	15066.12	5199.29	<b>Total (1+2)</b>
एकूण उत्पन्न						<b>Total Income</b>
<b>(I+II)</b>	<b>4111.28</b>	<b>33288.58</b>	<b>270.62</b>	<b>37670.48</b>	<b>18415.40</b>	<b>(I+II)</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.4.—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(2)
प्रारंभिक शिल्लक	1170.25	2252.36	28.77	3451.38	-146.75	Opening balance
खर्च						Expenditure
(1) सामान्य प्रशासन	9874.16	7272.41	34.85	17181.42	3076.83	General Administration
(2) सार्वजनिक दिवाबत्ती	79.31	611.39	6.37	4344.81	262.59	Public lighting
(3) पाणीपुरवठा	541.95	6693.04	27.40	2931.25	4331.14	Water Supply
(4) जलनिःसारण व मलनिःसारण						Drainage Conservance and Sanitation
(5) सार्वजनिक आरोग्य	246.49	2299.68	45.19	2591.36	1358.25	Public Health
(6) परिवहन	315.84	2876.89	12.97	3205.70	1406.81	Transport
(7) शिक्षण	219.04	1833.31	28.00	2080.35	1036.44	Education
(8) सार्वजनिक बांधकामे	594.53	3095.13	11.89	3701.55	1059.29	Public Works
(9) इतर	605.83	7500.06	64.15	8170.04	-11259.05	Other
एकूण खर्च	12477.15	32181.91	230.82	44206.48	1272.3	Total Expenditure

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

## 20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5

जिल्हा परिषदांचे उत्पन्न व खर्च

## INCOME AND EXPENDITURE OF ZILLA PARISHADS

(₹ कोटीत/₹ in crores)

अनुक्रमांक		प्रत्यक्ष	प्रत्यक्ष	प्रत्यक्ष	
Serial	बाब	Actuals	Actuals	Actuals	Item
No.		2007-08	2010-11*	2011-12*	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
	<b>उत्पन्न</b>				<b>Receipts</b>
1.	<b>एकूण महसुली उत्पन्न (1 ते 3)</b>	<b>8,590</b>	<b>31019</b>	<b>36411</b>	<b>Total Revenue receipts (1 to 3)</b>
(1)	स्वनिर्मित साधनांकरवी	161	332	457	Self-raised resources
(2)	एकूण शासकीय अनुदाने (अ+ब)	8,246	17739	20555	Total Government grants (a+b)
(अ)	सांविधिक	7,320	-	-	(a) Statutory grants
(ब)	अधिकरण योजनांसाठी	926	-	-	(b) Agency scheme grants
(3)	इतर साधनांपासून उत्पन्न	183	12948	15399	Income from other sources
2.	<b>स्वनिर्मित साधनांकरवी (1 ते 4)</b>	<b>161</b>	<b>332</b>	<b>457</b>	<b>Self-raised resources (1 to 4)</b>
(1)	जमीन महसुलावरील स्थानिक उपकर (स्टॅम्प ड्यूटीसह)	27	0	0	Local cess on Land revenue (including stamp duty)
(2)	शिक्षण	24	47	43	Education
(3)	इमारत व दळणवळण	14	12	14	Buildings and communications
(4)	इतर	96	273	400	Others

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.5 — Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(2)
3. एकूण सांविधिक अनुदाने (1 ते 4)	7,320	-	-	-	<b>Total Statutory grants (1 to 4)</b>
(1) सहेतुक अनुदाने	4,103	-	-	-	Purposive grants
(2) आस्थापना अनुदाने	1,835	-	-	-	Establishment grants
(3) योजना अनुदाने	814	-	-	-	Plan scheme grants
(4) इतर	567	-	-	-	Others
<b>खर्च</b>					<b>Expenditure</b>
<b>एकूण महसुली खर्च (1 to 14)</b>	<b>8,494</b>	<b>34093</b>	<b>40907</b>		<b>Total Revenue Expenditure (1 to 14)</b>
(1) सामान्य प्रशासन	610	10241	11393		General Administration
(2) शिक्षण	3,917	9140	10639		Education
(3) वैद्यकीय	11	2289	2145		Medical
(4) सार्वजनिक आरोग्य	939	0	0		Public Health
(5) आयुर्वेद	15	0	0		Ayurved
(6) कृषि	128	960	1015		Agriculture
(7) पशुसंवर्धन	123	0	0		Animal Husbandry
(8) इमारती व दळणवळण (सार्वजनिक बांधकाम)	692	762	842		Buildings and Communications (Public Works)
(9) समाजकल्याण	700	607	666		Social Welfare
(10) सामूहिक विकास	--	0	0		Community Development
(11) सार्वजनिक आरोग्य अभियंत्रिकी	--	0	0		Public Health Engineering
(12) पाटबंधारे	211	56	515		Irrigation
(13) वने	6	7	10		Forest
(14) इतर	1,142	4174	13762		Other

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai  
\* Provisional

एकूण उत्पन्न आरंभिकी शिल्लक वगळून व एकूण खर्च अखेरची शिल्लक वगळून घेण्यात आली आहे.

**20. स्थानिक संस्था/LOCAL BODIES**

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 20.6

स्थानिक स्वराज्य संस्थांची प्रकारानुसार संख्या

LOCAL SELF- GOVT. INTITUTIONS BY TYPES

(संख्या/Number)

स्थानिक संस्था	रोजी /As on 31-3-2012	Local Body
महानगरपालिका	26	Municipal Corporations
नगर परिषदा	219	Municipal Councils
जिल्हा परिषदा	33	Zilla Parishads
पंचायत समित्या	351	Panchayat Samitis
ग्रामपंचायती	27,906	Gram Panchayats
नगर पंचायत	7	Nagar Panchayat
कटक मंडळे	7	Cantonment Boards

आधार – अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source – Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

## 21. स्थानिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 21.1

सार्वत्रिक निवडणुकांचे निकाल

## RESULTS OF GENERAL ELECTIONS

अनुक्रमांक		लोकसभा	विधानसभा	
Serial No.	बाब	Lok Sabha (2009)	Vidhan Sabha (2009)	Item
(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
1	एकूण जागांची संख्या	48	288	Total number of seats
	(अ) अनुसूचित जाती/करिता राखीव जागा	5	24	(a) Number of seats reserved for scheduled castes
	(ब) अनुसूचित जमाती/करिता राखीव जागा	4	26	(b) Number of seats reserved for scheduled tribes
2	सर्वसाधारण जागा	39	238	Number of general seats
3	उमेदवारांची संख्या			Number of candidates—
	(अ) नामनिर्देशन प्राप्त	N.A.	N.A.	(a) Nominations filed
	(ब) ज्यांचा नामनिर्देशन नाकारला असे	N.A.	N.A.	(b) Whose nomination was rejected
	(क) उमेदवारी मागे घेणारे	N.A.	N.A.	(c) Withdrew
	(ड) निवडणुका लढवणारे	816	3,552	(d) Contested
	(ई) निवडून आलेले	48	288	(e) Elected
4	मतदारांची संख्या (हजारात)			Number of electors (In thousand)
	पुरुष	38,160	39,815	Men
	स्त्रिया	34,794	36,072	Women
	<b>एकूण</b>	<b>72,954</b>	<b>75,887</b>	<b>Total</b>
5	मतदान केलेल्यांची संख्या (हजारात)	36,966	45,198	Number of voters who voted (In thousand)
6	ग्राह्य मते (हजारात)	36,991	45,315	Number of valid votes polled (In thousand)
7	मतदान केलेल्यांचे शेकडा प्रमाण	51	60	Percentage of electors voting

आधार — मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Chief Election Officer, Government of Maharashtra, Mumbai

## 21. सार्वत्रिक निवडणुका/GENERAL ELECTIONS

तक्ता क्रमांक/ TABLE No. 21.2

उमेदवारांचे पक्ष संलग्नतेनुसार वर्गीकरण

## CANDIDATES ACCORDING TO PARTY AFFILIATIONS

अनु क्रमांक Serial No. (1)	पक्षाचे नाव (2)	लोकसभा Lok Sabha (2009)		विधानसभा Vidhan Sabha (2009)		Name of the party (2)
		पुरस्कृत केलेले Number sponsored (3)	निवडून आलेले Number elected (4)	पुरस्कृत केलेले Number sponsored (5)	निवडून आलेले Number elected (6)	
1	भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस	25	17	170	82	Indian National Congress
2	राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी	21	8	113	62	Nationalist Congress Party
3	भारतीय जनता पक्ष	25	9	120	46	Bharatiya Janata Party
4	शिवसेना	22	11	159	44	Shivsena
5	समाजवादी पार्टी	10	...	31	4	Samajwadi Party
6	बहुजन विकास आघाडी	1	1	4	2	Bahujan vikas Asghadi
7	महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना	11	...	143	13	Maharashtra Navnirman Sena
8	जन सुराज्य शक्ती	1	...	37	2	Jan Surajya Shakti
9	शेतकरी कामगार पक्ष	...	...	17	4	Peasants and Workers Party
10	अपक्ष	407	1	1813	24	Independent
11	इतर पक्ष	293	1	945	5	Other Party
<b>एकूण</b>		<b>816</b>	<b>48</b>	<b>3,552</b>	<b>288</b>	<b>... Total</b>

आधार - मुख्य निवडणूक अधिकारी, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source-Chief Election Officer, Government of Maharashtra, Mumbai



## 22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.1

अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचे निर्देशांक (नवीन मालिका)

ALL INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS (NEW SERIES)  
2012

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2004-05=100)

महिना	मुलभूत पदार्थ Primary articles	इंधन, शक्ती, दिवाबत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	उत्पादित पक्का माल Manufactured products	सर्व वस्तू All commodities	Month
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(1)
<b>भार</b>	<b>20.12</b>	<b>14.91</b>	<b>64.97</b>	<b>100.00</b>	<b>Weight</b>
जानेवारी	201	177	141	159	January
फेब्रुवारी	203	177	142	159	February
मार्च	208	178	143	161	March
एप्रिल	216	179	144	163	April
मे	215	179	145	164	May
जून	215	181	145	165	June
जुलै	219	179	146	166	July
ऑगस्ट	222	182	147	167	August
सप्टेंबर	222	188	148	169	September
ऑक्टोबर	219	190	148	168	October
नोव्हेंबर	221	189	148	169	November
डिसेंबर	220	190	148	169	December

आधार - आर्थिक सल्लागार, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— Office of the Economic Adviser, Ministry of Commerce &amp; Industry, Government of India, New Delhi

**22.** किंमत निर्देशांक/  
तक्ता क्रमांक/  
कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक/

अनुक्रमांक केंद्रे		वस्तूचा गट	भार	जाने.	फेब्रु.	मार्च	एप्रिल	मे
Serial No.			Weight	Jan.	Feb.	March	April	May
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
1	मुंबई	अन्न गट ..	<b>48.88</b>	209	212	218	225	224
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	199	200	204	208	208
2	सोलापूर	अन्न गट ..	<b>54.74</b>	224	221	220	224	225
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	212	211	210	214	215
3	नागपूर	अन्न गट ..	<b>43.06</b>	219	219	221	229	233
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	229	229	230	234	236
4	पुणे	अन्न गट ..	<b>39.77</b>	229	231	234	238	240
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	207	208	211	212	214
5	नाशिक	अन्न गट ..	<b>41.43</b>	217	215	215	216	218
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	216	215	215	215	216
6	जळगाव	अन्न गट ..	<b>55.98</b>	216	218	227	230	230
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	209	210	214	216	217
7	नांदेड	अन्न गट ..	<b>60.26</b>	215	223	220	221	225
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	234	238	237	239	241
8	औरंगाबाद	अन्न गट ..	<b>53.65</b>	214	212	217	219	227
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	213	213	214	215	220
9	कोल्हापूर	अन्न गट ..	<b>55.64</b>	223	223	225	230	235
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	213	213	214	216	220
10	अकोला	अन्न गट ..	<b>62.30</b>	187	190	200	198	200
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	193	195	199	199	201

आधार - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

## PRICE INDICES

## TABLE No. 22.2

## CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR WORKING CLASS

2012

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2001 = 100)

जून June (10)	जुलै July (11)	ऑगस्ट Aug. (12)	सप्टें. Sep. (13)	ऑक्टो. Oct. (14)	नोव्हें. Nov. (15)	डिसें. Dec. (16)	Item (3)	Centres (2)
224	228	229	232	234	236	237	Food Group	Mumbai
212	214	216	219	221	222	223	General Index	
223	224	229	227	228	232	228	Food Group	Solapur
214	215	218	218	222	225	223	General Index	
237	244	250	251	248	243	240	Food Group	Nagpur
239	244	247	249	249	247	246	General Index	
240	243	242	247	251	251	253	Food Group	Pune
214	218	219	222	224	224	225	General Index	
221	227	236	238	238	243	240	Food Group	Nashik
218	223	228	233	233	235	234	General Index	
233	234	241	241	244	247	247	Food Group	Jalgaon
219	223	229	234	235	237	237	General Index	
226	230	230	230	231	233	235	Food Group	Nanded
242	246	247	252	253	254	255	General Index	
234	237	239	240	242	242	243	Food Group	Aurangabad
223	228	231	236	237	239	238	General Index	
235	233	234	234	235	234	235	Food Group	Kolhapur
221	221	222	226	227	227	228	General Index	
201	212	214	215	212	209	212	Food Group	Akola
205	211	214	223	222	221	221	General Index	

Source—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai

## 22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.3

महाराष्ट्रातील ग्रामीण भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL  
ITEMS FOR RURAL MAHARASHTRA

2012

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2003 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, Tobacco	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing Bedding and Foot wear	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
<b>भार</b>	<b>52.85</b>	<b>2.15</b>	<b>10.67</b>	<b>8.53</b>	<b>25.80</b>	<b>100.00</b>	<b>Weight</b>
जानेवारी	206	214	347	122	166	203	January
फेब्रुवारी	204	212	347	122	158	200	February
मार्च	204	218	347	122	160	201	March
एप्रिल	208	226	353	122	163	205	April
मे	212	229	355	123	163	208	May
जून	213	234	355	124	164	209	June
जुलै	219	239	356	124	166	212	July
ऑगस्ट	225	242	391	125	167	220	August
सप्टेंबर	224	245	391	125	170	220	September
ऑक्टोबर	224	247	393	126	172	221	October
नोव्हेंबर	226	248	395	126	173	222	November
डिसेंबर	224	248	396	126	173	221	December

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

## 22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.4

महाराष्ट्रातील नागरी भागातील निवडक जीवनावश्यक वस्तूंच्या ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक  
 CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR SELECTED ESSENTIAL ITEMS FOR  
 URBAN MAHARASHTRA  
 2012

(आधारभूत वर्ष/Base year : 2003 = 100)

महिना/वर्ष	गट/Group						Month/ Year
	अन्न Food	पान, सुपारी, तंबाखू Pan, Supari, and Tobacco	इंधन व दिवाबत्ती Fuel and Lighting	कापड, बिछाना व पादत्राणे Clothing Bedding and Foot wear	संकीर्ण Miscel- laneous	सर्वसाधारण निर्देशांक General Index	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
<b>भार</b>	<b>45.80</b>	<b>1.54</b>	<b>10.28</b>	<b>7.51</b>	<b>34.87</b>	<b>100.00</b>	<b>Weight</b>
जानेवारी	205	218	316	129	157	194	January
फेब्रुवारी	203	211	316	129	152	191	February
मार्च	206	210	316	129	152	193	March
एप्रिल	212	217	316	130	153	196	April
मे	216	221	317	130	154	198	May
जून	219	223	317	131	156	200	June
जुलै	224	227	317	131	156	203	July
ऑगस्ट	227	229	363	132	158	210	August
सप्टेंबर	226	231	363	132	159	210	September
ऑक्टोबर	226	234	364	133	160	210	October
नोव्हेंबर	228	240	365	133	161	211	November
डिसेंबर	227	242	365	133	162	212	December

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source —Directorate of Economics and Statistics , Government of Maharashtra, Mumbai

---

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

---

---

## 22. किंमत निर्देशांक/PRICE INDICES

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 22.5

महाराष्ट्रातील शेतमजुरांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक  
 CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR AGRICULTURAL  
 LABOURERS IN MAHARASHTRA  
 2012

(आधारभूत शेती वर्ष/Agricultural Base year:1986-87=100)

महिना/वर्ष	अन्न गट निर्देशांक	सर्वसाधारण निर्देशांक	Month /Year
(1)	Food Index	General Index	(1)
भार	64.86	100.00	Weight
जानेवारी	716	690	January
फेब्रुवारी	714	691	February
मार्च	717	694	March
एप्रिल	729	705	April
मे	734	709	May
जून	739	715	June
जुलै	758	730	July
ऑगस्ट	777	745	August
सप्टेंबर	780	749	September
ऑक्टोबर	785	756	October
नोव्हेंबर	792	763	November
डिसेंबर	796	768	December

आधार - लेबर ब्यूरो, भारत सरकार, सिमला

Source — Labour Bureau, Government of India, Simla

## 23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.1

काम करणा-यांचे (शेतीव्यतिरिक्त) औद्योगिक गटांनुसार वर्गीकरण

INDUSTRIAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK (OTHER THAN CULTIVATION)  
(OTHER THAN CULTIVATION) 2001

(हजारत/In thousand)

अनु क्रमांक Serial No.	उद्योग गट (2)	मुख्यतःकाम करणा-यांची संख्या No. of Main Workers			सीमांतिक काम करणा-यांची संख्या No. of Marginal Workers			Industrial division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	पुरुष Males (6)	स्त्रिया Females (7)	एकूण Total (8)	
1.	कृषि, शिकार, वन संवर्धन, मच्छिमारी	459	131	590	66	65	133	Agriculture, hunting,forestry, fishing
2.	खाणकाम व दगडकाम	90	17	107	65	3	10	Mining and quarrying
3.	वस्तुनिर्माण आणि दुरुस्ती							Manufacturing & repairs
	(i) घरगुती उद्योग	482	312	794	72	210	283	Household industry
	(ii) बिगर घरगुती उद्योग	3,799	460	4,252	232	141	373	Other than house- hold industry
4.	वीज, वायू आणि पाणीपुरवठा	192	8	200	7	*	8	Electricity, gas & water supply
5.	बांधकाम	1,199	176	1,372	192	54	245	Construction
6.	घाऊक व किरकोळ व्यापार	2,721	231	2,953	150	59	209	Wholesale & retail Trade
7.	हॉटेल्स व उपाहारगृहे	317	26	343	19	4	22	Hotels & restaurants
8.	परिवहन, साठवण व दळणवळण	1,738	73	1,810	82	6	87	Transport, storage & communication
9.	वित्तीय मध्यस्थीता, स्थावर मालमत्ता भाड्याने देणे व व्यवसाय सेवा	875	171	1,046	32	9	41	Financial inter- mediation,real estate renting & business activities
10.	इतर सेवा	2,368	1,008	3,376	114	120	235	Other services
	<b>एकूण</b>	<b>14,230</b>	<b>2,612</b>	<b>16,843</b>	<b>973</b>	<b>672</b>	<b>1,645</b>	<b>Total</b>

टीप - \* आकडे ५००पेक्षा कमी आहेत / \* Figures are below 500

आधार/Source- भारताची जनगणना,२००१/Census of India, 2001



## 23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.2

शेती करणा-यांव्यतिरिक्त काम करणा-यांचे व्यवसायानुसार वर्गीकरण

OCCUPATIONAL CLASSIFICATION OF PERSONS AT WORK OTHER THAN CULTIVATORS  
1991

(हजारात/In thousand)

अनुक्रमांक Serial No. (1)	व्यवसाय गट (2)	काम करणा-यांची संख्या No. of Workers			Occupational division (2)
		पुरुष Males (3)	स्त्रिया Females (4)	एकूण Total (5)	
1.	धंदेवाईक, तंत्रविशारद आणि तत्सम काम करणारे	907	366	1,273	Professional, technical and related workers
2.	प्रशासकीय, कार्यकारी व व्यवस्थापकीय काम करणारे	449	29	478	Administrative, executive and managerial workers
3.	कारकून व तत्सम काम करणारे	1,266	211	1,477	Clerical and related workers
4.	विक्रेते ..	1,740	204	1,944	Sales workers
5.	सेवा क्षेत्रातील ..	891	224	1,115	Service workers
6.	मत्स्यव्यवसाय करणारे, फासे पारधी, लाकूडतोडे आणि तत्सम काम करणारे	318	77	395	Fishermen, hunters, loggers and related workers
7.	उत्पादन व तत्सम क्षेत्रातील काम करणारे परिवहन सामग्री चालक आणि मजूर	5,198	767	5,965	Production and related workers, transport, equipments, operators and labourers
8.	अवर्गीकृत ..	135	53	188	Workers not classified by occupations
	<b>एकूण ..</b>	<b>10,903</b>	<b>1,932</b>	<b>12,835</b>	<b>Total</b>

आधार - भारताची जनगणना, १९९१, मालिका १४, भाग तीन, बी (सहा)

Source - Census of India. 1991, Series-14, Part III, B (vi).

**23. रोजगार/EMPLOYMENT**

तक्ता क्रमांक/Table No. 23.3

रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन केंद्रांसंबंधित माहिती

**EMPLOYMENT AND SELF-EMPLOYMENT GUIDANCE CENTRE STATISTICS  
2012**

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	माहिती Particulars (3)	Item (2)
1.	नवीन नोंदणी	.. 6,12,318	Number of registrations
2.	नोकरी मिळालेल्यांची संख्या	.. 1,34,271	Number of placements
3.	जाहीर केलेल्या रिकाम्या जागा	.. 2,59,228	Number of vacancies notified
4.	पटावरील अर्जदारांची संख्या	.. 24,04,013	Number of persons on live register

**आधार** - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई*Source*- Directorate of Employment and Self-Employment, Government of Maharashtra, Navi Mumbai

## 23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4

राज्य शासकीय व निम शासकीय कर्मचारी

## STATE GOVERNMENT AND SEMI GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै २००८ रोजी/As on 1st July 2008)

अनु क्रमांक Serial No.	प्रकार	कर्मचा-यांची संख्या/No. of Employees				Category
		राज्य शासकीय		निमशासकीय *		
		State Government	Semi Government *	State Government	Semi Government *	
		एकूण	स्त्रिया	एकूण	स्त्रिया	
(1)	(2)	Total	Female	Total	Female	(2)
1	(अ) श्रेणी-अ	23,253	3,176	6,720	669	(a) Grade-A
	(ब) श्रेणी-ब	48,508	8,941	24,892	4,368	(b) Grade-B
	<b>एकूण (अ+ब)</b>	<b>71,761</b>	<b>12,117</b>	<b>31,612</b>	<b>5,037</b>	<b>Total (a+b)</b>
2	(क) श्रेणी-क	3,35,143	46,018	2,63,391	89,142	(c) Grade-C
	(ड) श्रेणी-ड	1,26,829	18,676	64,869	15,557	(d) Grade-D
	<b>एकूण (क+ड)</b>	<b>4,61,972</b>	<b>64,694</b>	<b>3,28,260</b>	<b>1,01,699</b>	<b>Total (c+d)</b>
	<b>एकूण (अ+ब+क+ड)</b>	<b>5,33,733</b>	<b>76,811</b>	<b>3,59,872</b>	<b>1,06,736</b>	<b>Total (a+b+c+d)</b>
3	इतर (आकस्मिकता निधीतून वेतन मिळणारे, कार्यव्ययी आस्थापनेवरील, अंशकालीन व मानसेवी कर्मचारी)	59,484	24,460	1,60,578	1,44,122	Other (paid from contingencies, work charged personnel, part time and honorary)
	<b>एकूण कर्मचारी</b>	<b>5,93,217</b>	<b>1,01,271</b>	<b>5,20,450</b>	<b>2,50,858</b>	<b>Total staff</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.4 --contd.  
कर्मचारी गणना/EMPLOYEES CENSUS, 2008

अनुक्रमांक Serial No.	वेतन श्रेणी Pay Scale Range	शासकीय कर्मचारी State Government	जिल्हा परिषद Zilla Parishad	नगर परिषद Nagar Parishad	* निमशासकीय * Semi Government
1	2550 Fixed	191	1,975	#	#
2	2500 - 3200	34,734	12,329	#	#
3	2610 - 4000	71,684	16,574	#	#
4	2650 - 4000	5,533	1,815	#	#
5	2750 - 4400	14,194	480	#	#
6	3050 - 4590	57,006	9,997	#	#
7	3200 - 4900	51,524	2,085	#	#
8	4000 - 6000	1,39,976	39,823	#	#
9	4500 - 7000	30,510	1,15,235	#	#
10	5000 - 8000	54,990	67,532	#	#
11	5500 - 9000	21,658	18,762	#	#
12	6500 - 10500	19,361	5,087	#	#
13	7450 - 11500	4,805	113	#	#
14	7500 - 12000	2,408	475	#	#
15	8000 - 13500	13,982	5,662	#	#
16	10000 - 15200	3,481	705	#	#
17	10650 - 15850	1,412	232	#	#
18	12000 - 16500	1,152	57	#	#
19	14300 - 18300	207	4	#	#
20	15100 - 18300	53	1	#	#
21	16400 - 20000	194	0	#	#
22	16400 - 20900	152	0	#	#
23	18400 - 22400	128	0	#	#
24	22400 - 24500	55	0	#	#
25	26000 Fixed	18	0	#	#
26	Other	63,809	1,69,297	#	#
27	No Pay Scale	0	0	#	#
28	As per Fourth pay commission	0	0	#	#
<b>एकूण-Total</b>		5,93,217	4,68,040	52,410	5,20,450

\* जिल्हा परिषद व नगर परिषद कर्मचारी/Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

# वेतन श्रेणीनुसार आकडेवारीचा अहवाल उपलब्ध नाही/Scalewise data not reported.

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Directorate of Economics and statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

**23. रोजगार/EMPLOYMENT**

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.5

श्रेणी व सामाजिक गटानुसार राज्य शासकीय व निमशासकीय कर्मचारी  
GRADE AND SOCIAL GROUPWISE STATE GOVERNMENT AND SEMI-GOVERNMENT EMPLOYEES

(१ जुलै, २००८ रोजी/As on 1st July 2008)

सामाजिक गट	श्रेणी अ Grade A	श्रेणी ब Grade B	श्रेणी क Grade C	श्रेणी ड Grade D	इतर (आकस्मिकता निधीतून पगार मिळणारे, अंशकालीन व मानसेवी इत्यादी) Others (Paid from contin- gencies, parttime, honorary etc.)	एकूण कर्मचारी Total Employees	Social Group
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(1)
<b>शासकीय</b>							<b>Government</b>
मागासवर्गीय ..	12,072	28,784	2,12,692	92,539	41,660	3,87,747	Backward
इतर ..	11,181	19,724	1,22,451	34,290	17,824	2,05,470	others
<b>एकूण ..</b>	<b>23,253</b>	<b>48,508</b>	<b>3,35,143</b>	<b>1,26,829</b>	<b>59,484</b>	<b>5,93,217</b>	<b>Total</b>
<b>निमशासकीय *</b>							<b>Semi-Government *</b>
मागासवर्गीय ..	4,215	16,569	1,74,381	49,873	1,10,032	3,18,181	Backward
इतर ..	2,509	8,323	89,010	15,006	47,842	1,49,859	Others
<b>एकूण ..</b>	<b>6,724</b>	<b>24,892</b>	<b>2,63,391</b>	<b>64,879</b>	<b>1,57,874</b>	<b>4,68,040</b>	<b>Total</b>

\* जिल्हा परिषद व नगरपरिषद कर्मचा-यांची माहिती. / Information of Zilla Parishad and Nagar Parishad Employees.

आधार - अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source — Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

## 23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6

सार्वजनिक क्षेत्रातील रोजगार/EMPLOYMENT IN PUBLIC SECTOR

(मार्च २०१२/March 2012)

अनुक्रमांक Serial No.	जिल्हा	रोजगार (हजारत) Employment (In thousand.)	जिल्हा District
(1)	(2)	(3)	(2)
1	मुंबई शहर	.. 520.89	Mumbai City
2	मुंबई उपनगर	.. 98.95	Mumbai Suburban
3	ठाणे	.. 129.24	Thane
4	रायगड	.. 37.72	Raigad
5	रत्नागिरी	.. 30.56	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग	.. 16.72	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग</b>	.. <b>834.08</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक	.. 88.60	Nashik
8	धुळे	.. 27.00	Dhule
9	नंदुरबार	.. 14.65	Nandurbar
10	जळगाव	.. 71.98	Jalgaon
11	अहमदनगर	.. 51.90	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग</b>	.. <b>254.13</b>	<b>Nashik Division.</b>
12	पुणे	.. 170.10	Pune
13	सातारा	.. 39.47	Satara
14	सांगली	.. 35.95	Sangli
15	सोलापूर	.. 59.33	Solapur
16	कोल्हापूर	.. 55.92	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग</b>	.. <b>360.77</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र</b>	.. <b>1,448.98</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>
17	औरंगाबाद	.. 51.52	Aurangabad
18	जालना	.. 20.97	Jalna34
19	परभणी	.. 26.80	Parbhani
20	हिंगोली	.. 6.64	Hingoli
21	बीड	.. 38.57	Beed
22	नांदेड	.. 41.12	Nanded
23	उस्मानाबाद	.. 23.85	Osmanabad
24	लातूर	.. 31.81	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग</b>	.. <b>241.29</b>	<b>Aurangabad Division</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.6 --contd.

(1)	(2)	(3)	(2)
25	बुलढाणा	.. 35.28	Buldhana
26	अकोला	.. 27.61	Akola
27	वाशिम	.. 6.13	Washim
28	अमरावती	.. 50.54	Amravati
29	यवतमाळ	.. 43.77	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग</b>	<b>.. 163.33</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा	.. 19.36	Wardha
31	नागपूर	.. 155.59	Nagpur
32	भंडारा	.. 19.97	Bhandara
33	गोंदिया	.. 11.01	Gondiya
34	चंद्रपूर	.. 52.01	Chandrapur
35	गडचिरोली	.. 18.28	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग</b>	<b>.. 276.23</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग</b>	<b>.. 439.56</b>	<b>Vidarbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य</b>	<b>.. 2,129.83</b>	<b>Maharashtra State</b>
	केंद्र सरकारी	.. 325.99	Central Government
	राज्य सरकारी	.. 530.24	State Government
	निम केंद्र सरकारी	.. 403.93	Quasi Central Government
	निम राज्य सरकारी	.. 222.52	Quasi State Government
	स्थानिक संस्था	.. 647.16	Local Bodies

आधार - रोजगार व स्वयंरोजगार संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, नवी मुंबई

Source— Directorate of Employment and Self-Employment, Government of Maharashtra, Navi Mumbai

## 23. रोजगार/EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.7

दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियमाखाली नोंदलेल्या संस्थांतील रोजगार

## EMPLOYMENT UNDER SHOPS AND COMMERCIAL ESTABLISHMENT ACT

अनुक्रमांक Serial No.	व्यापारी संस्थांचे प्रकार (2)	माहिती/Particulars		Type of Establishment (2)
		2011 (3)	2012 (4)	
	अधिनियम लागू असलेल्या स्थानिक स्वराज्य संस्थांची संख्या	241	241	No. of local bodies to which the Act is applicable
1	दुकाने			<i>Shops—</i>
	(अ) दुकानांची संख्या	4,40,970	4,60,510	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	10,08,284	10,83,930	(b) Persons employed
2	व्यापारी संस्था			<i>Commercial Establishments—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	5,01,553	5,52,017	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	27,79,938	30,32,780	(b) Persons employed
3	हॉटेल इत्यादी			<i>Hotels etc—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	77,394	80,714	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	3,65,428	3,87,140	(b) Persons employed
4	चित्रपटगृहे			<i>Theatres—</i>
	(अ) संस्थांची संख्या	1,952	2,017	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	13,053	13,582	(b) Persons employed
	<b>एकूण</b>			<b>Total</b>
	(अ) संस्थांची संख्या	28,79,956	30,65,057	(a) Establishments
	(ब) त्यांतील कामगारांची संख्या	41,66,703	45,17,432	(b) Persons employed
	(क) कामगार नसलेल्या संस्थांची संख्या	18,58,087	12,25,876	(c) Establishments having no employees

**टीप** - वरील माहिती १९४८ च्या दुकान व व्यापारी संस्था कायद्याखाली (दुकाने व व्यापारी संस्था अधिनियम, १९४८) नोंदलेल्या संस्थासंबंधीची आहे.

*Note*—The above information relates to the establishments registered under the Shops and Establishments Act, 1948

**आधार** - कामगार आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

*Source*—Office of the Commissioner of Labour, Government of Maharashtra, Mumbai



## 23. रोजगार/ EMPLOYMENT

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 23.8

महाराष्ट्र राज्यात महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजनेखाली

घेण्यात आलेली प्रकारानुसार कामे व त्यांवरील खर्च

CATEGORYWISE NUMBER OF WORKS AND EXPENDITURE INCURRED THEREON

UNDER THE MAHARMA GANDHI NATIONAL RURAL EMPLOYMENT

GUARANTEE SCHEME IN MAHARASHTRA STATE

2011-12

(₹ लाखात/₹ in lakh)

कामाचा प्रकार	पूर्ण झालेल्या कामांची संख्या Number of completed works	वर्षात झालेला खर्च Expenditure incurred during the year	Category of work
(1)	(2)	(3)	(1)
(1) ग्रामीण बारमाही जोड रस्ते	644	594.46	Rural Connectivity
(2) पूरनियंत्रण व पूर संरक्षण	17	44.98	Flood Control and Protection
(3) जलसंधारण व जलसंवर्धन / जलभरणा	3,018	1,416.79	Water Conservation and Water Harvesting
(4) दुष्काळ प्रतिबंधक काम	548	37.71	Drought Proofing
(5) लघु व सूक्ष्म जलसिंचन	15	8.55	Micro Irrigation Works
(6) अनुसूचित जाती/जमाती व नवीन भूधारकांना सिंचन सुविधा	192	104.50	Provision of Irrigation facility to SC/ST Land Owners
(7) पारंपारिक जलस्रोतांचे नुतनीकरण	1,068	271.74	Renovation of Tradi- tional Water Bodies
(8) भूविकास/शेतीविकास	801	125.93	Land Development
(9) राजीव गांधी सेवा केंद्र	0	0	Rajiv Gandhi Seva Kendra
(10) इतर कामे	130	22.78	Other works
<b>एकूण . .</b>	<b>6,433</b>	<b>2,627.44</b>	<b>Total</b>

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai

## 24. छापखाने व प्रकाशने /PRESSES AND PUBLICATIONS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 24.1

छापखाने, वर्तमानपत्रे, पुस्तके आणि नियतकालिके

PRINTING PRESSES, NEWSPAPERS, BOOKS AND PERIODICALS  
2012

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	तपशील Particulars (3)	Item (2)
1	छापखान्यांची संख्या	... 1,728	<b>Number of printing presses</b>
2	वर्तमानपत्रे	... 5,404	<b>Newspapers—</b>
	(अ) दैनिके	... 769	(a) Dailies
	(ब) साप्ताहिके (आठवडयातून दोनदा व तीनदा निघणारी धरून)	... 3,074	(b) Weeklies (including bi-weeklies and tri-weeklies)
	(क) पाक्षिके	... 273	(c) Fortnightlies
	(ड) मासिके (द्वैमासिके धरून)	... 935	(d) Monthlies (including bi-monthlies).
	(इ) त्रैमासिके (चौमासिके धरून)	... 251	(e) Quarterlies (including four monthlies)
	(फ) वार्षिके (षण्मासिके धरून)	... 102	(f) Annuals (including six monthlies)
3	पुस्तके	... 728	<b>Books</b>

टीप - आकडे अस्थायी आहेत.

Note—Figures are provisional.

आधार - अधिपरीक्षक, पुस्तके व प्रकाशने, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source—Examiner of Books and Publications, Government of Maharashtra, Mumbai

---

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 25.1

---

---

**25.** वार्षिक योजना  
तक्ता क्रमांक  
महाराष्ट्राची अकरावी पंचवार्षिक योजना-वर्षनिहाय व  
**ELEVENTH FIVE YEAR PLAN—YEARWISE AND**  
(रुपये कोटीत/

अनु क्रमांक Serial No.	विकासाचे शीर्ष / उप-शीर्ष	प्रस्तावित नियत व्यय अकरावी पंचवार्षिक योजना (२००७-२०१२) Projected outlay XI <sup>th</sup> Five Year Plan (2007-2012)	वार्षिक योजना २००९-१० Annual Plan 2009-10	
			मान्य नियत व्यय Approved Outlay	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expenditure
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1	कृषी व संलग्न सेवा	11,149.67	2,382.50	2,001.38
2	ग्राम विकास	5,259.15	1,366.69	783.94
3	विशेष क्षेत्र विकास कार्यक्रम	1,267.88	1,020.35	164.31
4	पाटबंधारे व पूरनियंत्रण	31,832.96	8,023.00	7,183.11
5	विद्युत विकास	10,327.42	2,456.28	2,279.38
6	उद्योग व खनिजे	1,176.70	158.01	156.14
7	वाहतूक व दळणवळण	17,288.40	4,277.19	3,907.97
8	वैज्ञानिक, तंत्रज्ञान व पर्यावरण	93.48	36.20	10.73
9	सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	2,377.72	512.60	566.53
10	सामाजिक व सामूहिक सेवा	2,377.72	13,258.76	10,267.83
11	सामान्य सेवा	2,888.58	867.39	409.34
12	इतर कार्यक्रम	1,290.09	0.00	0.00
<b>एकूण</b>		<b>1,27,535.33</b>	<b>34,358.96</b>	<b>27,730.59</b>

आधार - नियोजन विभाग, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

## ANNUAL PLANS

TABLE No. 25.1

उप-क्षेत्र निहाय नियत व्यय आणि खर्च

## SUB-SECTORWISE OUTLAY AND EXPENDITURE OF MAHARASHTRA

Rs. in crore)

वार्षिक योजना २०१०-११ Annual Plan 2010-11		वार्षिक योजना २०११-१२ Annual Plan 2011-12		Head/ Sub-head of Development
मान्य नियत व्यय Approved Outlay (6)	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expen- diture (7)	मान्य नियत व्यय Approved Outlay (8)	प्रत्यक्ष खर्च Actual Expen- diture (9)	
2,441.27	2,401.95	2,827.16	2,840.64	Agriculture and allied services
1,360.18	755.68	1,141.54	1,521.70	Rural development
290.91	204.46	185.48	138.31	Special area develop- ment programme
8,279.95	8,663.71	7,577.17	6,819.92	Irrigation and flood control
2,740.92	2,314.33	2,996.36	2,301.48	Power development
222.94	192.23	302.35	240.22	Industry and minerals
4,222.91	3,565.86	4,625.49	4,789.82	Transport and communications
22.70	10.27	28.50	18.67	Science, technology & enviroment
560.43	524.24	738.88	675.71	General economic services
16,673.75	13350.99	19,298.85	17,090.28	Social and commu- nity services
1099.03	569.43	1,409.87	1,126.65	General services
1.00	23.63	368.35	144.53	Other progrommes
<b>37,916.00</b>	<b>32,576.78</b>	<b>41,500.00</b>	<b>37,707.94</b>	<b>Total</b>

Source — Planning Department, Government of Maharashtra, Mumbai

## 26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1

राज्याची महसुली जमा/REVENUE RECEIPTS OF THE STATE

(₹ कोटीत/₹ crore)

महसुलाची शीर्षे	प्रत्यक्ष Actuals 2010-11	सुधारित Revised Estimates 2011-12	अंदाज Budget Estimates 2012-13	अर्थसंकल्प Heads of Revenue
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
<b>(I) कर महसूल -</b>				<b>(I) Tax Revenue—</b>
<b>(ए) उत्पन्न व खर्च यांवरील कर -</b>				<b>(a) Taxes on Income and Expenditure -</b>
0020 निगम कर	4463.39	5167.66	5746.75	Corporation Tax
0021 निगम करांव्यतिरिक्त इतर उत्पन्नावरील कर	2358.66	2723.41	3109.18	Taxes on Income other than Corporation Tax
0022 कृषि उत्पन्नावरील कर	0.00	0.00	0.00	Taxes on Agricultural Income
0028 उत्पन्न व खर्च यांवरील इतर कर	1686.20	1700.00	1870.00	Other Taxes on Income and Expenditure
<b>एकूण (ए)</b>	<b>8508.25</b>	<b>9591.07</b>	<b>10725.93</b>	<b>Total—(a)</b>
<b>(बी) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील कर -</b>				<b>(b) Taxes on Property and Capital Transactions -</b>
0029 जमीन महसूल	1094.98	1564.74	1600.86	Land Revenue
0030 मुद्रांक व नोंदणी फी	13515.99	14000.88	15730.00	Stamps and Registration Fees
0031 संपदा शुल्क	0.00	0.00	0.00	Estate Duty
0032 संपत्ती कर	9.15	18.04	20.57	Taxes on Wealth
0035 शेत जमिनीव्यतिरिक्त इतर स्थावर मालमत्तेवरील कर	0.00	0.00	0.00	Taxes on Immovable Property other than Agricultural Land
<b>एकूण (बी)</b>	<b>14620.12</b>	<b>15583.66</b>	<b>17351.43</b>	<b>Total—(b)</b>
<b>(सी) विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील कर -</b>				<b>(c) Taxes on Commodities and Services -</b>
0037 शुल्क	1996.80	2316.59	2359.81	Customs
0038 संघ उत्पादन शुल्क	1452.60	1516.57	1958.33	Union Excise Duties
0039 राज्य उत्पादन शुल्क	5961.85	8500.00	9450.00	State Excise Duties
0040 विक्रीकर	42482.72	50000.00	53361.68	Sales Tax

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
0041 वाहनांवरील कर	3532.90	4000.00	4200.00	Taxes on Vehicles
0042 माल व उतारू यांवरील कर	599.88	893.67	893.67	Taxes on Goods and Passengers
0043 विजेवरील कर व शुल्क	4730.26	4410.37	4809.93	Taxes and Duties on Electricity
0044 सेवा कर	1138.66	1561.35	2033.82	Service Tax
0045 विक्रेय वस्तू व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	1422.84	1375.23	1378.68	Other Taxes and Duties on Commodities and Services
<b>एकूण (सी)</b>	<b>63318.51</b>	<b>74573.78</b>	<b>80945.92</b>	<b>Total—(c)</b>
<b>एकूण (I)</b>	<b>86446.88</b>	<b>99748.51</b>	<b>109023.28</b>	<b>Total—(I)</b>
<b>(II) करांव्यतिरिक्त महसूल - (ए) इतर आर्थिक सेवा -</b>				<b>(II) Non-Tax Revenue - (a) Other Fiscal Services-</b>
0047 इतर आर्थिक सेवा	0.09	0.00	0.00	Other Fiscal Services
<b>एकूण (ए)</b>	<b>0.09</b>	<b>0.00</b>	<b>0.00</b>	<b>Total—(a)</b>
<b>(बी) व्याजाच्या जमा रकमा, लाभांश व नफा -</b>				<b>(b) Interest receipts, Dividends and Profits-</b>
0049 व्याजाच्या जमा रकमा	1421.70	1806.26	1325.79	Interest Receipts
0050 लाभांश व नफा	44.83	83.08	86.61	Dividends and profits
<b>एकूण (बी)</b>	<b>1466.53</b>	<b>1889.34</b>	<b>1412.40</b>	<b>Total—(b)</b>
<b>(सी) करांव्यतिरिक्त इतर महसूल -</b>				<b>(c) Other Non-Tax revenue-</b>
<b>(i) सर्वसाधारण सेवा</b>				<b>(i) General Services</b>
0051 लोकसेवा आयोग	11.59	17.71	20.17	Public Service Commission
0055 पोलीस	191.99	397.33	401.51	Police
0056 तुरुंग	9.29	20.67	27.73	Jails
0057 पुरवठा व विनियोग	0.04	0.06	0.06	Supplies and disposals
0058 लेखनसामग्री व मुद्रण	24.90	24.85	28.23	Stationery and printing
0059 सार्वजनिक बांधकामे	166.38	165.61	175.55	Public works
0070 इतर प्रशासनिक सेवा	626.94	568.53	574.45	Other administrative services
0071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ यांच्या संबंधातील अंशदानाच्या व वसुलीच्या रकमा	56.47	65.96	69.25	Contributions and Recoveries towards pension and other retirement benefits

तत्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
0075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	634.22	317.23	396.14	Miscellaneous general services
<b>एकूण (i)</b>	<b>1721.82</b>	<b>1577.95</b>	<b>1693.09</b>	<b>Total—(i)</b>
<b>(ii) सामाजिक सेवा -</b>				<b>(ii) Social Services—</b>
0202 शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती	210.57	187.37	187.37	Education, sports, art and culture
0210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	173.04	237.75	251.41	Medical and public health
0211 कुटुंब कल्याण	18.28	27.39	29.03	Family welfare
0215 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	19.01	16.50	16.09	Water supply & sanitation
0216 गृहनिर्माण	28.79	36.77	38.98	Housing
0217 नगरविकास	197.75	541.32	1481.10	Urban development
0220 माहिती व प्रसिध्दी	4.08	2.89	2.99	Information & publicity
0230 कामगार व सेवायोजन	76.49	65.01	65.26	Labour & employment
0235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	56.98	118.63	121.87	Social security & welfare
0250 इतर सामाजिक सेवा	99.87	173.10	176.37	Other social services
<b>एकूण (ii)</b>	<b>884.86</b>	<b>1406.73</b>	<b>2370.47</b>	<b>Total—(ii)</b>
<b>(iii) आर्थिक सेवा -</b>				<b>(iii) Economic Services—</b>
0401 पीकसंवर्धन	75.81	58.46	59.68	Crop Husbandry
0403 पशुसंवर्धन	16.63	36.92	37.34	Animal Husbandry
0404 दुग्धव्यवसाय विकास	341.64	421.51	448.71	Dairy Development
0405 मत्स्यव्यवसाय	8.02	16.44	17.41	Fisheries
0406 वनीकरण व वन्यजीवन	238.87	303.13	316.16	Forestry and wild life
0408 अन्न साठवण व वखार	7.88	6.49	7.82	Food Storage & War housing
0425 सहकार	77.88	116.12	123.22	Co-operation
0435 कृषीविषयक इतर कार्यक्रम	3.02	4.78	5.17	Other Agricultural Programmes
0506 जमीन सुधारणा	43.57	39.17	36.88	Land Reforms
0515 इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	119.57	105.15	111.46	Other Rural Development Programmes
0551 डोंगराळ प्रदेश	1.08	0.52	0.55	Hilly Areas
0700 मोठे पाटबंधारे	544.15	575.22	683.21	Major Irrigation
0701 मध्यम पाटबंधारे	185.39	160.06	226.00	Medium Irrigation
0702 लहान पाटबंधारे	56.87	72.58	66.81	Minor Irrigation
0801 वीज	485.42	811.11	780.00	Power



तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.1—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	
0802	पेट्रोलियम	0.05	0.00	0.00	Petroleum
0810	ऊर्जेची अपारंपारिक साधने	0.02	0.44	0.13	Non-conventional Sources of Energy
0851	ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	2.27	3.37	3.97	Village and Small Industries
0852	उद्योग	0.33	3.60	1.20	Industries
0853	अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	1841.19	2243.55	2405.71	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
0875	इतर उद्योग	0.23	0.13	0.13	Other Industries
1001	भारतीय रेल्वे	0.09	0.00	0.00	Indian Railways
1051	बंदरे व दीपगृहे	0.00	0.00	0.00	Ports and Light Houses
1454	रस्ते व पूल	10.72	6.88	6.88	Roads and Bridges
1056	अंतर्देशीय जल परिवहन	0.00	0.00	0.00	Inland Water Transport
1452	पर्यटन	2.61	0.00	0.00	Tourism
1475	इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	88.44	43.59	71.67	Other General Economic Services
	<b>एकूण (iii)</b>	<b>4151.75</b>	<b>5029.22</b>	<b>5410.21</b>	<b>Total—(iii)</b>
	<b>एकूण (सी)</b>	<b>6758.43</b>	<b>8013.90</b>	<b>9473.77</b>	<b>Total—(c)</b>
	<b>एकूण (II)</b>	<b>8225.05</b>	<b>9903.24</b>	<b>10886.17</b>	<b>Total—(II)</b>
<b>(III)</b>	<b>सहायक अनुदाने व अंशदाने -</b>				<b>(III) Grants-in-aid and Contributions—</b>
1601	केंद्र सरकारकडून सहायक अनुदाने	11195.89	15661.06	16802.25	Grant-in-aid from Central Government
1603	केंद्रीय उत्पादन शुल्कातील राज्यांचा हिस्सा	0.00	0.00	0.00	State share of Union Excise Duties
	<b>एकूण (III)</b>	<b>11195.89</b>	<b>15661.06</b>	<b>16802.25</b>	<b>Total—(III)</b>
	<b>एकूण - महसुली जमा (I+II+III)</b>	<b>105867.82</b>	<b>125312.81</b>	<b>136711.70</b>	<b>Total— Revenue Receipts (I+II+III)</b>

आधार - महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१२-१३

Source— Maharashtra State Budget Publications, 2012-13

## 26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2

महसुली लेख्यावरील खर्च/EXPENDITURE ON REVENUE ACCOUNT

(₹ कोटीत/₹ crore)

खर्चाची शीर्ष	प्रत्यक्ष Actuals 2010-11	सुधारित Revised Estimates 2011-12	अंदाज अर्थसंकल्प Budget Estimates 2012-13	Heads of Expenditure (1)
(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
<b>(I) सर्वसाधारण सेवा</b>				<b>(I) General Services—</b>
<b>(अ) राज्याची अंगे -</b>				<b>(a) Organs of State—</b>
2011 संसद/राज्य/संघ राज्यक्षेत्र विधानमंडळे	100.23	133.37	128.10	Parliament/State/ Union Territory Legislatures
2012 राष्ट्रपती/उप राष्ट्रपती/ राज्यपाल/ संघ राज्य क्षेत्रांचे प्रशासक	8.46	10.6	9.92	President/Vice-president/ Governor/Administrator of Union Territories
2013 मंत्रिपरिषद	8.85	14.25	14.15	Council of Ministers
2014 न्यायदान	859.01	1161.50	1219.76	Administration of Justice
2015 निवडणुका	111.27	117.80	104.51	Elections
<b>एकूण (अ)</b>	<b>1087.82</b>	<b>1437.52</b>	<b>1476.44</b>	<b>Total—(a)</b>
<b>(ब) आर्थिक सेवा</b>				<b>(b) Fiscal Services—</b>
(i) 2020 उत्पन्न व खर्च यांवरील करांची वसुली	15.42	19.52	22.14	(i) Collection of Taxes on Income and Expenditure
<b>एकूण (i)</b>	<b>15.42</b>	<b>19.52</b>	<b>22.14</b>	<b>Total—(i)</b>
(ii) मालमत्ता व भांडवली व्यवहार यांवरील करांची वसुली				(ii) Collection of Taxes on Property and Capital Transactions—
2029 जमीन महसूल	202.07	330.34	394.22	Land Revenue
2030 मुद्रांक व नोंदणी	147.82	169.02	176.55	Stamps and Registration
<b>एकूण (ii)</b>	<b>349.89</b>	<b>499.36</b>	<b>570.77</b>	<b>Total—(ii)</b>
(iii) विक्रेय वस्तू सेवा यांवरील करांची वसुली -				(iii) Collection of Taxes on Commodities and Services—
2039 राज्य उत्पादन शुल्क	62.73	152.75	202.22	State Excise Duty
2040 विक्रीकर	300.28	371.76	396.07	Sales Tax
2041 वाहनांवरील कर	536.28	724.76	928.80	Taxes on Vehicles

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
2045 विक्रेय वस्तु व सेवा यांवरील इतर कर व शुल्क	44.09	48.35	57.03	Other Commodities & Taxes and Duties on Services
<b>एकूण (iii)</b>	<b>943.38</b>	<b>1297.62</b>	<b>1583.12</b>	<b>Total—(iii)</b>
(iv) इतर आर्थिक सेवा				(iv) Other Fiscal Services
2047 इतर आर्थिक सेवा	3.70	4.37	5.32	Other Fiscal Services
<b>एकूण (iv)</b>	<b>3.70</b>	<b>4.37</b>	<b>5.32</b>	<b>Total—(iv)</b>
<b>एकूण (बी)</b>	<b>1312.39</b>	<b>1820.87</b>	<b>2181.35</b>	<b>Total—(b)</b>
(सी) व्याज प्रदान व ऋणसेवा -				(c) Interest payment and servicing of debts —
2048 ऋण कमी करणे किंवा ऋणप्रतिबंधन यांसाठी विनियोजन	901.00	1008.00	1244.00	Appropriation for reduction or avoidance of debts
2049 व्याज प्रदान	15647.97	17310.97	18522.78	Interest payments
<b>एकूण (सी)</b>	<b>16548.97</b>	<b>18318.97</b>	<b>19766.78</b>	<b>Total—(c)</b>
(डी) प्रशासकीय सेवा -				(d) Administrative services—
2051 लोकसेवा आयोग	17.38	20.81	23.91	Public service commission
2052 सचिवालय सर्वसाधारण सेवा	181.76	267.67	307.05	Secretariate General Services
2053 जिल्हा प्रशासन	2474.96	3414.37	3498.67	District Administration
2054 कोषागार व लेखा प्रशासन	158.41	198.12	202.27	Treasury and Account's Administration
2055 पोलीस	5704.29	6501.57	7592.50	Police
2056 तुरुंग	127.61	169.81	182.26	Jails
2057 पुरवठा व विनियोग	1.27	1.46	1.60	Supplies and Disposals
2058 लेखनसामग्री व मुद्रण	119.01	120.15	126.70	Stationary and Printing
2059 सार्वजनिक बांधकामे	831.85	729.94	791.36	Public Works
2070 इतर प्रशासनिक सेवा	181.75	247.42	1971.46	Other Administrative Services
<b>एकूण (डी)</b>	<b>9798.29</b>	<b>11671.32</b>	<b>14697.98</b>	<b>Total—(d)</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(इ) निवृत्तिवेतने व संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा -				(e) <i>Pensions and Miscellaneous General Services—</i>
2071 निवृत्तिवेतने व इतर सेवानिवृत्ति लाभ	8883.97	9819.28	10845.37	Pension and Other Retirement benefits
2075 संकीर्ण सर्वसाधारण सेवा	72.78	87.21	589.54	Miscellaneous General Services
<b>एकूण (इ)</b>	<b>8956.75</b>	<b>9906.49</b>	<b>11434.91</b>	<b>Total—(e)</b>
<b>एकूण (I)</b>	<b>37704.22</b>	<b>43155.17</b>	<b>49557.26</b>	<b>Total—(I)</b>
<b>(II) सामाजिक सेवा -</b>				<b>(II) Social Services—</b>
(ए) शिक्षण, क्रीडा, कला व संस्कृती -				(a) <i>Education, Sports, Art and Culture</i>
2202 सर्वसाधारण शिक्षण	25584.65	28447.79	31569.35	General Education
2203 तांत्रिक शिक्षण	910.61	1196.70	1225.09	Technical Education
2204 क्रीडा व युवक सेवा	235.22	318.40	315.16	Sports and Youth Services
2205 कला व संस्कृती	212.99	240.72	293.51	Art and Culture
<b>एकूण (ए)</b>	<b>26943.47</b>	<b>30203.61</b>	<b>33403.11</b>	<b>Total—(a)</b>
(बी) आरोग्य व कुटुंब कल्याण -				(b) <i>Health and Family Welfare—</i>
2210 वैद्यकीय सेवा व सार्वजनिक आरोग्य	3984.17	4759.91	5501.11	Medical and Public Health
2211 कुटुंब कल्याण	490.24	546.59	668.07	Family Welfare
<b>एकूण (बी)</b>	<b>4474.41</b>	<b>5306.50</b>	<b>6169.18</b>	<b>Total—(b)</b>
(सी) पाणीपुरवठा, स्वच्छता, गृहनिर्माण व नगरविकास -				(c) <i>Water Supply, Sanitation, Housing and Urban Development—</i>
2215 पाणीपुरवठा व स्वच्छता	922.45	1076.65	1192.15	Water Supply and Sanitation
2216 गृहनिर्माण	1864.50	2160.87	2504.69	Housing
2217 नगरविकास	3722.45	4795.78	5711.81	Urban Development
<b>एकूण (सी)</b>	<b>6509.40</b>	<b>8033.30</b>	<b>9408.65</b>	<b>Total—(c)</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.2 -Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(1)
(डी) माहिती व ध्वनिप्रसारण				(d) Information and Broadcasting—
2220 माहिती व प्रसिध्दी	46.74	49.23	52.45	Information and Publicity
<b>एकूण (डी)</b>	<b>46.74</b>	<b>49.23</b>	<b>52.45</b>	<b>Total—(d)</b>
(इ) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण-				(e) Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes—
2225 अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती व इतर मागासवर्गीयांचे कल्याण	4517.92	5784.02	6413.76	Welfare of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and Other Backward Classes
<b>एकूण (इ)</b>	<b>4517.92</b>	<b>5784.02</b>	<b>6413.76</b>	<b>Total—(e)</b>
(एफ) कामगार व कामगार कल्याण -				(f) Labour and Labour Welfare—
2230 कामगार व सेवायोजन	646.08	802.98	803.51	Labour and Employment
<b>एकूण (एफ)</b>	<b>646.08</b>	<b>802.98</b>	<b>803.51</b>	<b>Total—(f)</b>
(जी) समाजकल्याण आणि पोषण आहार -				(g) Social Welfare and Nutrition—
2235 सामाजिक सुरक्षा व कल्याण	2155.19	2350.67	2450.37	Social Security and Welfare
2236 पोषण आहार	1929.30	2426.46	2664.95	Nutrition
2245 नैसर्गिक आपत्तीच्या निवारणासाठी सहाय्य	991.68	2242.46	553.06	Relief on account of natural calamities
<b>एकूण (जी)</b>	<b>5076.17</b>	<b>7019.59</b>	<b>5668.38</b>	<b>Total—(g)</b>
(एच) इतर				(h) Others—
2250 इतर सामाजिक सेवा	-0.97	2.21	2.32	Other Social Services
2251 सचिवालय सामाजिक सेवा	68.84	81.14	85.49	Secretariat- Social Services
<b>एकूण (एच)</b>	<b>67.87</b>	<b>83.35</b>	<b>87.81</b>	<b>Total—(h)</b>
<b>एकूण (II)</b>	<b>48282.06</b>	<b>57282.58</b>	<b>62006.85</b>	<b>Total—(II)</b>

तत्का क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)	
<b>(III) आर्थिक सेवा</b>				<b>(III) Economic Services—</b>	
<i>(ए) कृषी व संलग्न कार्यक्रम -</i>				<i>(a) Agriculture and Allied Services—</i>	
2401	पौक संवर्धन	1836.12	2301.29	2595.01	Crop Husbandry
2402	मृदू व जल संधारण	31.39	30.54	34.66	Soil and Water Conservatio
2403	पशुसंवर्धन	541.66	705.03	826.93	Animal Husbandry
2404	दुग्धव्यवसाय विकास	515.36	544.75	547.90	Dairy Development
2405	मत्स्यव्यवसाय	108.48	112.49	119.53	Fisheries
2406	वनीकरण व वन्यजीवन	910.28	1128.01	1192.54	Forestry and Wild Life
2408	अन्न, साठवण व वखार	147.13	71.12	169.63	Food, Storage & Warehousing
2415	कृषीविषयक संशोधन व शिक्षण	559.08	690.24	635.33	Agricultural Research and Education
2425	सहकार	986.94	942.20	712.30	Co-operation
2435	इतर कृषिविषयक कार्यक्रम	0.00	48.45	106.06	Other Agricultural Programmes
<b>एकूण (ए)</b>		<b>5636.44</b>	<b>6574.12</b>	<b>6939.89</b>	<b>Total—(a)</b>
<i>(बी) ग्रामविकास -</i>				<i>(b) Rural Development—</i>	
2501	ग्रामविकासासाठी विशेष कार्यक्रम	124.02	159.46	188.04	Special Programmes for Rural development
2505	ग्रामीण रोजगार	958.70	898.18	948.59	Rural Employment
2506	जमीन सुधारणा	0.00	0.00	0.00	Land Reforms
2515	इतर ग्रामविकास कार्यक्रम	1160.33	1698.96	1831.60	Other Rural Development Programmes
<b>एकूण (बी)</b>		<b>2243.04</b>	<b>2756.61</b>	<b>2968.23</b>	<b>Total—(b)</b>
<i>(सी) विशेष क्षेत्र कार्यक्रम</i>				<i>(c) Special Areas Programmes—</i>	
2551	डोंगराळ प्रदेश	58.69	44.21	44.28	Hilly Areas
<b>एकूण (सी)</b>		<b>58.69</b>	<b>44.21</b>	<b>44.28</b>	<b>Total—(c)</b>
<i>(डी) पाटबंधारे व पूर नियंत्रण -</i>				<i>(d) Irrigation and Flood Control—</i>	
2701	मोठे व मध्यम पाटबंधारे	1742.87	1876.02	1853.71	Major and Medium Irrigation
2702	लहान पाटबंधारे	747.60	868.65	911.22	Minor Irrigation
2705	लाभक्षेत्र विकास	19.44	23.28	25.13	Command Areas Development
2711	पूर नियंत्रण व जलनिःसारण	12.55	41.99	70.80	Flood Control and Drainage
<b>एकूण (डी)</b>		<b>2522.46</b>	<b>2809.94</b>	<b>2860.86</b>	<b>Total—(d)</b>

तत्का क्रमांक/TABLE No. 26.2 —contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(इ) ऊर्जा				(e) Energy—
2801 वीज	3566.47	5470.34	3609.18	Power
2810 ऊर्जेची अपारंपारिक साधने	52.56	110.10	99.62	Non-conventional Sources of Energy
<b>एकूण (इ)</b>	<b>3619.03</b>	<b>5580.44</b>	<b>3708.80</b>	<b>Total—(e)</b>
(एफ) उद्योग व खनिज -				(f) Industry and Minerals—
2851 ग्रामोद्योग व लघुउद्योग	95.99	107.98	159.43	Village and Small Industries
2852 उद्योग	762.08	2448.57	1502.47	Industries
2853 अलोहयुक्त खाणकाम व धातुशास्त्रीय उद्योग	12.41	109.06	188.66	Non-ferrous Mining and Metallurgical Industries
<b>एकूण (एफ)</b>	<b>870.48</b>	<b>2665.61</b>	<b>1850.56</b>	<b>Total—(f)</b>
(जी) वाहतूक				(g) Transport —
3001 भारतीय रेल्वे-धोरणनिश्चिती, संचालन संशोधन व इतर संकीर्ण संघटना	31.31	42.57	100.08	Indian Railways-Policy formulation Direction, Research and Miscellaneous Organisation
3051 बंदरे व दीपगृहे	46.99	92.35	36.49	Ports and Light Houses
3053 नागरी विमान चालन	72.61	383.54	244.06	Civil Aviation
3054 मार्ग व पूल	3264.86	3595.54	3853.06	Roads and Bridges
3055 मार्ग परिवहन	0.03	4.35	0.10	Road Transport
3056 अंतर्देशीय जल परिवहन	2.23	3.92	3.77	Inland Water Transport
<b>एकूण (जी)</b>	<b>3418.03</b>	<b>4122.27</b>	<b>4237.56</b>	<b>Total—(g)</b>
(आय) विज्ञान, तंत्रशास्त्र व पर्यावरण -				(i) Science, Technology and Environment —
3402 अवकाश संशोधन	0.07	0.40	0.47	Space Research
3425 इतर वैज्ञानिक संशोधन	4.00	4.74	5.00	Other Scientific Research
3435 पारिस्थितीकी व पर्यावरण	56.88	68.52	73.72	Ecology and Environment
<b>एकूण (आय)</b>	<b>60.95</b>	<b>73.66</b>	<b>79.19</b>	<b>Total—(i)</b>

तक्का क्रमांक/TABLE No. 26.2—contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
(जे) सर्वसाधारण आर्थिक सेवा -				(j) General Economic Services—
3451 सचिवालय आर्थिक सेवा	409.50	594.58	629.22	Secretariat-Economic Services
3452 पर्यटन	391.54	428.25	465.34	Tourism
3454 जनगणना, सर्वेक्षण व सांख्यिकी	26.29	158.01	112.00	Census, Survey and Statistics
3456 नागरी पुरवठा	0.03	0.00	0.00	Civil Supplies
3475 इतर सर्वसाधारण आर्थिक सेवा	28.89	31.72	31.99	Other General Economic Services
<b>एकूण (जे)</b>	<b>856.25</b>	<b>1212.56</b>	<b>1238.55</b>	<b>Total—(j)</b>
<b>एकूण (III)</b>	<b>19285.37</b>	<b>25839.42</b>	<b>23927.92</b>	<b>Total—(III)</b>
(IV) सहायक अनुदाने व अंशदाने -				(IV) Grants-in-aid and Contributions—
3604 स्थानिक संस्था व पंचायत राज्य संस्था यांना नुकसानभरपाईच्या व अभिहस्तांकित रकमा देणे	928.82	1094.34	1067.18	Compensation and Assignments to Local Bodies and Panchayati Raj Institutions
3606 साह्यकारी साहित्य व साधनसामग्री	258.91	0.00	0.00	Aid Materials and Equipments
<b>एकूण (IV)</b>	<b>1187.73</b>	<b>1094.34</b>	<b>1067.18</b>	<b>Total—(IV)</b>
<b>एकूण - महसुली लेख्यावरील खर्च</b>	<b>106459.38</b>	<b>127371.51</b>	<b>136559.21</b>	<b>Total—Expenditure on Revenue Account</b>

आधार — महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१२-१३

Source — Maharashtra State Budget Publications, 2012-13



## 26. राज्य वित्त/STATE FINANCE

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 26.3

राज्याच्या अर्थसंकल्पाचे पृथःकरण /ANALYSIS OF STATE GOVERNMENT BUDGET

(₹ कोटीत/₹ crore)

बाब	प्रत्यक्ष Actuals 2010-11	सुधारित Revised Estimates 2011-12	अंदाज Budget Estimates 2012-13	अर्थसंकल्प Budget	Item
(1)	(2)	(3)	(4)		(1)
<b>एक - महसुली लेखाशीर्षाखालील जमा -</b>					<b>I - Receipts on Revenue Account—</b>
(अ) कर महसूल	86446.88	99748.51	109023.28		(a) Tax Revenue
(ब) करंव्यतिरिक्त महसूल	19420.94	25564.30	27688.42		(b) Non-Tax Revenue
<b>एकूण (एक)</b>	<b>105867.82</b>	<b>125312.81</b>	<b>136711.70</b>		<b>Total—(I)</b>
<b>दोन - भांडवली लेखावरील जमा</b>	<b>23739.10</b>	<b>27429.84</b>	<b>33564.02</b>		<b>II - Receipts on Capital Account</b>
<b>एकूण जमा (एक+दोन)</b>	<b>129606.92</b>	<b>152742.65</b>	<b>170275.72</b>		<b>Total Receipts (I + II)</b>
<b>तीन - महसुली लेखाशीर्षा खालील खर्च -</b>					<b>III - Expenditure on Revenue Account—</b>
(अ) विकास खर्च	68755.12	84216.35	87001.96		(a) Development Expenditure
(ब) विकासेतर खर्च (i+ii)	37704.23	43155.17	49557.25		(b) Non-Development Expenditure (i+ii)
(i) सर्वसाधारण सेवा	21155.25	24836.20	29790.48		(i) General Services
(ii) ऋण सेवा	16548.97	18318.97	19766.78		(ii) Debt Services
<b>एकूण (तीन)</b>	<b>106459.38</b>	<b>127371.52</b>	<b>136559.21</b>		<b>Total—(III)</b>
<b>चार - भांडवली खर्च</b>					<b>IV - Capital Expenditure—</b>
(अ) महसुली लेख्या बाहेरील भांडवली खर्च	17963.37	18251.33	22444.05		(a) Capital Expenditure outside Revenue Account
(ब) कर्ज व ऋण विभागावरील खर्च	6582.69	7216.20	11106.80		(b) Disbursements on Loans and Debt Section
<b>एकूण (चार)</b>	<b>24546.06</b>	<b>25467.53</b>	<b>33550.85</b>		<b>Total—(IV)</b>
<b>एकूण खर्च (तीन+चार)</b>	<b>131005.44</b>	<b>152839.05</b>	<b>170110.06</b>		<b>Total expenditure (III+IV)</b>

आधार — महाराष्ट्र राज्याची अर्थसंकल्पीय प्रकाशने, २०१२-१३

Source — Maharashtra State Budget Publications, 2012-13

## 27. राज्य उत्पन्न/STATE INCOME

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 27.1

चालू आणि स्थिर किमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न

NET STATE INCOME AT CURRENT AND CONSTANT PRICES

विभाग	राज्य उत्पन्न/State income				Sector
	2010-11		2011-12*		
	चालू किमती नुसार At current prices (1)	(२००४-०५) च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (2004-05) (3)	चालू किमती नुसार At current prices (4)	(२००४-०५) च्या स्थिर किमतीनुसार At constant prices (2004-05) (5)	
<b>I. उत्पन्न (₹ कोटी )</b>					
(1) कृषि, वन उद्योग मत्स्योद्योग आणि खाणी	1,26,922	64,672	1,36,844	64,794	<b>Income (₹ crore)</b> Agriculture, forestry, fisheries, mining & quarrying
(2) कारखाने, बांधकाम, बीज, गॅस आणि पाणी पुरवठा	2,59,522	1,86,240	2,74,696	1,85,578	Manufacturing, construction, electricity, gas & water supply
(3) रेल्वे,परिवहन, साठवण व दळणवळण,व्यापार, हॉटेल व उपाहारगृहे	2,08,855	1,67,746	2,35,022	1,77,032	Railway, transport, storage & commu- nication,trade, hotels and restaurants
(4) बँका व विमा उद्योग, स्थावर मालमत्ता व राहत्या घराची मालकी, व्यावसायिक सेवा, सार्वजनिक प्रशासन आणि इतर सेवा	3,55,472	2,48,968	4,18,129	2,70,681	Banking & insur- ance, real estate and ownership of dwellings, business services, public administration & other services
<b>एकूण</b>	<b>9,50,771</b>	<b>6,67,625</b>	<b>10,64,689</b>	<b>6,98,086</b>	<b>Total</b>
<b>II. दरडोई राज्य उत्पन्न (₹)</b>	84,858	59,587	93,748	61,468	<b>Per capita State Income (₹)</b>

\* दुसरे सुधारित अंदाज/Second revised estimates

आधार — अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

Source— Directorate of Economics and Statistics, Government of Maharashtra, Mumbai

## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1

नियंत्रित बाजारपेठा /REGULATED MARKETS

अनुक्रमांक जिल्हा		नियंत्रित बाजारपेठांची संख्या		District
Serial No.		No. of regulated markets		
(1)	(2)	2011 (3)	2012 (4)	(2)
1	बृहन्मुंबई ...	1	1	Brihan Mumbai
3	ठाणे ...	8	8	Thane
4	रायगड	9	9	Raigad
5	रत्नागिरी ...	1	1	Ratnagiri
6	सिंधुदुर्ग ...	1	1	Sindhudurg
	<b>कोकण विभाग ...</b>	<b>20</b>	<b>20</b>	<b>Konkan Division</b>
7	नाशिक ...	15	15	Nashik
8	धुळे ...	4	4	Dhule
9	नंदुरबार ...	5	5	Nandurbar
10	जळगाव ...	12	12	Jalgaon
11	अहमदनगर ...	14	14	Ahmednagar
	<b>नाशिक विभाग ...</b>	<b>50</b>	<b>50</b>	<b>Nashik Division</b>
12	पुणे ...	12	12	Pune
13	सातारा ...	10	10	Satara
14	सांगली ...	7	7	Sangli
15	सोलापूर ...	11	11	Solapur
16	कोल्हापूर ...	4	4	Kolhapur
	<b>पुणे विभाग ...</b>	<b>44</b>	<b>44</b>	<b>Pune Division</b>
	<b>उर्वरित महाराष्ट्र ...</b>	<b>114</b>	<b>114</b>	<b>Rest of Maharashtra</b>

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.1-- Contd.

(1)	(2)	(3)	(4)	(2)
17	औरंगाबाद ...	10	10	Aurangabad
18	जालना ...	9	9	Jalna
19	परभणी ...	11	11	Parbhani
20	हिंगोली ...	6	6	Hingoli
21	बीड ...	10	10	Beed
22	नांदेड ...	19	19	Nanded
23	उस्मानाबाद ...	9	9	Osmanabad
24	लातूर ...	11	11	Latur
	<b>औरंगाबाद विभाग ...</b>	<b>85</b>	<b>85</b>	<b>Aurangabad Division</b>
25	बुलढाणा ...	13	13	Buldhana
26	अकोला ...	7	7	Akola
27	वाशिम ...	6	6	Washim
28	अमरावती ...	12	12	Amravati
29	यवतमाळ ...	17	17	Yavatmal
	<b>अमरावती विभाग ...</b>	<b>55</b>	<b>55</b>	<b>Amravati Division</b>
30	वर्धा ...	7	7	Wardha
31	नागपूर ...	12	12	Nagpur
32	भंडारा ...	5	5	Bhandara
33	गोंदिया ...	5	5	Gondia
34	चंद्रपूर ...	13	13	Chandrapur
35	गडचिरोली ...	4	4	Gadchiroli
	<b>नागपूर विभाग ...</b>	<b>46</b>	<b>46</b>	<b>Nagpur Division</b>
	<b>विदर्भ विभाग ...</b>	<b>101</b>	<b>101</b>	<b>Vidharbha Division</b>
	<b>महाराष्ट्र राज्य ...</b>	<b>300</b>	<b>300</b>	<b>Maharashtra State</b>

आधार - महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, पुणे

Source— Maharashtra State Agriculture Marketing Board, Pune

## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.2

महाराष्ट्रातील विम्याची माहिती /INSURANCE IN MAHARASHTRA

बाब (1)	परिमाण (2)	2010-11 (3)	2011-12 (4)	Unit (2)	Item (1)
1) आयुर्विमा					<i>Life Insurance</i>
पॉलिसी	संख्या	41,95,216	39,70,826	Number	Policies
विम्याची रक्कम	₹ कोटी	78,820.34	85,082.96	₹ crore	Sum Assured
2) साधारण विमा					<i>General Insurance</i>
भारतीय साधारण विमा मंडळ व तिच्या संलग्न कंपन्यांनी महाराष्ट्रात उतरविलेल्या विम्यांचा प्रत्यक्ष प्रिमियम	₹ कोटी	N.A.	N.A.	₹ crore	Gross direct premium written in Maharashtra by General Insurance Corp- oration of India and its subsi- diary companies

N.A.--उपलब्ध नाही/Not Available

आधार— १) भारतीय आयुर्विमा महामंडळ

Source— 1) Life Insurance Corporation of India

२) भारतीय साधारण विमा महामंडळ

2) General Insurance Corporation of India

## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.3

पर्यटन विभागाने मान्यता दिलेल्या हॉटेलांची व खोल्यांची संख्या  
 NUMBER OF HOTELS AND HOTELS ROOMS APPROVED  
 BY THE TOURISM DEPARTMENT  
 2012

हॉटेलांचे प्रकार	हॉटेलांची संख्या No.of hotels	खोल्यांची संख्या No.of Rooms	Type of Hotels
(1)	(2)	(3)	(1)
पंचतारांकित डिलक्स	14	4,267	Star Deluxe
पंच तारांकित	14	1,702	5 Star
चार तारांकित	14	2,026	4 Star
तीन तारांकित	74	4,143	3 Star
दोन तारांकित	31	1,068	2 Star
एक तारांकित	34	568	1 Star
<b>एकूण</b>	<b>181</b>	<b>13,774</b>	

आधार — भारत पर्यटक सांख्यिकी ,भारत सरकार,नवी दिल्ली

Source— India Tourism Statistics, Government of India, New Delhi

## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.4

हवाईमार्गे मुंबईस उतरणारे परदेशी पर्यटक

## FOREIGN TOURISTS DISEMBARKING AT MUMBAI BY AIR

अनुक्रमांक		परदेशी पर्यटकांची संख्या		Country of Nationality
Serial No	नागरिकत्वाचा देश	No. of foreign tourists		
(1)	(2)	2011 (3)	2012 (4)	(2)
1	उत्तर अमेरिका	3,68,192	3,74,535	North America
2	दक्षिण व मध्य अमेरिका	23,480	23,186	South & Central America
	<b>एकूण अमेरिका खंड</b>	<b>3,91,672</b>	<b>3,97,721</b>	<b>Total America</b>
3	पश्चिम युरोप	6,32,511	6,09,659	Western Europe
4	पूर्व युरोप	79,084	83,487	Eastern Europe
	<b>एकूण युरोप खंड</b>	<b>7,11,595</b>	<b>6,93,146</b>	<b>Total Europe</b>
	<b>एकूण आफ्रिका खंड</b>	<b>1,27,580</b>	<b>1,42,740</b>	<b>Total Africa</b>
5	पश्चिम आशिया	1,20,709	1,28,038	West Asia
6	दक्षिण आशिया	93,452	1,06,606	South Asia
7	दक्षिण पूर्व आशिया	89,742	83,842	South-East Asia
8	पूर्व आशिया	1,31,838	1,32,299	East Asia
	<b>एकूण आशिया खंड</b>	<b>4,35,741</b>	<b>4,50,785</b>	<b>Total Asia</b>
	<b>एकूण ऑस्ट्रेलिया खंड</b>	<b>74,846</b>	<b>70,664</b>	<b>Total Australia</b>
9	राष्ट्रीयता नसलेले	39	883	Stateless
10	इतर	2,592	. . .	Other
	<b>एकूण</b>	<b>17,44,065</b>	<b>17,55,939</b>	<b>Grand Total</b>

टीप/Note - वरील आकडे हवाईमार्गे मुंबईस उतरणा-या परदेशी पर्यटकांच्या टक्केवारीवर आधारित असल्याने बेरजा जुळतीलच असे नाही. / Totals may not add-up as the figures are derived from the percentage of Foreign Tourists Disembarking at Mumbai by Air.

आधार - भारत पर्यटक सांख्यिकी, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source —India Tourism Statistics, Government of India, New Delhi

## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.5

कच्च्या क्रूड तेलाचे उत्पादन / PRODUCTION OF CRUDE OIL

('००० टनांत/'००० Tonnes)

वर्ष/ Year (1)	मुंबई हाय किनारा/ Off shore Mumbai High (2)
1980-81	4,985
1984-85	20,136
1990-91	21,191
1994-95	20,226
1999-00	16,727
2000-01	16,629
2003-04	17,677
2004-05	18,164
2005-06	16,309
2006-07	17,993
2007-08	18,020
2008-09	17,801
2009-10	17,340
2010-11	17,002
2011-12	16,289

आधार— अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— Economics and Statistics Division Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi



## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.6

नैसर्गिक वायूचे साठे, एकूण उत्पादन व वापर

## RESERVES, GROSS PRODUCTION AND UTILISATION OF NATURAL GAS

वर्ष/Year	मुंबई हाय किनारा/Off shore Mumbai High		
	साठे (अब्ज घन मीटर) Reserves (Bn. Cubic Metres)	एकूण उत्पादन (दशलक्ष घनमीटर) Gross production (Million Cu. Metres)	वापर (दशलक्ष घनमीटर) Utilisation (Million Cu. Metres)
(1)	(2)	(3)	(4)
1980-81	... 329	673	307
1985-86	... 378	5,180	3,067
1990-91	... 483	14,082	10,035
1995-96	... 377	16,579	15,966
1999-00	... 368	17,775	17,058
2000-01	... 461	18,465	17,705
2003-04	... 526	17,806	17,236
2004-05	... 302	17,313	17,235
2005-06	... 278	16,823	16,351
2006-07	... 272	16,567	16,011
2007-08	... 291	16,457	15,879
2008-09	... 295	16,733	16,023
2009-10	... 396 ^	17,461	16,887
2010-11	... 438 ^	17,591	17,035
2011-12	... 352 ^	17,540	16,850

^ As on 1<sup>st</sup> April \* provisional

आधार —अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source —Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi

## 28. संकीर्ण/MISCELLANEOUS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 28.7

द्रवीकृत पेट्रोलियम वायूचे घरगुती ग्राहक / LPG DOMESTIC CUSTOMERS

(हजारत/In thousand)

अनु क्रमांक Serial No. (1)	कंपनीचे नाव (2)	ग्राहकांची संख्या No. of Customers			Name of company (2)
		1st April 2010 (3)	1st April 2011 (4)	1st April 2012 (5)	
1.	भारतीय तेल महामंडळ मर्यादित	1,758	1,928	2,178	Indian Oil Corporation Limited
2.	हिंदुस्तान पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	6,288	6,897	7,530	Hindustan Petroleum Corporation Limited
3.	भारत पेट्रोलियम महामंडळ मर्यादित	6,606	7,030	7,557	Bharat Petroleum Corporation Limited
<b>एकूण</b>		<b>14,652</b>	<b>15,855</b>	<b>17,265</b>	<b>Total</b>

आधार — अर्थ व सांख्यिकी विभाग, पेट्रोलियम व नैसर्गिक वायु मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source— Economics and Statistics Division, Ministry of Petroleum and Natural Gas, Government of India, New Delhi

---

---

तक्ता क्रमांक /TABLE No. 29.1

---

---

## 29. निवडक निर्देशकांचा कल

तक्ता क्रमांक/  
शेती/

(क्षेत्राचे आकडे हजार हेक्टर व उत्पादनाचे आकडे हजार मे. टनात आहेत/

अनुक्रमांक Serial No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	एकूण भौगोलिक क्षेत्र (गावपत्रकानुसार)	30,758	30,766	30,758	30,758
2	निव्वळ पेरणी क्षेत्र	17,878	17,668	18,299	18,565
3	पिकांखालील स्थूल क्षेत्र	18,823	18,737	19,642	21,859
4	स्थूल सिंचित क्षेत्र	1,220	1,570	2,415	3,319
5	<b>मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्यांचे उत्पादन</b>				
	(अ) तांदूळ				
	(१) क्षेत्र	1,300	1,352	1,459	1,597
	(२) उत्पादन	1,369	1,662	2,315	2,345
	(ब) गहू				
	(१) क्षेत्र	907	812	1,063	867
	(२) उत्पादन	401	440	886	909
	(क) ज्वारी				
	(१) क्षेत्र	6,284	5,703	6,469	6,300
	(२) उत्पादन	4,224	1,557	4,409	5,929
	(ड) बाजरी				
	(१) क्षेत्र	1,635	2,039	1,534	1,940
	(२) उत्पादन	489	824	697	1,115

## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.1

## AGRICULTURE

Area in thousand hectares and production in thousand M. tonnes)

2000-01	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
30,758	30,758	30,758	30,758	30,758	Total geographical area (according to village papers)
17,636	17,422	17,401	17,406	N.A	Net area sown
22,255	22,454	22,612	23,175	N.A	Gross cropped area
3,647	3,970	4,050	N.A	N.A	Gross irrigated area
<b>Area and production of principal crops—</b>					
(a) Rice—					
1,512	1,522	1,471	1,518	1,544	(i) Area
1,930	2,288	2,184	2,696	2,849	(ii) Production
(b) Wheat—					
754	1,022	1,081	1,307	878	(i) Area
948	1,516	1,740	2,301	1,499	(ii) Production
(c) Jowar—					
5,094	4,071	4,176	4,060	3,229	(i) Area
3,988	3,352	3,565	3,452	2,627	(ii) Production
(d) Bajri—					
1,800	865	1,034	1,035	838	(i) Area
1,087	662	766	1,123	823	(ii) Production

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
मुख्य पिकांखालील क्षेत्र व त्याचे						
उत्पादन - पुढे चालू						
(ई) सर्व तृणधान्ये						
(इतर तृणधान्ये धरून)						
(१)	क्षेत्र	..	10,606	10,320	10,976	11,136
(२)	उत्पादन	..	6,755	4,737	8,647	10,740
(फ) सर्व कडधान्ये						
(१)	क्षेत्र	..	2,349	2,566	2,715	8,257
(२)	उत्पादन	..	989	677	825	1,441
(ग) ऊस						
(१)	क्षेत्र	..	155	204	319	536
(२)	उत्पादन (कांड्यांत)	..	10,404	14,433	23,706	38,154
(प) कापूस						
(१)	क्षेत्र	..	2,500	2,750	2,550	2,721
(२)	उत्पादन(रूई)	..	288	82	208	319
(छ) भुईमूग						
(१)	क्षेत्र	..	1,083	904	695	864
(२)	उत्पादन	..	800	586	451	979
(ज) तंबाखू						
(१)	क्षेत्र	..	25	12	12	8
(२)	उत्पादन	..	12	5	8	8
शेती उत्पादनाचे निर्देशांक						
(पाया:त्रैवार्षिक सरासरी १९७९-८२=१००)						
(१)	अन्नधान्ये	..	N.A.	N.A.	N.A.	120.4
(२)	अन्नधान्येतर	..	N.A.	N.A.	N.A.	154.5
(३)	सर्व पिके	..	N.A.	N.A.	N.A.	136.5

TABLE No. 29.1 —*contd.*

(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
					Area and Production of Principal Crops— <i>Contd.</i>
					(e) All cereals (including other cereals)
9,824	8,320	8,735	8,989	7,564	(i) Area
8,367	9,523	10,215	12,323	10,427	(ii) Production
					(f) All pulses—
3,436	3,093	3,375	4,038	3,297	(i) Area
1,955	1,654	2,372	3,096	2,310	(ii) Production
					(g) Sugarcane—
526	768	756	965	1,022	(i) Area
26,982	60,648	64,159	85691	89,456	(ii) Production (Cane)
					(h) Cotton—
2,762	3,146	3,392	3,942	4,167	(i) Area
308	4,729	5,111	7,473	6,820	(ii) Production (lint)
					(i) Groundnut—
390	317	322	357	323	(i) Area
453	352	365	458	375	(ii) Production
					(j) Tobacco—
6	5	N.A	N.A	N.A	(i) Area
7	7	N.A	N.A	N.A	(ii) Production
					Index numbers of agricultural production (Base: Triennial Average 1979-82=100)
109.9	116.4	137.5	168.2	134.8	(i) Foodgrains
115.7	212.4	218.4	285.6	294.2	(ii) Non-foodgrains
112.7	161.9	175.8	223.8	210.3	(iii) All commodities

\* अस्थायी/Provisional

N.A.—उपलब्ध नाही/Not Available

**29.** निवडक निर्देशकांचा कल/  
तक्ता क्रमांक/  
पशुधन व कुक्कुट/

अनुक्रमांक		1961	1966	1972	1978	1982
Serial No.	प्रकार					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
<b>1</b>	<b>गाई-बैल</b>					
	तीन वर्षावरील बैल ..	6,490	6,550	6,206	6,329	6,687
	तीन वर्षावरील गाई ..	4,644	4,534	4,587	4,781	5,247
	वासरे ..	4,194	3,645	3,912	4,108	4,228
	<b>एकूण - गाई-बैल ..</b>	<b>15,328</b>	<b>14,729</b>	<b>14,705</b>	<b>15,218</b>	<b>16,162</b>
<b>2</b>	<b>म्हशी- रेडे</b>					
	तीन वर्षावरील रेडे ..	353	340	308	325	351
	तीन वर्षावरील म्हशी ..	1,639	1,135	1,871	2,148	2,307
	रेडके ..	1,095	967	1,122	1,425	1,313
	<b>एकूण - म्हशी-रेडे ..</b>	<b>3,087</b>	<b>3,042</b>	<b>3,301</b>	<b>3,899</b>	<b>3,972</b>
<b>3</b>	<b>मेंढरे</b> ..	<b>2,093</b>	<b>2,205</b>	<b>2,128</b>	<b>2,636</b>	<b>2,671</b>
<b>4</b>	<b>शेळया</b> ..	<b>5,181</b>	<b>5,121</b>	<b>5,911</b>	<b>7,563</b>	<b>7,705</b>
<b>5</b>	<b>घोडे, शिंगरे</b> ..	<b>105</b>	<b>101</b>	<b>58</b>	<b>48</b>	<b>49</b>
<b>6</b>	<b>इतर जनावरे</b> ..	<b>360</b>	<b>352</b>	<b>317</b>	<b>326</b>	<b>340</b>
	<b>एकूण - जनावरे ..</b>	<b>26,048</b>	<b>25,449</b>	<b>26,361</b>	<b>29,642</b>	<b>30,919</b>
<b>7</b>	<b>कोंबडया, बदके वगैरे</b> ..	<b>10,577</b>	<b>9,902</b>	<b>12,217</b>	<b>18,751</b>	<b>19,844</b>

\* अस्थायी /Provisional



## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.2

## LIVESTOCK AND POULTRY

(हजारत/In thousand )

1987	1992	1997	2003	2007*	Category
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
					<b>Cattle--</b>
6,690	6,955	6,989	6,522	6,326	Males over 3 years
5,739	5,847	5,886	5,324	5,384	Females over 3 years
4,555	4,639	5,196	4,891	4,473	Young stock
<b>16,983</b>	<b>17,441</b>	<b>18,071</b>	<b>16,737</b>	<b>16,183</b>	<b>Total Cattle</b>
					<b>Buffaloes--</b>
356	337	315	316	283	Males over 3 years
2,816	3,224	3,609	3,548	3,584	Females over years
1,583	1,887	2,149	2,220	2,205	Young stock
<b>4,755</b>	<b>5,447</b>	<b>6,073</b>	<b>6,084</b>	<b>6,072</b>	<b>Total buffaloes</b>
2,873	3,074	3,368	3,175	2,910	Sheep
9,195	9,941	11,434	10,449	10,391	Goats
43	40	42	123	38	Horses and ponies
447	449	650	515	373	Other livestock
<b>34,255</b>	<b>36,393</b>	<b>39,638</b>	<b>37,084</b>	<b>35,967</b>	<b>Total livestock</b>
24,839	32,187	35,392	34,596	64,756 +	Poultry

+ कुक्कुटपालनातील धरून / includes poultry from

## 29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

उद्योग आणि खाणकाम/

अनुक्रमांक						
Serial No.	बाब	1960	1970	1980	1990	2000
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	चालू कारखान्यांची संख्या	.. 8,010	9,803	15,170	23,410	29,562
2	कामगारांची दैनिक सरासरी उपस्थिती (हजारत)	.. 746	952	1,177	1,163	1,231
<b>3 खनिज उत्पादन -</b>						
(१)	कोळसा (हजार मे. टन)	.. 788	1,771	5,300	16,030	27,698
(२)	कच्चे मॅंगनीज (हजार मे. टन)	.. 187	216	223	262	353

तक्ता क्रमांक/

वीज/

अनुक्रमांक						
Serial No.	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	
1	स्थापित क्षमता (मेगावॅट)	.. 759	1,901	4,088	8,686	
2	विजेची निर्मिती (दशलक्ष युनिटस्)	3,268	7,925	17,864	36,430	
3	विजेचा वापर (दशलक्ष युनिटस्)					
	(अ) एकूण	.. 2,720	7,650	14,034	29,971	
	(ब) उद्योगांकरिता	.. 1,853	5,312	8,130	14,706	
4	महाराष्ट्र राज्य विद्युत मंडळाकडून विद्युतीकरण केलेल्या शहरांची व खेड्यांची संख्या (प्रत्येक वर्षाअखेरची)	.. 853	20,112	27,914	39,413	

## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.3

## INDUSTRY AND MINING

2007	2008	2010	2011	2012	Item
(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(2)
30,831	32,718	34,888	35,876	36,808	Number of working factories
1,376	1,393	1,647	1,815	2,058	Average daily number of workers (In thousand)
<b>Mineral production—</b>					
32,548	37,663	38,613	36,932	37,945	(i) Coal (Thousand tonnes)
544	739	871	589	655	(ii) Manganese Ore (Th.tonne)

TABLE No. 29.4

## ELECTRICITY

2000-01	2009-10	2010-11	2011-12	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(2)
12,769	17,371	18,853	20,370	Installed capacity (Mega Watt)
62,317	81,345	83,017	89,465	Electricity generated (Million Units)
				Consumption (Million Units)
47,289	79,139	87,396	96,644	(a) Total
18,363	30,866	34,416	36,486	(b) Industrial
40,703	N.A.	N.A.	N.A.	Towns and villages electrified by M.S. Electricity Board (as at the end of each year)

29. निवडक निर्देशकांचा कल/  
तक्ता क्रमांक/  
सहकार/

अनुक्रमांक					
Serial	बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91
No.					
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
1	सहकारी संस्थांची संख्या	.. 31,565	42,603	60,747	1,04,620
2	त्यामधील सभासदांची संख्या (हजारात)	.. 4,191	8,581	14,783	26,903
3	खेळते भांडवल (₹ कोटी )	291	1,490	5,210	2,4283
4	प्राथमिक कृषि पत संस्थांनी दिलेले कर्ज (₹ कोटी )	.. 43	133	250	800

टीप - वरील आकडे सर्व प्रकारच्या सहकारी संस्थांचे मिळून आहेत (त्यात सुपरवायझिंग युनियन, विभागीय व जिल्हा बोर्ड ,विमा कंपनी इत्यादी संस्थांचा अंतर्भाव आहे)

## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.5

## CO-OPERATION

2000-01	2005-06	2009-10	2010-11	2011-12	Item
(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(2)
1,58,016	1,92,797	2,18,320	2,24,306	2,27,938	Co-operative Societies (No)
43,022	46,232	53,970	53,022	55,070	Members (In thousand)
1,34,440	2,00,264	2,38,909	2,48,434	2,55,040	Working capital ( ₹ Crore )
3,734	5,417	4,384	8,060	8,587	Gross lone by primary agricultural credit societies ( ₹ Crore )

Note - The above figures relate to all types of Co-operative societies (including super vising unions, divisional and district boards and insurance societies, etc.)

## 29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

परिवहन आणि दळणवळण/

अनुक्रमांक

Sr No.	बाब	1960	1970	1980	1990	2001
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1	प्रत्येक वर्षाच्या ३१ मार्च रोजी असलेली रस्त्यांची लांबी (कि.मी.)	37,757	62,703	1,38,613	1,72,859	2,16,946
2	वापरात असलेली वाहने (प्रत्येक वर्षाच्या एक जानेवारी रोजीची)					
	(अ) मोटारी	45,328	1,08,679	2,13,700	4,04,240	9,01,278
	(ब) सर्व प्रकारची वाहने	89,127	2,57,539	7,25,352	24,30,615	66,07,054

तक्ता क्रमांक/

शिक्षण/

बाब	1960-61	1970-71	1980-81	1990-91
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
<b>प्राथमिक</b>				
(१) संस्था (संख्या)	.. 34,594	44,535	51,045	57,744
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 4,178	6,536	8,392	10,424
(३) शिक्षक (हजारात)	.. 113	178	222	268
<b>माध्यमिक (उच्च माध्यमिक सह) @</b>				
(१) संस्था (संख्या)	.. 2,468	5,313	6,119	10,519
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 858	1,985	3,309	6,260
(३) शिक्षक (हजारात)	.. 35	75	114	194
<b>उच्च (सर्व प्रकारचे) \$</b>				
(१) संस्था (संख्या)	.. 211	547	739	1,134
(२) विद्यार्थी (हजारात)	.. 110	328	589	1,135

@ १९९४-९५ पासून कनिष्ठ महाविद्यालयांचा समावेश उच्च माध्यमिक शिक्षणामध्ये केला आहे.

\$ १९९४-९५ पासून वैद्यकीय, अभियांत्रिकी व कृषि संस्था वागळत्या आहेत.

E - अंदाजित / Estimated

## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.6

## TRANSPORT AND COMMUNICATION

2005 (8)	2010 (9)	2011 (10)	2012 (11)	Item (2)
2,29,302	2,40,040	2,41,712	2,42,919	Length of roads as on 31st March of each year (kilometers)
12,97,632	21,14,643	23,82,789	26,59,113	Motor vehicles in operation (as on 1st January of each year)
96,56,303	1,54,23,556	1,69,89,659	1,89,19,157	(a) Motor cars (b) All types of vehicles

TABLE No. 29.7

## EDUCATION

2000-01 (6)	2005-06 (7)	2010-11 (E) (8)	2011-12 (E) (9)	Item (2)
65,960	68,644	75,695	1,00,084	<b>Primary</b> (1) Institutions (No.)
11,857	11,806	10,626	16,185	(2) Students (In thousand)
313	338	349	542	(3) Teachers (In thousand)
15,389	19,480	21,357	21,884	<b>Secondary (Including Higher Secondary) @</b> (1) Institutions (No.)
9,267	10,893	10,711	5,628	(2) Students (In thousand)
255	285	298	168	(3) Teachers (In thousand)
1,528	1,654	3,277	3,277	<b>Higher (All types) \$</b> (1) Institutions (No.)
1,086	1,094	1,784	1,769	(2) Students (In thousand)

@ From 1994-95 onwards junior colleges are included in higher secondary education.

\$ From 1994-95 Medical, Engineering and Agricultural Institutions are excluded.

## 29. निवडक निर्देशकांचा कल/TRENDS IN SELECTED INDICATORS

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.8

अखिल भारतीय घाऊक किंमतींचे निर्देशांक

ALL-INDIA WHOLESALE PRICE INDEX NUMBERS

अनुक्रमांक Serial No.	वर्ष Year		प्राथमिक वस्तू Primary articles	इंधन, वीज दिवाबत्ती व वंगण Fuel, power, light and lubricants	वस्तु निर्माण उत्पादने Manufactured products	सर्व वस्तू All Commo- dities (6)
(1)	(2)		(3)	(4)	(5)	(6)
(पायाभूत वर्ष/ Base year : 1993-94)						
	<b>भार/Weight</b>		<b>22.03</b>	<b>14.23</b>	<b>63.75</b>	<b>100.00</b>
1	1997-98	...	139.4	143.8	128.0	132.8
2	1998-99	...	156.2	148.5	133.6	140.7
3	2000-01	...	162.5	208.1	141.7	155.7
4	2003-04	...	181.5	254.6	156.4	175.9
5	2004-05	...	187.9	280.2	166.3	187.3
(पायाभूत वर्ष/ Base year : 2004-05)						
	<b>भार /Weight</b>		<b>20.12</b>	<b>14.91</b>	<b>64.97</b>	<b>100.00</b>
6	2005-06	...	104.3	113.6	102.3	104.4
7	2006-07	...	114.3	120.9	108.0	111.2
8	2007-08	...	123.9	121.0	113.3	116.5
9	2008-09	...	137.5	135.0	120.2	125.9
10	2009-10	...	154.9	132.1	122.4	130.4
11	2010-11	...	182.4	148.3	130.1	143.3
12	2011-12	...	200.3	169.0	139.5	156.1

आधार — आर्थिक सल्लागारांचे कार्यालय, वाणिज्य व उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार, नवी दिल्ली

Source — Office of the Economic Advisor, Ministry of Commerce and Industry,  
Government of India, New Delhi



---

---

तक्ता क्रमांक/TABLE No. 29.9

---

---

## 29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

निवडक केंद्रांमधील औद्योगिक कामगारांकरिता ग्राहक किंमतीचे निर्देशांक /

अनुक्रमांक				पायाभूत वर्ष/ Base year : 1982			
Sr No.	केंद्र	बाब	भार/Weight	1993-94	2000-01	2003-04	2004-05
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
<b>केंद्रीय केंद्रे</b>							
1	मुंबई	खाद्यपदार्थ गट	<b>59.9</b>	302	541	583	595
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	279	512	588	610
2	सोलापूर	खाद्यपदार्थ गट	<b>59.9</b>	271	451	491	509
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	269	466	509	532
3	नागपूर	खाद्यपदार्थ गट	<b>53.1</b>	270	439	471	484
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	273	469	507	533
4	पुणे	खाद्यपदार्थ गट	<b>50.6</b>	299	513	580	588
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	272	501	561	579
5	नाशिक	खाद्यपदार्थ गट	<b>52.9</b>	284	461	487	499
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	277	477	537	563
<b>राज्य केंद्रे</b>							
6	अकोला	खाद्यपदार्थ गट	<b>62.30</b>	270	466	505	519
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	266	459	507	523
7	कोल्हापूर	खाद्यपदार्थ गट	<b>55.64</b>	286	489	553	578
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	267	466	535	561
8	जळगाव	खाद्यपदार्थ गट	<b>55.98</b>	277	477	507	525
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	259	449	490	59
9	नांदेड	खाद्यपदार्थ गट	<b>60.26</b>	260	469	510	545
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	264	466	508	534
10	औरंगाबाद	खाद्यपदार्थ गट	<b>53.65</b>	276	483	531	554
		सर्वसाधारण निर्देशांक	<b>100.00</b>	258	479	542	562

@ पायाभूत वर्ष/ Base year : 1982

## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.9

CONSUMER PRICE INDEX NUMBERS FOR INDUSTRIAL WORKERS AT SELECTED CENTRES

पायाभूत वर्ष/ Base year : 2001						
2005-06 (9)	2009-10 (10)	2010-11 (11)	2011-12 (12)	भार/Weight (3)	ItemCentre (2)	
<b>CENTRAL CENTERS</b>						
115	173	191	208	<b>48.9</b>	Food group	Mumbai
118	163	178	196	<b>100.0</b>	General Index	
113	176	189	214	<b>54.7</b>	Food group	Solapur
115	166	182	204	<b>100.0</b>	General Index	
115	192	205	216	<b>43.1</b>	Food group	Nagpur
119	183	207	224	<b>100.0</b>	General Index	
120	183	203	226	<b>39.8</b>	Food group	Pune
119	167	185	204	<b>100.0</b>	General Index	
119	183	202	186	<b>41.4</b>	Food group	Nashik
118	165	186	208	<b>100.0</b>	General Index	
<b>STATE CENTERS</b>						
@						
526	156	170	183	<b>45.88</b>	Food group	Akola
533	161	175	188	<b>100.0</b>	General Index	
585	169	191	217	<b>48.22</b>	Food group	Kolhapur
579	164	184	207	<b>100.0</b>	General Index	
549	172	195	218	<b>47.76</b>	Food group	Jalgaon
530	167	186	206	<b>100.0</b>	General Index	
558	169	187	215	<b>49.05</b>	Food group	Nanded
546	174	200	227	<b>100.0</b>	General Index	
565	171	188	212	<b>40.79</b>	Food group	Aurangabad
582	164	183	206	<b>100.0</b>	General Index	

## 29. निवडक निर्देशकांचा कल/

तक्ता क्रमांक/

औद्योगिक स्रोतांनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न /

अनुक्रमांक Serial No. (1)	बाब (2)	2004-05 (3)	2007-08 (4)	2008-09 (5)
1	चालू किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न			
	(अ) निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹ कोटी )	3,70,023	6,19,883	6,77,782
	(ब) दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)	36,077	57,760	62,234
2	स्थिर किंमतीनुसार निव्वळ राज्य उत्पन्न			
	(अ) निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹ कोटी )	3,70,023 (100.0)	5,38,081 (145.4)	5,46,533 (147.7)
	(ब) दरडोई निव्वळ राज्य उत्पन्न (₹)	36,077 (100.0)	50,137 (139.0)	50,133 (139.1)

टीप - कंसातील आकडे स्तंभ (३) शी टक्केवारी दर्शवितात.

Note - Figures in brackets show percentages to col. (3).

## TRENDS IN SELECTED INDICATORS

TABLE No. 29.10

## NET STATE DOMESTIC PRODUCT BY INDUSTRY OF ORIGIN

2009-10	2010-11	2011-12	Item
(6)	(7)	(8)	(2)
<b>I Net State Domestic Product at current prices</b>			
7,70,794	9,50,771	10,64,689	(a) Net State Domestic Product (₹ crore)
69,765	84,858	93,748	(b) <i>Per capita</i> NSDP (₹)
<b>II Net State Domestic product at constant prices</b>			
5,99,338 (162.0)	6,67,625 (180.4)	6,98,086 (188.6)	(a) Net State Domestic Product (₹ crore)
54,246 (150.4)	59,587 (165.1)	61,468 (170.3)	(b) <i>Per capita</i> NSDP (₹)

## रुपांतर गुणके/CONVERSION FACTORS

## 1. लांबी/LENGTH

- 1 फूट /Foot = 30.48 सेंटीमीटर (तंतोतंत) /Centimetres(Exact)
- 1 मीटर /Metre = 1.09361 वार/Yard
- 1 वार /Yard = 0.9144 मीटर (तंतोतंत) /Metre(Exact)
- 1 किलोमीटर /Kilometre = 0.62137 मैल /Mile
- 1 मैल /Mile = 1.609344 किलोमीटर (तंतोतंत) /Kilometres (Exact)

## 2. क्षेत्रफळ/AREA

- 1 चौ. फूट /sq. Foot = 9.2903 चौ. डेसीमीटर /sq. Decimetres
- 1 हेक्टर /Hectare = 2.47105 एकर /Acres
- 1 एकर /Acre = 0.404686 हेक्टर /Hectare
- 1 चौ. किलोमीटर /sq. Kilometre = 0.386101 चौ.मैल /sq. Mile
- 1 चौ. मैल /sq. Mile = 2.58999 चौ. किलोमीटर /sq. Kilometres

## 3. वजन/WEIGHT

- 1 किलोग्रॅम /Kilogram = 2.20462 पौंड /Pounds = 1.07169 शेर /Seers
- 1 मेट्रिक टन /Metric Tonne = 0.9842 टन/Ton = 26.7923 मण /Maunds
- 1 पौंड / Pound = 0.453592 किलोग्रॅम /Kilogram
- 1 टन /Ton = 1.01605 मेट्रिक टन /Metric Tonnes

## 4. धारकता/CAPACITY

1 गॅलन (इंपिरियल) / Gallon (Imp.) = 4.54596 लिटर्स /Litres

1 लिटर /Litre= 0.219976 गॅलन (इंपिरियल) /Gallon (Imp.)

1 गॅलन (U.S.) /Gallon (U.S.) = 3.78533 लिटर्स /Litres = 0.83268 गॅलन (इंपिरियल)/Gallon (Imp.)

## 5. मेट्रिक परिमाणे/METRIC UNITS

लांबी / Length : 1 किलोमीटर /Kilometre = 1,000 मीटर /Metres

1 मीटर/Metre = 1,000 मिलीमीटर / Milimetres

क्षेत्रफळ /Area : 1 चौ.किलोमीटर /sq.Kilometre = 100 हेक्टर / Hectares

1 हेक्टर /Hectare = 10,000 चौ.मीटर /sq. Metres

वजन / Weight : 1 टन /Tonne = 1,000 किलोग्रॅम / Kilograms = 10 क्विंटल / Quintals

1 किलोग्रॅम /Kilogram = 1,000 ग्रॅम / Grams